BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

POROČILO O FINANČNI STABILNOSTI

MAJ 2011

Izdajatelj:
Banka Slovenije
Slovenska 35

1505 Ljubljana

Tel: (01) 471 90 00
Faks: (01) 251 55 16

Poročilo o finančni stabilnosti temelji na podatkih in informacijah, dostopnih do konca marca 2011, razen če ni posebej navedeno drugače.

This publication is also available in English.

ISSN 1581-9752 (tiskana izdaja)
ISSN 1581-9760 (spletna izdaja)

Pregled vsebine

SKLEPNE UGOTOVITVE xiii

POVZETEK xv

1 GOSPODARSKA GIBANJA TER MEDSEKTORSKE FINANČNE TERJATVE IN OBVEZNOSTI 1

1.1 Deželno tveganje 6

2 SEKTOR GOSPODINJSTEV 8

2.1 Finančno premoženje gospodinjstev 9

2.2 Zadolževanje gospodinjstev 12

2.3 Nepremičninski trg 17

3 SEKTOR PODJETIJ 29

3.1 Financiranje in neto zadolženost podjetij 29

3.2 Obrestne mere in obrestno tveganje za podjetja 36

3.3 Poslovanje podjetij in tveganje po dejavnostih 42

4 FINANČNI SISTEM 47

4.1 Struktura finančnega sistema 47

4.2 Finančni trgi 51

5 BANČNI SEKTOR 61

5.1 Strukturne značilnosti bančnega sektorja 61

5.2 Ocena bank o povpraševanju po posojilih in kreditnih standardih v Sloveniji in Evroobmočju 63

5.3 Spreminjanje strukture bilance stanja 64

5.4 Donosnosti in kazalniki uspešnosti poslovanja bank 74

5.5 Tveganja v bančnem sektorju 76

5.6 Likvidnostno tveganje in tveganje refinanciranja bank 78

5.7 Kreditno tveganje 84

5.8 Obrestno tveganje 103

5.9 Valutno tveganje 107

5.10 Solventnost bank 110

6 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE 118

6.1 Zavarovalnice 118

6.2 Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje 124

6.3 Investicijski skladi 126

6.4 Lizinška podjetja 136

7 FINANČNA INFRASTRUKTURA 139

7.1 Plačilni sistemi 139

7.2 Sistemi kliringa in poravnave vrednostnih papirjev 141

STATISTIČNA PRILOGA 143

Pregled tabel, slik, okvirjev in kratic:

Tabele:

Tabela 2.1: Stanje finančnih naložb gospodinjstev po instrumentih 10
Tabela 2.2: Stanje finančnih obveznosti gospodinjstev po instrumentih in njihov razpoložljivi dohodek 12
Tabela 2.3: Posojila in vloge gospodinjstev 14
Tabela 2.4: Medletne stopnje rasti transakcijskih cen rabljenih stanovanj in hiš, računane po Fischerjevem indeksu, v odstotkih 19
Tabela 2.5: Dokončana stanovanja, izdana gradbena dovoljenja in bruto investicije v stanovanjske zgradbe 24
Tabela 2.6: Donosnosti investicij v stanovanje v Ljubljani ob upoštevanju odplačila posojil in primerjava donosnosti naložb v stanovanje z drugimi oblikami finančnih naložb v odstotkih 25
Tabela 2.7: Gibanje vezanih vlog in alternativnih finančnih naložb gospodinjstev, obseg prometa na nepremičninskem trgu in sprememba stanja stanovanjskih posojil 25
Tabela 3.1: Tokovi in stanja financiranja podjetij, skupaj ter s posojili in komercialnimi krediti v mio EUR 30
Tabela 3.2: Financiranje podjetij v tujini, stanja v mio EUR in v odstotkih 31
Tabela 3.3: Prirasti posojil pri bankah po dejavnostih v mio EUR 32
Tabela 3.4: Stanje in struktura finančnih obveznosti po instrumentih ter dolg podjetij ob koncu let v mio EUR in v odstotkih 33
Tabela 3.5: Posojila[1] iz tujine in v njo glede na lastniške povezave, transakcije v mio EUR 35
Tabela 3.6: Neto finančne obveznosti podjetij, stanja ob koncu leta v mio EUR in odstotkih 35
Tabela 3.7: Posojila[1] in vloge podjetij pri bankah, stanja ob koncu leta v mio EUR in v odstotkih 35
Tabela 3.8: Delež posojil z variabilno obrestno mero v novih posojilih podjetjem[1] 39
Tabela 3.9: Nekateri kazalniki obremenjenosti podjetij z odplačevanjem obresti 39
Tabela 3.10: Število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi in povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznosti, skupaj in največje panoge v mio EUR 40
Tabela 3.11: Vrednost in število transakcij v sistemu Žiro kliring/SEPA IKP 41
Tabela 3.12: Zamude nefinančnih podjetij pri bankah po dejavnostih 44
Tabela 3.13: Nekateri finančni kazalniki poslovanja po dejavnostih in pribitki na EURIBOR za nova posojila pri domačih bankah 46
Tabela 4.1: Pregled slovenskega finančnega sektorja glede na bilančno vsoto 47
Tabela 4.2: Naložbeno povezovanje med slovenskimi finančnimi institucijami 51
Tabela 4.3: Kazalnik P/E za prvo in standardno kotacijo Ljubljanske borze ter izbrane svetovne indekse 54
Tabela 4.4: Pregled slovenskega organiziranega trga kapitala 55
Tabela 4.5: Pregled števila novoizdanih obveznic rezidentov doma in v tujini ter skupna vrednost 56
Tabela 4.6: Pregled naložbenega povezovanja s tujino 59
Tabela 4.7: Izpostavljenost slovenskih sektorjev do dolžniških vrednostnih papirjev izdajateljev perifernih držav konec februarja 2011 v mio EUR 60
Tabela 4.8: Izpostavljenost slovenskih sektorjev do dolžniških vrednostnih papirjev izdajateljev držav evroobmočja in drugih držav konec februarja 2011 60
Tabela 5.1: Bilančna vsota bank v primerjavi z BDP 61
Tabela 5.2: Lastniška struktura bančnega sektorja (po lastniškem kapitalu) 62
Tabela 5.3: Tržna koncentracija slovenskega bančnega trga, merjena s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom in tržnim deležem prvih treh oziroma prvih petih bank 63
Tabela 5.4: Tržni deleži in stopnje rasti za bilančne vsote in posojila nebančnemu sektorju po posameznih skupinah bank v odstotkih 65
Tabela 5.5: Struktura in rast postavk bilance stanja bančnega sektorja ob koncu leta v odstotkih 67
Tabela 5.6: Deleži posameznih oblik financiranja v bilančni vsoti po skupinah bank 72
Tabela 5.7: Struktura in rast postavk zunajbilance bančnega sektorja ob koncu leta v odstotkih 73
Tabela 5.8: Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja 74
Tabela 5.9: Povprečna efektivna aktivna in efektivna pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in neto obrestna marža v odstotkih 74
Tabela 5.10: Kazalniki poslovanja bank v odstotkih 75
Tabela 5.11: Razčlenitev donosnosti na kapital na štiri dejavnike 76
Tabela 5.12: Zapadanje obveznosti do tujih bank (posojila, vloge, vrednostni papirji) in struktura ročnosti na dan 28. februarja 2011 za sistem in po skupinah bank v odstotkih 79
Tabela 5.13: Novosklenjena posojila bank pri bankah v tujini po ročnosti in valutah 80
Tabela 5.14: Zapadanje obveznosti bank iz naslova depozitov Ministrstva za finance RS pri bankah 4. aprila 2011 82
Tabela 5.15: Razmerje med višino posojila in prejemki posojilojemalca v odstotkih 85
Tabela 5.16: Povprečno razmerje med višino posojila in vrednostjo nepremičnin, danih v zastavo, v odstotkih 85
Tabela 5.17: Povprečno razmerje med višino posojila in vrednostjo vrednostnih papirjev, danih v zastavo 86

Tabela 5.18: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev ter pokritost z oslabitvami in rezervacijami 87
Tabela 5.19: Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami in nedonosne terjatve pri nefinančnih podjetjih po dejavnostih 88
Tabela 5.20: Bonitetne ocene podjetij ter število in vrednost posojil, ki so jim jih banke odobrile na podlagi jamstvene sheme; stanje 31. decembra 2010 89
Tabela 5.21: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev do prebivalstva ter pokritost z oslabitvami in rezervacijami 89
Tabela 5.22: Razvrščene terjatve bank do nefinančnih podjetij po dejavnostih ob koncu leta, struktura in medletne stopnje rasti v mio EUR in v odstotkih 91
Tabela 5.23: Povprečna tveganost razvrščenih terjatev bank ob koncu leta 2010 po skupinah bank v odstotkih 91
Tabela 5.24: Struktura razvrščenih terjatev bank po skupinah komitentov glede na zamude pri poravnavanju obveznosti do bank v mio EUR in v odstotkih 92
Tabela 5.25: Struktura razvrščenih terjatev bank in delež zamud nad 90 dni pri poravnavanju obveznosti do bank po skupinah bank in po dejavnostih ob koncu leta 2010 v odstotkih 93
Tabela 5.26: Delež majhnih in srednjih podjetij (MSP) v razvrščenih terjatvah bank in pokritost z oslabitvami ob koncu leta 2010 v odstotkih 96
Tabela 5.27: Gibanje posameznih indikatorjev kakovosti kreditnega portfelja za države EU in Slovenije po posameznih kategorijah bank 97
Tabela 5.28: Struktura posojil podjetjem glede na vrsto zavarovanja v odstotkih 99
Tabela 5.29: Struktura stanovanjskih posojil glede na vrsto zavarovanja v odstotkih 100
Tabela 5.30: Zavarovanje razvrščenih terjatev bank po skupinah komitentov ob koncu leta 2010 v odstotkih 101
Tabela 5.31: Zavarovanje razvrščenih terjatev bank z zamudo nad 90 dni po skupinah komitentov ob koncu leta 2010 v odstotkih 101
Tabela 5.32: Zavarovanje razvrščenih terjatev bank z zamudami nad 90 dni po skupinah bank ob koncu leta 2010 v odstotkih 102
Tabela 5.33: Oslabitve in rezervacije razvrščenih terjatev bank do gradbeništva, december 2010 102
Tabela 5.34: Oslabitve in rezervacije razvrščenih terjatev bank do holdingov, december 2010 103
Tabela 5.35: Struktura obrestno občutljive aktive in pasive glede na vrsto referenčne obrestne mere 106
Tabela 5.36: Obrestna vrzel v odstotkih obrestno občutljive aktive glede na vrsto referenčne obrestne mere 107
Tabela 5.37: Valutna struktura aktive in pasive bilanc in zunaj bilanc 108
Tabela 5.38: Odprta devizna pozicija po valutah v mio EUR 108
Tabela 5.39: Odprta devizna pozicija po skupinah bank v septembru 2010 v mio EUR 109
Tabela 5.40: Obseg in medletne stopnje rasti posojil v švicarskih frankih oziroma z valutno klavzulo na švicarski frank 109
Tabela 5.41: Posojila, vezana na tečaj švicarskega franka, po skupinah bank 109
Tabela 5.42: Kapitalska ustreznost po skupinah bank na nekonsolidirani podlagi v odstotkih 111
Tabela 5.43: Kapitalska ustreznost prvega reda po skupinah bank na nekonsolidirani podlagi v odstotkih 113
Tabela 5.44: Kapitalske zahteve za kreditno tveganje v mio EUR ter njihova struktura za bančni sektor in skupine bank v odstotkih 117
Tabela 6.1: Zbrani celotna bruto premija in bruto premija življenjskega zavarovanja zavarovalnic v različnih ekonomskih kategorijah za Slovenijo za leto 2010 in za druge države za leto 2009 119
Tabela 6.2: Zbrana premija v mio EUR ter število zavarovancev življenjskega in pokojninskega zavarovanja zavarovalnic 119
Tabela 6.3: Izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja – število zavarovancev, zbrana premija in sredstva 124
Tabela 6.4: Struktura sredstev pokojninskih skladov za Slovenijo ob koncu leta 2010 in v izbranih evropskih državah ob koncu leta 2009 v odstotkih 125
Tabela 6.5: Pregled investicijskih skladov 126
Tabela 6.6: Gibanje sredstev vzajemnih skladov v odvisnosti od neto vplačil in drugih dejavnikov v mio EUR 129
Tabela 6.7: Delež likvidnih sredstev vzajemnih skladov v celotnih sredstvih ob koncu meseca v odstotkih 133
Tabela 6.8: Uspešnost lizinških podjetij in viri financiranja 138
Tabela 7.1: Vrednost in število transakcij sistemov BPRČ/TARGET/TARGET2 ter Žiro kliring/SEPA IKP 139

Slike:

Slika 1.1: Stopnja varčevanja v odstotkih, delež investicij in varčevanja v odstotkih BDP (levo) ter letne stopnje rasti nekaterih makroekonomskih agregatov v stalnih cenah v odstotkih (desno) 1
Slika 1.2: Neto finančna pozicija posameznih gospodarskih sektorjev v Sloveniji (levo) in evroobmočju (desno) v odstotkih BDP 2
Slika 1.3: Delež neto zunanjega dolga Slovenije in sektorja države, neto plačanih letnih obresti in letnih dohodkov od lastnine v odstotkih BDP 2

Slika 1.4: Neto finančno stanje do tujine po sektorjih in neto finančno stanje tujine do slovenskega gospodarstva (levo) ter neto finančno stanje do tujine po finančnih instrumentih (desno) v odstotkih BDP 3
Slika 1.5: Javni dolg, proračunski primanjkljaj, plačilo obresti in bruto investicije sektorja države v odstotkih BDP 4
Slika 1.6: Investicije, varčevanje, neto pozicija iz transakcij nefinančnih podjetij v odstotkih BDP in realna gospodarska rast preučevanih gospodarstev v odstotkih 5
Slika 1.7: Rezultati ankete o vplivu različnih dejavnikov na investicije v industriji 5
Slika 1.8: Struktura finančnih sredstev (levo) in obveznosti (desno) nefinančnih podjetij v odstotkih 5
Slika 1.9: Investicije, varčevanje, neto pozicija iz transakcij gospodinjstev v odstotkih BDP in realna gospodarska rast preučevanih gospodarstev v odstotkih 6
Slika 1.10: Struktura finančnega premoženja gospodinjstev Slovenije in evroobmočja (levo) ter struktura finančnih obveznosti gospodinjstev Slovenije (desno) v odstotkih 6
Slika 1.11: Gibanje pribitkov desetletnih državnih obveznic RS nad primerljivo nemško in izbrane države v bazičnih točkah (levo), gibanje cene stroška zavarovanja dolga v odstotkih (5-letnih CDS-jev) 7
Slika 2.1: Medletna rast neto in bruto plač v zasebnem in javnem sektorju (levo) ter stopnja brezposelnosti (desno) v odstotkih 8
Slika 2.2: Medletna rast razpoložljivega dohodka, varčevanja, končne potrošnje in investicij gospodinjstev Slovenije (levo) ter stopnja varčevanja gospodinjstev v Sloveniji in EMU (desno) v odstotkih 8
Slika 2.3: Bruto razpoložljivi dohodek na prebivalca v EUR in razmerje med dolgom (posojili) in dohodkom v odstotkih (levo) ter finančna sredstva, obveznosti in neto finančna pozicija gospodinjstev v odstotkih BDP (desno) v Sloveniji in EMU 9
Slika 2.4: Struktura transakcij (levo) in vrednostnih sprememb (desno) posameznih oblik finančnega premoženja gospodinjstev v mio EUR in v odstotkih 10
Slika 2.5: Delež vlog gospodinjstev do 7 dni, od 7 dni do 1 leta in nad 1 letom glede na originalno (levo) in preostalo zapadlost (desno) v stanjih v odstotkih 11
Slika 2.6: Razpršenost obrestnih mer za vloge do 1 leta med državami EMU (levo) in razpršenost med slovenskimi bankami (desno) 11
Slika 2.7: Razpršenost obrestnih mer za vloge od 1 do 2 let med državami EMU (levo) in razpršenost obrestnih mer za vloge nad 1 letom med slovenskimi bankami (desno) 11
Slika 2.8: Letna rast razpoložljivega dohodka, finančnih obveznosti, bančnih posojil gospodinjstvom ter razmerje med celotnimi finančnimi obveznostmi in letnim razpoložljivim dohodkom v odstotkih 12
Slika 2.9: Struktura transakcij (levo) in vrednostnih sprememb (desno) posameznih oblik finančnih obveznosti gospodinjstev v mio EUR in v odstotkih 13
Slika 2.10: Struktura vrste bančnih posojil gospodinjstvom iz stanj (levo) in iz novih poslov (desno) v odstotkih 13
Slika 2.11: Letne stopnje rasti posameznih vrst posojil gospodinjstvom Slovenije (levo) in evroobmočja (desno) v odstotkih 14
Slika 2.12: Povprečne ročnosti različnih vrst stanovanjskih posojil v letih (levo) in struktura ročnosti novih stanovanjskih posojil v odstotkih (desno) 15
Slika 2.13: Struktura spremenljivosti obrestnih mer za stanovanjska in potrošniška posojila gospodinjstvom v % za stanja (levo) ter nove posle (desno) 15
Slika 2.14: Skupna obrestna mera, vezana na EURIBOR, in pribitki za nove posle za stanovanjska posojila (levo) ter dolgoročna potrošniška posojila (desno) v odstotkih 15
Slika 2.15: Razpršenost obrestnih mer za stanovanjska posojila med državami EMU (levo) in razpršenost med slovenskimi bankami (desno) 16
Slika 2.16: Razpršenost obrestnih mer za potrošniška posojila med državami EMU (levo) in razpršenost med slovenskimi bankami (desno) 16
Slika 2.17: Struktura gospodinjstev s hipotekarnim kreditom glede na dohodkovne razrede v odstotkih (levo) ter mediana razmerja med začetnim dolgom in letnim razpoložljivih dohodkom gospodinjstev glede na dohodkovne razrede (desno) 17
Slika 2.18: Medletne stopnje rasti cen rabljenih in novozgrajenih stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji v odstotkih (levo) ter disperzija transakcijskih cen stanovanj v Ljubljani v EUR/m^2 (desno) 18
Slika 2.19: Disperzija transakcijskih cen stanovanj v zahodni (levo) in vzhodni (desno) Sloveniji v EUR/m^2 19
Slika 2.20: Razmerje med cenami stanovanj in povprečno mesečno neto plačo in stopnja registrirane brezposelnosti po regijah v odstotkih (levo) ter regionalne razlike v neto razpoložljivem dohodku na prebivalca v odstotkih (desno) 20
Slika 2.21: Število transakcij poslovnih prostorov (pisarn), ki so upoštevane za izračun povprečne cene, in njihova stopnja rasti v odstotkih 20
Slika 2.22: Rast cen poslovnih prostorov – pisarn v Sloveniji (levo) – ter oglaševana in realizirana rast cen poslovnih prostorov – pisarn v Ljubljani (desno) v odstotkih 20
Slika 2.23: Medletne stopnje rasti oglaševanih cen stanovanj (levo) in preseganje oglaševanih cen nad transakcijskimi na kvadratni meter (desno) v odstotkih 21

Slika 2.24: Razmerje med ceno stanovanj in letnimi drsečimi sredinami povprečnih mesečnih neto plač za Ljubljano v odstotkih (levo) ter indeks dostopnosti stanovanj (2004 = 100) (desno) 21
Slika 2.25: Razmerje med cenami in najemninami (P/E) (levo) ter na podlagi tega izračunano razmerje med dejanskimi in temeljnimi cenami stanovanj za Ljubljano (desno) 22
Slika 2.26: Novoodobrena posojila gradbenemu sektorju (levo) in novoodobrena stanovanjska posojila prebivalstvu (desno) v mio EUR 22
Slika 2.27: Stanje posojil gradbenega sektorja in stanje stanovanjskih posojil prebivalstvu v mio EUR in njuno razmerje (levo) ter zaloge v bilancah gradbenih podjetij v odstotkih (desno) 23
Slika 2.28: Število evidentiranih transakcij in stopnje rasti transakcij v odstotkih s stanovanji in hišami – rabljenimi (levo) in novimi (desno) 23
Slika 2.29: Kazalnik zaupanja v gradbeništvu in letna stopnja rasti bruto investicij v zgradbe (levo) ter letna stopnja rasti dodane vrednosti gradbeništva in izdanih gradbenih dovoljenj (desno) v odstotkih 24
Slika 2.30: Disperzija stopenj rasti cen stanovanjskih nepremičnin v državah evroobmočja in EU3 (levo) ter disperzija stopenj rasti stanovanjskih posojil (desno) v odstotkih 26
Slika 2.31: Delež dodane vrednosti gradbeništva v BDP-ju (levo) in kazalnik zadolženosti bruto dolg v dohodku gospodinjstev iz leta 2009 skupaj z njegovo stopnjo rasti v obdobju 2005–2009 (desno) v odstotkih 26
Slika 2.32: Število stanovanj na 1000 prebivalcev (levo) in stopnja prenaseljenosti stanovanja leta 2009 v odstotkih (desno) 27
Slika 2.33: Indikator dostopnosti v nekaterih evropskih državah kot razmerje med neto razpoložljivim dohodkom in ceno stanovanja za kvadratni meter 27
Slika 2.34: Delež stanovanjske najemnine brez tekočih stroškov v povprečni mesečni neto plači v Ljubljani v odstotkih 28
Slika 3.1: Zadolževanje podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR 29
Slika 3.2: Tokovi financiranja podjetij v tujini, letne drseče vsote tokov v mio EUR 31
Slika 3.3: Delež podjetij, ki kot omejitvene dejavnike navajajo težave s financiranjem (levo) in financiranje predelovalnih dejavnostih (desno) v odstotkih 31
Slika 3.4: Povprečna ročnost novoodobrenih posojil podjetjem pri bankah in stopnje rasti (levo) ter distribucija stanj posojil po preostali zapadlosti (desno) 32
Slika 3.5: Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij (levo) ter primerjava zadolženosti podjetij z evroobmočjem v letu 2009 v odstotkih (desno) 33
Slika 3.6: Finančne naložbe podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR 34
Slika 3.7: Struktura stanj finančnih naložb podjetij po instrumentih v odstotkih 34
Slika 3.8: Primerjava slovenskih obrestnih mer med bankami v Sloveniji in evroobmočju ter razlike med njimi v odstotnih točkah 36
Slika 3.9: Povišanje pribitkov nad EURIBOR za kratkoročna (levo) in dolgoročna posojila podjetjem (desno) 36
Slika 3.10: Razlike v obrestnih merah za posojila podjetjem glede na velikost posojila 37
Slika 3.11: Razpršenost obrestnih mer v evroobmočju za posojila do 1 mio EUR v odstotkih 37
Slika 3.12: Gibanje premije za tveganje nad EURIBOR za kratkoročna (levo) in dolgoročna posojila (desno) podjetjem v evrih glede na boniteto komitenta, 3-mesečna drseča povprečja v odstotnih točkah 38
Slika 3.13: Delež posojil s fiksno obrestno mero v novoodobrenih posojilih (levo) in obrestne mere za nova dolgoročna posojila podjetjem (desno) v odstotkih 38
Slika 3.14: Število pravnih oseb (levo) ter samostojnih podjetnikov in fizičnih oseb, ki opravljajo registrirano gospodarsko dejavnost, (desno) z dospelimi neporavnanimi obveznostmi in njihov povprečni dnevni znesek v mio EUR 40
Slika 3.15: Število pravnih oseb glede na neprekinjeno število dni dospelih neporavnanih obveznosti (levo) ter število začetih postopkov stečaja, prisilne poravnave in likvidacije (desno) 41
Slika 3.16: Celotni dobiček oziroma izguba po letih (levo) in dejavnostih (desno) v mio EUR 42
Slika 3.17: Finančni vzvod ob koncu leta 2010 in njegova sprememba v odstotnih točkah po dejavnostih in njegova sprememba v zadnjih treh letih 43
Slika 3.18: Količnik likvidnosti ob koncu leta 2010 po dejavnostih in njegova sprememba v odstotnih točkah v zadnjih treh letih 43
Slika 3.19: Primerjava deleža zamud v razvrščenih terjatvah bank med majhnimi in srednjimi podjetji ter vsemi podjetji, skupaj (levo) in po dejavnostih (desno) v odstotkih 44
Slika 3.20: Skupna obrestna mera (levo) in pribitki na EURIBOR (desno) za dolgoročna posojila bank po dejavnostih v odstotnih točkah 45
Slika 3.21: Povprečen pribitek nad EURIBOR za nova posojila bank podjetjem v povezavi s finančnimi kazalniki podjetij po dejavnostih v odstotkih 46
Slika 4.1: Finančna sredstva, obveznosti in neto pozicija v odstotkih BDP glede na finančne podsektorje (levo) ter struktura finančnega sektorja glede na finančna sredstva (desno) v odstotkih 47

Slika 4.2: Vrednost finančnih sredstev v posredovanju po instrumentih v lasti posameznih sektorjev v odstotkih BDP v Sloveniji (levo) in evroobmočju (desno) 48
Slika 4.3: Število posameznih vrst finančnih institucij (levo); tržna koncentracija petih največjih med njimi – CC5 v odstotkih (desno) 48
Slika 4.4: Struktura finančnih sredstev (levo) in obveznosti (desno) finančnega sektorja v odstotkih 49
Slika 4.5: Struktura izdajateljev (levo) in imetnikov (desno) lastniškega kapitala v odstotkih 49
Slika 4.6: Lastniška struktura posameznih finančnih sektorjev v odstotkih 50
Slika 4.7: Stanje danih in prejetih nezavarovanih depozitov slovenskih bank na denarnem trgu evroobmočja (levo) in slovenskem (desno) denarnem trgu v mio EUR ter gibanje obrestnih mer EONIA in medbančne obrestne mere na slovenskem denarnem trgu v odstotkih 52
Slika 4.8: Primerjava tržne obrestne mere EURIBOR z obrestno mero refinanciranja ECB v odstotkih 52
Slika 4.9: Terjatve, obveznosti in neto pozicija poslovnih bank do Evrosistema v mio EUR (levo) ter sklad finančnega premoženja bank, primeren za zastavo pri Evrosistemu, v mio EUR (desno) 53
Slika 4.10: Letne rasti domačih (levo) in tujih (desno) borznih indeksov v odstotkih 54
Slika 4.11: Tržna kapitalizacija na Ljubljanski borzi v mrd EUR in letni koeficient obračanja sredstev – KOS (levo) ter delež trgovanja z delnicami, ki kotirajo na Ljubljanski borzi, po načinu transakcije (desno) v odstotkih 56
Slika 4.12: Število zapadlih knock-out certifikatov izdanih na slovenske delnice ali na indekse, ki vključujejo slovenske delnice, in gibanje volatilnosti osrednjega slovenskega borznega indeksa SBI TOP 57
Slika 4.13: Mesečne neto naložbe rezidentov v tujino (levo) in nerezidentov v Slovenijo (desno) v mio EUR 57
Slika 4.14: Stanje naložb nerezidentov v vrednostne papirje slovenskih izdajateljev v mrd EUR (levo) in njihova regijska struktura v odstotkih (desno) 58
Slika 4.15: Regijska struktura naložb rezidentov v tuje vrednostne papirje v odstotkih – celotnih (levo), posebej v obveznicah in delnicah (desno) 59
Slika 4.16: Geografska struktura naložb rezidentov v periferne države in druge države v mio EUR (levo) ter geografska struktura naložb slovenskega bančnega sektorja v bančne in državne obveznice iz perifernih držav in drugih držav evroobmočja konec februarja 2011 (desno) v odstotkih 60
Slika 5.1: Tržni delež bank v večinski lasti tujcev in bank v večinski domači lasti, merjeno glede na bilančno vsoto bank v odstotkih 62
Slika 5.2: Povpraševanje podjetij po posojilih in kreditni standardi 63
Slika 5.3: Povpraševanje gospodinjstev po stanovanjskih (levo) in potrošniških posojilih (desno) ter spreminjanje kreditnih standardov 64
Slika 5.4: Medletne stopnje rasti naložb (levo) in posojil nebančnemu sektorju (desno) v odstotkih 65
Slika 5.5: Medletne stopnje rasti posojil nefinančnim družbam in gospodinjstvom po skupinah bank v odstotkih 66
Slika 5.6: Višina obrestnih mer za posojila podjetjem do 1 mio EUR (levo) in nad 1 mio EUR (desno) ter stopnja inflacije v odstotkih 66
Slika 5.7: Medletne stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju po ročnosti ter deleži dolgo- in kratkoročnih posojil nebančnemu sektorju v odstotkih 66
Slika 5.8: Delež posojil nebančnemu sektorju in vrednostnih papirjev v bilančni vsoti v odstotkih 68
Slika 5.9: Stopnje rasti virov sredstev v odstotkih (levo) in struktura virov financiranja bank v odstotkih (desno) 68
Slika 5.10: Razmerje med posojili bank nebančnemu sektorju in vlogami nebančnega sektorja pri bankah konec let po skupinah bank (levo) ter razmerje med vpoglednimi, kratko- in dolgoročnimi obveznostmi bank do nebančnega sektorja za bančni sistem v odstotkih (desno) 69
Slika 5.11: Povprečni in mejni stroški financiranja bank (levo) ter povprečni stroški lastniškega in dolžniškega kapitala (desno) v odstotkih 70
Slika 5.12: Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank v odstotkih 70
Slika 5.13: Struktura stanj (levo) in tokov dolžniških finančnih virov bank – polletne oziroma četrtletna vsota (desno) v odstotkih 70
Slika 5.14: Povprečni stroški financiranja (levo) in struktura stanj dolžniških virov financiranja (desno) po skupinah bank v odstotkih 71
Slika 5.15: Pokritost posojil nebančnemu sektorju z različnimi viri po skupinah bank in za bančni sistem v odstotkih 73
Slika 5.16: Povprečna efektivna aktivna in efektivna pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in obrestna marža v odstotkih 75
Slika 5.17: Delež neto obrestnih in neto neobrestnih prihodkov v bruto dohodku bank v odstotkih (levo) ter poraba bruto dohodka v odstotkih (desno) 75
Slika 5.18: Gibanje neto obrestnih in neobrestnih prihodkov, operativnih stroškov in neto rezervacij v odstotkih povprečne aktive (levo) ter gibanje donosnosti na kapital in vplivi štirih dejavnikov na smer spreminjanja donosnosti na kapital bank (desno) 76
Slika 5.19: Primerjava rezultatov anket bank, izvedenih v letih 2007–2011, o glavnih tveganjih za leto naprej v odstotkih 77

Slika 5.20: Zapadanje obveznosti do tujih bank po intervalih zapadlosti (levo) in po skupinah bank (desno) v odstotkih 79
Slika 5.21: Struktura ročnosti novonajetih posojil za banke v domači lasti (levo) in banke v večinski tuji lasti (desno) v odstotkih 80
Slika 5.22: Delež obveznosti do tujih bank v celotnem obsegu obveznosti s preostalo zapadlostjo do 30 dni (levo) oziroma do 180 dni (desno) po posameznih skupinah bank v odstotkih 80
Slika 5.23: Struktura novosklenjenih posojil bank v tujini glede na način obrestovanja, povprečje leta 81
Slika 5.24: Pribitki nad EURIBOR za posojila bank, najeta v tujini, glede na pretežno lastništvo bank v odstotkih 81
Slika 5.25: Obseg depozitov Ministrstva za finance RS pri bankah v mio EUR 82
Slika 5.26: Gibanje dnevnih količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice 83
Slika 5.27: Količnika likvidnosti za prvi, od 0 do 30 dni (levo), in drugi, od 0 do 180 dni (desno), razred likvidnostne lestvice po posameznih skupinah bank, mesečna povprečja 83
Slika 5.28: Razpršenost količnika likvidnosti prvega (levo) in drugega (desno) razreda likvidnostne lestvice, mesečna povprečja 83
Slika 5.29: Struktura sredstev, ki se upoštevajo v izračunu količnika likvidnosti prvega razreda (s preostalo zapadlostjo do 30 dni), v odstotkih 84
Slika 5.30: Gibanje obsega sekundarne likvidnosti (mesečna povprečja v mio EUR) in njen delež v bilančni vsoti v odstotkih 84
Slika 5.31: Medletne stopnje rasti razvrščenih in nedonosnih terjatev (levo) ter struktura terjatev po bonitetnih skupinah (desno) v odstotkih 86
Slika 5.32: Medletne stopnje rasti razvrščenih terjatev v primerjavi z rastjo oslabitev in rezervacij v odstotkih 87
Slika 5.33: Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami (levo) in delež nedonosnih terjatev (desno) po skupinah bank v odstotkih 88
Slika 5.34: Struktura razvrščenih terjatev po sektorjih, skupaj (levo) in po skupinah bank konec let (desno) v odstotkih 90
Slika 5.35: Delež nefinančnih podjetij (levo) in prebivalstva (desno) v strukturi razvrščenih terjatev bank po skupinah bank v odstotkih 90
Slika 5.36: Delež zamud nad 90 dni pri bankah z višjo kreditno rastjo v letih pred finančno krizo v odstotkih 92
Slika 5.37: Primerjava deleža zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank z deležem nedonosnih terjatev v razvrščenih terjatvah bank za nefinančna podjetja v odstotkih 94
Slika 5.38: Primerjava deleža zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank z deležem nedonosnih terjatev v razvrščenih terjatvah bank za posamezne dejavnosti v odstotkih 94
Slika 5.39: Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank pri nefinančnih podjetjih v odstotkih (levo) ter primerjava deleža zamud nad 90 dni z deležem oslabitev in rezervacij v razvrščenih terjatvah (desno) po dejavnostih v odstotkih 95
Slika 5.40: Delež zamud nefinančnih podjetij nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank v odstotkih (levo) ter primerjava deleža zamud nefinančnih podjetij nad 90 dni z deležem oslabitev in rezervacij v razvrščenih terjatvah (desno) po skupinah bank v odstotkih 95
Slika 5.41: Gibanje deleža stroškov oslabitev v državah evroobmočja glede na bilančno vsoto na konsolidirani ravni (levo) in glede na vrednost vseh posojil na konsolidirani ravni (desno) v odstotkih 97
Slika 5.42: Gibanje deleža bruto nedonosnih posojil glede na nominalni BDP v državah evroobmočja v odstotkih 98
Slika 5.43: Delež razvrščenih terjatev v D in E skupaj z napovedmi za leti 2011 in 2012 (levo) v odstotkih ter stroški oslabitev v mio EUR z napovedjo za leti 2011 in 2012 (desno) 98
Slika 5.44: Delež razvrščenih terjatev v D in E skupaj z napovedmi za leto 2011 ob dvigu obrestnih mer v odstotkih 99
Slika 5.45: Pokritost vseh razvrščenih terjatev bank (levo) in pokritost razvrščenih terjatev bank z zamudami nad 90 dni (desno) z zavarovanji v odstotkih 100
Slika 5.46: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih (levo) in razlika med povprečnim obdobjem spremembe obrestnih mer za skupine bank v mesecih (desno) 104
Slika 5.47: Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih v mio EUR 105
Slika 5.48: Valutna struktura neto pozicij obrestno občutljivih postavk po posameznih razredih preostale zapadlosti v mio EUR 106
Slika 5.49: Delež devizne aktive in devizne pasive v bilančni vsoti ter bilančna odprta devizna pozicija bank v odstotkih 107
Slika 5.50: Referenčne obrestne mere LIBOR na švicarski frank in EURIBOR ter gibanje tečaja EUR/CHF 110
Slika 5.51: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih 111
Slika 5.52: Medletne stopnje rasti kapitalskih zahtev in regulatornega kapitala po skupinah bank v odstotkih 112
Slika 5.53: Kapitalska ustreznost po skupinah bank na konsolidirani podlagi v primerjavi s povprečjem EU v odstotkih 112

Slika 5.54: Kapitalska ustreznost prvega reda po skupinah bank na konsolidirani podlagi v primerjavi s povprečjem EU v odstotkih 113
Slika 5.55: Porazdelitev kapitalskih ustreznosti bank (levo) in kapitalskih ustreznosti prvega reda (desno) v odstotkih 114
Slika 5.56: Struktura kapitala pred odbitnimi postavkami za bančni sistem (levo) in skupine bank (desno) v odstotkih 114
Slika 5.57: Struktura temeljnega kapitala v odstotkih 115
Slika 5.58: Razmerje med podrejenim dolgom in temeljnim kapitalom po skupinah bank v odstotkih 115
Slika 5.59: Regulatorni kapital in kapitalske zahteve v mio EUR (levo) ter presežek kapitala nad kapitalskimi zahtevami v odstotkih regulatornega kapitala (desno) 116
Slika 5.60: Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (levo) ter struktura kapitalskih zahtev po skupinah bank (desno) v odstotkih 116
Slika 5.61: Struktura kapitalskih zahtev za tržna tveganja po skupinah bank v odstotkih 117
Slika 6.1: Zbrana bruto premija po posameznih vrstah zavarovanj v mio EUR (leva os) in letne stopnje rasti v odstotkih (desna os) 118
Slika 6.2: Rast bilančne vsote v odstotkih (levo) in izid iz rednega delovanja v mio EUR (desno) zavarovalnic in pozavarovalnic 120
Slika 6.3: Presežek razpoložljivega kapitala nad zahtevanim minimalnim kapitalom zavarovalnic in pozavarovalnic v odstotkih 121
Slika 6.4: Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (kot razmerje) 121
Slika 6.5: Rast čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij in naložb premoženjskih in življenjskih zavarovanj (levo) ter pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja (desno) v odstotkih 122
Slika 6.6: Struktura naložb kritnih skladov zavarovalnic (levo) in naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov zavarovalnic (desno) v odstotkih 122
Slika 6.7: Delež tujih naložb v vseh naložbah zavarovalniškega sektorja v odstotkih 123
Slika 6.8: Struktura zbrane premije kreditnih zavarovanj v odstotkih 123
Slika 6.9: Zbrane premije in izplačane odškodnine v mio EUR ter škodni rezultat kreditnih zavarovanj (kot razmerje) 124
Slika 6.10: Struktura naložb izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja (levo) in disperzija donosov izvajalcev dodatnega pokojninskega zavarovanja (desno) v odstotkih 126
Slika 6.11: Tržna koncentracija na trgu investicijskih skladov 127
Slika 6.12: Primerjava med Slovenijo in evroobmočjem – sredstva investicijskih skladov na prebivalca v 1000 EUR (levo) in delež sredstev v BDP v odstotkih (desno) 127
Slika 6.13: Lastniška struktura enot/delnic investicijskih skladov v odstotkih 128
Slika 6.14: Delež sredstev investicijskih skladov ter posebej vzajemnih skladov in investicijskih družb v upravljanju DZU v večinski lasti bank v odstotkih 128
Slika 6.15: Primerjava med vzajemnimi skladi v upravljanju DZU v večinski lasti bank in drugih – struktura naložb v odstotkih (levo); letna rast VEP v odstotkih in mesečna neto vplačila v mio EUR (desno) 129
Slika 6.16: Primerjava strukture vrste skladov glede na sredstva v Sloveniji in EU v odstotkih 130
Slika 6.17: Letne rasti VEP vzajemnih skladov in SBI TOP v odstotkih (levo) ter višina letnih vplačil v vzajemne sklade v mio EUR (desno) 130
Slika 6.18: Mesečne neto naložbe zavarovalniškega sektorja (levo) ter mesečne neto naložbe gospodinjstev (desno) v mio EUR in letna rast VEP v odstotkih 131
Slika 6.19: Delež vzajemnih skladov, ki so prejeli neto vplačila, in delež tistih vzajemnih skladov, ki so neto izplačevali, za delniške (levo) in mešane (desno) v odstotkih 131
Slika 6.20: Razvrstitev vzajemnih skladov glede na letne donosnosti ob koncu leta v odstotkih 132
Slika 6.21: Relativna porazdelitev domačih delniških (levo) in domačih mešanih vzajemnih skladov (desno) glede na višino letne donosnosti VEP v odstotkih 132
Slika 6.22: Struktura naložb vzajemnih skladov v odstotkih (levo) in regionalna struktura naložb celotnega sektorja drugih finančnih posrednikov v tuje delnice v odstotkih (desno) 133
Slika 6.23: Učinkovitost upravljanja na trgu vzajemnih skladov 134
Slika 6.24: Primerjava skladov, katerih naložbena politika je usmerjena na Balkan, z vsemi domačimi vzajemnimi skladi glede na neto tokove v mio EUR (levo), ter letne in mesečne donosnosti VEP v odstotkih (desno) 134
Slika 6.25: Mesečne (levo) in letne (desno) stopnje rasti nekaterih borznih indeksov držav nekdanje Jugoslavije v odstotkih 135
Slika 6.26: Mesečni promet z investicijskimi družbami v mio EUR in letne rasti SBI TOP (levo) ter struktura naložb investicijskih družb v odstotkih (desno) 135
Slika 6.27: Obseg novoodobrenih lizinških poslov v mrd EUR, delež lizinga nepremičnin v odstotkih (levo) in letne stopnje rasti lizinške dejavnosti v odstotkih (desno) 136
Slika 6.28: Struktura lizinga nepremičnin (levo) in premičnin (desno) v odstotkih 136

Slika 6.29: Delež lizinških poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva (levo) in stopnje rasti novoodbrenih poslov v nekaterih evropskih državah v letu 2009 (desno) v odstotkih 137
Slika 6.30: Stopnje rasti novoodobrenih lizinških poslov in obsega stanj danih bančnih posojil nebančnim sektorjem v odstotkih (levo) ter delež lizinških poslov v bančnih posojilih v odstotkih (desno) 138
Slika 7.1: TARGET2-Slovenija (leva slika): domača in čezmejna plačila leta 2010; vrednosti (v mrd EUR) in število (v tisočih; desno); SEPA IKP (desna slika): vrednost (v mrd EUR; levo) in število (v mio; desno) 140
Slika 7.2: Koncentracija števila transakcij v sistemih BPRČ/TARGET/TARGET2 in Žiro kliring/SEPA IKP – Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI; levo) ter odstotni delež števila transakcij petih največjih udeležencev glede na skupno število transakcij (desno); brez Banke Slovenije 140

Okvirji:

Okvir 2.1: Mikropodatki o hipotekarni zadolženosti gospodinjstev 16
Okvir 2.2: Mednarodna primerjava gibanja cen nepremičnin in najemnin 26
Okvir 3.1: Plačilna nedisciplina 40
Okvir 5.1: Ocena poslabšanja kakovosti kreditnega portfelja 96

Kratice:

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
ATVP	Agencija za trg vrednostnih papirjev
AZN	Agencija za zavarovalni nadzor
BPRČ (sistem)	Bruto poravnave v realnem času
BRIK	Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska
BS	Banka Slovenije
CCBM	Korespondenčni centralnobančni model
DFO	Druge finančne organizacije
DURS	Davčna uprava Republike Slovenije
DVP	Dolžniški vrednostni papirji
DZU	Družba za upravljanje
ECB	Evropska centralna banka
ECBC	European Covered Bond Council
EFAMA	The European Funds and Asset Management Association
EFTA	European Free Trade Association
EIOPA	The European Insurance and Occupational Pensions Authority
EMF	European Mortgage Federation
EMU	Ekonomska in monetarna unija
EONIA	Euro OverNight Index Average (ponderirana povprečna obrestna mera za posojila čez noč)
ERM2	Mehanizem deviznih tečajev ERM2 (angl. Exchange Rate Mechanism 2)
ESCB	Evropski sistem centralnih bank
EU16	Evroobmočje
EU27	Članice Evropske unije
EU3	Članice Evropske unije pred širitvijo 1. 5. 2004, ki niso članice evroobmočja (Danska, Švedska, Velika Britanija)
EU8	Poljska, Madžarska, Češka, Slovenija, Slovaška, Estonija, Latvija, Litva
EURIBOR	Medbančna obrestna mera, po kateri si reprezentativne banke iz evroobmočja medsebojno ponujajo depozite
EUROSTAT	Statistical Office of the European Communities
EU-SILC	The European Union Statistics on Income and Living Conditions
FED	Board of Governors of the Federal Reserve System
FESE	Federation of European Securities Exchanges
GURS	Geodetska uprava Republike Slovenije
ID	Investicijska družba
IS	Investicijski sklad
KDD	KDD – Centralna klirinško depotna družba, d.d.
KOS	Koeficient obračanja sredstev
LEASEUROPE	The European Federation of Leasing Company Associations
LJSE	Ljubljanska borza
LJSEX	Nekdanji indeks celotnega trga Ljubljanske borze, ki se je izračunaval do oktobra 2010.
LTI	Razmerje med obrokom posojila in prejemki posojilojemalca (angl. loan-to-income ratio)
LTV	Razmerje med višino odobrenega posojila in vrednostjo premoženja, s katero je posojilo zavarovano (angl. loan-to-value ratio)

MDS	Mednarodni denarni sklad
MSRP	Mednarodni standardi računovodskega poročanja
MTS Slovenija	Del elektronske trgovalne platforme Euro MTS za državne in paradržavne referenčne obveznice, denominirane v evrih
NUTS	Nomenclature of territorial units for statistics
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
P/E	Kazalnik P/E odraža razmerje med tečajem delnice in zadnjim letnim čistim dobičkom na delnico
PID	Pooblaščena investicijska družba
SBI 20	Nekdanji slovenski borzni indeks
SBI TOP	Indeks blue-chip Ljubljanske borze
SI O/N	Obrestna mera nezavarovanih medbančnih depozitov v evrih čez noč, ki so jih sklenile slovenske kreditne institucije s kreditnimi institucijami evroobmočja
SKD	Standardna klasifikacija dejavnosti
SLONEP	Spletni slovenski nepremičninski portal (www.slonep.net)
SRS	Slovenski računovodski standardi
SSRS	Stanovanjski sklad Republike Slovenije
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
S&P	Standard and Poor's
VEP	Vrednost enote premoženja vzajemnega sklada
VS	Vzajemni sklad
Vzajemci.com	Spletni portal slovenskih vzajemnih skladov (www.vzajemci.com)
WFE	World Federation of Exchange
Z-Doh	Zakon o dohodnini
ZDZU	Združenje družb za upravljanje
ZLPS	Združenje lizinških podjetij Slovenije
ZPIZ	Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje

POJASNILO: v tej publikaciji uporabljena analitična členitev bančnega sistema na homogene skupine bank, poimenovane velike domače banke, majhne domače banke in banke v večinski tuji lasti, ne izhaja iz prevladujočega lastništva bank. Členitev temelji na značilnostih njihovega poslovanja, zlasti na strukturi financiranja.

SKLEPNE UGOTOVITVE

Gospodarska kriza države v preteklem letu je predvsem izražala dogajanja v realnem in finančnem sektorju. Velika odvisnost nefinančnih družb od bančnih posojil in njihova prezadolženost ter velika odvisnost bank od tujih finančnih virov in nelikviden domač kapitalski trg vplivajo na nizko in nestabilno gospodarsko rast, ki ne obeta hitrega okrevanja.

Velika odvisnost gospodarstva od tujega dolžniškega financiranja ostaja ena od njegovih ključnih strukturnih značilnosti. V letu 2010 so se neto finančne obveznosti do tujine povečale na 38% BDP, predvsem v obliki dolžniških vrednostnih papirjev, in to kljub procesu razdolževanja bank v tujini. Tak razvoj kaže ne temeljit premislek o vlogi lastniškega kapitala v našem gospodarskem sistemu. Narodnogospodarska stopnja varčevanja (23% BDP) ostaja relativno visoka v primerjavi s povprečjem evroobmočja, čeprav se je v zadnjih štirih letih trendno zniževala. Zaradi zaostrenih pogojev financiranja v tujini se je še bolj zmanjšal delež investicij v BDP, v kriznem obdobju za skoraj eno tretjino. To neugodno vpliva na hitrejšo gospodarsko rast, ki je bila z 1,2% v lanskem letu spodbujena predvsem z rastjo tujega povpraševanja ter obnavljanja zalog in ne z naraščanjem bruto investiciji, ki bi zagotovile stabilnejšo, višjo in vzdržno gospodarsko rast. Gospodinjstva so edini gospodarski sektor, ki je z neto finančnimi presežki v višini 81% BDP delno zagotavljal velike finančne potrebe nefinančnih družb, ki so imele neto primanjkljaj v višini 116% BDP. Kljub spodbudni stopnji varčevanja gospodinjstev, ki presega povprečno stopnjo varčevanja gospodinjstev evroobmočja, se ob zmanjšanju njihovega razpoložljivega dohodka sposobnost generiranja prihrankov iz transakcij v preteklem letu ni povečala. Ob omejenih možnostih financiranja v tujini in nezadostni sposobnosti generiranja domačih prihrankov zato ključni nalogi ekonomskih politik postajata povečanje učinkovitosti investiranja razpoložljivih finančnih sredstev in spodbujanje domačega varčevanja.

Slovenski bančni sistem je stabilen, vendar pa so se slabe razmere v gospodarstvu v preteklem letu odrazile tudi v dogajanju v bančnem sistemu. Banke so se prvič po 17 letih srečale s krčenjem finančnega posredništva. Postopek prestrukturiranja virov v bančnem sistemu poteka počasi. Obveznosti do tujih bank so se lani zmanjšale za desetino, hkrati pa so se zmanjšali tudi kratkoročni viri v obliki vlog države in obveznosti do evrosistema. Kljub uspešni izdaji vrednostnih papirjev nekaterih bank je tveganje refinanciranja veliko predvsem za banke v večinski domači lasti. Prestrukturiranje virov sredstev vpliva na postopno, a vztrajno zviševanje stroškov financiranja. To se bo v prihodnje, še bolj kot lani, odrazilo v zviševanju posojilnih obrestnih mer oziroma v pritiskih po racionalizaciji poslovanja bank. Financiranje na grosističnih trgih, ki pomeni za banke 31% njihove bilančne vsote, je pereč problem stabilnega zagotavljanja virov. Neugodno je tudi razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja, ki znaša 137% in se le počasi znižuje. Oboje ohranja visoko občutljivost bank na pogoje refinanciranja na mednarodnih finančnih trgih, ki bo predvidoma še višja v prihodnjem letu. Izredno pomemben element za pogoje refinanciranja bo tudi potencialna sprememba bonitetne ocene državnega dolga.

Kreditno tveganje se je v obliki zmanjševanja kakovosti kreditnega portfelja bank v drugi polovici preteklega in na začetku tekočega leta povečalo. Naraščanje deleža nedonosnih terjatev in zlasti naraščanje dolgoročnejših zamud iz terjatev bank do nefinančnih družb nista omejeni samo na poslabševanje poslovanja podjetij v panogi gradbeništva in holdingov. Dolgotrajnost gospodarske krize se odraža v vse slabši plačilni disciplini in poslabševanju poslovanja podjetij tudi v nekaterih ciklično manj občutljivih gospodarskih panogah, kot sta trgovina ter strokovne in poslovne dejavnosti. V zadnjem obdobju se poslabšuje tudi kreditni portfelj malih in srednjih podjetij, do katerih so nadpovprečno izpostavljene majhne domače banke. Banke so se zaradi ravni zadolženosti nefinančnih družb in neugodnega trenda poslabševanja kreditnega tveganja usmerile k intenzivnejšemu kreditiranju gospodinjstev in s tem k manj tveganim komitentom. Trend poslabševanja kreditnega tveganja je posledica močne povezanosti v poslovni verigi med slovenskimi podjetij, ki se z insolventnimi postopki v velikih podjetjih hitro širi na poslovne partnerje. Okuženost v poslovni verigi in tudi med podjetji iz različnih dejavnosti, ki poslovno niso tesno povezana, je največkrat posledica razmeroma velike izpostavljenosti v obliki kapitalskih naložb, ki so nastale v predkriznem obdobju zaradi lastniške konsolidacije. Morebitno nadaljnje zmanjševanje vrednosti kapitalskih naložb in vrednosti nepremičnin v bilancah podjetij bi zato še dodatno neugodno vplivalo na njihovo kreditno sposobnost in še povečalo visok povprečen finančni vzvod.

Poleg nezmanjšanega kreditnega in dohodkovnega tveganja ter tveganja refinanciranja se je lani povečalo še obrestno tveganje bank, kar je v obdobju pričakovanega zviševanja tržnih obrestnih mer neugodno.

Kapitalska ustreznost slovenskih bank ostaja v primerjavi s povprečjem primerljivih bank EU nizka, pri čemer so se lani kazalniki kapitalske ustreznosti poslabšali samo v skupini velikih domačih bank. Zmanjšana sposobnost notranjega generiranja kapitala bank iz poslovnih rezultatov bo ob nižjih ravneh kapitala celotnega bančnega sistema v primerjavi s povprečjem EU, poleg rekapitalizacij s strani lastnikov spodbudila nadaljnjo konsolidacijo bančnega sistema v obliki združitev, pripojitev ali prodaj.

dr. Marko Kranjec
guverner

POVZETEK

Nizka gospodarska rast je lani odražala nadaljevanje negotovih razmer v realnem in finančnem sektorju. Rast BDP so spodbujali večje tuje povpraševanje, potrošnja gospodinjstev in obnavljanje zalog, medtem ko je bila rast bruto investicij še negativna.

Odvisnost slovenskega gospodarstva od tujih virov financiranja se je povečala na 38% BDP. Finančni sektor ostaja najbolj izpostavljen tveganju zaostrovanja pogojev financiranja na mednarodnih finančnih trgih. Hkrati se je z izdajanjem obveznic dodatno zadolžila država. Neto zunanji dolg Slovenije se je lani povečal na 31,6% BDP.

Slovenija je ohranila bonitetno oceno deželnega tveganja "AA", vendar z opozorili ratinških agencij o nujnosti sprememb v javnem sektorju, na trgu dela in izvedbe pokojninske reforme. Agencija S&P je svoja opozorila decembra podkrepila s spremembo ocene izgledov za prihodnost iz stabilne v negativno. Dodaten dejavnik povečevanja stroškov tujega dolžniškega financiranja so leta 2010 znižane bonitetne ocene slovenskih bank. Tveganje refinanciranja narašča z izpostavljenostjo bank in države.

Razpoložljivi dohodek slovenskih gospodinjstev dosega 77% povprečja evroobmočja, njihov dolg pa je bistveno manjši. Vendar pa so tveganjem bolj izpostavljena, ker imajo relativno manj neto finančnega premoženja. Finančne obveznosti gospodinjstev so se lani povečale za 6,5% na 12,5 mrd EUR. Posojila pri bankah obsegajo več kot štiri petine te vrednosti. V strukturi posojil bank gospodinjstvom se je delež stanovanjskih posojil povečal na 53%, medtem ko se je obseg potrošniških posojil lani zmanjšal. Zaradi razlike med dinamiko rasti finančnih obveznosti in rasti razpoložljivega dohodka so gospodinjstva bolj izpostavljena tveganjem, ki jih lahko prenašajo predvsem v bančni sistem, pri katerem imajo tri četrtine vseh finančnih obveznosti. Potencialno kreditno tveganje pri bankah narašča z zadolževanjem gospodinjstev. Vedno več posojil je odobrenih z variabilno obrestno mero, ki bo s pričakovanim naraščanjem povečala breme odplačevanja posojil. Breme odplačevanja petine stanovanjskih posojil gospodinjstvom, ki se spreminjajo s tečajem švicarskega franka, že dve leti povečuje njegova apreciacija do evra.

Cene stanovanj na slovenskem trgu so se lani zmerno povišale. Število transakcij z rabljenimi stanovanji se je s povečanjem za 30,1% povzpelo nad raven leta 2008, kar je odraz izboljšanja likvidnosti na tem trgu. Dostopnost stanovanj v Ljubljani, ki upošteva cene stanovanj, povprečne plače in posojilne pogoje, je lani stagnirala. Cene poslovnih nepremičnin v državi so se drugo leto zapored znižale za več kot 10%, število transakcij pa ostaja majhno. Močno zmanjšanje vrednosti opravljenih gradbenih del in števila izdanih gradbenih dovoljenj bodo v prihodnje vplivali na zmanjšano ponudbo. Visoka rast stanovanjskih posojil in majhno število stanovanj na 1000 prebivalcev v Sloveniji glede na druge evropske države vplivata na gibanje povpraševanja. Kljub temu povpraševanje na stanovanjskem trgu omejuje neugodno razmerje med povprečnim letnim neto razpoložljivim dohodkom in ceno stanovanj. V Sloveniji neto povprečni letni dohodek zadošča za nakup 5,6 m^2 stanovanja, v Italiji in Nemčiji pa za dobrih 10 m^2. Finančna kriza torej

Letne stopnje rasti nekaterih makroekonomskih agregatov

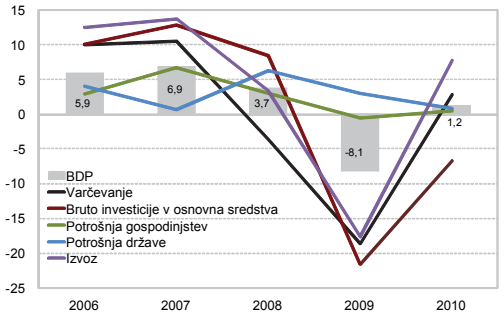

Neto finančno stanje do tujine po finančnih instrumentih v odstotkih BDP

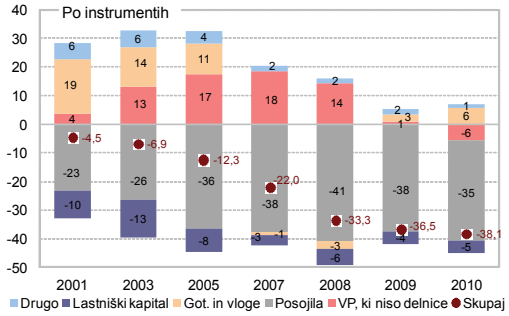

Struktura bančnih posojil gospodinjstvom

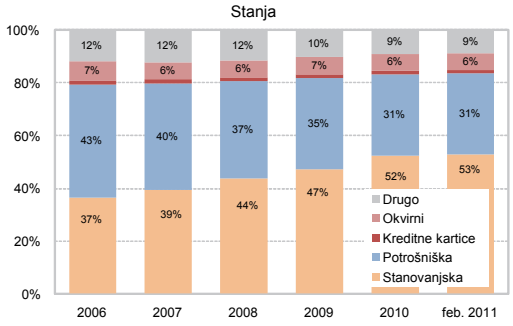

Medletne stopnje rasti cen rabljenih in novozgrajenih stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji v odstotkih

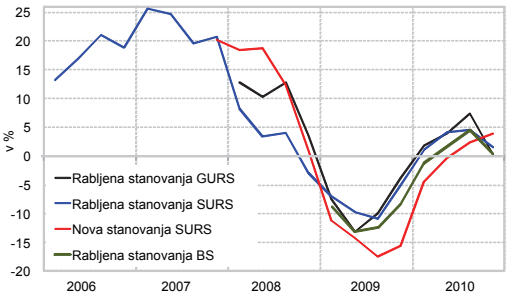

ni v celoti odpravila nesorazmerja na nepremičninskem trgu. Ponovno zmerno naraščanje cen kaže, da se je trg kljub omejenemu povpraševanju prilagodil z zmanjšanjem ponudbe in začasnim zmanjšanjem števila transakcij. Nizka raven zadolženosti gospodinjstev in nizke obrestne mere so preprečile večje zmanjšanje cen na nepremičninskem trgu.

Omejene možnosti financiranja podjetij in njihova prezadolženost so lani omejevale poslovanje podjetij. Ob zmanjšanih potrebah po financiranju zaradi nizke investicijske aktivnosti so tokovi financiranja podjetij sicer narasli, a ostali bistveno nižji kot pred letom 2009. Medpodjetniško financiranje je zaradi slabega likvidnostnega položaja in plačilne nedisciplineznižano na desetino toka leta 2008. Financiranje s komercialnimi krediti med podjetji narašča zaradi večje menjave s tujino. Podjetja so lani povečala zadolževanje pri tujih bankah, kar kaže, da se slovenske banke v tem segmentu niso dovolj odzvale na naraščajoče povpraševanje po posojilih. Zaradi relativno višjih posojilnih obrestnih mer bo tako obnašanje bank zmanjšalo njihov delež v strukturi financiranja podjetij. To lahko neugodno vpliva na možnost kakovostne kreditne rasti ob izhodu iz gospodarske krize.

Pritok lastniškega kapitala v podjetja je bil s 438 mio EUR razmeroma nizek. Financiranje močno zadolženega sektorja podjetij z domačimi bančnimi posojili je lani stagniralo. Prirast posojil bank se je med posameznimi dejavnostmi razlikoval, vendar je izstopalo kreditiranje gradbeništva. Obenem so banke zmanjševale kratkoročno financiranje podjetij, kar je prizadelo predvsem tekoče poslovanje podjetij in zmanjševalo likvidnost.

Visoko razmerje dolžniškega in lastniškega kapitala podjetij se je lani še nekoliko poslabšalo. S tem se je zmanjšala kreditna sposobnost podjetij, kar je omejevalo njihovo rast in proces prestrukturiranja. Na visok finančni vzvod slovenskih podjetij je vplivalo relativno večje zmanjšanje lastniškega kapitala, ki je predvsem posledica prevrednotenja. Na nadaljnje zmanjševanje kreditne sposobnosti bi vplivalo morebitno zniževanje cen poslovnih nepremičnin in padanje vrednosti kapitalskih naložb podjetij.

Za dolžniško financiranje podjetij sta bili značilni ohranjanje zaostrenih kreditnih standardov in stagniranje obrestnih mer za nova posojila do vrednosti 1 mio EUR. Ob stabilnih pribitkih so se kratkoročna posojila podjetij z vezavo na referenčne obrestne mere podražila. Podjetja so se kratkoročno prevladujoče zadolževala po fiksni obrestni meri. Dolgoročne obrestne mere se niso bistveno spreminjale, ker so nižji pribitki nevtralizirali vpliv naraščanja referenčnih obrestnih mer. Ponovno se je povečal delež novoodobrenih dolgoročnih posojil z variabilno obrestno mero. Zviševanje referenčnih obrestnih mer bo podjetjem povečevalo breme odplačevanja posojil.

Bilančna vsota slovenskega bančnega sektorja se je lani zmanjšala. Njena rast je po treh letih zniževanja prvič po letu 1994 postala negativna ob koncu leta 2010. Banke so se zaostrenim razmeram prilagajale s prestrukturiranjem virov in zmanjševanjem obveznosti do tujih bank. Hkrati so zmanjševale naložbe v vrednostne papirje in kreditno aktivnost.

Stanje posojil gradbenega sektorja in stanje stanovanjskih posojil prebivalstvu v mio EUR ter razmerje med njima

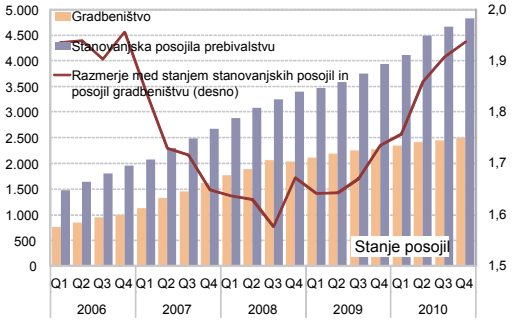

Zadolževanje podjetij po instrumentih, letne drseče vsote tokov v mio EUR

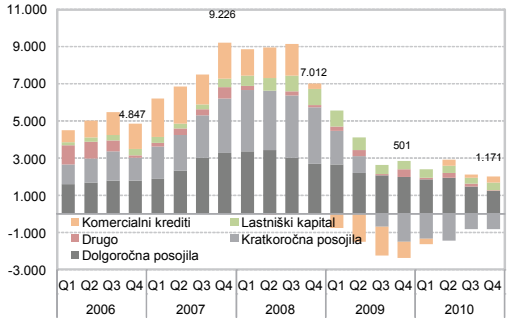

Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij

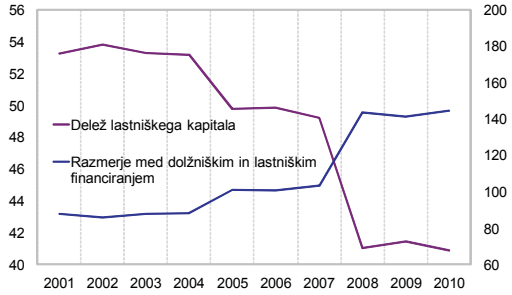

Obrestne mere za posojila podjetjem v Sloveniji in v evroobmočju

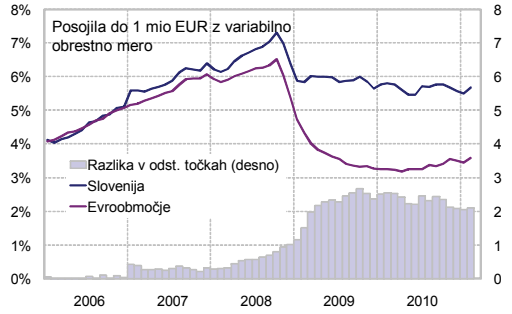

Zaostreni kreditni standardi in pogoji zavarovanja posojil ter relativno visoke posojilne obrestne mere so vplivali na nižjo kreditno rast do večine nebančnega sektorja. Kreditiranje nebančnega sektorja so lani zmanjševale vse skupine bank. Te banke so obenem nadpovprečno kreditirale gospodinjstva. Posojila gospodinjstvom so naraščala bolj kot posojila podjetjem. Banke so tako kreditirale relativno manj zadolženi sektor in zmanjševale profil tveganosti svojega kreditnega portfelja. Stanovanjsko kreditiranje je podaljševalo ročnost posojilnega portfelja bank. Hkrati je nanj vplivalo neto odplačevanje kratkoročnih posojil podjetij.

Banke so se v tujini razdolževale tudi leta 2010. Razdolžile so se pri tujih bankah in pri Evrosistemu. Vloge nebančnega sektorja so se zmanjševale zaradi zmanjševanja vlog države. Banke so si konkurirale predvsem pri zbiranju dolgoročnih vlog nebančnega sektorja z zviševanjem obrestnih mer. Posledično se je povečal delež vlog gospodinjstev v intervalu ročnosti med enim in dvema letoma. Kljub temu je bila rast vlog tega sektorja izredno nizka. Pokritost posojil nebančnega sektorja z vlogami je lani stagnirala, a do marca 2011 narasla na najvišjo vrednost po letu 2007. V naslednjih dveh letih bankam zapade skoraj polovica dolga do tujine. V prihodnjem letu zapade tudi večji znesek vrednostnih papirjev bank, izdanih z jamstvom države. Tveganje refinanciranja s tem ostaja izrazito ter koncentrirano na intervalu zapadlosti med enim in dvema letoma.

Slovenski bančni sistem je leta 2010 posloval z izgubo. Banke so povečale neto obrestne prihodke, vendar se zaradi zmanjšanja neto neobrestnih prihodkov bruto dohodek ni omembe vredno povečal. Izgubo so zaradi kreditnega tveganja povzročile za 62% višje oslabitve in rezervacije.

Kreditno tveganje se je odrazilo v poslabšanju kakovosti portfelja. Rast nedonosnih terjatev bank je decembra 2010 dosegla 66%, zato so banke povečale oslabitve in rezervacije ter pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami na 4,9%. Delež nedonosnih terjatev (skupin D in E) v razvrščenih terjatvah je februarja 2011 dosegel 3,9%.

Kakovost portfelja se je najbolj poslabšala pri velikih domačih bankah, a opazno tudi v skupini bank v večinski tuji lasti. Kljub temu so na kreditno tveganje zelo občutljive majhne domače banke zaradi naraščajočih deležev daljših zamud v dejavnostih, do katerih so razmeroma močno izpostavljene. Na slabšanje kakovosti je najbolj vplival portfelj posojil nefinančnim podjetjem.

Likvidnostno tveganje se ni povečalo. Povečale so se razpršenost vrednosti količnika likvidnosti in razlike med posameznimi skupinami bank. Kljub temu so vse banke vseskozi ohranjale potrebno raven likvidnosti.

Banke so zmanjševale izpostavljenost do tujcev in podjetij kot bolj tveganih skupin posojilojemalcev ter hkrati povečevale kreditiranje gospodinjstev, naložbe pri državi in centralni banki. Zaskrbljujoče je pospešeno povečevanje zamud, daljših od 90 dni, v prvih dveh mesecih leta 2011. Njihov delež je narasel na 8,4% razvrščenih terjatev bank zaradi nadpovprečnega povečanja zamud podjetij in obrtnikov. Nadpovprečno hitro se slabša položaj majhnih in srednjih podjetij, do katerih so bolj izpostavljene majhne domače banke.

Stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju v odstotkih

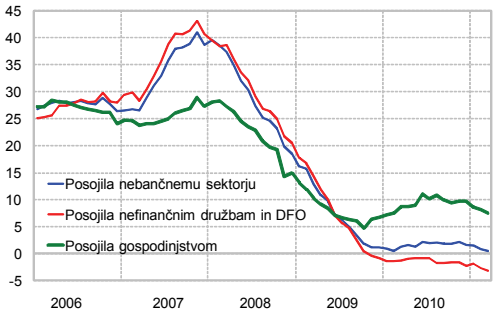

Struktura virov financiranja bank v odstotkih

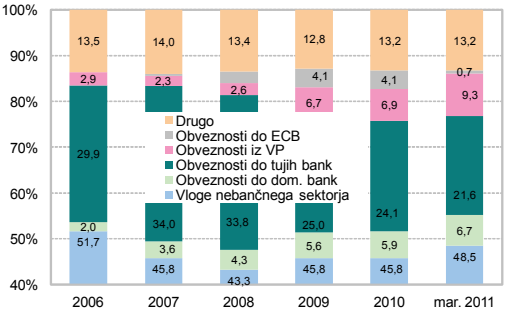

Zapadanje obveznosti do tujih bank po intervalih zapadlosti

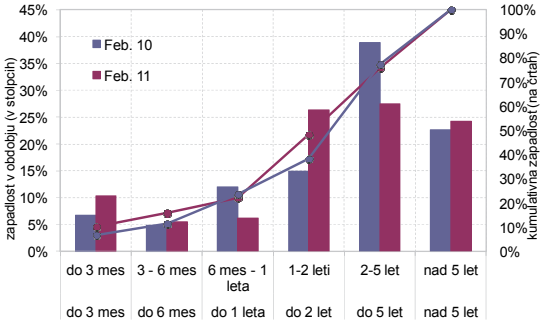

Medletne stopnje rasti razvrščenih in nedonosnih terjatev v odstotkih

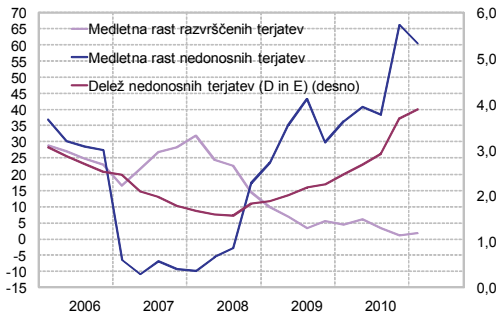

Opazna je tudi širitev posledic krize v nekatere druge dejavnosti poleg gradbeništva in poslovanja z nepremičninami: trgovina, informacije in komunikacije, finančno posredništvo ter strokovne in druge poslovne dejavnosti, v katerih delež zamud nad 90 dni presega 15%. Naraščanje deleža zamud pri odplačevanju posojil in kreditnega tveganja skupaj z zelo povečano plačilno nedisciplino, naraščanjem števila stečajev in prisilnih poravnav kaže, da je sektor podjetij od druge polovice leta 2010 v najhujši krizi do zdaj.

Banke so se močno povečanemu kreditnemu tveganju prilagajale z zmanjševanjem nezavarovanih terjatev z zamudami, daljšimi od 90 dni. Delež novih nezavarovanih posojil se je v zadnjih dveh letih zmanjšal s polovice na petino, nezavarovani del kreditnega portfelja pa na 45,4%.

Obrestno tveganje, merjeno z razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih obrestnih mer, je začelo naraščati. Razlika v višini 2,8 meseca kaže, da so banke izpostavljene tveganju zvišanja obrestnih mer. To bo bolj prizadelo najbolj izpostavljene majhne domače banke, čeprav se je njihova izpostavljenost lani zmanjšala. Izpostavljenost drugih dveh skupin bank se je povečala. Občutljivost bank na naraščanje referenčnih obrestnih mer se je povečala zaradi višjih deležev obrestno občutljivih aktivnih in pasivnih postavk, vezanih nanje. Negativna obrestna vrzel se je močno povečala na segmentu do enega leta.

Valutno tveganje se je povečalo, a ostaja nizko. Deleža devizne aktive in pasive v bilančni vsoti bank se po uvedbi evra ne spreminjata. Neto odprta devizna pozicija je sicer razmeroma nizka, vendar pa banke ostajajo hkrati izpostavljene apreciaciji pomembnejših svetovnih valut do evra in depreciaciji valut z območja Balkana.

Kapitalska ustreznost bančnega sistema se je zmanjšala. Na znižanje kapitalske ustreznosti je vplivalo zmanjšanje regulatornega kapitala velikih domačih bank zaradi izgube največje med njimi. Majhne domače banke in banke v večinski tuji lasti so kapitalsko ustreznost izboljšale. Kapitalska ustreznost slovenskega bančnega sistema je okoli 2 odstotni točki nižja glede na povprečje evroobmočja. Čeprav zadostuje regulatornim zahtevam, predvsem omejuje aktivnost bank in hkrati slabša finančno stabilnost.

Zavarovalniški sektor zaradi slabih gospodarskih razmer ni povečal zbranih bruto premij. Kljub temu so zavarovalnice povečale bilančno vsoto, pokritost rezervacij z naložbami kritnega premoženja, ohranile večji delež varnih naložb od povprečja evroobmočja ter povečale donosnost na kapital na raven povprečja evroobmočja. Celotni škodni rezultat je ostal nespremenjen, vendar se je opazno poslabšal pri življenjskih in prostovoljnih zdravstvenih zavarovanjih.

Premija kreditnega zavarovanja se je povečala zaradi večjega obsega zavarovanj izvoznih terjatev in stanovanjskih posojil, škodni rezultat pa se je nekoliko poslabšal. Hkrati s poslabšanjem škodnega rezultata na navedenih segmentih poslovanja so se zavarovalnice s precejšnjim povečanjem naložb v tuje vrednostne papirje bolj izpostavile tveganju na tujih kapitalskih trgih. Zavarovalniški sektor bo moral kljub lani izvedenim dokapitalizacijam pridobiti dodatni kapital ob uvajanju direktive Solventnost II.

Delež nedonosnih terjatev po skupinah bank v odstotkih

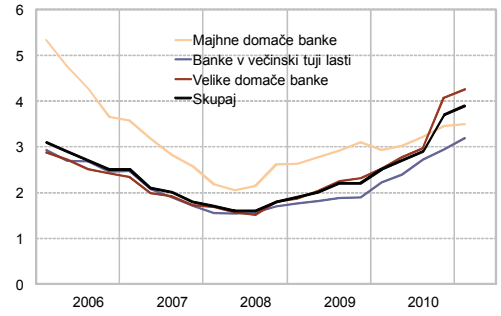

Primerjava deleža zamud nefinančnih podjetij nad 90 dni z deležem oslabitev in rezervacij v razvrščeni aktivi v odstotnih točkah

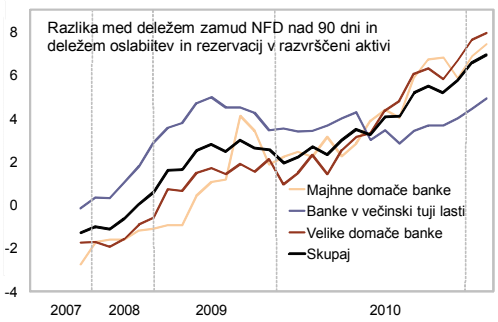

Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih v mio EUR

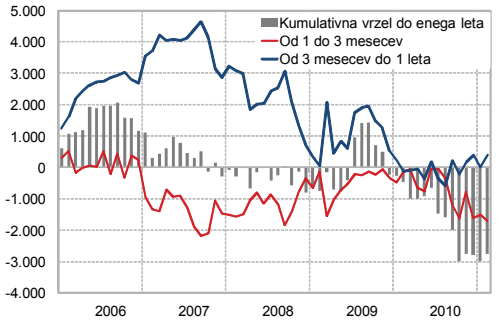

Kapitalska ustreznost po skupinah bank na konsolidirani podlagi v primerjavi s povprečjem EU v odstotkih

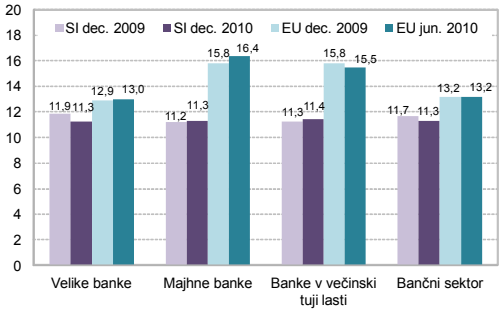

Investicijski skladi so lani povečali sredstva za 2,7% in svojo izpostavljenost tveganjem na tujih finančnih trgih. Investicijski skladi so bili edini del slovenskega finančnega sistema, ki se konsolidira. Povezanost dejavnosti investicijskih skladov z bančnim sektorjem ostaja nizka. Družbe za njihovo upravljanje s pomembnejšim deležem bank upravljajo le 40,5% vseh sredstev domačih investicijskih skladov. Zadolženost družb za upravljanje pri bankah se je lani močno zmanjšala.

Sredstva v vzajemnih skladih so se povečala z neto vplačili za 24,5 mio EUR in s 6,5-odstotno rastjo vrednosti VEP. Najbolj stabilno so jih vplačevale zavarovalnice zaradi pogodbenih obveznosti naložbenih zavarovanj. Podjetja so zaradi svoje slabe likvidnosti sredstva iz vzajemnih skladov intenzivneje črpala v drugi polovici leta 2010. Gospodinjstva so se na krizo s črpanjem sredstev iz vzajemnih skladov odzvala razmeroma pozno. Struktura sredstev po vrsti vzajemnih skladov tudi po izbruhu finančne krize odraža relativno visoko nagnjenost vlagateljev k tveganjem. To je deloma posledica pomanjkanja izkušenj in slabe finančne ozaveščenosti ter obenem nizke likvidnosti naložb nekaterih vzajemnih skladov.

Na slovenskem kapitalskem trgu se je leta 2010 vrednost indeksa SBI TOP zmanjšala za 13,5%. Visoka vrednost indeksa P/E za prvo kotacijo kaže, da so slovenske delnice precenjene in neprivlačne za investitorje. Tržna kapitalizacija delnic se je zmanjšala za 17%, promet pa prepolovil. Nelikvidnost kapitalskega trga zmanjšuje interes tujega kapitala za vlaganje v slovensko gospodarstvo.

Obseg prometa lizinških podjetij se je lani povečal, stanje glavnice nekoliko znižalo, kakovost portfelja lizinških družb pa se je poslabšala. Delež lizinga premičnin se je povečal na dobre tri četrtine. Ročnost lizinških pogodb za nepremičnine se je podaljšala, merila za odobritev poslov pa zniževala. Izpostavljenost bank do lizinških dejavnosti znaša tri odstotke bančnih posojil nebančnemu sektorju. Lizinška podjetja so leta 2009 poslovala z izgubo, povezano s slabimi gospodarskimi razmerami in manj ugodnimi viri financiranja.

Plačilni sistemi ter sistemi kliringa in poravnave vrednostnih papirjev v Sloveniji so lani delovali zanesljivo. Pregled sistema TARGET2 je potrdil stabilnost njegovega delovanja.

Potek gospodarske krize zahteva prilagoditve v strukturi financiranja realnega in tudi finančnega sektorja, ki poteka zelo počasi. To pa je povezano s finančnimi tveganji, ki se v preteklem letu niso zmanjšala.

Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (kot razmerje)

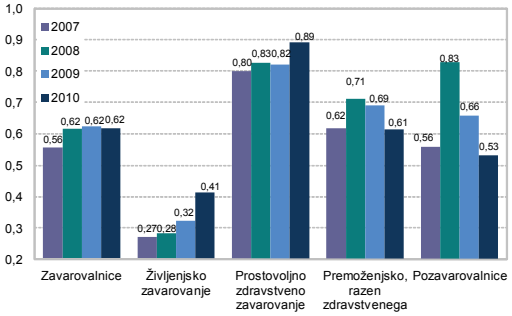

Lastniška struktura enot/delnic investicijskih skladov v odstotkih

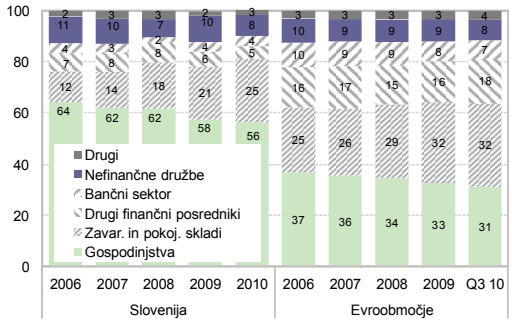

Letne stopnje rasti VEP vzajemnih skladov in SBI TOP v odstotkih

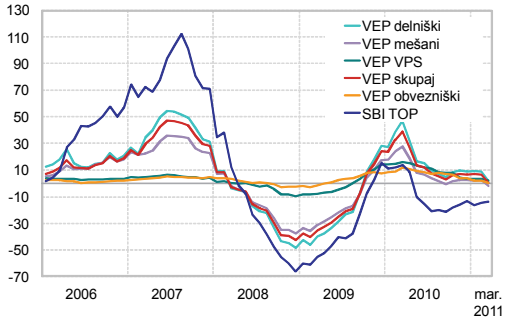

Obseg novoodobrenih lizinških poslov v mrd EUR

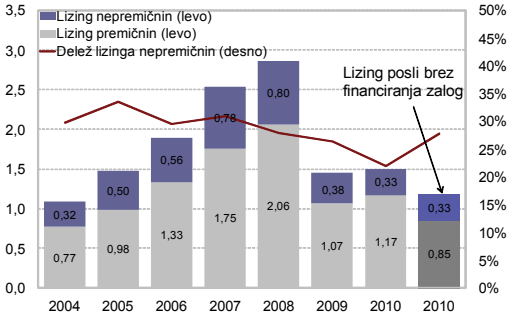

1 GOSPODARSKA GIBANJA TER MEDSEKTORSKE FINANČNE TERJATVE IN OBVEZNOSTI

Gospodarska rast domačega gospodarstva je bila leta 2010 pozitivna, vendar nizka. Primanjkljaj tekočega računa plačilne bilance je bil 1,1% BDP.

Leta 2010 so se v gospodarstvu začeli kazati znaki počasnega okrevanja, ki so bili predvsem posledica tujega povpraševanja in obnavljanja zalog. BDP se je realno zvišal za 1,2% in dosegel raven sredine leta 2006.[1] Bruto investicije v osnovna sredstva so se realno zmanjšale za –6,7%, predvsem kot posledica poglabljanja krize v gradbeništvu. Bruto nacionalno varčevanje je doseglo nizko, 2,8-odstotno realno rast. Ocenjujemo, da bi bilo za dolgoročno gospodarsko okrevanje treba vzpostaviti stimulativnejše okolje za učinkovite investicije in zagotoviti višje stopnje domačega varčevanja. Omejitvene investicijske dejavnike je mogoče prepoznati pri ponudbi virov in povpraševanju. Že leta 2009 se je primanjkljaj tekočega računa plačilne bilance zmanjšal na 1,5% BDP, leta 2010 se je zmanjševanje upočasnilo na ravni 1,1% BDP.

Povprečna inflacija se je leta 2010 zvišala na 2,1% in bila za 0,5 odstotne točke višja kot v evroobmočju.

Leta 2010 je bila povprečna inflacija, merjena s harmoniziranim indeksom cen življenjskih potrebščin, 2,1-odstotna, kar je 0,5 odstotne točke več od povprečja evroobmočja. K povišanju so največ prispevale cene energentov, vendar so pri tem kazalniki osnovne inflacije ostali na nizki ravni oziroma so leta 2010 še upadli.

Slika 1.1: Stopnja varčevanja v odstotkih,[2] delež investicij in varčevanja v odstotkih BDP (levo) ter letne stopnje rasti nekaterih makroekonomskih agregatov v stalnih cenah v odstotkih (desno)

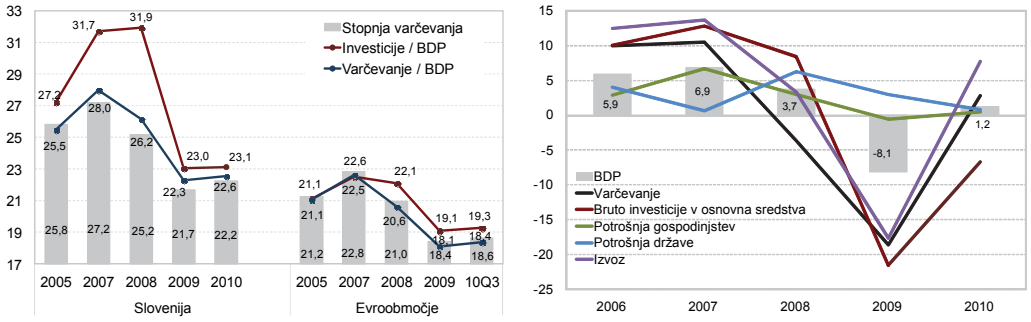

Vir: Banka Slovenije, SURS, ECB, Eurostat

Odvisnost Slovenije od tujih virov financiranja narašča.

Bančna posojila ostajajo najpomembnejši vir financiranja podjetij, pri čemer so banke izpostavljene velikemu tveganju refinanciranja. Poleg tega je treba opozoriti na nizke letne rasti doma privarčevanih sredstev in razmeroma velik neto zunanji dolg Slovenije. Neto zunanji dolg Slovenije se je v zadnjih dveh letih povečal za 14%. V strukturi se je povečal delež državnega neto zunanjega dolga, predvsem na račun bančnega sektorja, ki v zadnjem obdobju težje prihaja do zunanjih virov. Če se domače varčevanje ne bo povečalo, se bo ob želenem povečanju investicij dodatno povečal neto zunanji dolg Slovenije.

Na pozitivno gospodarsko rast je bolj kot domača potrošnja vplivalo zunanje povpraševanje.

Investicijska stopnja je poleg pridobitve ustreznih virov financiranja neposredno odvisna od domačega in tujega povpraševanja. Leta 2010 je bilo opazno okrevanje tujega povpraševanja, prav tako se je medletno povečala domača potrošnja gospodinjstev, in sicer kljub povečevanju števila brezposelnih in realnemu znižanju plač. V izdatkovni strukturi BDP se je delež bruto investicij zmanjšal na 23% oziroma na raven iz leta 2002, medtem ko se je delež potrošnje gospodinjstev povečal na 55%. Relativno majhno povišanje stopnje varčevanja je omogočilo trošenje, ki predvsem kratkoročno vpliva na gospodarsko okrevanje.

[1] BDP evroobmočja se je leta 2010 povečal za 1,7%, medtem ko se je leta 2009 zmanjšal le za 4,1%.

[2] Stopnja varčevanja je indikator, izračunan iz sektorskih računov, in pomeni delež bruto varčevanja v bruto razpoložljivem dohodku. Poleg sredstev za zaposlene in socialnih prejemkov vključuje bruto poslovni presežek proizvodnje, druge tekoče transferje (npr. odškodnine iz neživljenjskih zavarovanj, dohodke od lastnine, kot so obresti, razdeljeni dohodek družb), ne vključuje pa vrednostnih sprememb oziroma kapitalskih dobičkov.

Slika 1.2: Neto finančna pozicija posameznih gospodarskih sektorjev v Sloveniji (levo) in evroobmočju (desno) v odstotkih BDP

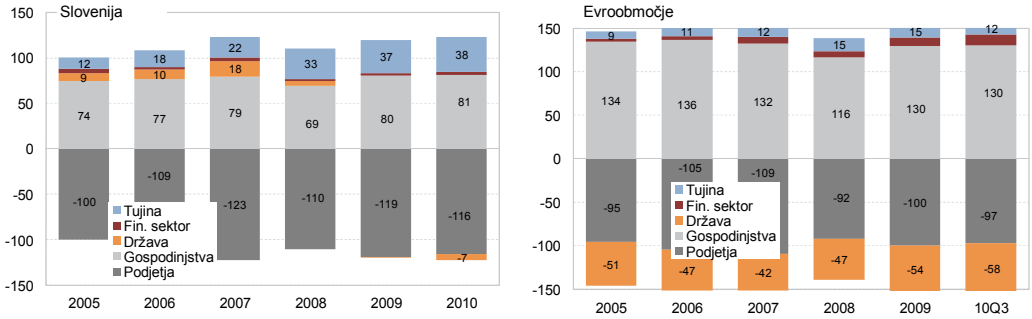

Vir: Banka Slovenije, ECB

Za stabilnejšo dolgoročno rast sta potrebna pritok tujega lastniškega kapitala in stimulativnejše investicijsko okolje.

Povečanje investicij je po eni strani neposredno odvisno od povečanja domačega in tujega povpraševanja. Po drugi strani povečana domača potrošnja pomeni manjše varčevanje in manj domačih virov financiranja. Rast domačega varčevanja in potrošnje je pod vplivom rasti BDP, ki je odvisna od učinkovitosti investicij. Poleg stimulativnejšega podjetniškega okolja je za povečanje učinkovitosti zasebnih investicij nujno potrebna stabilnejša in učinkovitejša lastniška struktura podjetij. To pomeni tudi večji pritok tujega lastniškega kapitala in oblikovanje privlačnejšega okolja za neposredne tuje investicije. Za slovenska podjetja so še vedno glavni vir financiranja domača bančna posojila. V obdobju rasti si podjetja niso uspela ustvariti ustreznih virov lastniškega kapitala. Razlog je lahko neuspešna lastniška konsolidacija, ki se kaže v majhnem deležu aktivnih lastnikov, ki bi skrbeli za razvoj podjetij.

Tujina

V letih 2009 in 2010 je neto zunanji dolg do tujine povečevala predvsem država.

Leta 2009 je bilo zmanjšanje varčevanja manjše od zmanjšanja investicij, medtem ko se je leta 2010 varčevanje povečalo. Razlika med investicijami in varčevanjem se je zato leta 2010 zmanjšala na 0,6 odstotne točke BDP. Neto zunanji dolg Slovenije se je v letih 2009 in 2010 povečal za manj kot v preteklih letih ter je dosegel 31,6% BDP. Delež je večji kot v večini držav evroobmočja, katerih skupni neto zunanji dolg je leta 2009 znašal 12,6% BDP. Pomemben vzrok za povečanje deleža neto zunanjega dolga v BDP je bilo leta 2009 znižanje BDP. V letih 2009 in 2010 je predvsem država z izdajami obveznic povečevala neto zunanji dolg do tujine. Povečanje neto zunanjega dolga države do tujine na 21% BDP izraža precejšnjo odvisnost Slovenije od zunanjih virov financiranja.

Slika 1.3: Delež neto zunanjega dolga Slovenije in sektorja države, neto plačanih letnih obresti in letnih dohodkov od lastnine v odstotkih BDP

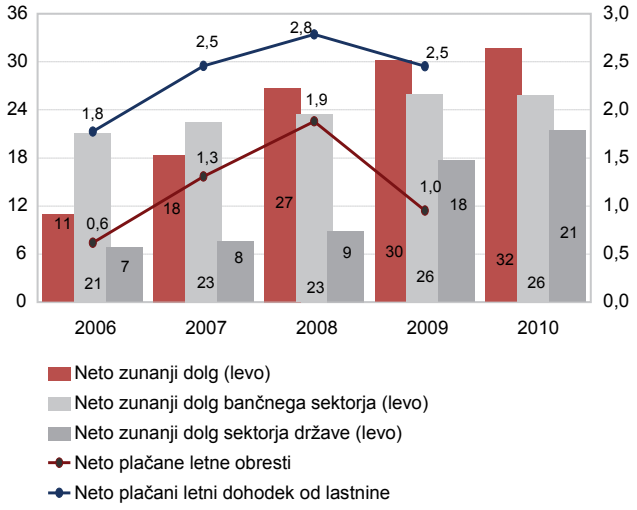

Opomba: Razlika med neto zunanjim dolgom Slovenije in neto finančno pozicijo tujine iz finančnih računov je posledica različnih metodologij. Zunanji dolg med drugim ne vključuje lastniškega kapitala.
Vir: Banka Slovenije, SURS, ECB, Eurostat

Povečevanje bremena servisiranja dolga do tujine se je v zadnjih dveh letih zaustavilo zaradi manjšega povečanja neto zunanjega dolga in nizkih tržnih obrestnih mer. Leta 2009 so neto plačane obresti tujini obsegale 337 mio EUR oziroma 0,95% BDP, kar pomeni za skoraj odstotno točko nižje neto plačilo obresti tujini kot leta 2008 (povprečje evroobmočja je 0,2%).[3] Glede na pričakovano nadaljnje zviševanje tržnih obrestnih mer in povečevanje neto zunanjega dolga sektorja države lahko pričakujemo, da se bo v prihodnje breme servisiranja dolga do tujine za Slovenijo povečalo.

Povečevanje bremena servisiranja zunanjega dolga Slovenije se je leta 2009 zaustavilo. Pričakuje se ponovno povečanje.

Slika 1.4: Neto finančno stanje do tujine po sektorjih in neto finančno stanje tujine do slovenskega gospodarstva (levo) ter neto finančno stanje do tujine po finančnih instrumentih (desno) v odstotkih BDP

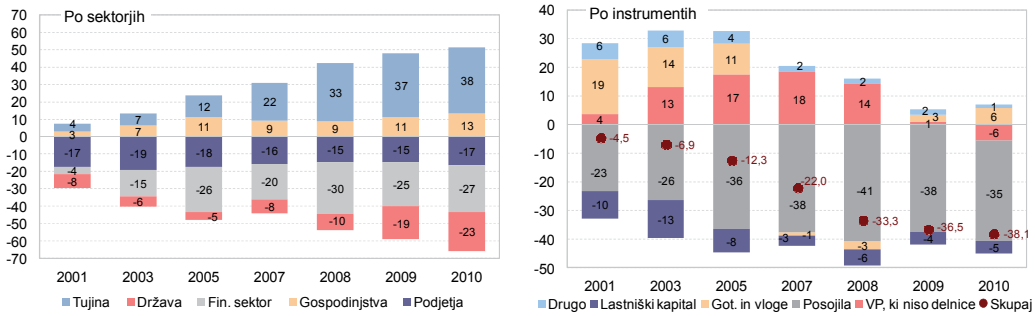

Opomba: Finančni sektor ne vključuje centralne banke, medtem ko je odnos do tujine predstavljen za celotno domače gospodarstvo.
Vir: Banka Slovenije

Po metodologiji finančnih računov je odvisnost Slovenije od tujih virov financiranja ob koncu leta 2010 dosegla 38% BDP. Neto obveznosti do tujine v obliki lastniškega kapitala so lani ostale na nizki ravni, kar kaže nezanimanje tujih investitorjev za kapitalske naložbe v Sloveniji in skromen pomen slovenskih lastniških naložb v tujini. Povečala se je obveznost države do tujine v obliki dolžniškega kapitala v BDP, medtem ko je bila rast neto obveznosti bančnega sektorja do tujine leta 2010 zanemarljiva.

Nezanimanje tujih investitorjev za kapitalske naložbe v Sloveniji.

Država

Leta 2010 je država prešla v neto negativno finančno pozicijo, ki je posledica znižanja vrednosti njenih kapitalskih naložb v zadnjih dveh letih in zadolževanja z izdajami obveznic. Država od začetka krize povečuje proračunski primanjkljaj in javni dolg, pri čemer so se bruto državne investicije v zadnjih dveh letih skrčile. Dolg države se je lani povečal na 38% BDP. Razlog je visoko zadolževanje z izdajami obveznic. Hkrati se je leta 2009 zelo povečal proračunski primanjkljaj, na 6% BDP, leta 2010 pa je po dosedanjih ocenah dosegel 5,6% BDP. Leta 2010 je morala država nameniti za 1,2% BDP sredstev za plačilo neto obresti oziroma 2,9% svojih prihodkov. Glede na pričakovano zviševanje obrestnih mer se bo breme servisiranja državnega dolga povečalo.

Država povečuje proračunski primanjkljaj in javni dolg. Breme servisiranja javnega dolga se bo povečalo.

[3] Glede na nekatere ocene je problematično, če je neto zunanji dolg države večji od 50% BDP oziroma neto plačilo obresti presega 3% BDP (Diz Dias: External debt statistics of the euro area, BIS, avgust 2010).

Slika 1.5: Javni dolg, proračunski primanjkljaj, plačilo obresti in bruto investicije sektorja države v odstotkih BDP

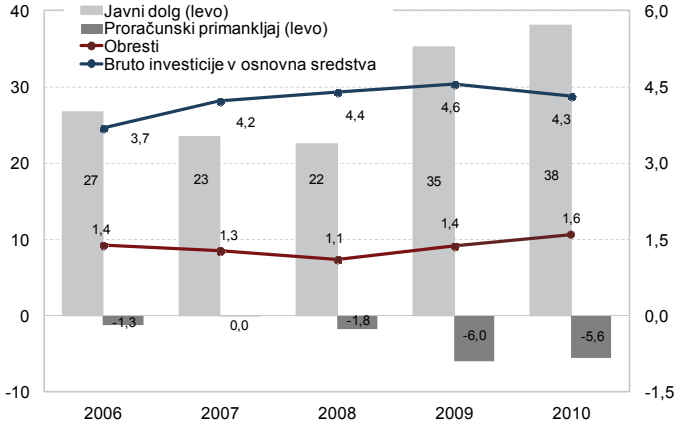

Opomba: Razlika med javnim dolgom in finančnimi obveznostmi države iz finančnih računov je posledica različnih metodologij. Javni dolg med drugim ne vključuje lastniškega kapitala.
Vir: SURS

Bruto investicije države so se v letih 2009 in 2010 zmanjševale.

Večina evropskih držav je z gospodarsko krizo povečala javni dolg in ima večjega kot Slovenija. Dolg vseh držav evroobmočja skupaj je leta 2009 dosegel 79% BDP, medtem ko je bil njihov skupni proračunski primanjkljaj 6,3% BDP. Problem velikega javnega dolga je, da se del zasebnega varčevanja namesto za produktivne zasebne investicije porablja za financiranje javnega dolga in s tem pogosto za manj učinkovito investiranje. V Sloveniji je bila rast bruto investicij države leta 2009 negativna v višini –2,4% (leta 2010 –3,8%), medtem ko je bila rast izdatkov za plače ter socialna nadomestila in podpore, povezana z naraščajočo brezposelnostjo, relativno visoka s 7,3% (leta 2010 2,9%). Večji javni dolg v primeru Slovenije pomeni tudi večji zunanji dolg.

Država je leta 2010 prešla v neto negativno finančno pozicijo.

Neto finančna pozicija države po metodologiji finančnih računov je postala leta 2010 negativna v vrednosti –7% BDP. Razloga sta dodatno zadolževanje na obvezniškem trgu ter slabotno okrevanje slovenskega gospodarstva in s tem kapitalskega trga, na katerem ima država še vedno okoli 50% svojih kapitalskih in portfeljskih naložb. Po velikem povečanju neto vlog države leta 2009 zaradi visokega zadolževanja na obvezniškem trgu so se leta 2010 neto vloge države zmanjšale. Razlog je predfinanciranje javnofinančne porabe in s tem dodatno povečanje neto negativne finančne pozicije.

Finančni sektor

Omejen razvoj slovenskega kapitalskega trga otežuje okrevanje slovenskega gospodarstva.

Vpliv slovenskega kapitalskega trga na gospodarski razvoj je glede na njegovo plitkost in nelikvidnost majhen. Nefinančna podjetja evroobmočja so konec tretjega četrtletja med svojimi finančnimi obveznostmi imela za okoli 49% BDP tržnih lastniških vrednostnih papirjev in 99% BDP drugih lastniških oblik, podjetja v Sloveniji ob koncu leta 2010 pa za okoli 16% BDP tržnih delnic in 83% BDP drugih oblik lastniškega kapitala. Delež obveznic v strukturi financiranja podjetij je bil v Sloveniji manj kot 1-odstoten, medtem ko je v evroobmočju 3,5-odstoten. Slovenski finančni sektor je v preteklosti premalo aktivno pridobival lastniške deleže v slovenskih podjetjih, kar je povezano z omejenim razvojem slovenskega kapitalskega trga in pokojninskega sistema oziroma investicijskih skladov v Sloveniji. V evroobmočju je finančni sektor imetnik 80% BDP celotne izdaje lastniškega kapitala, medtem ko je v Sloveniji lastnik le 15% BDP. Pomembnejša razlika med Slovenijo in evroobmočjem je še vedno velik lastniški delež države v slovenskih podjetjih in majhen lastniški delež drugih finančnih posrednikov.

Nefinančna podjetja

Vpliv povpraševanja na investicije se bo glede na anketo leta 2011 izboljšal; vpliv razpoložljivih finančnih virov bo ostal omejujoč.

Zmanjšanje investicijske aktivnosti podjetij leta 2009 je vplivalo na znižanje njihove neto negativne finančne pozicije oziroma njihovih potreb po financiranju. Kazalnik gospodarske klime, ki ga izračunava SURS ter meri zaupanje v predelovalnih dejavnostih, trgovini na drobno, gradbeništvu, storitvenih dejavnostih in zaupanje potrošnikov, je od konca leta 2008 pod dolgoletnim povprečjem. Konec marca 2011 je bil kazalnik še vedno za 6 odstotnih točk pod dolgoletnim povprečjem, čeprav se je leta 2010 zvišal za 14 odstotnih točk. Podatek kaže, da vzdušje v gospodarstvu ostaja relativno negotovo. Anketa o vplivih različnih dejavnikov na investicije, ki jo prav tako izvaja SURS, kaže, da se je že leta 2010 vpliv povpraševanja precej izboljšal. Pričakovanja za leto 2011 so še boljša predvsem zaradi izvoznega povpraševanja.

Slika 1.6: Investicije, varčevanje, neto pozicija iz transakcij nefinančnih podjetij v odstotkih BDP in realna gospodarska rast preučevanih gospodarstev v odstotkih

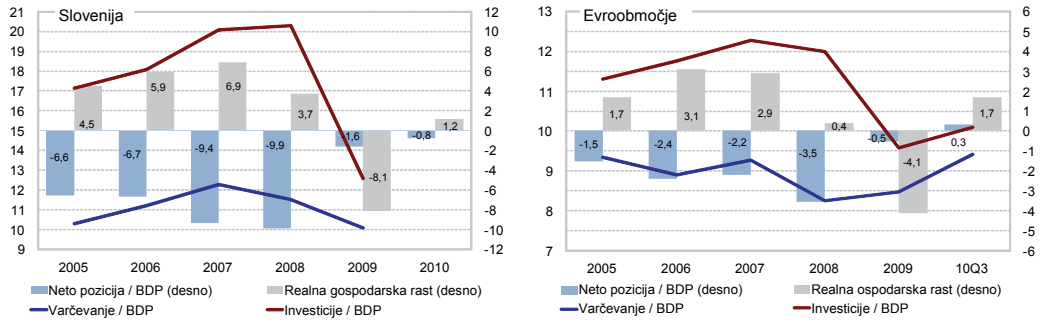

Opomba: Za Q3 2010 je za evroobmočje upoštevana vsota zadnjih štirih četrtletij. Neto finančna pozicija ponazarja razliko med finančnimi transakcijami iz sredstev in obveznosti v posameznem obdobju.

Vir: Banka Slovenije, SURS, ECB, Eurostat

Slika 1.7: Rezultati ankete o vplivu različnih dejavnikov na investicije v industriji

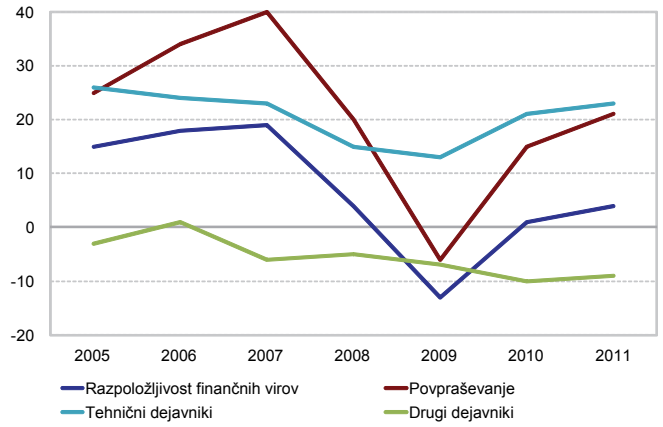

Vir: SURS

Posojila podjetjem so se leta 2010 zmanjšala.

Skladno s poročanjem podjetij o oteženem pridobivanju razpoložljivih finančnih virov s koncem leta 2008 se je v letih 2009 in 2010 zelo znižala rast obveznosti v obliki posojil, ki v strukturi obveznosti slovenskih podjetij dosegajo okoli 39-odstotni delež. Leta 2009 je bila rast posojil manj kot 1-odstotna, medtem ko so se leta 2010 posojila znižala za –0,2%. Delež posojil se je v strukturi zaradi nizkih vrednotenj lastniškega kapitala povečal. Znižanje posojil v strukturi obveznosti podjetij evroobmočja je očitneje zaradi okrevanja kapitalskih trgov. Leta 2010 je v primerjavi z letom 2009, ko so bile razmere še zelo zaostrene, znova naraslo medpodjetniško financiranje s tujino, predvsem s podjetji evroobmočja.

Slika 1.8: Struktura finančnih sredstev (levo) in obveznosti (desno) nefinančnih podjetij v odstotkih

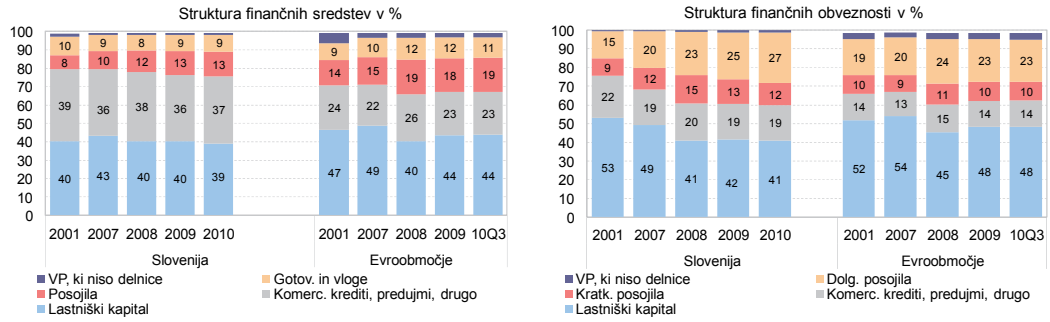

Vir: Banka Slovenije, ECB

Gospodinjstva

Slika 1.9: Investicije, varčevanje, neto pozicija iz transakcij gospodinjstev v odstotkih BDP in realna gospodarska rast preučevanih gospodarstev v odstotkih

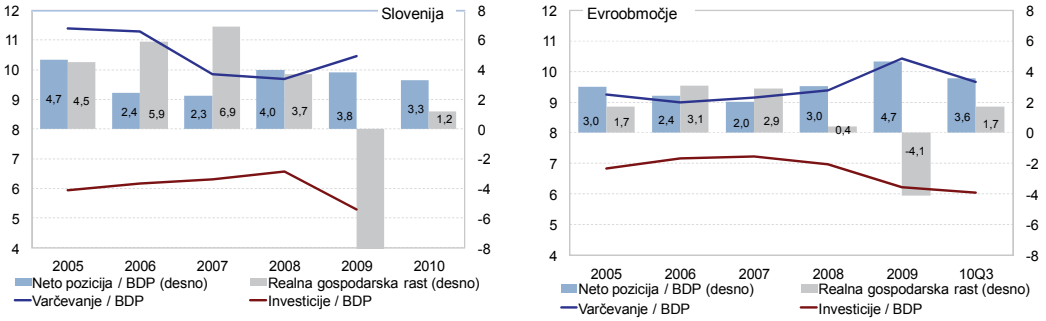

Opomba: Za Q3 2010 je za evroobmočje upoštevana vsota zadnjih štirih četrtletij. Neto finančna pozicija ponazarja razliko med finančnimi transakcijami iz sredstev in obveznosti v posameznem obdobju.
Vir: Banka Slovenije, SURS, ECB, Eurostat

Kazalnik zaupanja potrošnikov je bil leta 2010 višji kot leta 2009, vendar še vedno pod dolgoletnim povprečjem.

Leta 2009 je delež investicij gospodinjstev v BDP precej upadel, kar sovpada z znižanjem rasti bančnih posojil gospodinjstvom in povečanjem deleža privarčevanih sredstev v BDP. Podobno gibanje je mogoče opaziti tudi pri gospodinjstvih evroobmočja. Povprečna vrednost kazalnika zaupanja potrošnikov, ki ga izračunava SURS, je bila leta 2010 višja, vendar še vedno pod dolgoletnim povprečjem. V prvih mesecih 2011 se je znova povečalo pesimistično vzdušje, ki je povezano z vse večjo brezposelnostjo.

V strukturi finančnih sredstev gospodinjstev se postopno povečuje delež sredstev življenjskih in pokojninskih zavarovanj, ki pa je še vedno bistveno manjši kot pri gospodinjstvih evroobmočja. Glede na nizka vrednotenja na kapitalskem trgu se je zmanjšal delež sredstev slovenskih gospodinjstev neposredno v lastniškem kapitalu.

Slika 1.10: Struktura finančnega premoženja gospodinjstev Slovenije in evroobmočja (levo) ter struktura finančnih obveznosti gospodinjstev Slovenije (desno) v odstotkih

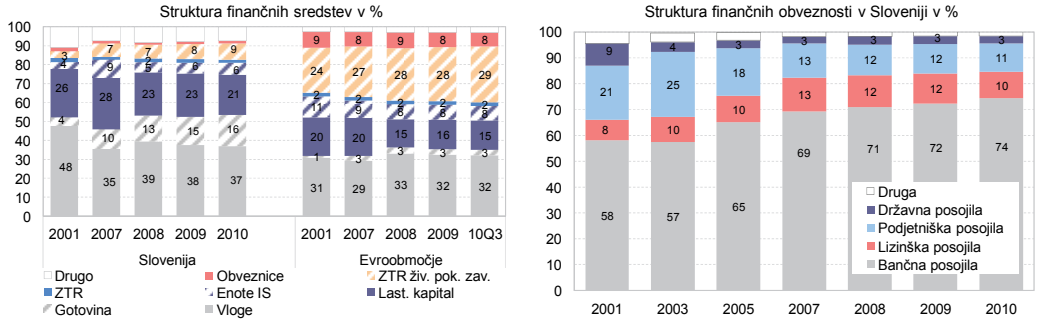

Opomba: ZTR – zavarovalno-tehnične rezervacije, IS – investicijski skladi. Upoštevan je sektor gospodinjstev (S.14) skupaj z neprofitnimi institucijami, ki opravljajo storitve za gospodinjstva (S.15).
Vir: Banka Slovenije, ECB

1.1 Deželno tveganje

Bonitetne ocene deželnega tveganja

Bonitetna ocena deželnega tveganja Slovenije je leta 2010 ostala nespremenjena.

Bonitetne ocene deželnega tveganja Slovenije se lani niso spremenile. Ocene kažejo razmeroma stabilen položaj Slovenije v skupini držav z ratingom "AA". Z dolgo- in srednjeročnega vidika pa mednarodne rating agencije opozarjajo na določene probleme, kot so staranje prebivalstva, nujnost izvedbe nekaterih strukturnih reform in povečanje zadolženosti države v letih po izbruhu mednarodne finančne krize.

V agenciji Moody's so septembra lani za Slovenijo ohranili oceno Aa2 s stabilnim izgledom za prihodnost. Agencija je v zadnji bonitetni oceni za deželno tveganje Slovenije med pozitivnimi dejavniki, ki prispevajo k bonitetni oceni navajala: a) širok politični konsenz o politično-ekonomskih odločitvah, b) dosežke države pri fiskalni vzdržnosti in upravljanju dolga pred nastopom krize, c) stanje dolga, ki ga je mogoče upravljati. Med izzivi pa agencija navaja: a) obsežen javni sektor, kar bi lahko oteževalo ponovno vzpostavitev prejšnje fiskalne stabilnosti, b) rigidnost na trgu dela in c) staranje prebivalstva z nujnostjo implementacije dodatne pokojninske reforme.

Agencija S&P je decembra 2010 Sloveniji potrdila bonitetno oceno AA/A-1+. Med dejavniki, ki krepijo rating države, je agencija S&P navajala predvsem dosežke države pri fiskalni preudarnosti in izvoz, ki prispeva h gospodarski rasti. Med dejavniki, ki odražajo slabosti države, pa agencija ponovno navaja nizko raven blaginje v primerjavi z državami skupine AA in obotavljivost države pri nekaterih strukturnih reformah. Vendar je agencija v decembrski oceni izgled za prihodnost iz stabilnega spremenila v negativnega, kar kaže možnost znižanja ratinga v obdobju naslednjih dveh let, če se obremenjenost javnega dolga ne bo stabilizirala.

Premija za tveganje za državne vrednostne papirje RS

Premije za tveganje za državne vrednostne papirje RS nad nemškimi so se leta 2010 znižale, v prvem četrtletju letos pa nekoliko zvišale.

V prvem četrtletju leta 2011 so pribitki za triletne državne obveznice RS nad nemškimi obveznicami v povprečju znašali 122 bazičnih točk, za desetletne državne obveznice RS pa 127 odstotnih točk. V prvem četrtletju 2011 so se v primerjavi z letom 2010 pribitki za triletne obveznice v povprečju zmanjšali za 22 odstotnih točk, za desetletne pa povečali za 20 odstotnih točk. Vrednosti so za več deset odstotnih točk nižje od vrednosti, ki so bile sicer dosežene nekaj mesecev po izbruhu mednarodne finančne krize. Vrednosti pribitkov triletnih obveznic RS nad nemškimi so bile v prvem četrtletju 2011 primerljive z italijanskimi in slovaškimi ter nižje od španskih, medtem ko so bile pri desetletnih obveznicah bistveno nižje od italijanskih in španskih, za dobro petino pa so presegale pribitke slovaške obveznice nad primerljivo nemško.

Slika 1.11: Gibanje pribitkov desetletnih državnih obveznic RS nad primerljivo nemško in izbrane države v bazičnih točkah (levo), gibanje cene stroška zavarovanja dolga v odstotkih (5-letnih CDS-jev)

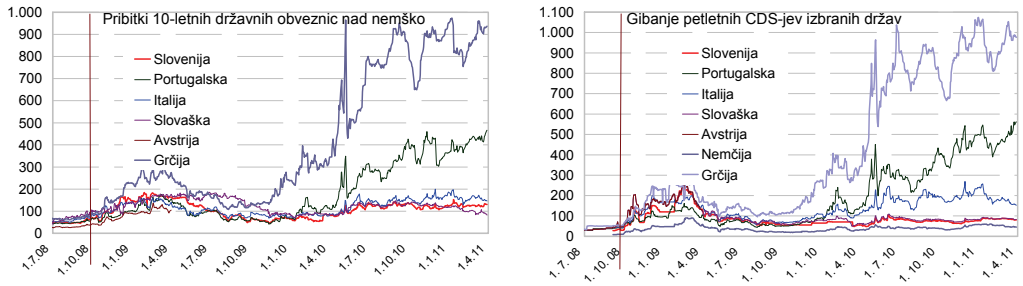

Opomba: Navpični črti na obeh slikah označujeta zaostritev finančne krize septembra 2008.
Vir: Bloomberg

Podobna gibanja kažejo tudi cene, ki ponazarjajo strošek zavarovanja dolga izbranih držav (ang. Credit Default Swap rates). Razlika med petletnim CDS za Slovenijo in Nemčijo je v prvem četrtletju letos znašala 32 bazičnih točk. Razlika že daljše obdobje ohranja stabilne vrednosti in je primerljiva z lansko.

2 SEKTOR GOSPODINJSTEV

Stopnja varčevanja gospodinjstev se je leta 2009 začasno povišala.

Letni razpoložljivi dohodek sektorja gospodinjstev se je leta 2009 zmanjšal za –0,2%. Stopnja varčevanja slovenskih gospodinjstev se je leta 2009 povišala, predvsem zaradi manjšega znižanja rasti varčevanja glede na zmanjšanje razpoložljivega dohodka. Glede na pričakovanja o zmerni rasti plač v zasebnem sektorju in ohranjanju visoke brezposelnosti v prihodnjih letih ni mogoče pričakovati večjih sprememb v razpoložljivem dohodku. Nasprotno, pričakovano postopno povečanje trošenja gospodinjstev lahko vpliva na znižanje stopenj varčevanja. Leta 2009 se je tudi v evroobmočju stopnja varčevanja gospodinjstev zvišala, predvsem kot posledica višjih letnih rasti varčevanja in nižjih rasti razpoložljivega dohodka.

Slika 2.1: Medletna rast neto in bruto plač v zasebnem in javnem sektorju (levo) ter stopnja brezposelnosti (desno) v odstotkih

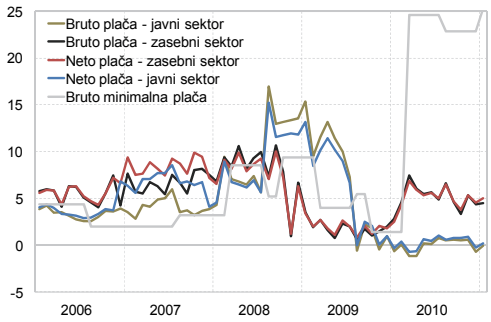

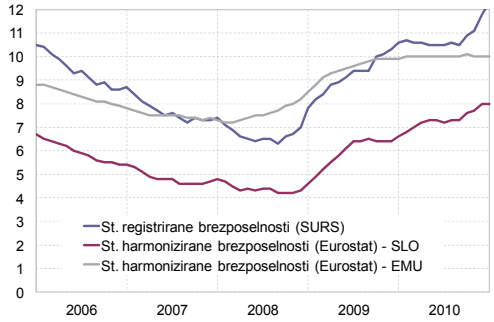

Vir: SURS, Eurostat

Slika 2.2: Medletna rast razpoložljivega dohodka, varčevanja, končne potrošnje in investicij gospodinjstev Slovenije (levo) ter stopnja varčevanja gospodinjstev v Sloveniji in EMU (desno) v odstotkih

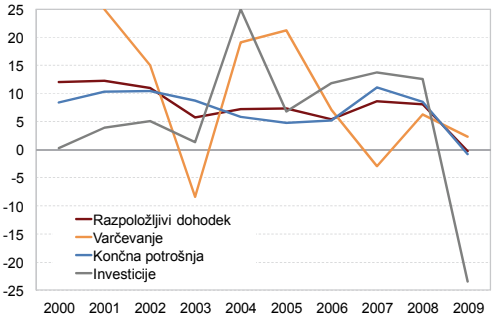

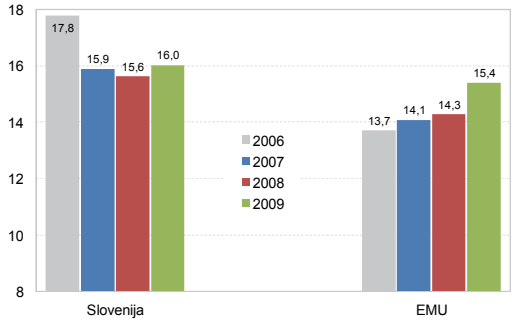

Vir: SURS, ECB

Slovenski razpoložljivi dohodek dosega 77% povprečnega razpoložljivega dohodka evroobmočja.

Primerjava razpoložljivega dohodka na prebivalca glede na pariteto kupne moči med Slovenijo in evroobmočjem kaže, da v Sloveniji dosega okoli 77% povprečnega v evroobmočju. Višje stopnje varčevanja pomenijo manjši delež razpoložljivega dohodka, porabljenega za potrošnjo, oziroma večji delež dohodka, namenjenega varčevanju in ne višji absolutni vrednosti privarčevanih sredstev. Gospodinjstva so leta 2009 v Sloveniji in evroobmočju povečala neto posojanje drugim gospodarskim sektorjem. Glede na visoke rasti stanovanjskih posojil gospodinjstev v Sloveniji leta 2010 je pričakovati, da se bo neto posojanje gospodinjstev leta 2011 ponovno znižalo.

Slovenska gospodinjstva imajo manjši dolg v razpoložljivem dohodku kot gospodinjstva evroobmočja, vendar tudi manjše neto finančno premoženje.

Gospodinjstva Slovenije imajo s 44% precej manjši dolg v razpoložljivem dohodku kot gospodinjstva evroobmočja s 96% in se glede na ta kazalnik primerjalno uvrščajo med manj zadolžena. Vendar pa imajo slovenska gospodinjstva bistveno manj neto finančnega premoženja in s tem varnostnih rezerv v primeru težav pri odplačilu dolga.[4] Agregatni podatki gospodinjstev omogočajo zelo omejene možnosti analiz tveganj, povezanih s prevelikim dolgom gospodinjstev.[5]

[4] Slovenska gospodinjstva so leta 2009 prejela neto obresti v višini 0,3% razpoložljivega dohodka, gospodinjstva evroobmočja pa v višini 1,6% razpoložljivega dohodka.

[5] Agregatni podatki ne omogočajo razlikovanja med gospodinjstvi, ki so zadolžena, in tistimi, ki nimajo dolga, in zato ni mogoče smiselno povezati podatkov o njihovem dolgu in premoženju. Ob koncu poglavja sledi kratka analiza o hipotekarni zadolženosti slovenskih gospodinjstev na mikro

Slika 2.3: Bruto razpoložljivi dohodek na prebivalca v EUR in razmerje med dolgom (posojili) in dohodkom v odstotkih (levo) ter finančna sredstva, obveznosti in neto finančna pozicija gospodinjstev v odstotkih BDP (desno) v Sloveniji in EMU

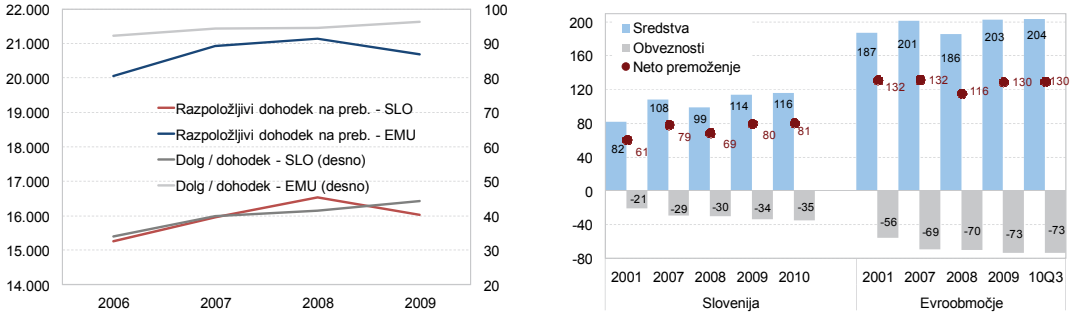

Vir: SURS, Eurostat

Dejavniki varčevanja

Domačemu varčevanju bi morali dati večjo vlogo.

Dolgoročna gospodarska rast zahteva investicije. Najpomembnejši domači vir financiranja investicij je varčevanje gospodinjstev. V Sloveniji se neto zunanji dolg zelo povečuje in bi morali že zato domačemu varčevanju dati večjo vlogo. Nasprotno domača potrošnja pomembno prispeva h gospodarski rasti. Potencialno naraščajoča stopnja varčevanja in manjša potrošnja gospodinjstev bi lahko pomenili, da morajo večji delež bodoče rasti BDP omogočiti investicije gospodarstva in neto izvoz. Glede na pričakovanja o postopnem povečevanju trošenja gospodinjstev in skoraj nespremenjenem dohodku pa večjih sprememb pri stopnjah varčevanja ni mogoče pričakovati.

Dejavniki varčevanja.

Na varčevanje vpliva več dejavnikov: (1) rast razpoložljivega dohodka. Vendar večji dohodek ne pomeni nujno višjega varčevanja. Stopnje varčevanja gospodinjstev v Evropi so višje kot v ZDA, in to kljub manjšemu dohodku. Nadalje, (2) demografski trendi. Večji delež starejše populacije pogosto pomeni nižjo stopnjo varčevanja.[6] Za varčevanje ima pomembno vlogo tudi (3) kreditni trg. Če gospodinjstva težje pridejo do posojil, trošijo manj. V obdobju pred krizo so se kreditni standardi zrahljali tudi v Sloveniji. (4) Javni pokojninski sistem (angl. pay-as-you-go), v katerem gospodinjstva lastno premoženje nadomeščajo s terjatvami do javnega socialnega varstva, kot je primer tudi v Sloveniji. (5) Brezposelnost kot indikator individualne negotovosti pogosto pozitivno vpliva na varčevanje. (6) Visoke obrestne mere oziroma visoko vrednotenje premoženja (premoženjski učinek) lahko po eni strani zaradi pričakovanja rasti razpoložljivega dohodka povečujejo tekočo potrošnjo in zmanjšujejo varčevanje, po drugi strani pa lahko gospodinjstva tekočo potrošnjo omejijo in povečajo varčevanje, zaradi možnosti večjega trošenja v prihodnje. Na varčevanje vplivajo tudi različni davčni sistemi, kulturni in socialni dejavniki.

2.1 Finančno premoženje gospodinjstev

Leta 2010 so transakcije obsegale 95% od 2 mrd EUR povečanja finančnega premoženja gospodinjstev.

Leta 2010 je bilo povečanje finančnih sredstev gospodinjstev manjše kot preteklo leto predvsem zaradi negativnih gibanj na domačem kapitalskem trgu. Premoženje gospodinjstev se je povečalo za 2 mrd EUR oziroma 5%. Gospodinjstva so povečala predvsem vloge in premoženje iz naslova življenjskih in pokojninskih zavarovanj, ki je vezano na redna vplačila. Naraščanje obrestnih mer je vplivalo na povečanje premoženja v obliki vlog. Prav tako se je lani povečalo premoženje gospodinjstev v vzajemnih skladih, predvsem zaradi vrednostnih sprememb. Zaradi negativnih gibanj na domačem kapitalskem trgu se je premoženje gospodinjstev v obliki lastniškega kapitala zmanjšalo. Glede na nadaljnja redna vplačila v življenjska in pokojninska zavarovanja lahko tudi v prihodnje pričakujemo povečanje premoženja gospodinjstev iz tega naslova, ki je v Sloveniji še vedno bistveno nižje kot v povprečju evroobmočja. Leta 2010 so transakcije obsegale skoraj celotno povečanje finančnega premoženja gospodinjstev, saj so se vrednostne spremembe posameznih instrumentov skoraj izničile.

podatkih gospodinjstev, pridobljenih iz Ankete o življenjskih pogojih (EU-SILC), ki jo SURS letno izvaja (glej poglavje 2.2).

[6] Na Japonskem, kjer je staranje populacije zelo prisotno, so v zadnjih desetih letih stopnje varčevanja padle z 8% na 3%.

Tabela 2.1: Stanje finančnih naložb gospodinjstev po instrumentih

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Skupaj v mio EUR	28.264	31.973	37.397	36.823	39.800	41.788
st. rasti v %	8,8	13,1	17,0	-1,5	8,1	5,0
razlika stanj v mio EUR	2.289	3.709	5.424	-574	2.977	1.988
v % BDP	98,3	103,0	108,2	99,2	114,1	116,2
			Struktura (v %)			
Gotovina	10,2	10,6	10,4	13,5	14,8	16,4
Vloge	40,2	37,9	35,5	39,5	37,6	37,0
Obveznice	1,8	1,6	1,3	1,3	1,3	1,2
Posojila	3,1	2,6	2,3	2,5	2,4	2,3
Lastniški kapital	24,4	25,4	27,5	23,1	22,7	21,2
Investicijski skladi	6,5	7,7	9,2	5,1	5,9	6,2
Življenjsko zavarovanje	4,0	4,5	4,5	4,7	5,2	5,5
Pokojninsko zavarovanje	1,8	2,0	2,2	2,5	2,7	3,0
Drugo	7,9	7,7	7,0	7,8	7,4	7,2

Vir: Banka Slovenije

Slika 2.4: Struktura transakcij (levo) in vrednostnih sprememb (desno) posameznih oblik finančnega premoženja gospodinjstev v mio EUR in v odstotkih

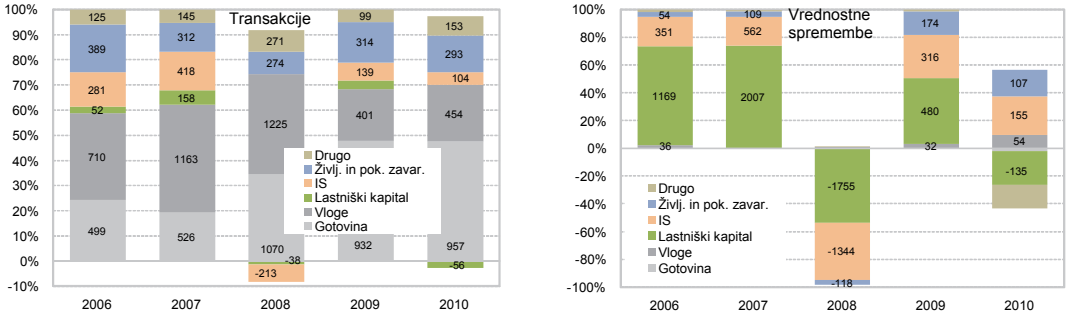

Vir: Banka Slovenije

Banke ne morejo pričakovati bistveno večjih prilivov vlog gospodinjstev.

Gospodinjstva imajo dobrih 36% svojih sredstev v obliki terjatev do domačih bank, predvsem v obliki vlog. Delež se zmanjšuje zaradi večje vloge življenjskih in pokojninskih zavarovanj. Povečanje vlog pri domačih bankah iz naslova transakcij je bilo leta 2010 z okoli 450 mio EUR podobno kot leta 2009. Glede na pričakovanja o relativno majhnem povečanju privarčevanih sredstev gospodinjstev in večanju pomena pokojninskega varčevanja bančni sektor ne more pričakovati bistveno višjih vlog gospodinjstev, čeprav bo pričakovano zviševanje obrestnih mer stimulativno.

Povečevanje deleža vlog z ročnostjo nad enim letom glede na originalno zapadlost.

Banke privabljajo sredstva gospodinjstev tudi s trženjem strukturiranih depozitov, katerih večji del obresti vežejo na sklade, ki jih same tržijo. S tem je vlagateljem sicer omogočeno doseči višje donose, vendar so hkrati izpostavljeni tržnim tveganjem v delu, ki se nanaša na obresti. Strukturirani depoziti imajo značilnosti investicijskih produktov, ki se neposredno tržijo gospodinjstvom v obdobju nizkih obrestnih mer. Ob tem pa se poraja dvom, ali se vsi mali vlagatelji zavedajo prevzetega tržnega tveganja. Banke si za privarčevana sredstva konkurirajo tudi z obrestnimi merami, kar je izrazito predvsem pri vlogah nad enim letom. Gospodinjstva se zato pogosteje odločajo za vezavo sredstev tik nad enim letom. Delež vlog nad enim letom se je v strukturi vlog gospodinjstev od leta 2008 povečal za skoraj 15 odstotnih točk, na 30%. Delež vlog nad enim letom se povečuje tudi v strukturi vlog glede na preostalo zapadlost, vendar ne dosega več kot 6%. To odraža dejansko podaljševanje virov financiranja bank pri vlogah gospodinjstev.

Slika 2.5: Delež vlog gospodinjstev do 7 dni, od 7 dni do 1 leta in nad 1 letom glede na originalno (levo) in preostalo zapadlost (desno) v stanjih v odstotkih

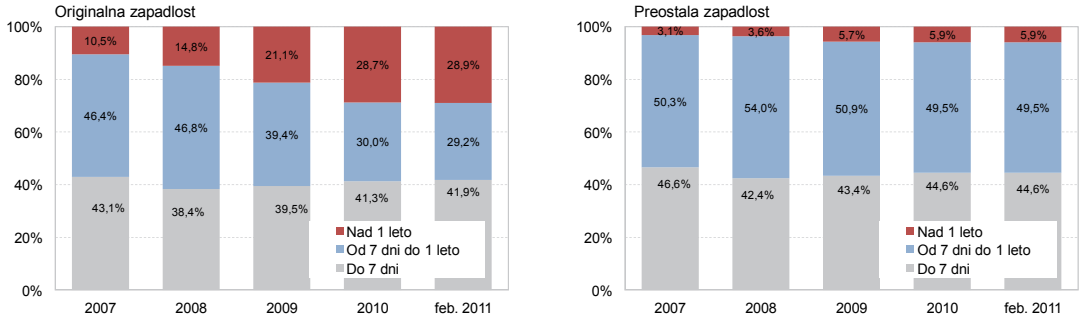

Vir: Banka Slovenije

Slovenske banke imajo od začetka leta 2010 nižje obrestne mere na kratkoročne vloge od povprečja držav evroobmočja. S krizo se je razpršenost med državami evroobmočja in med slovenskimi bankami povečala. Nižje povprečne obrestne mere od Slovenije imata na primer Nemčija in Italija. Skladno z rastjo tržnih obrestnih mer rastejo tudi obrestne mere za vloge. Na segmentu vlog do enega leta se velike domače banke zelo približujejo višini obrestnih mer malih domačih bank.

Slika 2.6: Razpršenost obrestnih mer za vloge do 1 leta med državami EMU (levo) in razpršenost med slovenskimi bankami (desno)

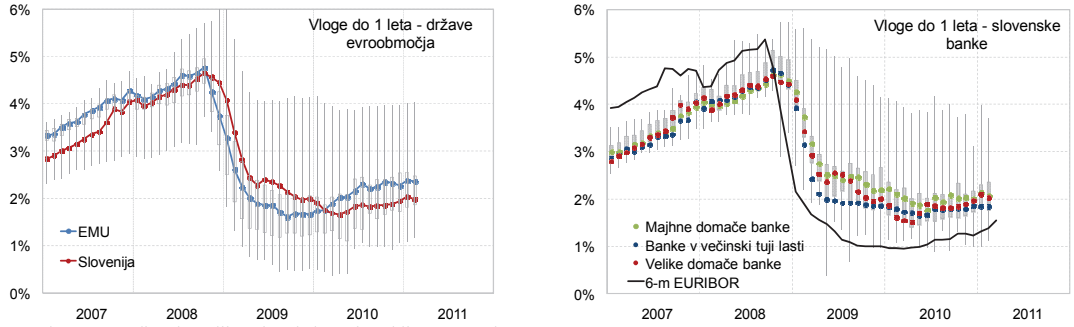

Opomba: Zaradi nedosegljivosti podatkov niso vključene vse države EMU.
Vir: Banka Slovenije, ECB

Povprečne obrestne mere za dolgoročne vloge so v Sloveniji od leta 2007 višje od povprečja evroobmočja. Razlika se je s krizo še povečala. Višje povprečne obrestne mere od Slovenije ima le Ciper. Leta 2010 so predvsem majhne domače banke zelo zvišale obrestne mere na dolgoročne vloge, ker so še bolj odvisne od domačih virov financiranja kot velike domače banke. Banke v večinski tuji lasti lahko zadržujejo nižjo raven obrestnih mer, ker imajo praviloma manjše tveganje refinanciranja kot domače banke. Zaradi konkuriranja za vloge bodo domače banke ohranjale relativno visoko raven pasivnih obrestnih mer, kljub temu pa je vprašljivo, koliko dodatnih virov jim bo s tem uspelo pritegniti. Financiranje si bodo morale zagotoviti tudi drugače, npr. z izdajami vrednostnih papirjev, kritih obveznic, hipotekarnih obveznic, odprodajo naložb.

Domače banke imajo v povprečju v zadnjem obdobju višje pasivne obrestne mere kot banke v večinski tuji lasti.

Slika 2.7: Razpršenost obrestnih mer za vloge od 1 do 2 let med državami EMU (levo) in razpršenost obrestnih mer za vloge nad 1 letom med slovenskimi bankami (desno)

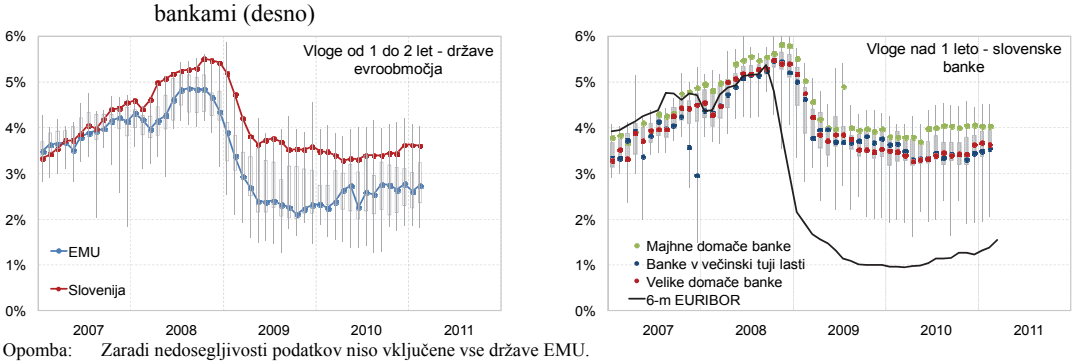

Opomba: Zaradi nedosegljivosti podatkov niso vključene vse države EMU.
Vir: Banka Slovenije, ECB

2.2 Zadolževanje gospodinjstev

Rast stanovanjskih posojil povečuje finančni dolg gospodinjstev.

Finančni dolg gospodinjstev se je leta 2010 povečal za 6,5%, predvsem kot posledica povečanja stanovanjskih posojil. Razmerje med celotnimi finančnimi obveznostmi in letnim razpoložljivim dohodkom gospodinjstev se je povečalo na 51%, vendar je še vedno precej manjše kot v zahodnoevropskih državah. Posojila domačih bank obsegajo tri četrtine celotnih finančnih obveznosti gospodinjstev. Delež bančnih posojil v finančnih obveznostih v zadnjih letih vztrajno raste.

Slika 2.8: Letna rast razpoložljivega dohodka, finančnih obveznosti, bančnih posojil gospodinjstvom ter razmerje med celotnimi finančnimi obveznostmi in letnim razpoložljivim dohodkom v odstotkih

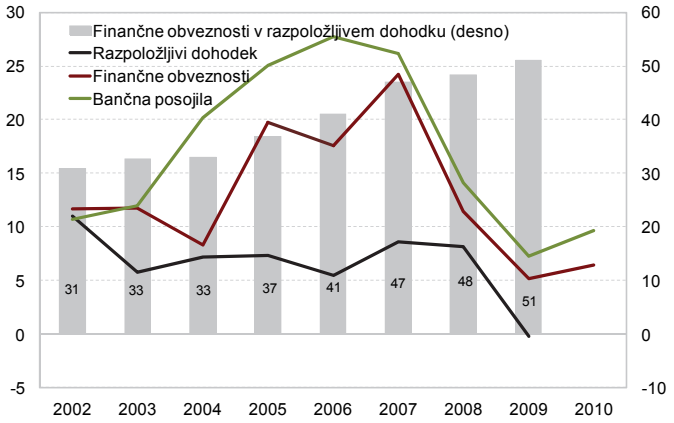

Vir: Banka Slovenije, SURS

Tabela 2.2: Stanje finančnih obveznosti gospodinjstev po instrumentih in njihov razpoložljivi dohodek

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Finančne obveznosti v mio EUR	6.882	8.093	10.054	11.203	11.778	12.538
razlika stanj v mio EUR	1.135	1.211	1.961	1.149	575	760
st. rasti v %	19,7	17,6	24,2	11,4	5,1	6,5
v % BDP	23,9	26,1	29,1	30,0	33,3	34,8
	Struktura (v %)					
Posojila	79,7	83,7	85,7	86,6	87,5	87,7
podjetja	6,3	5,0	4,5	3,5	3,9	3,7
banke	78,4	81,0	80,3	81,4	82,3	84,5
drugi finančni posredniki	12,2	11,7	13,9	13,1	12,1	10,4
drugo	0,4	0,3	0,4	0,3	0,3	0,2
Drugo	20,3	16,2	14,3	13,3	12,5	12,3
Razpoložljiv dohodek v mio EUR	18.699	19.714	21.409	23.147	23.092	-
razlika stanj v mio EUR	1.281	1.015	1.695	1.739	-56	-
st. rasti v %	7,4	5,4	8,6	8,1	-0,2	-
v % BDP	65,0	63,5	61,9	62,0	65,3	-
Dolg v % razpoložljivega dohodka	36,8	41,1	47,0	48,4	51,0	-

Vir: Banka Slovenije, SURS

Slika 2.9: Struktura transakcij (levo) in vrednostnih sprememb (desno) posameznih oblik finančnih obveznosti gospodinjstev v mio EUR in v odstotkih

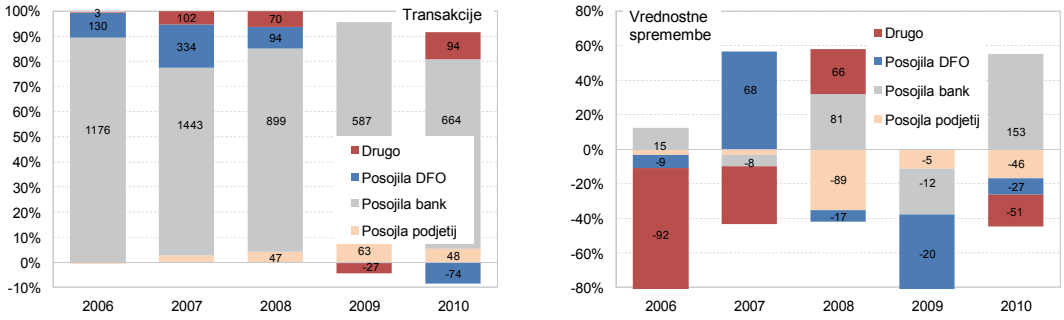

Opomba: Vrednostne spremembe so spremembe tržnih cen in deviznih tečajev ter druge spremembe (prerazporeditev finančnih instrumentov/sektorjev, sprememba metodologije, odpisi terjatev/dolgov).
Vir: Banka Slovenije

Zadolževanje gospodinjstev pri bankah

Razmerje med posojili in vlogami gospodinjstev se povečuje.

Razmerje posojil do vlog gospodinjstev pri domačih bankah se je leta 2010 povečalo na 64,5%. Razmerje vseskozi raste in kaže bistveno višje priraste posojil glede na vloge gospodinjstev, kar poslabšuje strukturo financiranja domačih bank. V strukturi posojil gospodinjstev se delež stanovanjskih posojil povečuje in je konec februarja 2011 že dosegel 53% (povečanje za 20 odstotnih točk v primerjavi z letom 2005). V strukturi posojil gospodinjstev evroobmočja, kjer se je delež od leta 2005 povečal za 2 odstotni točki, stanovanjska posojila dosegajo okoli 70%. Leta 2010 se je v Sloveniji pri novosklenjenih posojilih delež stanovanjskih posojil povečal na 40%, kar je posledica nizke rasti potrošnje gospodinjstev.

Obremenjenost gospodinjstev z odplačevanjem posojil se povečuje.

Po podatkih ankete bank je leta 2010 letni znesek odplačila posojil gospodinjstev pomenil 7,5% razpoložljivega dohodka gospodinjstev iz leta 2009, plačilo obresti pa 1%. Obremenjenost z odplačevanjem posojil se je leta 2010 glede na preteklo leto malenkost povečala zaradi rasti stanovanjskih posojil. Delež plačanih obresti se je glede na preteklo leto zmanjšal, vendar je glede na rast tržnih obrestnih mer pričakovati njegovo povečevanje. Lani se je delež posojil brez zamud povečal. Zmanjšal se je delež posojil z zamudami do 180 dni, medtem ko se je delež posojil z zamudami nad 180 dni, ki dosega po anketnih podatkih zanemarljiv delež med vsemi posojili gospodinjstvom, povečal. Nova posojila so razporejena med netvegana, kar se odraža v povečanju deleža razvrščenih terjatev do gospodinjstev v skupini A za 5,4 odstotne točke, na 94% leta 2010. Povprečna vrednost LTV (razmerje med posojilom in vrednostjo zavarovanja) je po anketi bank lani dosegla 58%.

Slika 2.10: Struktura vrste bančnih posojil gospodinjstvom iz stanj (levo) in iz novih poslov (desno) v odstotkih

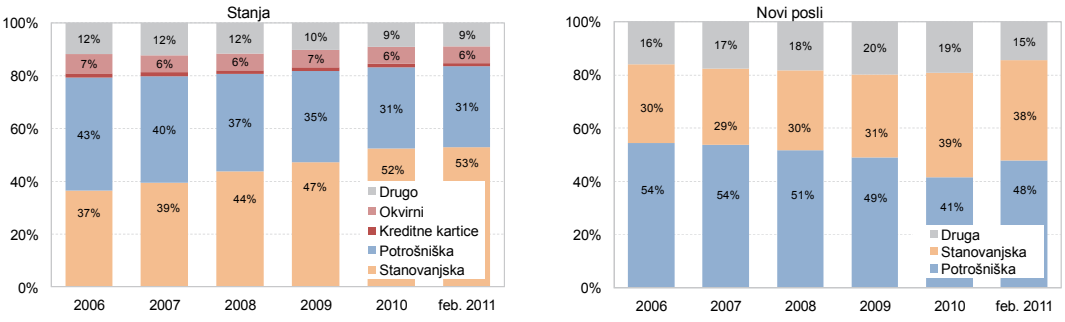

Vir: Banka Slovenije

Tabela 2.3: Posojila in vloge gospodinjstev

	2006	2007	2008	2009	2010	Feb.2011
Posojila v mio EUR	5.344	6.781	7.793	8.345	9.290	9.225
stanovanjska	1.956	2.671	3.405	3.935	4.837	4.852
potrošniška	2.285	2.745	2.887	2.903	2.833	2.803
druga	1.103	1.366	1.501	1.507	1.620	1.571
Posojila v % BDP	17,2	19,6	20,9	23,6	25,8	
stanovanjska	6,3	7,7	9,1	11,1	13,4	
potrošniška	7,4	7,9	7,7	8,2	7,9	
druga	3,6	4,0	4,0	4,3	4,5	
Letni prirast v mio EUR	1.136	1.437	1.012	552	945	-65
stanovanjska	589	714	735	530	902	14
potrošniška	320	459	142	16	-70	-30
druga	227	263	135	7	113	-49
Letne st. rasti v %	27,0	26,9	14,9	7,1	11,3	-0,7
stanovanjska	43,1	36,5	27,5	15,6	22,9	0,3
potrošniška	16,3	20,1	5,2	0,5	-2,4	-1,1
druga	25,9	23,8	9,9	0,4	7,5	-3,0
Novosklenjeni posli v mio EUR	2.759	3.548	3.316	3.080	3.085	373
stanovanjska	820	1.023	1.001	960	1.213	141
potrošniška	1.500	1.899	1.708	1.509	1.277	178
kratkoročna	185	399	370	287	197	25
dolgoročna	1.315	1.500	1.338	1.222	1.079	153
druga	439	625	608	611	595	54
Posojila/vloge	51,4	58,7	58,4	59,6	64,5	63,1
vloge v mio EUR	10.396	11.544	13.332	13.998	14.394	14.630
letni prirast v mio EUR	858	1.148	1.788	666	395	236
letne st. rasti v %	9,0	11,0	15,5	5,0	2,8	1,6

Opomba: Prikazani so statistični in ne knjigovodski podatki bank. Primerjalno so zato vrednosti višje. Podatki za februar 2011 so prikazani le za prva dva meseca leta 2011.
Vir: Banka Slovenije

Ročnost stanovanjskih posojil se podaljšuje.

Povprečna ročnost stanovanjskih posojil se vseskozi podaljšuje in je februarja 2011 dosegla 15,5 leta. Podaljševanje ročnosti stanovanjskih posojil omogoča posojilojemalcem pridobitev večjega obsega posojila in hkrati dostop do posojil tudi tistemu delu gospodinjstev z nižjimi prejemki. Pri novih posojilih se povečuje delež posojil z ročnostjo nad 20 let, ki je lani presegel 50% vseh novoodobrenih stanovanjskih posojil. Povečuje se delež posojil z variabilno obrestno mero (prevladujejo posojila, vezana na EURIBOR), ki v stanjih stanovanjskih posojil dosega 95%, medtem ko pri potrošniških posojilih dosega 58%. Povečanje je opazno od leta 2009 naprej, ko so referenčne obrestne mere dosegle zelo nizke ravni in so bila zato posojila z variabilno obrestno mero privlačnejša od tistih s fiksno. S pričakovanim zviševanjem obrestnih mer se bo breme servisiranja dolga za gospodinjstva povečevalo. V strukturi stanj stanovanjskih posojil znašajo posojila, vezana na CHF, še vedno 22%. Z apreciacijo CHF do EUR narašča breme servisiranja dolga za imetnike teh posojil.

Slika 2.11: Letne stopnje rasti posameznih vrst posojil gospodinjstvom Slovenije (levo) in evroobmočja (desno) v odstotkih

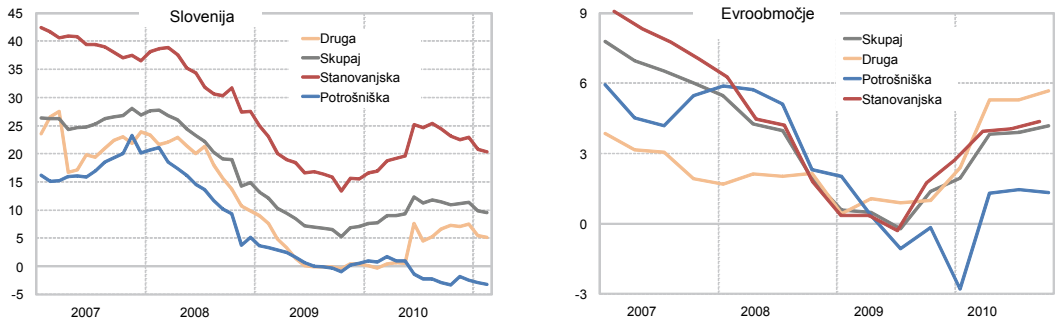

Vir: Banka Slovenije, ECB

Slika 2.12: Povprečne ročnosti različnih vrst stanovanjskih posojil v letih (levo) in struktura ročnosti novih stanovanjskih posojil v odstotkih (desno)

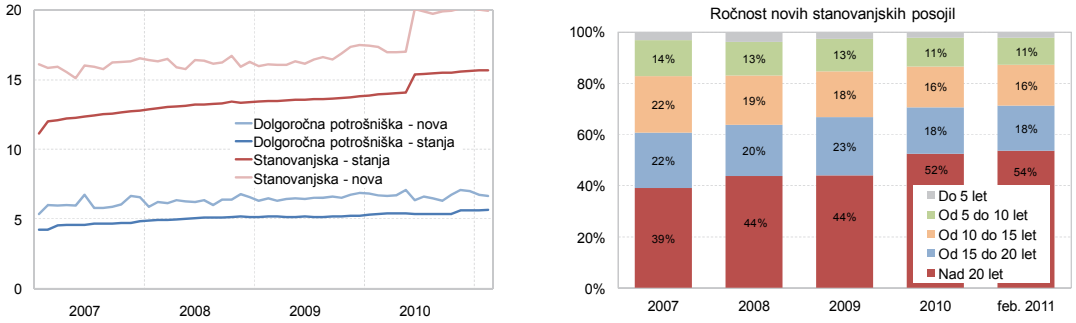

Vir: Banka Slovenije, ECB

Slika 2.13: Struktura spremenljivosti obrestnih mer za stanovanjska in potrošniška posojila gospodinjstvom v % za stanja (levo) ter nove posle (desno)

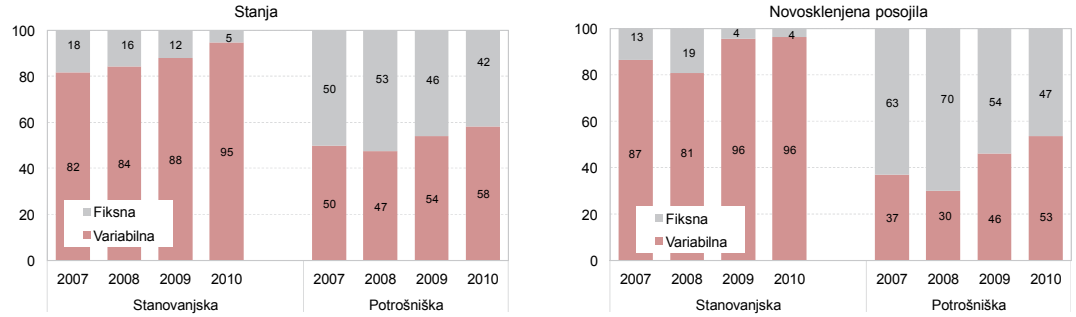

Vir: Banka Slovenije

Pribitki pri stanovanjskih posojilih so se leta 2010 rahlo zmanjšali.

Pribitki stanovanjskih posojil so se lani zmanjšali za 0,2 odstotne točke. Zato se skupna variabilna obrestna mera ob zvišanju referenčnih obrestnih mer ni bistveno spremenila. Banke so si konkurirale pri pridobivanju kreditojemalcev stanovanjskih posojil tudi z manjšimi pribitki na EURIBOR. Večinoma gre za banke, ki so manj izpostavljene do panoge gradbeništva ter imajo podpovprečne stroške oblikovanja oslabitev in rezervacij. Ob pričakovanem zviševanju obrestnih mer bodo banke tveganje nezmožnosti plačila posojil morale pokrivati z relativno majhnimi pribitki, določenimi ob sklenitvi dolgoročnega stanovanjskega posojila. Z ugodnimi kreditnimi ponudbami banke privabljajo nove komitente, od katerih pričakujejo povečanje vlog in povečanje prodaje drugih bančnih storitev.

Slika 2.14: Skupna obrestna mera, vezana na EURIBOR, in pribitki za nove posle za stanovanjska posojila (levo) ter dolgoročna potrošniška posojila (desno) v odstotkih

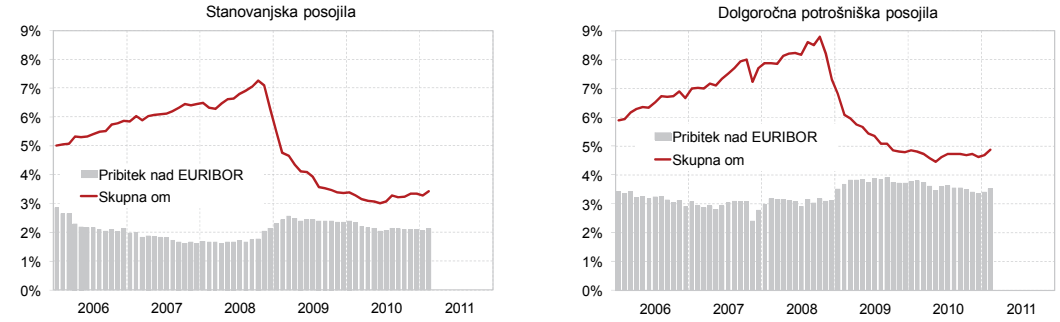

Opomba: Upoštevana so posojila, pri katerih je pogodbena obrestna mera variabilna oziroma fiksna do enega leta, referenčna obrestna mera pa je EURIBOR.
Vir: Banka Slovenije

Obrestne mere za stanovanjska posojila so v Sloveniji nekoliko višje od povprečja v evroobmočju. Predvsem banke v večinski tuji lasti konkurirajo domačim bankam z nižjimi obrestnimi merami. Razlike v obrestnih merah za stanovanjska posojila med državami evroobmočja so se lani zmanjševale. Pri potrošniških posojilih je disperzija obrestnih mer med državami večja, tudi zaradi večjih razlik v ročnosti posojil. Pri

potrošniških posojilih so zaradi različnih stroškov odobritve in zavarovanja velike razlike v efektivnih obrestnih merah med posameznimi bankami. Povprečne slovenske obrestne mere za potrošniška posojila so pod povprečjem evroobmočja.

Slika 2.15: Razpršenost obrestnih mer za stanovanjska posojila med državami EMU (levo) in razpršenost med slovenskimi bankami (desno)

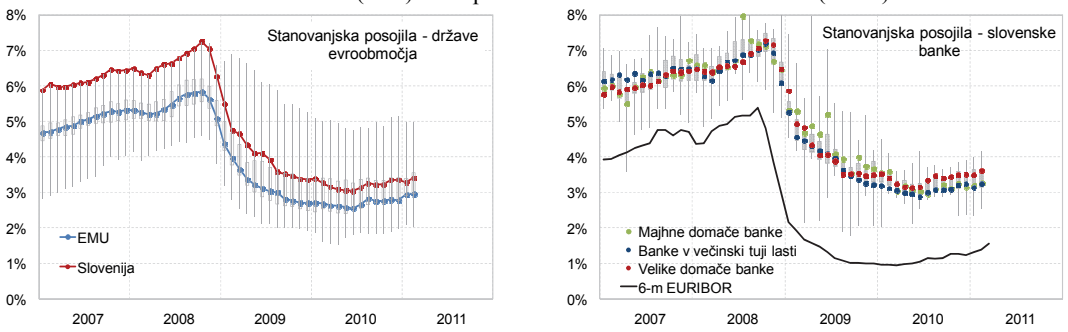

Opomba: Zaradi nedosegljivosti podatkov niso vključene vse države EMU.
Vir: Banka Slovenije, ECB

Slika 2.16: Razpršenost obrestnih mer za potrošniška posojila med državami EMU (levo) in razpršenost med slovenskimi bankami (desno)

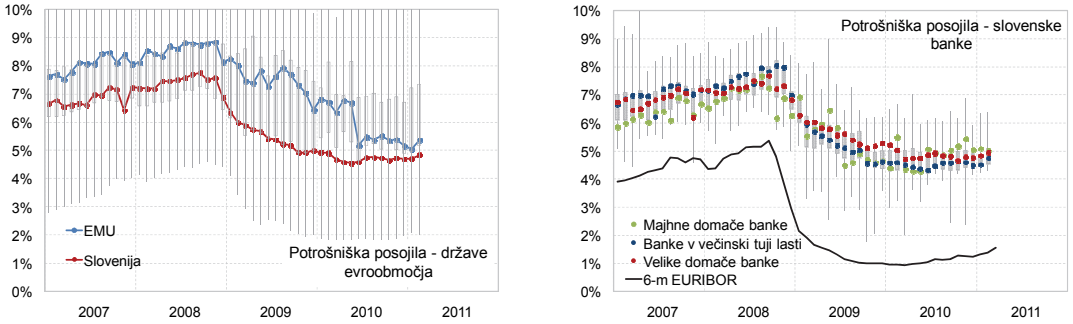

Opomba: Zaradi nedosegljivosti podatkov niso vključene vse države EMU.
Vir: Banka Slovenije, ECB

Okvir 2.1: Mikropodatki o hipotekarni zadolženosti gospodinjstev

Analiza izbranih indikatorjev zadolženosti gospodinjstev temelji na mikropodatkih Ankete o življenjskih pogojih (EU-SILC), ki jo SURS izvaja letno. Zadnji razpoložljivi podatki so za leto 2009. Podatki niso uteženi. Upošteva se začetni hipotekarni dolg, kar pomeni, da vključuje tudi že odplačani del. Gospodinjstva so razdeljena na šest dohodkovnih razredov oziroma percentilov.

Stanovanjska posojila so se v letih od 2007 do 2009 v povprečju povečala za 33,7% letno, medtem ko se je razpoložljivi dohodek gospodinjstev kot vir odplačevanja stanovanjskih posojil povečal le za 5,7% letno. Razhajanje med dinamiko rasti stanovanjskih posojil in dinamiko rasti razpoložljivega dohodka je z agregatnega vidika precej neugodno. Ob analizi mikropodatkov gospodinjstev je razvidno, da se povečuje zadolženost dohodkovno premožnejših gospodinjstev, ki povečujejo vrednost dolga ob podaljševanju ročnosti posojila.

Delež gospodinjstev s hipotekarnim posojilom se je leta 2008 povečal za skoraj odstotno točko, na 5,5% vseh gospodinjstev. Njihov začetni hipotekarni dolg se je v letih od 2006 do 2008 povečal za 98% (stanovanjska posojila so se povečala za 75%), pri čemer je njihov razpoložljivi dohodek narasel za 83% (razpoložljivi dohodek vseh gospodinjstev se je v tem obdobju povečal za 17%). Zaradi višje rasti dolga kot dohodka v tem obdobju se je razmerje med začetnim dolgom in letnim dohodkom za gospodinjstva s hipotekarnim kreditom povečalo za 0,15 odstotne točke, na 1,87. Razlog je, da gospodinjstva najemajo višje vrednosti kredita, in sicer za daljše časovne obdobje. Prav tako je mogoče opaziti večje zadolževanje premožnejših gospodinjstev. Delež gospodinjstev, ki imajo hipotekarni dolg in so pod mediano razpoložljivega dohodka, se giblje pod 40%. Leta 2008 se je njihov delež zmanjšal na 37%.

Slika 2.17: Struktura gospodinjstev s hipotekarnim kreditom glede na dohodkovne razrede v odstotkih (levo) ter mediana razmerja med začetnim dolgom in letnim razpoložljivih dohodkom gospodinjstev glede na dohodkovne razrede (desno)

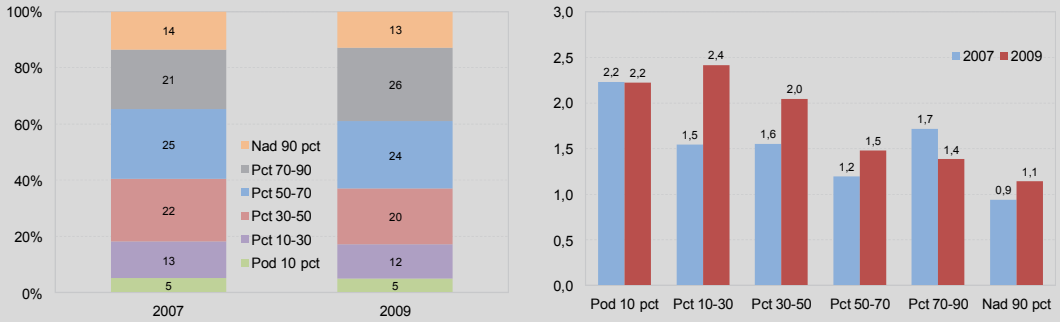

Vir: SURS (Anketa EU-SILC)

Obremenjenost s hipotekarnim dolgom se povečuje predvsem pri gospodinjstvih nižjih dohodkovnih razredov. Povprečje (Me) razmerja med hipotekarnim dolgom in letnim razpoložljivim dohodkom gospodinjstev, ki so pod mediano glede na letni razpoložljivi dohodek, in že tako dosegajo relativno višje vrednosti razmerja med dolgom in dohodkom (leta 2008 nad vrednostjo 2), se povečuje. Obremenjenost z dohodkom se povečuje tudi za dohodkovni razred gospodinjstev med 50. in 70. percentilom, ki z razmerjem 1,48 še vedno dosega relativno nizko vrednost. Mediana deleža mesečnega obroka posojila v mesečnem razpoložljivem dohodku je leta 2008 dosegla 15%. Z višino mesečnega dohodka se znižuje njegova obremenjenost s posojilom. Gospodinjstva najnižjega dohodkovnega razreda imajo v povprečju četrtino mesečnega dohodka obremenjenega s posojilom, medtem ko najvišji dohodkovni razred okoli 10%. Povečuje se delež gospodinjstev, ki dojemajo svoj hipotekarni dolg kot težko breme (47%), v vseh dohodkovnih razredih, razen v tretjem, kjer se delež imetnikov hipotekarnega kredita zmanjšuje, in v najvišjem dohodkovnem razredu.

Delež gospodinjstev s hipotekarnim kreditom, katerih nosilec je v starostnem obdobju od 30 do 45 let, obsega 46% in se povečuje. 78% nosilcev gospodinjstev je zaposlenih. Povečuje se delež gospodinjstev s hipotekarnim kreditom, katerih nosilci so upokojeni (16%). Povečuje se tudi njihova obremenjenost s hipotekarnim dolgom, ki je leta 2008 dosegla vrednost 1,52. Razlog je lahko, da mlajše generacije prejemajo nižje prejemke in težje dobijo zaposlitev za nedoločen čas ter tako težje dostopajo do kreditov bank, zato v proces pridobivanja posojil vključijo starše. Večina, 68%, nosilcev gospodinjstev s hipotekarnim kreditom je končala srednjo šolo. Povečuje pa se delež tistih, ki so dokončali terciarno izobraževanje (29%).

2.3 Nepremičninski trg

Število transakcij z nepremičninami je bilo leta 2010 na ravni leta 2008 oziroma za slabo tretjino večje od leta 2009, ko je bil upad izrazit. Na trgu je še vedno prisotna negotovost. Cene novih stanovanj so se zvišale za 3,9% in cene rabljenih za 1,5%. A hkrati je vse več zamud pri poravnavanju obveznosti gradbenih podjetij in njihovih stečajev. Gradbena podjetja so bila največkrat tudi v vlogi investitorjev s pretežno dolžniškim financiranjem pri bankah. Zaradi znižanja bonitetnih ocen oziroma likvidacije imajo banke posledično višje stroške oslabitev. Vzporedno se enak proces odvija v lizinških podjetjih, ki so v fazi konjunkture podobno podcenjevala tveganja nepremičninskih projektov. Interes po ohranjanju cen nepremičnin obstaja med podjetji in bankami. Znižanje cen poslovnih nepremičnin neugodno vpliva na poslovne izkaze podjetij in v danih razmerah zmanjšuje njihovo kreditno sposobnost. Manjše vrednosti stanovanjskih nepremičnin pri investitorjih poleg tega vplivajo tudi na poslabšanje razmerja med zastavljeno vrednostjo nepremičnine in najetimi posojili, kar jih sili v razdolževanje. Prav tako pa zniževanje cen nepremičnin neugodno vpliva na bilance bank. Zmanjšanje vrednosti zastavljenih nepremičnin zahteva povečano oblikovanje oslabitev ali celo zaplembo nepremičnin kreditno nesposobnih dolžnikov.

Povezanost bančnega in nepremičninskega sektorja po mednarodnih izkustvih ob večjih zalogah neprodanih stanovanj ali znižanju njihovih cen dodatno omejuje obseg investicij v gospodarstvu. Sprostitev bi zato ugodno vplivala na nadaljnje kreditiranje nebančnega sektorja in povpraševanje po stanovanjskih nepremičninah.

V obdobju krize so bili kupci stanovanj deloma tudi tisti z nadpovprečnim standardom, ki so izkoristili težji ekonomski položaj nepremičninskih investitorjev za nakup dražje nepremičnine na elitnih lokacijah pod nekoliko boljšimi pogoji, kot bi veljali sicer. To

potrjuje višanje cen novozgrajenih stanovanj in višja rast stanovanjskih posojil v primerjavi z rastjo števila transakcij. Več gospodinjstev, ki jim prihranki, dohodek in kreditna sposobnost omogočajo nakup stanovanja, je k nakupu spodbudila nizka obrestna mera za stanovanjska posojila. Tako je nizka raven obrestnih mer in zadolženosti gospodinjstev prispevala k ohranjanju cen nepremičnin.

Višja potreba po stanovanjih med mlajšimi generacijami, ki imajo navadno nižje prejemke, in visoka stopnja brezposelnosti ter zmanjšanje neto razpoložljivega dohodka formirajo preostalo skupino potencialnih kupcev, ki rešujejo stanovanjski problem, ter jih obstoječe zaloge in ponudba starih stanovanj zaradi nizke cenovne diferenciacije med novimi in starimi enotami ne doseže. Če se cene ne bodo razslojile glede na starost in kakovost stanovanj in ta postala dostopnejša, bo dodatno zaradi odsotnosti dobro zamišljenih projektov in neurejenega najemnega trga obremenjenost dohodkov z izdatki za stanovanje te skupine velika.

Javno objavljene stopnje rasti cen nepremičnin v Sloveniji

Cene rabljenih stanovanj so bile ob koncu leta 2010 nižje za 10% tako v Sloveniji kot Ljubljani v primerjavi z vrhom v drugem četrtletju 2008; medletno so se v preteklem letu zvišale za 0,3% v Sloveniji in za 2,9% v Ljubljani.

Po spremljanju cen stanovanjskih nepremičnin Geodetske uprave RS (GURS), ki pretežno zajemajo transakcije z obstoječimi stanovanji, so bile njihove cene v Sloveniji ob koncu leta 2010 primerljive z ravnijo zadnjega četrtletja 2009. Vrh so v povprečju dosegle s 1.930 EUR/m^2 v drugem četrtletju 2008 in se do konca lanskega leta znižale za 10%.

Cene stanovanj v Ljubljani so bile bolj variabilne v zadnjih dveh letih kot po preostalih območjih in so se v letu 2010 zvišale za 2,9%. V glavnem mestu so cene stanovanj v povprečju z 2.820 EUR/m^2 dosegle vrh istočasno kot na ravni države in bile v zadnjem četrtletju 2010 z vrnitvijo na raven začetka leta 2007 nižje za 10,5%.

Slika 2.18: Medletne stopnje rasti cen rabljenih in novozgrajenih stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji v odstotkih (levo) ter disperzija transakcijskih cen stanovanj v Ljubljani v EUR/m^2 (desno)

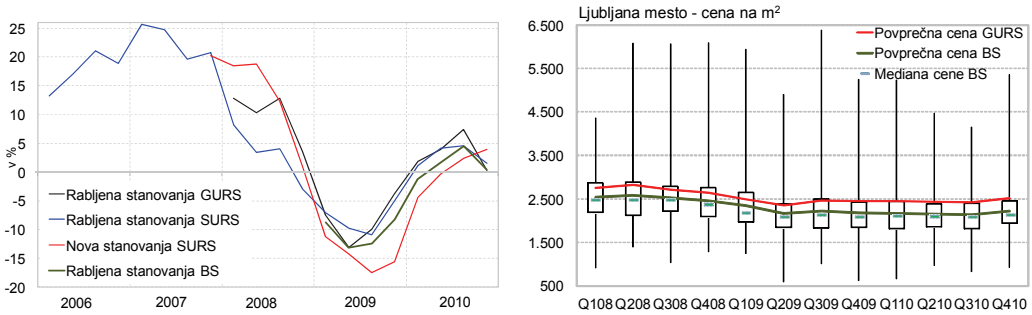

Vir: Banka Slovenije, DURS, GURS, SURS

Cene novozgrajenih stanovanj so se od začetka leta 2007 do vrha v tretjem četrtletju 2008 zvišale za 19,8%, od njega so bile ob koncu leta 2010 nižje za 14,1%. Leta 2010 so se zvišale za 3,9%.

Statistični urad RS (SURS) izračunava indeks cen nepremičnin po hedonski metodi, ki odraža lastnosti kakovosti stanovanjskih enot in izkazuje enak trend kot indeks cen GURS-a. Cene obstoječih stanovanj v Sloveniji so se nekoliko zvišale ob koncu leta 2010, za 1,5% primerjalno s predhodnim letom, medtem ko so se cene novozgrajenih stanovanj, katerih podatki so pridobljeni z anketo, v tem obdobju zvišale za 3,9%.

Transakcijske cene stanovanj in stopnje rasti, računane iz Fischerjevega indeksa

Fischerjev indeks, ki ga izračunava Banka Slovenije, kaže za 0,5% višje cene stanovanj v Sloveniji ob koncu leta 2010. V preteklem letu so se močno znižale cene garsonjer, za 8%. Z 2,4% so se najbolj podražila dvosobna stanovanja. Cene enosobnih in večjih stanovanj so ostale na letni ravni nespremenjene. Podobno so se precej znižale cene garsonjer v Ljubljani, za visokih 10,4%, medtem ko so se cene preostalih stanovanj v glavnem mestu podražile za 2,3% do 3,5%.

Tabela 2.4: Medletne stopnje rasti transakcijskih cen rabljenih stanovanj in hiš, računane po Fischerjevem indeksu, v odstotkih

(v %)	Slovenija	Ljubljana mesto	Okolica Ljubljane	Preostala Slovenija	Evroobmočje
2005	10,3	10,6	4,5	11,1	7,4
2006	14,0	14,0	12,2	14,3	6,6
2007	23,4	17,4	12,5	26,5	4,6
2008	4,9	2,8	7,4	5,1	1,3
2009	-9,3	-12,5	-14,9	-6,9	-2,8
2010	-1,0	1,3	4,1	-3,1	1,8

Vir: DURS, ECB, GURS, preračuni BS

Cene stanovanj v Ljubljani so v povprečju višje za 40% v primerjavi z ravnijo države, medtem ko je povprečna neto plača višja za 14,5%.

Fischerjev indeks BS izkazuje različno dinamiko gibanja cen stanovanjskih nepremičnin po regijah Slovenije. Konvergenca cen nepremičnin med glavnim mestom in drugimi regijami je bila v obdobju zniževanja cen nizka, se je pa razlika med ravnijo cen ponovno povečala v zadnjem četrtletju 2010. V Ljubljani so bile cene v povprečju višje za 40% primerjalno s celotno državo, medtem ko je bila povprečna neto plača višja za 14,5%. Velika razhajanja so tudi posledica neenakomernega gospodarskega razvoja, različnih zaposlitvenih možnosti itd.

Razmerje cen med glavnim mestom in ravnijo države je v Evropi različno. Cene stanovanj v glavnem mestu so praviloma višje: na Irskem okrog 20%, v Estoniji in Italiji okrog 44%, na Finskem je pri novih stanovanjih 37% in rabljenih 54%, razmerje je z 88% višje na Švedskem in v Veliki Britaniji, kjer je London kot finančni in logistični center dvakrat dražji od preostalega dela.

Slika 2.19: Disperzija transakcijskih cen stanovanj v zahodni (levo) in vzhodni (desno) Sloveniji v EUR/m^2

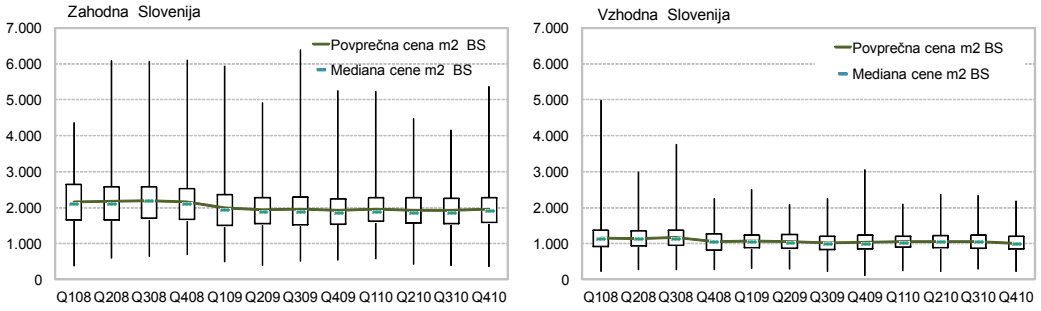

Opomba: Delitev regij v poglavju je v skladu z evropsko klasifikacijo NUTS 2: Vzhodna Slovenija – Pomurska, Podravska, Koroška, Savinjska, Zasavska, Spodnjeposavska, Jugovzhodna Slovenija in Notranjsko-kraška statistična regija; Zahodna Slovenija – Osrednjeslovenska, Gorenjska, Goriška in Obalno-kraška statistična regija.
Vir: DURS, GURS, preračuni BS

Dostopnost stanovanj je nižja v Zahodni Sloveniji, zaradi višje razlike v cenah stanovanj kot v višini povprečne neto plače. Vzhodno Slovenijo pri dostopnosti bremeni visoka brezposelnost.

Disperzija cen je višja v Zahodni kot v Vzhodni Sloveniji, predvsem zaradi glavnega mesta in obale. Prav tako je v tem delu največje razmerje med cenami stanovanj in povprečno neto plačo.[7] V Vzhodni Sloveniji je neto razpoložljivi dohodek na prebivalca manjši, vendar preseganje cen nad povprečno mesečno neto plačo po regijah ni sorazmerno z njegovo višino. Neskladje se odraža predvsem v Podravski in Pomurski regiji, kjer je najvišja stopnja brezposelnosti in je razlika deloma posledica višjega zanimanja tujcev za nakup nepremičnin. V zadnjih treh letih je bilo v Vzhodni Sloveniji realiziranih 40–48% zajetih transakcij.

[7] Kot povprečna mesečna neto plača je upoštevana 12-mesečna drseča sredina povprečnih mesečnih neto plač v regiji.

Slika 2.20: Razmerje med cenami stanovanj in povprečno mesečno neto plačo in stopnja registrirane brezposelnosti po regijah v odstotkih (levo) ter regionalne razlike v neto razpoložljivem dohodku na prebivalca v odstotkih (desno)

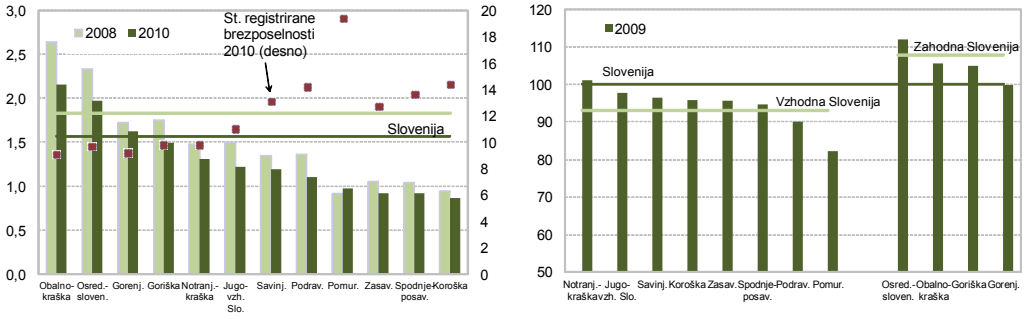

Vir: GURS, SURS, preračuni BS

Cene poslovnih nepremičnin

Število transakcij s poslovnimi nepremičninami je majhno.

Pojasnjevanje gibanja cen poslovnih nepremičnin je ob majhnem številu transakcij omejeno. Zaradi drugačnega načina določanja cene pri prodaji poslovnih kot stanovanjskih nepremičnin, v zadnjih dveh letih oglaševane cene poslovnih nepremičnin niso sledile realiziranim. Cene poslovnih nepremičnin so se v letu 2010 podobno kot v letu 2009 znižale. V letu 2009 za –11,1% in v letu 2010 za –12,1%. Zniževanje cen poslovnih nepremičnin neugodno (posredno) vpliva na premoženjske bilance podjetij v primeru naložbenih nepremičnin in tudi stalnih sredstev, hkrati pa znižuje vrednost primernega premoženja za zastavo pri najemu bančnih posojil. Večje rasti cen ne pričakujemo, ker je na razpolago še vedno precej nezasedenih kapacitet.

Slika 2.21: Število transakcij poslovnih prostorov (pisarn), ki so upoštevane za izračun povprečne cene, in njihova stopnja rasti v odstotkih

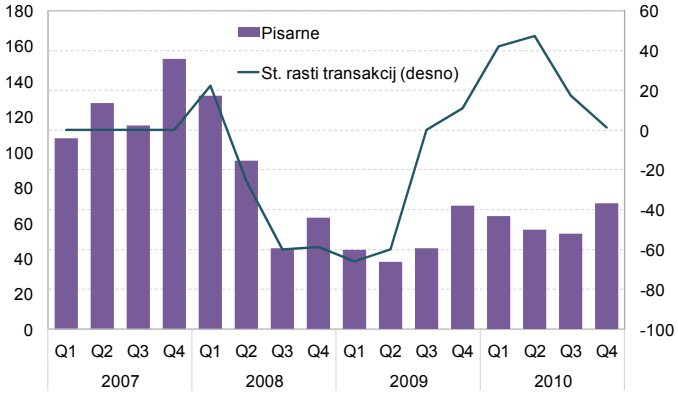

Vir: GURS

Slika 2.22: Rast cen poslovnih prostorov – pisarn v Sloveniji (levo) – ter oglaševana in realizirana rast cen poslovnih prostorov – pisarn v Ljubljani (desno) v odstotkih

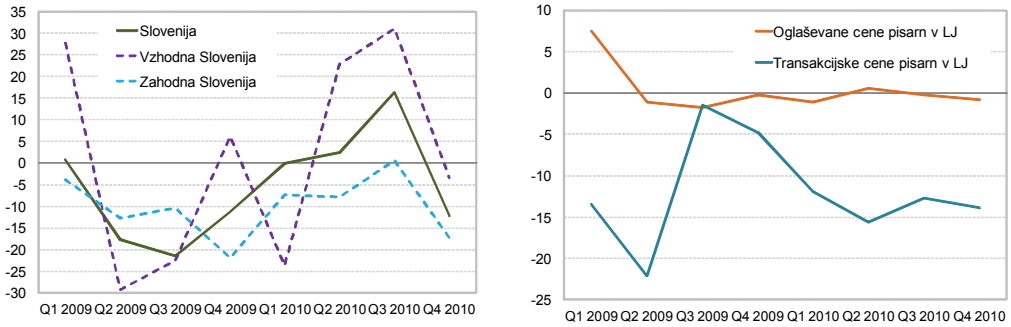

Vir: GURS, Slonep, preračuni BS

Oglaševane cene stanovanj

Oglaševane cene so hitreje sledile transakcijskim v obdobju rasti kot v obdobju znižanja vrednosti nepremičnin.

Trend zniževanja povprečnih oglaševanih cen stanovanj v Ljubljani je z nižjo dinamiko prisoten že tretje leto. Najmanj so se znižale cene najbolj prodajanim tri- in dvosobnim stanovanjem, z odstotkom jim sledi znižanje cen garsonjer in z 2,4-odstotnim znižanjem enosobna stanovanja. Precej bolj so se lani znižale oglaševane cene v okolici Ljubljane, ki so po krizi z enoletnim zamikom začele slediti zniževanju cen v glavnem mestu. Cene garsonjer in dvosobnih stanovanj so se lani v okolici v povprečju znižale za več kot 7%, trisobnih za slabih 6%, enosobnih pa manj kot odstotek.

Oglaševane cene stanovanjskih nepremičnin v Ljubljani so pred letom 2007 sledile dinamiki višanja transakcijskih cen. Najbolj so se približale realiziranim v prvi polovici leta 2008, ko so transakcijske cene dosegle vrh. Nadaljnjemu zniževanju cen pri sklenjenih poslih oglaševane cene niso sledile dovolj, kar je ponovno povečalo njihov tržni odmik. Ker se oglašujejo pretežno cene rabljenih stanovanj, sklepamo, da je večina prodajalcev neaktivnih in je pripravljenost na prodajo manjša zlasti pri tistih lastnikih, ki prodajo lahko odložijo.

Slika 2.23: Medletne stopnje rasti oglaševanih cen stanovanj (levo) in preseganje oglaševanih cen nad transakcijskimi na kvadratni meter (desno) v odstotkih

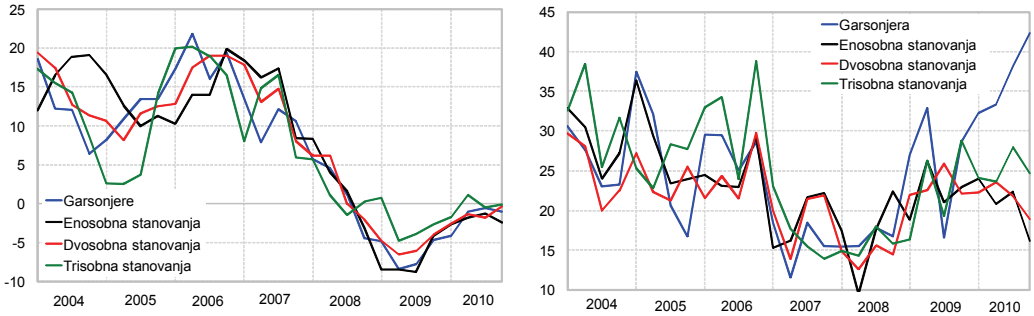

Vir: DURS, GURS, Slonep, preračuni BS

Dostopnost stanovanj v Ljubljani

Indikatorji dostopnosti stanovanj, ki upoštevajo ceno stanovanja, povprečno neto plačo in posojilne pogoje, se niso bistveno spremenili.

Dostopnost stanovanj, ki je izražena z razmerjem med ceno stanovanj in letno drsečo sredino povprečnih mesečnih neto plač v Ljubljani, se v preteklem letu ni bistveno spremenila. Nekoliko se je izboljšala le pri garsonjerah, katerih cene so se v povprečju znižale. Cene drugih rabljenih stanovanj so se v glavnem mestu zvišale v povprečju od 2,3% do 3,5%, vendar je njihovo dostopnost ohranilo zvišanje povprečne neto plače za 2,3% na ravni letnih drsečih sredin. Pri nakupu garsonjere v Ljubljani je znašal prihranek dobrih sedem povprečnih mesečnih neto plač ob koncu leta 2010 v primerjavi z zadnjim četrtletjem leta 2009; pri nakupu drugih stanovanj bistvenih sprememb ni bilo.

Slika 2.24: Razmerje med ceno stanovanj in letnimi drsečimi sredinami povprečnih mesečnih neto plač za Ljubljano v odstotkih (levo) ter indeks dostopnosti stanovanj (2004 = 100) (desno)

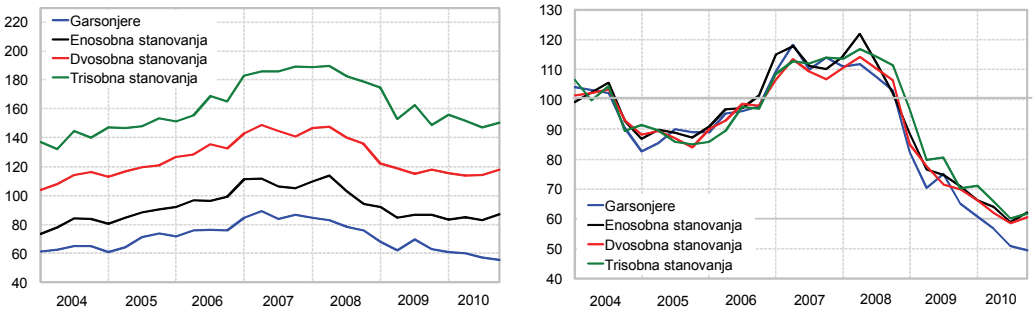

Vir: Banka Slovenije, GURS, Slonep, SURS, preračuni BS

Delež anuitete stanovanjskega posojila v povprečni neto plači se je ob koncu leta 2010 v povprečju zmanjšal predvsem zaradi daljšanja ročnosti najema posojila; pri garsonjerah je znašal 31%, pri enosobnih 50%, dvosobnih 67% in pri trisobnih stanovanjih 91%. Dinamika povečevanja obremenjenosti s hipotekarnim dolgom je višja pri prebivalstvu z

nižjimi prejemki. Posojilojemalci se srečujejo z občutno višjimi obroki zaradi apreciacije valute CHF do EUR. To je posledica preteklega zadolževanja v švicarskih frankih, ki pomeni 22% stanja stanovanjskih posojil. Ob stagnaciji ali morebitnem nadaljnjem nižanju razpoložljivega dohodka gospodinjstev lahko pričakujemo oteženo odplačevanje posojil v tej skupini posojilojemalcev.

Zniževanje najemnin stanovanj v prvi polovici leta 2010 se je ustavilo, slednje so se ob koncu leta nekoliko zvišale.

Oglaševane najemnine v Ljubljani so se v prvi polovici leta 2010 zniževale kot posledica nekoliko večje ponudbe oddaje neprodanih stanovanj na trgu, vendar je v zadnjem četrtletju 2010 znova sledila njihova rast. Oglaševane cene najemnin enosobnih stanovanj so bile ob koncu leta 2010 v povprečju nižje za 9,5%, medtem ko je raven najemnin garsonjer, dvo- in trisobnih stanovanj ostala skoraj nespremenjena.

Razmerje med ceno in najemnino (P/E) se je nekoliko povečalo pri eno- in dvosobnih stanovanjih, kjer je bilo povprečno letno prisotno znižanje najemnin ob višanju cen. Lastniki, ki so naložbeno oddajali stanovanje, so prejeli v letu 2010 prek najemnin, podobno kot leto prej, od 6 do 7,2% tržne vrednosti nepremičnine. Primerjava kazalnika P/E s preteklim obdobjem še vedno kaže precenjenost zlasti eno- in dvosobnih stanovanj.

Slika 2.25: Razmerje med cenami in najemninami (P/E) (levo) ter na podlagi tega izračunano razmerje med dejanskimi in temeljnimi cenami stanovanj za Ljubljano[8] (desno)

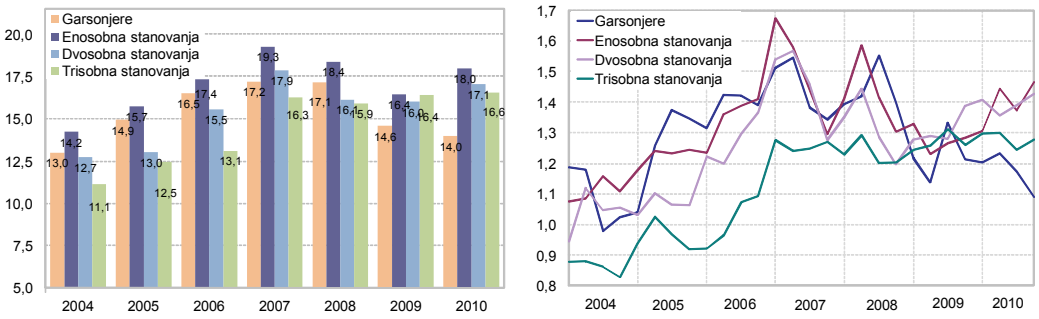

Vir: SLONEP, DURS, GURS, preračuni BS

Preteklo leto se je razlika med dejanskimi in temeljnimi cenami za stanovanja zmanjšala pri garsonjerah in povečala pri enosobnih stanovanjih. Ob koncu leta so bile cene večjih stanovanj še vedno precej nad temeljnimi. Preseganje temeljnih cen je bilo pri garsonjerah za okrog 10%, pri drugih stanovanjih pa za več kot 28%.

Dejavniki ponudbe in povpraševanja cen nepremičnin

Slika 2.26: Novoodobrena posojila gradbenemu sektorju (levo) in novoodobrena stanovanjska posojila prebivalstvu (desno) v mio EUR

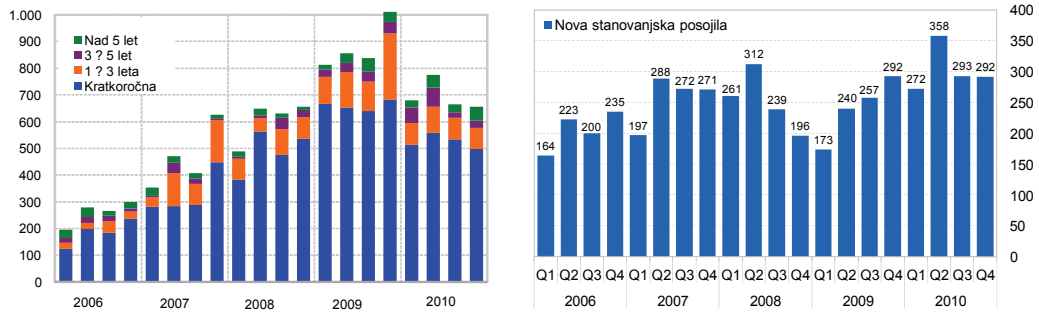

Vir: Banka Slovenije

[8] Pri izračunu temeljnih cen stanovanj na podlagi vrednosti razmerja med ceno in najemnino za stanovanje (P/E) smo upoštevali povprečno vrednost P/E iz obdobja 1995–2003. Za natančnejši izračun temeljne cene bi morali za izračun povprečja P/E upoštevati daljše stabilnejše obdobje, dolgo najmanj od 10 do 15 let. Prekratko časovno obdobje in dolžina normalnega delovanja slovenskega stanovanjskega trga nam tega ne omogočata. Omenjenih omejitev se je treba zavedati tudi pri interpretaciji, čeprav bi pri daljšem časovnem obdobju pričakovali kvečjemu nižje povprečje razmerja P/E in še večjo precenjenost stanovanj po tem kazalniku.

Stanovanjska posojila hitro naraščajo z eno višjih stopenj v državah evroobmočja.

Novoodobrenih stanovanjskih posojil prebivalstvu je bilo leta 2010 z 1.215 mio EUR za 26,1% več kot leto prej in za slabo polovico več od leta 2007, ko je bilo tudi transakcij z rabljenimi stanovanji za 55% in z novimi za 36% več kot lani. Cene rabljenih stanovanj so se od leta 2007 po SURS-ovi metodologiji v povprečju znižale za 2,6%, novih pa za 4%. Fizične osebe so v letih po krizi gradile manj novogradenj, manj je bilo tudi dokončanja lastnih projektov. Ker je povprečni LTV bank pri odobravanju stanovanjskih posojil v povprečju z 59% ostal skoraj nespremenjen, lahko glede na znesek novoodobrenih stanovanjskih posojil sklepamo, da je bilo v preteklem letu več zanimanja za dražje nepremičnine. Stanje stanovanjskih posojil je leta 2010 hitro naraščalo, v povprečju po 22%, kar je ena višjih stopenj v državah evroobmočja, in doseglo 13,4% BDP-ja.

Slika 2.27: Stanje posojil gradbenega sektorja in stanje stanovanjskih posojil prebivalstvu v mio EUR in njuno razmerje (levo) ter zaloge v bilancah gradbenih podjetij v odstotkih (desno)

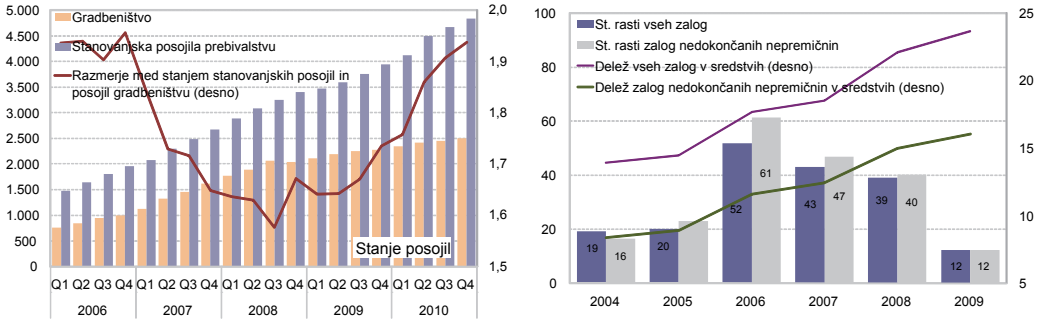

Vir: Banka Slovenije, AJPES

Čeprav se je število transakcij z nepremičninami povečalo, ostajajo zaloge neprodanih nepremičnin visoke.

Število evidentiranih transakcij s stanovanji in hišami na nepremičninskem trgu se je lani povečalo za dobro tretjino, vendar je bilo še vedno pod triletnim povprečjem. Večje razmerje med stanji stanovanjskih in gradbenih posojil kaže večjo pripravljenost bank po financiranju povpraševanja po stanovanjih kot financiranja ponudbe nepremičnin. Izkazi finančnega položaja razkrivajo naraščajoče zaloge v sredstvih gradbenih podjetij ob koncu leta 2009. Dve tretjini vseh zalog obsegajo nedokončane nepremičnine, za polovico je povečan delež dokončanih stanovanj, na 10%. Zaradi močnega krčenja novih projektov je mogoče pričakovati, da se bo njihova rast umirila. Trg bo pokazal, ali imajo podjetja in banke dovolj rezerv za čakanje na oddajo oziroma prodajo nezasedenih stanovanjskih enot ali pa so te morda že izčrpane in bo potrebna večja cenovna elastičnost na strani ponudbe.

Slika 2.28: Število evidentiranih transakcij in stopnje rasti transakcij v odstotkih s stanovanji in hišami – rabljenimi (levo) in novimi (desno)

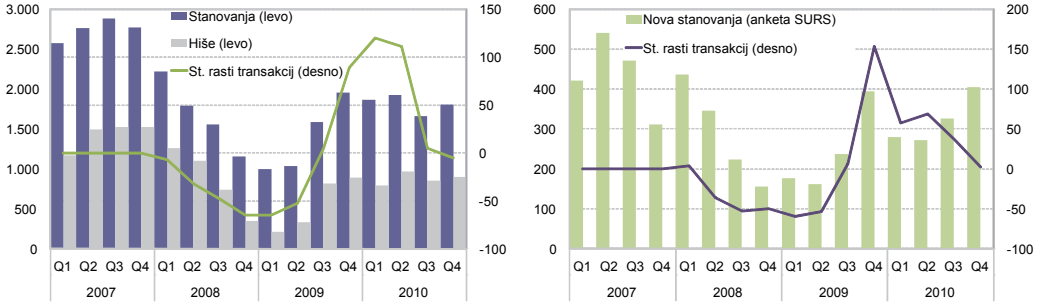

Vir: GURS, SURS, preračuni BS

Povpraševanje tujcev po slovenskih nepremičninah se je s krizo prepolovilo in je bilo lani z 258 nakupi na ravni predhodnega leta. Tradicionalno so bili tuji rezidenti bolj aktivni na Obali ter v Pomurski in Podravski regiji.

Tabela 2.5: Dokončana stanovanja, izdana gradbena dovoljenja in bruto investicije v stanovanjske zgradbe

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
			Ocena stanovanjskega sklada			
Število stanovanj [1]	750.355	757.522	765.552	775.199	783.404	
Število stanovanj na 1000 prebivalcev	375	377	378	381	385	
			Novogradnje, vključno s povečavo in spremembo namembnosti			
Število novih stanovanj	7.516	7.538	8.357	9.971	8.561	
Št. novih stanovanj na 1000 prebivalcev	3,8	3,7	4,1	4,9	4,2	
Površina (m^2)	807.607	860.537	928.941	1.100.436	980.980	
			Izdana gradbena dovoljenja			
Število stanovanj	7.235	8.463	10.204	8.376	5.914	4.801
Površina (m^2)	880.751	1.028.024	1.127.420	970.034	736.335	597.967
			Ponudba Stanovanjskega sklada Republike Slovenije (SSRS)			
Število predanih stanovanj	353	453	685	35	120	51
delež v številu novih stanovanj (v %)	4,7	6,0	8,2	0,4	1,4	
			Bruto investicije v stanovanjske zgradbe			
Stopnje rasti (v %)	26,3	11,6	20,6	18,7	-19,6	-18,2
Delež v BDP (v %)	3,8	3,9	4,3	4,7	4,0	3,2
			Stopnje rasti (v %)			
Gradbeni stroški – nova stanovanjska gradnja [2]	3,2	9,3	4,4	4,7	-4,0	5,5
stroški materiala	4,3	5,6	5,4	3,2	-3,6	6,9
stroški dela	1,6	13,9	4,0	7,6	-4,7	1,6

Opombi: [1] V stanovanjskem skladu so upoštevana naseljena in začasno nenaseljena stanovanja za stalno uporabo.
[2] Stroški gradbenih, obrtniških in instalacijskih del na novih stanovanjih, brez stroškov zemljišč.
Vir: SURS, SSRS, preračuni BS

Močno krčenje stanovanjske gradnje bo v prihodnosti vzrok za pritisk na višanje cen.

Krčenje stanovanjske aktivnosti je razvidno iz znižanja vrednosti opravljenih gradbenih del in pogodb za stanovanjske stavbe, leta 2010 za –34%, in števila izdanih gradbenih dovoljenj, ki je bilo z –18,8% že tretje leto zaporedoma negativno. Bruto investicije v stanovanjske zgradbe se pričakovano zmanjšujejo. Posledica tega bo v prihodnjih letih ponovno manjša ponudba stanovanj, čeprav potreba po njih po mednarodnih kazalnikih kakovosti bivanja v Sloveniji še vedno obstaja.

Slika 2.29: Kazalnik zaupanja v gradbeništvu in letna stopnja rasti bruto investicij v zgradbe (levo) ter letna stopnja rasti dodane vrednosti gradbeništva in izdanih gradbenih dovoljenj (desno) v odstotkih

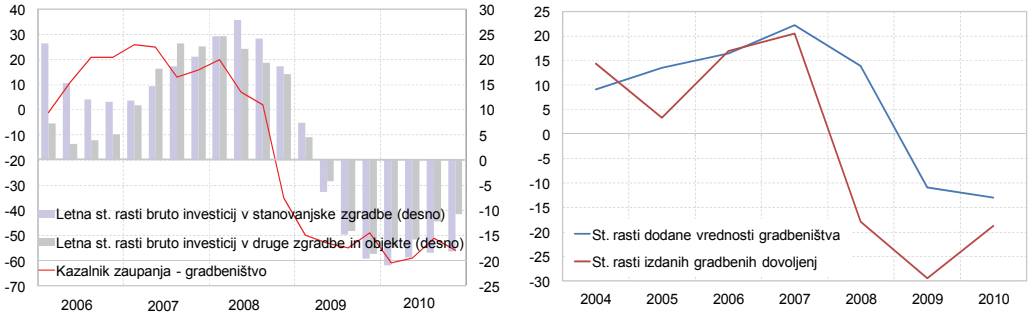

Vir: SURS, preračuni BS

Nakup stanovanja kot alternativa finančnim naložbam

Donosnosti naložb so se ob investiranju lastnih sredstev na nepremičninskem trgu v preteklem letu nekoliko izboljšale. Ob upoštevanju investiranja s stanovanjskim posojilom je bila realizirana letna izguba. Zaradi slabih rezultatov gospodarskih družb in odvisnosti nihanja indeksa ob sklenjenem posameznem poslu je bila izguba še večja ob investiranju sredstev v košarico domačih delnic.

Tabela 2.6: Donosnosti investicij v stanovanje v Ljubljani ob upoštevanju odplačila posojil in primerjava donosnosti naložb v stanovanje z drugimi oblikami finančnih naložb v odstotkih

		Investiranje lastnih sredstev			
	Nakup stanovanja	Stanovanje	Delnice	Vzajemni skladi	OM za vloge[1]
(v %)	s posojilom		SBI TOP	VEPVS	
2006	6,8	14,1	30,3	15,1	2,7
2007	6,0	13,9	62,5	22,4	3,4
2008	-3,0	5,4	-67,5	-42,8	4,3
2009	-14,6	-8,4	8,3	19,2	3,3
2010	-1,8	3,5	-13,5	5,2	3,0
	Povprečna letna stopnja donosa v obdobju				
2006-2010	-1,3	5,7	4,0	3,8	3,3

Opomba: Donosnost je izračunana po plačilu davkov. Dohodek iz kapitala (nepremičnine, vrednostni papirji, investicijski kuponi) je obdavčen z dokončnim davkom. Po prvem letu odsvojitve je zanje uveden 20-odstotni davek. Prihodki od najemnin so vključeni v letno dohodninsko osnovo. Zanje je v izračunu upoštevana stopnja srednjega razreda dohodnine 27% (za leto 2006 je upoštevana 33-odstotna stopnja po takrat veljavnem ZDoh-1). Višina vloženih sredstev v delnice, investicijske kupone in bančne vloge je enaka investiranim sredstvom za nakup stanovanja. Njihov donos je izračunan na podlagi indeksov kapitalskega trga in povprečne letne obrestne mere za vezane vloge nad enim letom.
Za donos na delnice je v izračunu do leta 2009 upoštevan SBI 20, dalje SBI TOP.
[1] Povprečna letna obrestna mera za vezane vloge nad enim letom.
Vir: Banka Slovenije, GURS, SURS, LJSE, ATVP, preračuni BS

Z razpoložljivimi podatki ocenjujemo, da prebivalstvo nadaljuje pasivno upravljanje premoženja.

Tabela 2.7: Gibanje vezanih vlog in alternativnih finančnih naložb gospodinjstev, obseg prometa na nepremičninskem trgu in sprememba stanja stanovanjskih posojil

	2006	2007	2008	2009	2010
	(v mio EUR)				
Sprememba stanja vezanih vlog gospodinjstev, brez vlog na vpogled	163	1.177	1.301	177	-8
Sprememba stanja finančnih sredstev gospodinjstev	3.707	5.425	-574	2.977	1.981
Promet z delnicami na kapitalskem trgu	1.451	3.035	953	720	361
Obseg transakcij na nepremičninskem trgu	1.559	1.900	1.818	1.105	1.255
Sprememba stanja stanovanjskih posojil	504	712	727	532	910
	Stopnje rasti (v %)				
Vezane vloge gospodinjstev, brez vlog na vpogled	2,9	20,6	18,9	2,2	-0,1
Finančna sredstva gospodinjstev	13,1	17,0	-1,5	8,1	5,0
Promet z delnicami na kapitalskem trgu	54,3	109,1	-68,6	-24,4	-49,9
Obseg transakcij na nepremičninskem trgu	15,7	21,9	-4,4	-39,2	13,6

Vir: Banka Slovenije, DURS, LJSE, preračuni BS

Okvir 2.2: Mednarodna primerjava gibanja cen nepremičnin in najemnin

Cene nepremičnin

Ravnovesje nepremičninskega trga je pomemben pogoj za vzdržno ekonomsko okrevanje. V analizi držav evroobmočja in EU3[1] je opaziti, da je v državah, ki so imele pred krizo najvišje stopnje rasti cen stanovanjskih nepremičnin, sledilo tudi najvišje znižanje. Tako gibanje je bilo izrazito na Irskem, Slovaškem, v Španiji, Sloveniji in na Cipru.

Slika 2.30: Disperzija stopenj rasti cen stanovanjskih nepremičnin v državah evroobmočja in EU3 (levo) ter disperzija stopenj rasti stanovanjskih posojil (desno) v odstotkih

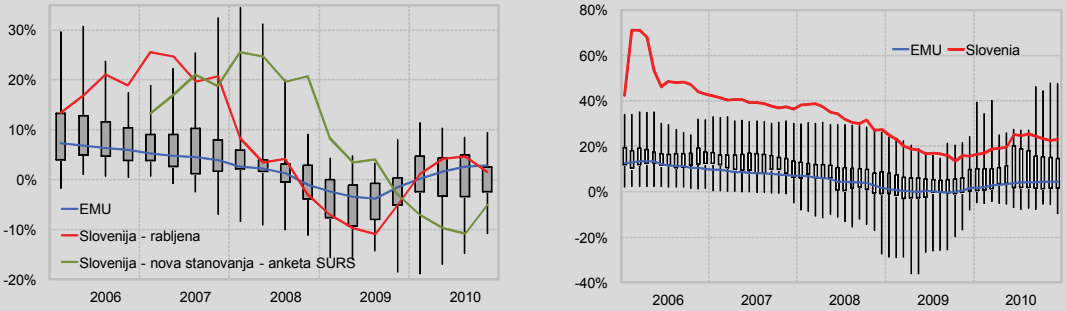

Opomba: V disperziji ni Luksemburga, zaradi analize je izvzeta Slovenija.
Med stopnjami rasti cen stanovanjskih nepremičnin ni podatkov za Estonijo.
Vir: ECB, SURS, EUROSTAT, preračuni BS

Najprej so se cene nepremičnin močno znižale na Irskem, kjer so bile od vrha v zadnjih treh letih nižje za 38%, na Slovaškem so se v zadnjih dveh letih znižale za 18%, v Španiji za 13%. Padec cen je bil nekoliko manjši na Cipru (okoli –8,5%), medtem ko je izguba vrednosti grških nepremičnin v višini 9,8% bolj posledica težav s fiskalno stabilnostjo.

Navedena skupina držav je imela zelo visoko rast stanovanjskih posojil pred krizo in nadpovprečni delež gradbeništva v strukturi BDP-ja, ki se je po zlomu, razen Slovaške, izrazito zmanjšal. Ta dva indikatorja ne veljata za Dansko, kjer je pregrevanju cen stanovanj v letih od 2004 do 2007, z –18% sledil padec cen do prvega četrtletja 2010. Po analizah naj bi bilo pregrevanje danskih nepremičnin posledica nizkih posojilnih obrestnih mer. Povprečna rast stanovanjskih posojil okoli 12% je dodatno poslabševala kazalnik bruto dolga v dohodku, po katerem so Danci najbolj zadolženi v Evropi.

Na Nizozemskem in v Veliki Britaniji so se cene od vrha znižale za okoli 6%. Slednja je ob padanju vrednosti nepremičnin močno zvišala rast posojil za nepremičnine, njej pa je strmo sledila tudi rast cen stanovanj.

Znižanje cen je bilo višje v državah, ki imajo pretežno bolj zadolženo prebivalstvo. Slovenija ima zaradi načina denacionalizacije stanovanj kazalnik bruto zadolženost v dohodku za polovico nižji od povprečja evroobmočja, vendar je njegova rast v zadnjih štirih letih bistveno višja kot v drugih zahodnoevropskih državah.

Slika 2.31: Delež dodane vrednosti gradbeništva v BDP-ju (levo) in kazalnik zadolženosti bruto dolg v dohodku gospodinjstev iz leta 2009 skupaj z njegovo stopnjo rasti v obdobju 2005–2009 (desno) v odstotkih

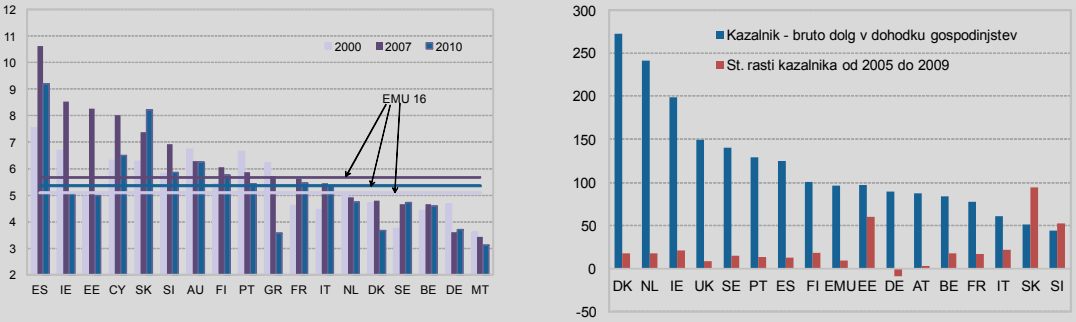

Vir: EUROSTAT, preračuni BS

Po ocenah je razmerje med ceno stanovanja in dohodkom prebivalstva v mnogih evropskih državah še vedno nad dolgoročnim povprečjem (Španija, Irska, Nizozemska, Francija, Velika Britanija). Z investicijskega vidika se je razmerje med ceno in najemninami P/E, ki je naraščalo v več evropskih državah do leta 2006, med krizo zmanjšalo zaradi nižjih cen, medtem ko so najemnine ostale stabilne. Nekatere analize ocenjujejo, da je indikator še vedno precenjen v primerjavi z dolgoletnim povprečjem v Franciji, Španiji, na Švedskem, Irskem in Finskem.[2]

V nekaterih razvitih evropskih državah je število dokončanih stanovanj sledilo povečanemu povpraševanju zaradi naraščajočega dohodka, čeprav se število gospodinjstev ni povečevalo. Ocene kažejo, da je težava na ponudbeni strani

predvsem v Španiji, na Irskem in Finskem, medtem ko se je ponudba precej dobro prilagajala gibanju gospodinjstev v Veliki Britaniji in na Švedskem.

Pri številu stanovanj na 1000 prebivalcev Slovenija zaostaja za razvitimi državami evroobmočja. Po zadnji Eurostatovi raziskavi je delež oseb, ki živijo v stanovanjih s premajhnim številom sob glede na število članov gospodinjstva, oziroma t. i. stopnja prenaseljenosti stanovanja, v Sloveniji z 38% višja za 26,7 odstotne točke od povprečja držav evroobmočja. Glede na starost je delež s 47% večji pri mladoletnih otrocih, z 20% pa manjši pri osebah, starejših od 64 let. Mednarodna primerjava navaja na oceno, da obstaja v Sloveniji še vedno povpraševanje zaradi reševanja stanovanjskega problema.

Slika 2.32: Število stanovanj na 1000 prebivalcev (levo) in stopnja prenaseljenosti stanovanja leta 2009 v odstotkih (desno)

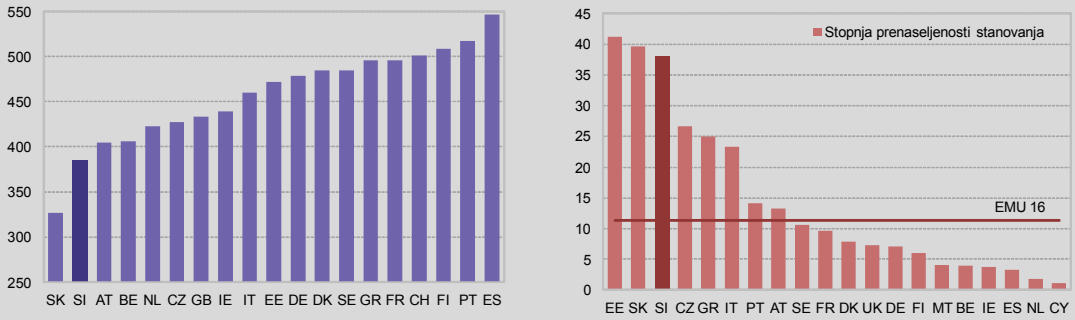

Opomba: Podatki za število stanovanj na 1000 prebivalcev se nanašajo na leto 2005, za Slovenijo na leto 2009.
Vir: OECD Econ. Dept. WP No. 836; EUROSTAT, Banka Slovenije

Indikator primerjave neto razpoložljivega dohodka s ceno kvadratnega metra stanovanj kaže, da so na splošno stanovanja težje dostopna v tranzicijskih državah kot v razvitih zahodnoevropskih državah. Povprečni neto razpoložljivi dohodek omogoča Slovencem nakup kvadratnih metrov stanovanja primerljivo s tranzicijskimi državami. V Sloveniji lahko kupimo 5,6 m^2 rabljenega stanovanja, nekoliko manj si lahko privoščijo prebivalci Poljske in Slovaške, medtem ko lahko na Češkem in v Španiji kupijo 7,5 m^2, Italiji 10,5 m^2, v Nemčiji pa 9,9 m^2 novega in 11 m^2 rabljenega stanovanja. Na Finskem je izdatek za rabljeno in novo stanovanje 7,6 oziroma 5,3 m^2. Za boljše razumevanje dostopnosti je treba upoštevati še dosegljivost stanovanj na najemnem trgu.

Slika 2.33: Indikator dostopnosti v nekaterih evropskih državah kot razmerje med neto razpoložljivim dohodkom in ceno stanovanja za kvadratni meter

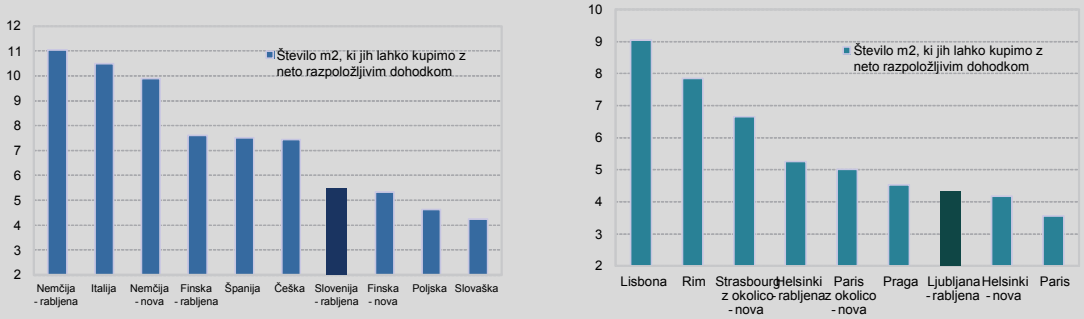

Opomba: Zaradi mednarodne primerljivosti neto razpoložljivega dohodka je uporabljen neto razpoložljivi dohodek na prebivalca iz nacionalnih in regionalnih računov po klasifikaciji teritorialnih enot NUTS. Zadnji dosegljivi podatek je za leto 2007.
Oznake pri legendi so za rabljena stanovanja in nova stanovanja; kjer oznak ni, pomeni podatek povprečje vseh stanovanj.
Podatki za ceno stanovanj se nanašajo na leto 2010, za Italijo, Slovaško, Portugalsko in Češko pa na leto 2009.
Vir: Nacionalni statistični uradi, centralne banke in ministrstva, GURS, EUROSTAT, preračuni BS

Nepremičninski skladi, ki bi investirali v nepremičnine in opravljali svojo temeljno nalogo, bi dolgoročno prispevali k stabilnosti gospodarstva. Po mednarodni primerjavi bi lahko sklepali, da slovenski nepremičninski trg ob trenutni asimetriji ni zanimiv za vlaganje tujega zasebnega kapitala. Poseganje na trg zaradi reševanja nastalega položaja bi se lahko dolgoročno izkazalo kot tvegano. Po izkušnjah preostalih držav in nekaterih ocenah bi se negospodarno vedenje gradbene panoge lahko ponovno vrnilo.

Najemni trg

Oglaševana najemnina brez tekočih stroškov je bila preteklo leto v Ljubljani za garsonjero v višini 35% povprečne neto mesečne plače, kar je več kot tretjina dohodka, ki naj bi bil dolgoročno namenjen stanovanjskim izdatkom. Odstotka pri garsonjerah in dvosobnih stanovanjih (56%) sta bila enaka ravni ob koncu leta 2009. Za 4,4 odstotne točke so se izdatki zmanjšali pri enosobnih stanovanjih, na 39% povprečne neto plače. Zaradi majhnih razlik v višini mesečne najemnine in mesečne anuitete za odplačilo posojila ob nakupu stanovanja se večina prebivalcev, ko gre za reševanje stanovanjskega

vprašanja, raje odloči za lastništvo. Z odsotnostjo stanovanjskih skladov, ki bi oddajali stanovanja po ceni najemno sposobnega prebivalstva, tvegamo višje nihanje cen v prihodnosti.

Slika 2.34: Delež stanovanjske najemnine brez tekočih stroškov v povprečni mesečni neto plači v Ljubljani v odstotkih

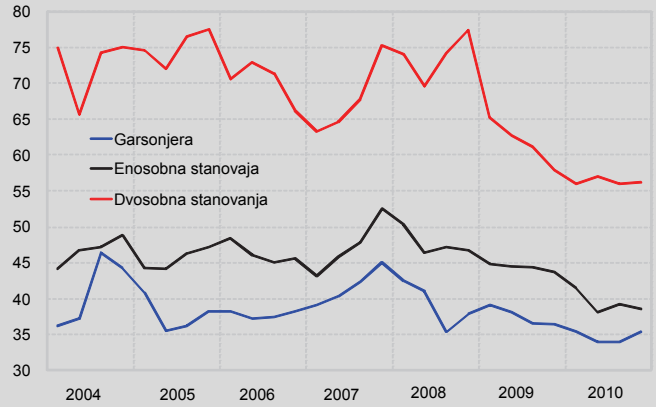

Opomba: V izračunu so zaradi nerazpoložljivosti podatkov o sklenjenih najemninah upoštevane povprečne oglaševane najemnine za Ljubljano. Povprečna mesečna neto plača je izračunana iz letnih drsečih sredin povprečnih mesečnih neto plač za Ljubljano.
Vir: SLONEP, DURS, GURS, preračuni BS

Povprečna oglaševana najemnina stanovanja v Ljubljani je bila preteklo leto 10 EUR/m^2 za dvo- in trisobna stanovanja, enosobna 11 EUR/m^2 in garsonjere 13 EUR/m^2. Zaradi majhnega najemnega trga in velikega povpraševanja po stanovanjih ocenjujemo, da povprečna oglaševana najemnina bistveno ne odstopa od transakcijskih.

Ob primerjavi najema stanovanj z Nemčijo in Švedsko, ki imata večji odstotek dobro razvitega najemnega trga, ugotovimo, da je med nami večje neskladje v višini razpoložljivega dohodka kot pri ceni najema kvadratnega metra stanovanj. Povprečna oglaševana cena najema novega stanovanja z visokokakovostno opremo v velikosti 60–80 m^2 je bila v tretjem četrtletju 2009 v Berlinu 7,3 EUR/m^2, najvišja med nemškimi mesti pa je bila z 12 EUR/m^2 v Münchnu.[3] V Stockholmu je bila v preteklem letu povprečna tržna najemnina za stanovanje blizu 9,5 EUR/m^2 ob povprečni kvadraturi najema 66 m^2.[4]

S primerjavo neto razpoložljivega dohodka lahko sklepamo, da je dohodek slovenskega najemnika tržnega stanovanja bolj obremenjen. Slovenski neto razpoložljivi dohodek na prebivalca je leta 2007 dosegel komaj dobro polovico nemškega in švedskega. Enako polovico nižji neto razpoložljivi dohodek na prebivalca dobimo ob primerjavi Osrednjeslovenske regije, kamor uvrščamo Ljubljano, s Stockholmom in Bayernom, ob primerjavi z Berlinom pa slednji doseže 70%.

V več severnih in zahodnih evropskih državah se izvaja institucionalni nadzor nad najemnim trgom. V nekaterih državah (Francija, Nemčija) je začetna cena ob sklenitvi pogodbe določena prosto med pogodbenima strankama, pozneje je njena rast nadzorovana z rastjo določenega indeksa, ki je lahko sestavljen iz na primer rasti življenjskih in gradbenih stroškov, stroškov vzdrževanja ali rasti primerljivih najemnin. Na Švedskem približno polovico najemnega trga zavzemajo javna nepremičninska podjetja z oddajanjem stanovanja po najemnini, ki se bistveno ne razlikuje od tržne. Ob zadostnem številu najemnih stanovanj tržne in javne najemnine konvergirajo.[5] Švedska je imela leta 2009 148 najemnih stanovanj na 1000 prebivalcev.[6]

[1] EU3 – Danska, Švedska, Velika Britanija.
[2] Deutsche Bank Research 2010: Housing markets in OECD countries.
[3] Vir: BBSR – Synopse Immobilienpreisbeobachtung in Deutschland 2010 in IDN-Immodaten.
[4] Vir: Statistics Sweden.
[5] RICS 2011 – European housing review.
[6] Vir: Statistics Sweden.

3 SEKTOR PODJETIJ

Ob oživljanju gospodarske aktivnosti so možnosti financiranja za nefinančna podjetja ostale omejene. Tokovi financiranja so sicer nekoliko narasli v primerjavi z letom 2009, vendar so bistveno nižji kot pred izbruhom finančne in gospodarske krize. Predvsem se povečuje financiranje med domačimi in tujimi poslovnimi partnerji, s katerimi podjetja delno nadomeščajo izpad financiranja pri bankah. Za zniževanje visoke zadolženosti podjetij in izboljšanje strukture financiranja, ki bo ponovno odprla možnosti za novo zadolževanje, bodo podjetja morala poiskati nove in stabilne vire financiranja, predvsem nov lastniški kapital.

Posojilne obrestne mere za podjetja so v letu 2010 stagnirale. Banke so nekoliko znižale visoke pribitke v strukturi obrestnih mer in s tem tudi znižale preseganje obrestnih mer v evroobmočju. Čeprav so finančne obveznosti podjetij v zadnjem obdobju stagnirale, ostaja njihova visoka zadolženost v kombinaciji z visokimi pribitki za posojila, najeta v preteklih dveh letih, dejavnik tveganja za servisiranje dolga podjetij v prihodnje.

3.1 Financiranje in neto zadolženost podjetij

Tokovi financiranja podjetij

Tokovi financiranja podjetij so v letu 2010 porasli, vendar so bistveno nižji kot v letih pred finančno krizo.

Tokovi financiranja podjetij so lani narasli za 134%. Kljub temu je financiranje v letu 2010 pomenilo le 17% toka v letu 2008. Na strani povpraševanja so k temu prispevale tudi nižje potrebe podjetij po virih, zaradi nizke investicijske aktivnosti in opravljenih racionalizacij v poslovanju, ki so jih zahtevale krizne razmere. Vendar pa okrevanja gospodarske aktivnosti, ki jo poganja predvsem naraščajoče izvozno povpraševanje, ne bo mogoče financirati s tako skromnimi viri. Omejitve pri ponudbi virov financiranja lahko upočasnijo gospodarsko okrevanje podjetij.

Slika 3.1: Zadolževanje podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR

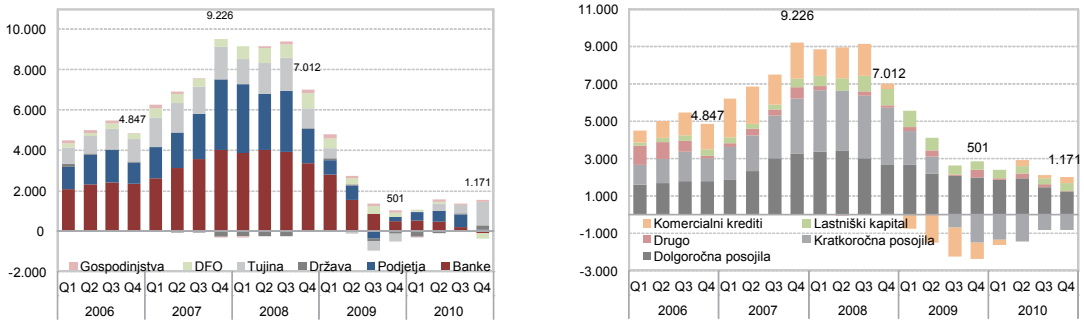

Vir: Banka Slovenije

Medpodjetniško financiranje: tok financiranja se je v letu 2010 dodatno znižal.

Medpodjetniško financiranje je bilo v letih pred finančno krizo drugi največji vir financiranja podjetij. Po padcu v letu 2009, ko se je medsebojno financiranje podjetij zmanjšalo na samo desetino toka iz leta 2008, v letu 2010 ni bilo izboljšanja. Medpodjetniško financiranje s posojili se je drugo leto zapored zniževalo, komercialni krediti med podjetji v Sloveniji so se neto odplačevali. Slab likvidnostni položaj podjetij in plačilna nedisciplina zavirajo večji pretok sredstev med podjetji. Neplačane obveznosti pravnih oseb strmo naraščajo; po 74-odstotni rasti v letu 2009 so v nadaljnjem obdobju do konca februarja 2011 narasle za dodatnih 60%[9]. Plačilna nedisciplina najbolj prizadene dobavitelje in podizvajalce, večinoma majhna in mikro podjetja, ki jih take razmere v velikem številu izrivajo s trga. Učinki nove zakonodaje na področju plačilne discipline ter medsebojni poboti terjatev in obveznosti lahko delno vplivajo na bilance podjetij, vendar

[9] Razpoložljivi podatki vključujejo le neplačila na podlagi davčnega dolga in tista, ki so dobila epilog v obliki sodnih sklepov o izvršbi, ne pa vseh drugih odprtih medsebojnih terjatev in obveznosti podjetij. Vir podatkov je AJPES.

problema neustrezne strukture financiranja podjetij in dodatnega toka financiranja ne bodo rešili.

Medpodjetniško financiranje s posojili se je tudi v letu 2010 znižalo.

Posojilna aktivnost med podjetji je v letu 2010 predstavljala skoraj 80% celotnega toka posojil v podjetja, hkrati pa le 5,7% celotnega toka posojil iz leta 2008. Z medsebojnimi posojili so podjetja po izbruhu finančne krize delno nadomestila izpad virov pri bankah, najbolj v letu 2008, nato pa zaradi nizke gospodarske aktivnosti in pomanjkanja likvidnosti bistveno manj.

Financiranje s komercialnimi krediti narašča zaradi oživljene menjave s tujino.

Financiranje s komercialnimi krediti ima pri slovenskih podjetjih večji pomen kot pri podjetjih evroobmočja. V strukturi virov financiranja imajo ti krediti 19-odstotni delež v primerjavi s 14% v povprečju evroobmočja[10]. V letu 2009, ko je bila gospodarska aktivnost nizka, so podjetja neto odplačevala najete komercialne kredite. S ponovnim okrevanjem gospodarstva v letu 2010 pa se je začel tudi novi val komercialnega kreditiranja. Tokovi so sicer še dosti nižji kot v predkriznih letih in za zdaj samo iz tujine, ker je povečan obseg menjave s tujino osnovno gibalo ponovne gospodarske rasti. Naraščajo tako prejeti kot tudi dani komercialni krediti iz tujine.

Tabela 3.1: Tokovi in stanja financiranja podjetij, skupaj ter s posojili in komercialnimi krediti v mio EUR

	Tokovi			Stanja		St. rasti
	2008	2009	2010	2009	2010	2010
	(v mio EUR)					(v %)
Skupaj	7.012	501	1.171	87.191	86.544	-0,7
- st. rasti (v %)	-24,0	-92,9	133,6	0,2	-0,7	
	V tem:					
Posojila	5.742	480	418	33.653	33.575	-0,2
- med podjetji	864	488	326	3.748	3.582	-4,4
- od bank	3.128	211	54	20.908	21.014	0,5
- od nedenarnih finančnih institucij	722	147	-208	3.182	2.733	-14,1
- iz tujine	960	-410	195	4.788	5.195	8,5
- v tem: od podjetij iz tujine	332	-478	-160	1.040	988	-5,0
- od tujih bank	271	103	278	1.966	2.307	17,0
Komercialni krediti	269	-860	300	12.485	12.609	1,0
- med podjetji	335	-488	-169	7.401	7.143	-3,5
- iz tujine	-113	-429	468	3.938	4.343	10,3

Vir: Banka Slovenije

Financiranje iz tujine: posojila iz tujine so lani rahlo naraščala.

Poleg rasti komercialnih kreditov so v letu 2010 začela naraščati tudi najeta posojila iz tujine, z različno dinamiko do posameznih tujih upnikov. Pritok posojil od tujih bank je dosegel slabih 280 mio EUR, kar je več kot v letu 2009 in podobno kot pred dvema letoma. Zadolževanje pri mednarodnih finančnih institucijah je bilo s 45 mio EUR pritoka nekajkrat manjše kot v letih pred finančno krizo, čeprav zaradi prejšnjega zadolževanja obsega še vedno tretjino stanja posojil podjetij iz tujine. Podjetja so se še naprej razdolževala pri podjetjih v tujini, a v manjšem obsegu kot v letu 2009. Celoten pritok posojil iz tujine v sektor podjetij, ob upoštevanju tudi razdolževanja pri tujih podjetjih, je v letu 2010 znašal 195 mio EUR. Kljub pozitivnemu premiku je to bistveno manj kot v letih visoke konjunkture, ko so pritoki posojil iz tujine na letni ravni dosegali 0,5 do 1 mrd EUR, ter hkrati premalo, da bi uspešno nadomestilo izpad financiranja pri domačih bankah.

[10] Primerjava z evroobmočjem je mogoča na ravni agregata "komercialni krediti in drugo", ki vključuje tudi nekatere oblike financiranja, ki niso vključene v drugih standardnih agregatih.

Tabela 3.2: Financiranje podjetij v tujini, stanja v mio EUR in v odstotkih

	Stanja konec obdobja			
	2007	2008	2009	2010
Skupaj (v mio EUR)	14.490	15.619	15.339	16.661
stopnje rasti (v %)	14,7	7,8	-1,8	8,6
	Struktura (v %)			
Vrednostni papirji[1]	0,2	0,1	1,9	1,5
Posojila	26,0	31,8	31,2	31,2
v tem: pri bankah v tujini	9,0	10,7	12,6	13,4
pri MFI [2]	9,6	10,9	11,2	10,7
pri podjetjih v tujini	6,6	9,2	6,7	6,4
Lastniški kapital	42,9	38,3	39,6	40,0
Trgovinski krediti in drugo	30,9	29,7	27,3	27,3

Opomba: [1] Vrednostni papirji, razen delnic. [2] Mednarodne finančne institucije.
Vir: Banka Slovenije

Slika 3.2: Tokovi financiranja podjetij v tujini, letne drseče vsote tokov v mio EUR

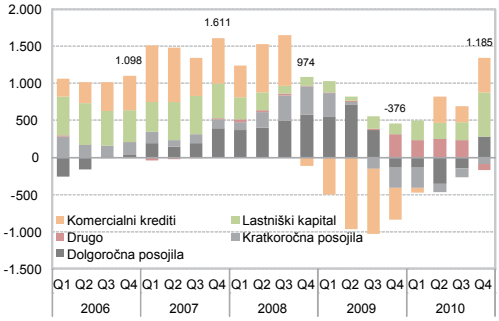

Pritok novega lastniškega kapitala v podjetja je bil v letu 2010 podoben kot v letu 2009, skupaj za 438 mio EUR, predvsem od tujih vlagateljev. Iz tujine je priteklo skoraj 600 mio EUR lastniških naložb, medtem ko so domači investitorji svoje lastniške vložke v podjetja zniževali.

V letu 2010 se je povečal pritok tujih neposrednih naložb v podjetja.

Tok posojil iz bank v podjetja je bil v letu 2010 na podobno nizki ravni kot v letu 2009 in odraža nadaljevanje zastoja pri ključnem viru financiranja podjetij. Podjetja navajajo dostop do financiranja kot enega od najpomembnejših zaviralnih dejavnikov poslovanja. V letu 2010 so težave s financiranjem pomenile večjo oviro za poslovanje pri vsakem petem podjetju iz predelovalnih dejavnostih. V zadnjih dveh letih so banke pri financiranju podjetij iz predelovalnih dejavnosti zlasti zmanjševale posojila podjetjem z višjimi deleži izvoza v prihodkih, kar je bilo ob pomanjkanju naročil, zlasti izvoznih, razumljivo. V sedanjih pogojih naraščajočega izvoznega povpraševanja, ki najprej in najbolj neposredno povečuje aktivnost predelovalnih dejavnosti, lahko pričakujemo, da bodo tudi banke našle lastni interes za večjo podporo izvoznemu sektorju in posledične koristi od financiranja takih naložb.

Financiranje pri bankah še naprej stagnira, kljub naraščajoči aktivnosti izvoznega sektorja.

Slika 3.3: Delež podjetij, ki kot omejitvene dejavnike navajajo težave s financiranjem (levo) in financiranje predelovalnih dejavnostih (desno) v odstotkih

Opomba: Posojila izvoznikom nad 50%: delež posojil izvoznikom iz predelovalnih dejavnostih, ki vsaj 50% čistega prihodka ustvarijo z izvozom, v vseh posojilih predelovalnim dejavnostim; izvozna naročila: ravnotežje med odgovori višje kot normalno, enako, nižje kot normalno.
Vir: SURS, Banka Slovenije

Podjetja iz dejavnosti prometa in skladiščenja spadajo med dejavnosti, ki okrevajo in so jih pri tem banke tudi bolje podprle s posojili. Lani je začela okrevati tudi dejavnost trgovine, brez večje podpore financiranja pri bankah. Relativno visoko financiranje glede na druge panoge in zlasti glede na krčenje aktivnosti ohranjajo gradbena podjetja, ki kljub evidentnemu propadanju uspevajo celo povečevati dolgove pri bankah.

Zmanjšanje financiranja podjetij pri bankah je bilo med posameznimi dejavnostmi različno.

Tabela 3.3: Prirasti posojil pri bankah po dejavnostih v mio EUR

	Predelovalne dejavnosti	Gradbeništvo	Trgovina	Promet in skladiščenje	Gostinstvo	Finančno posredništvo	Poslovanje z nepremičninami	Strokovne in dr. posl. dejavnosti	Nefinančne družbe skupaj
2006	582,0	314,9	171,0	240,6	53,8	241,4	297,7	244,5	2.301,0
2007	692,1	619,5	714,9	349,6	84,9	745,0	286,8	568,9	4.517,3
2008	951,9	424,9	715,3	321,4	120,0	253,3	247,9	164,4	3.440,0
2009	64,2	233,7	-183,6	227,2	73,1	-443,5	22,4	66,9	240,8
2010	21,9	225,7	-3,7	86,1	31,5	-195,7	-13,1	-64,1	159,7

Opomba: Na priraste posojil vplivajo tudi odkupi terjatev od podrejenih bank v tujini s strani mater v Sloveniji.
Vir: Banka Slovenije

Omejeno financiranje pri bankah je predvsem prizadelo tekoče financiranje podjetij.

Pri kratkoročnih posojilih za tekoče financiranje se podjetja od druge polovice leta 2009 razdolžujejo, ker zapadlih posojil ne uspejo v celoti obnoviti. Kratkoročna zadolženost podjetij pri bankah se zmanjšuje že leto in pol. Hkrati je pri dolgoročnih posojilih zaznati ponovno podaljševanje povprečne ročnosti. Delež posojil s preostalo zapadlostjo nad enim letom se je v letu 2009 povečal za 3 odstotne točke, v letu 2010 pa za dodatnih 8 odstotnih točk. Čeprav so spremembe v ročnostni strukturi posojil večinoma pojasnjene z razdolževanjem podjetij pri kratkoročnih posojilih bank, je iz pogojev najemanja dolgoročnih posojil razvidno, da se podaljšujejo ročnosti novoodobrenih posojil, kar lahko pomeni kakovostne premike v financiranju podjetij pri bankah.

Slika 3.4: Povprečna ročnost novoodobrenih posojil podjetjem pri bankah in stopnje rasti (levo) ter distribucija stanj posojil po preostali zapadlosti (desno)

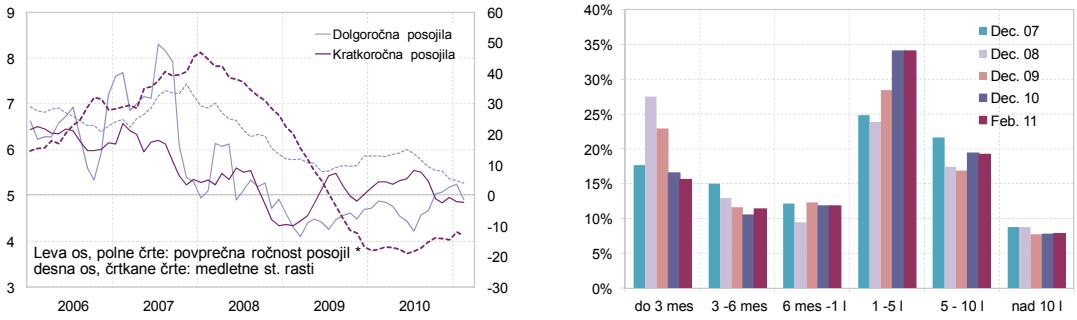

Opomba: Povprečna ročnost posojil na navpični osi pomeni pri kratkoročnih posojilih mesece, pri dolgoročnih pa leta.
Vir: Banka Slovenije

Finančne obveznosti podjetij

Kljub pozitivnemu toku financiranja se je zadolženost podjetij znižala, absolutno in v razmerju do BDP.

Stanje finančnih obveznosti nefinančnih podjetij se je v letu 2010 znižalo na 86,5 mrd EUR. Nižje stanje zadolženosti podjetij v primerjavi s koncem leta 2009 je v celoti odraz vrednostnih sprememb, predvsem padanja delniških tečajev v letu 2010 in posledično vrednosti lastniškega kapitala podjetij. Delež finančnih obveznosti podjetij v BDP se je znižal za 6,4 odstotne točke, na 240%.

Padanje cen nepremičnin lahko dodatno poslabša razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem.

V strukturi finančnih obveznosti podjetij prevladuje dolžniško financiranje. Delež lastniškega kapitala se je v letih od izbruha finančne krize znižal od skoraj polovice v letu 2007 na slabih 41% decembra 2010. Na znižanje tega deleža je poleg odsotnosti dokapitalizacij odločilno vplivalo razvrednotenje kapitala zaradi negativnih trendov na borzah. V primeru nadaljnjega zniževanja cen nepremičnin, ki bi lahko spremljalo zaostrovanje razmer v gradbeništvu, lahko pričakujemo tudi dodatno razvrednotenje stalnih sredstev na eni strani in kapitala na drugi strani bilanc podjetij ter posledično dodatno poslabšanje kazalnika zadolženosti. Znižanje vrednosti poslovnih nepremičnin bi dodatno neugodno vplivalo na razpoložljivost vrednosti zastavljenega premoženja pri najemanju posojil. Naraščanje razmerja med dolžniškim in lastniškim financiranjem, ki je v letu 2010 v povprečju vztrajalo pri visokih 145%, bi ob nadaljnjem padcu cen nepremičnin imelo največje posledice pri gradbenih podjetjih, vplivalo pa bi tudi na vrednotenje premoženja v drugih dejavnostih.

Tabela 3.4: Stanje in struktura finančnih obveznosti po instrumentih ter dolg podjetij ob koncu let v mio EUR in v odstotkih

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	(v mio EUR)					
Skupaj obveznosti	62.984	71.305	87.946	87.002	87.191	86.544
stopnje rasti (v %)	11,4	13,2	23,3	-1,1	0,2	-0,7
v % BDP	219,4	230,0	254,4	233,2	246,4	240,0
Dolg [1]	18.972	21.403	27.928	33.830	34.480	34.416
stopnje rasti (v %)	19,0	12,8	30,5	21,1	1,9	-0,2
v % BDP	66,1	69,0	80,8	90,7	97,4	95,4
	Struktura (v %)					
V Sloveniji	81,2	82,3	83,5	82,0	82,4	80,7
podjetja	31,1	29,9	30,0	29,9	29,4	28,5
banke	18,0	19,4	20,9	24,9	25,4	25,6
posojila pri bankah	16,7	18,0	19,9	23,8	24,0	24,3
nedenarne finančne institucije	6,6	6,8	7,4	6,2	6,2	5,4
država	11,9	12,5	12,2	9,0	8,8	8,7
gospodinjstva	13,6	13,5	13,0	12,0	12,6	12,6
V tujini	18,8	17,7	16,5	18,0	17,6	19,3
posojila pri tujih bankah	2,3	1,7	1,5	1,9	2,3	2,7

Opomba: [1] Dolg vključuje posojila, dolžniške vrednostne papirje (brez izvedenih finančnih instrumentov) in zavarovalno-tehnične rezervacije ter je pri slovenskih podjetjih skoraj v celoti sestavljen iz najetih posojil.
Vir: Banka Slovenije

V povprečju evroobmočja je bilo razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem manjše ter je septembra 2010 znašalo 103,3%. Višji kazalnik dolžniškega financiranja so po zadnjih primerljivih podatkih imele le Grčija, Slovaška in Irska. Na primerljivo visoki ravni so še tri države: Španija, Italija in Nemčija. Omejitve, ki so jim podjetja zaradi visokega finančnega vzvoda izpostavljena pri financiranju, ter visoka obremenitev s servisiranjem dosežene ravni zadolženosti so velika ovira razvoju in zagonu gospodarske rasti podjetij.

Delež kratkoročnih virov financiranja podjetij je visok.

Delež kratkoročnih virov (posojil in komercialnih kreditov) v strukturi finančnih obveznosti podjetij se je v letu 2010 nekoliko znižal v primerjavi s koncem 2009, vendar ostaja z 31% precej nad primerljivim deležem v evroobmočju s 24%. Razširjen način financiranja pri bankah z rednim obnavljanjem zapadlih, predvsem kratkoročnih posojil, pomeni za podjetja dejavnik nestabilnosti poslovanja. To se je pokazalo tudi v kriznih letih, ko se je ta vir hitro in nenadomestljivo skrčil.

Slika 3.5: Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij (levo) ter primerjava zadolženosti podjetij z evroobmočjem v letu 2009 v odstotkih (desno)

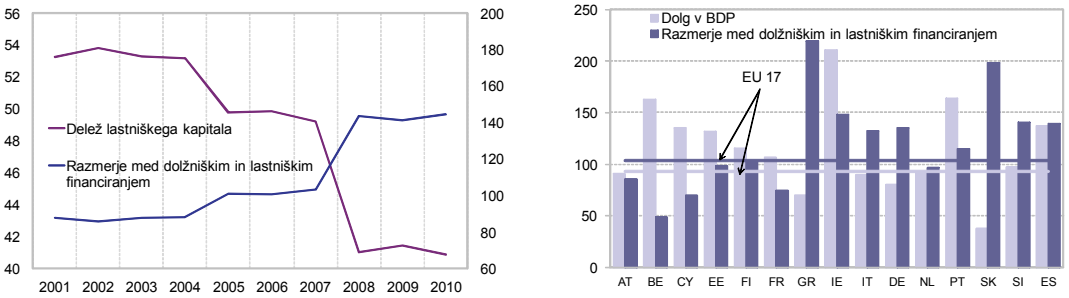

Vir: Banka Slovenije

Finančna sredstva in neto finančna pozicija podjetij

V finančnih naložbah podjetij prevladujejo komercialni krediti tujini.

Finančne naložbe podjetij so bile v letu 2010 nizke s tendenco počasnega naraščanja. Skladno z naraščajočo gospodarsko aktivnostjo v strukturi finančnih naložb podjetij prevladujejo tiste, ki povečujejo prodajo, predvsem posojila in komercialni krediti poslovnim partnerjem. Največ finančnih naložb podjetij je bilo v letu 2010 namenjenih financiranju tujine s komercialnimi krediti. Dani in prejeti komercialni krediti odražajo oživljanje blagovne menjave s tujino.

Financiranje gospodinjstev s posojili in komercialnimi krediti je naraslo.

Pri finančnih naložbah v domače sektorje se je ponovno povečalo financiranje gospodinjstev. Dani komercialni krediti gospodinjstvom so se po dezinvestiranju v letu 2009 ponovno približali ravnem, ki so jih dosegali v letih 2007 in 2008. Skupaj s posojili gospodinjstvom odražajo te naložbe blago povečanje povpraševanja gospodinjstev v lanskem letu.

Slika 3.6: Finančne naložbe podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR

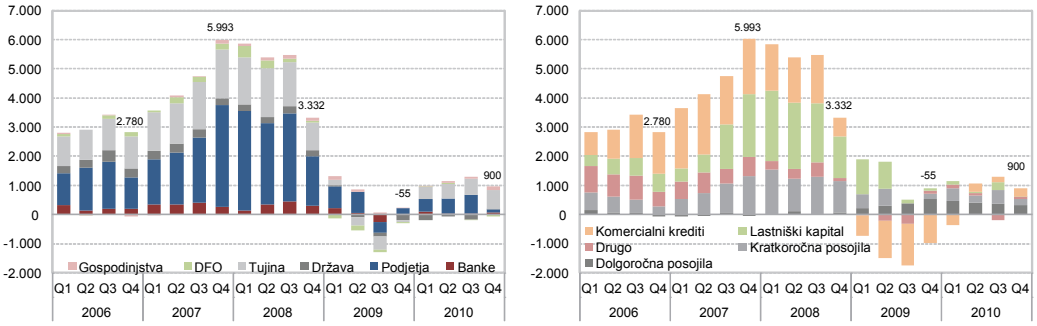

Vir: Banka Slovenije

Med finančnimi sredstvi nefinančnih podjetij imajo kapitalske naložbe 39-odstotni delež. Vendar te naložbe niso nujno samo posledica poslovne povezanosti, ampak večinoma tudi posledica lastniške konsolidacije v gospodarstvu, ki je potekala pred izbruhom finančne krize. Te naložbe so pogosto tudi med različnimi dejavnostmi, ki niso neposredno poslovno povezane ali pa presegajo kapitalsko moč posameznih podjetij. Z razvrednotenjem kapitalskih naložb v ciklično najbolj prizadetih gospodarskih dejavnostih se ti učinki prenašajo tudi v podjetja drugih, gospodarsko manj prizadetih gospodarskih dejavnostih, kar otežuje in upočasnjuje gospodarsko okrevanje. Razvrednotenje takih kapitalskih naložb se kaže v odpisih oziroma zniževanju lastniškega kapitala povezanih družb.

Slika 3.7: Struktura stanj finančnih naložb podjetij po instrumentih v odstotkih

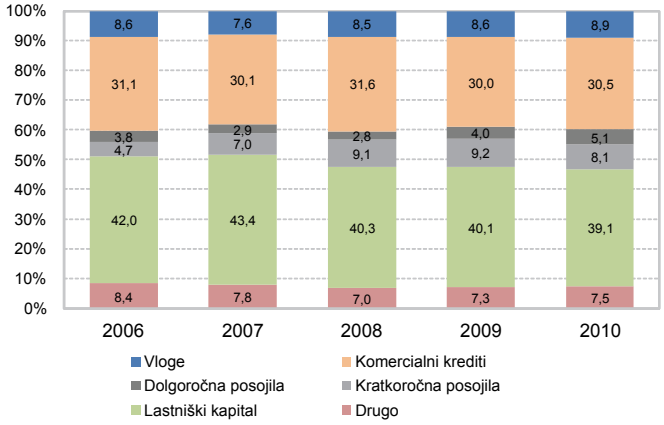

Vir: Banka Slovenije

Neto odliv posojil iz podjetij k tujim lastnikom je bil značilen tudi za leto 2010.

Medtem ko je financiranje tujine s komercialnimi krediti praviloma usmerjeno na poslovne partnerje, so se s posojili v letih 2009 in 2010 večinoma financirala lastniško povezana podjetja. Največji del posojil, danih tujini, je bil lani odobren tujim lastnikom slovenskih podjetij. Tudi pri najetih posojilih od tujih lastnikov je v zadnjih dveh letih prevladoval odliv sredstev oziroma neto odplačevanje prej najetih posojil. Pritok posojil od tujih lastnikov v hčerinska podjetja v Sloveniji je z letom 2009 ponehal. Nadomestilo ga je neto razdolževanje, ki je bilo še zlasti močno v letu 2009, v manjšem obsegu pa se je nadaljevalo tudi v letu 2010.

Skupni učinek danih in prejetih posojil od tujih lastnikov v letu 2010 je neto odliv v višini 220 mio EUR (v letu 2009 582 mio EUR). Ob upoštevanju visokih razdeljenih dobičkov, ki tudi v zadnjih dveh letih niso pomembneje zaostajali za dobički iz let visoke

konjunkture[11], je odliv kapitala k tujim lastnikom precejšen. V pogojih oteženega dostopa do kapitala je dodatno izčrpaval domača podjetja.

Tabela 3.5: Posojila[1] iz tujine in v njo glede na lastniške povezave, transakcije v mio EUR

	Posojila iz tujine				Posojila v tujino				
	Od tujih investitorjev v Sloveniji	Od slovenskih podjetij v tujini	Brez lastniških povezav	Skupaj	Tujim investitorjem v Slovenijo	Slovenskim podjetjem v tujini	Brez lastniških povezav	Skupaj	Neto dana posojila
2007	127	58	319	503	124	297	68	489	-15
2008	372	14	571	957	-81	138	45	102	-855
2009	-467	22	52	-392	115	99	91	306	698
2010	-98	-30	223	95	122	44	-15	151	56
	Iz držav EU	Iz držav nekd. YU	Iz ostalih držav	Skupaj	V države EU	V države nekd. YU	V ostale države	Skupaj	
2007	64	19	421	503	277	188	24	489	-15
2008	393	51	513	957	-62	76	88	102	-855
2009	-172	-16	-204	-392	150	127	29	306	698
2010	148	2	-56	95	134	5	12	151	56

Opomba: [1] Vključeni so tudi depoziti, dolgoročni komercialni krediti in druge dolžniške obveznosti, ki obsegajo le majhen del agregata.
Vir: Banka Slovenije

Stanje finančnih naložb podjetij se je v letu 2010 znižalo za 1,2% na 45 mrd EUR. Ob nekoliko manjšem znižanju finančnih obveznosti so se neto finančne obveznosti podjetij zmanjšale za 0,3 odstotne točke BDP na 115,2%.

Neto dolžniška pozicija podjetij se je znižala na 115,2% BDP.

Tabela 3.6: Neto finančne obveznosti podjetij, stanja ob koncu leta v mio EUR in odstotkih

	2006	2007	2008	2009	2010
	(v mio EUR)				
Skupaj	33.696	42.382	40.957	41.659	41.551
stopnja rasti (v %)	17,0	25,8	-3,4	1,7	-0,3
v % BDP	108,7	122,6	109,8	117,7	115,2
	Struktura (v %)				
V Sloveniji	84,8	87,2	86,6	87,7	85,7
banke	28,5	32,6	41,3	41,5	41,3
nedenarne finan. institucije	9,9	10,3	9,2	9,2	8,0
država	21,4	20,6	14,1	14,0	13,7
gospodinjstva	25,1	23,9	22,3	23,2	22,9
V tujini	15,2	12,8	13,4	12,3	14,3

Vir: Banka Slovenije

V letu 2010 se je znižala neto zadolženost podjetij pri bankah za 1,3 odstotne točke BDP na 47,8%. Znižanje je posledica stagnacije posojil nefinančnim podjetjem ob hkratni rahli rasti njihovih vlog pri bankah. Razmerje med posojili in vlogami se je tako drugo zaporedno leto znižalo. Vloge podjetij pri bankah so se v zadnjem četrtletju 2010 nekoliko povečale, kar je znižalo absolutno raven neto zadolženosti podjetij pri bankah, vendar so se že v prvih mesecih 2011 ponovno znižale.

Razmerje med posojili in vlogami pri bankah se je drugo zaporedno leto izboljšalo.

Tabela 3.7: Posojila[1] in vloge podjetij pri bankah, stanja ob koncu leta v mio EUR in v odstotkih

	Zadolženost podjetij pri bankah		Vloge podjetij	Neto zadolženost podjetij pri bankah		
	Posojila podjetjem (v mio EUR)	(v % BDP)	(v mio EUR)	(v mio EUR)	Razmerje	(v % BDP)
	(1)	(2) = (1)/BDP	(3)	(4) = (1-3)	(5) = (1/3)	(6) = (4)/BDP
2006	13.019,7	41,9	3.341,1	9.678,6	3,9	31,2
2007	17.733,8	51,3	3.674,2	14.059,5	4,8	40,7
2008	21.003,7	56,3	3.711,8	17.291,8	5,7	46,4
2009	21.211,3	59,9	3.825,5	17.385,9	5,5	49,1
2010	21.280,8	59,0	4.032,7	17.248,1	5,3	47,8

Opomba: [1] Posojila so prikazana po bruto načelu, nezmanjšana za oslabitve.
Vir: Banka Slovenije

[11] Odliv razdeljenih dobičkov v tujino v letih 2009 in 2010 je po podatkih plačilne bilance (za vse domače sektorje, ne le S.11) znašal 390 in 418 mio EUR. Reinvestirani dobički so bili bistveno manjši: 38 in 135 mio EUR.

3.2 Obrestne mere in obrestno tveganje za podjetja

Posojilne obrestne mere

Obrestne mere za posojila podjetjem se v letu 2011 niso pomembneje spremenile.

Obrestne mere za posojila podjetjem se lani niso bistveno spremenile. Nova posojila z variabilno obrestno mero in vrednostjo do 1 mio EUR so bila decembra 2010 sklenjena z 0,1 odstotne točke nižjo obrestno mero kot ob koncu leta 2009. Prav tako se ni bistveno spremenila raven fiksnih obrestnih mer za posojila podjetjem.

Slika 3.8: Primerjava slovenskih obrestnih mer med bankami v Sloveniji in evroobmočju ter razlike med njimi v odstotnih točkah

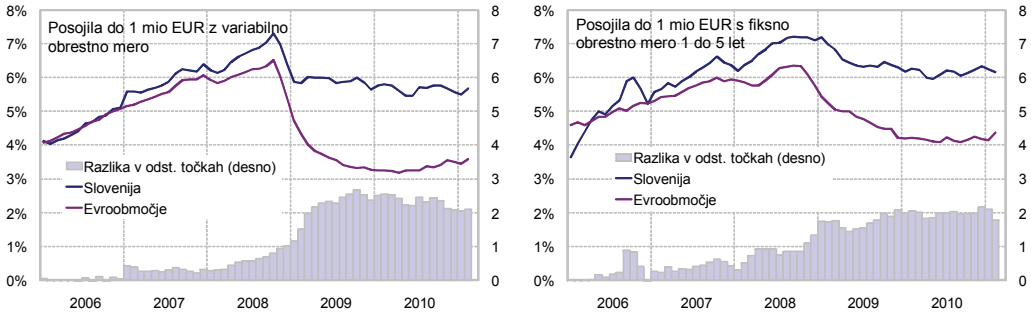

Vir: ECB, Banka Slovenije

Razlika med bankami v Sloveniji in v evroobmočju, ki se je pri variabilnih obrestnih merah skoraj leto in pol gibala med 2,3 in 2,5 odstotne točke, se je v zadnjih mesecih leta 2010 zmanjšala. Ob stagniranju obrestnih mer v Sloveniji je k zmanjševanju razlike prispevala rast posojilnih obrestnih mer v evroobmočju, ki so sledile rasti tržnih referenčnih obrestnih mer. Razlika med variabilnimi obrestnimi merami za posojila v Sloveniji in v evroobmočju se je do februarja 2011 zmanjšala na nekaj več kot 2 odstotni točki.

Pri dolgoročnih posojilih podjetjem se pribitki nad EURIBOR-jem znižujejo.

Dinamika obrestnih mer je bila različna glede na ročnost posojila. Dolgoročne obrestne mere so se kljub rasti referenčnih obrestnih mer ohranjale skoraj nespremenjene. Stabilne obrestne mere pri posojilih te ročnosti so posledica zniževanja pribitkov nad EURIBOR, od 3,5 v zadnjem četrtletju 2009 na 3,2 odstotne točke v zadnjem četrtletju 2010. Zaradi nižjih pribitkov, ki pomenijo nespremenljivi del obrestne mere, so posojila, sklenjena v zadnjih mesecih leta 2010, ugodnejša od posojil, sklenjenih v obdobju od zadnjega četrtletja 2009 do polletja 2010, kljub nominalno enaki obrestni meri. Nadaljnja rast referenčnih obrestnih mer, ki se je na začetku leta 2011 pospešila, bo kljub temu pomenila naraščajoče breme servisiranja z dolžniškim financiranjem preobremenjenih podjetij.

Slika 3.9: Povišanje pribitkov nad EURIBOR za kratkoročna (levo) in dolgoročna posojila podjetjem (desno)

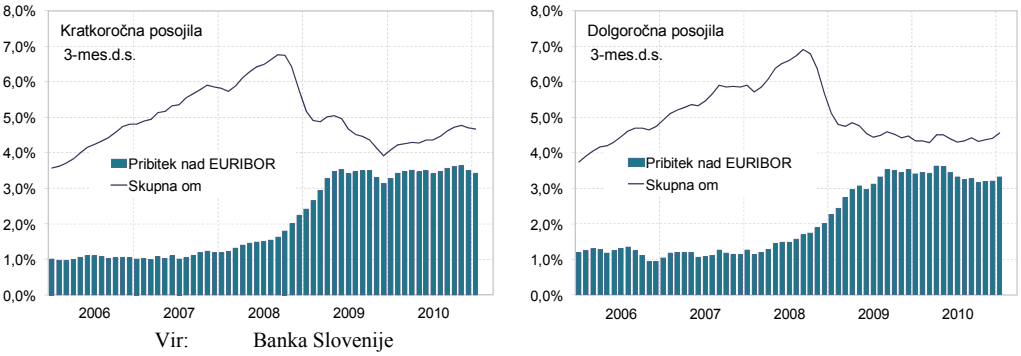

Vir: Banka Slovenije

Pri kratkoročnih posojilih podjetjem je raven pribitkov nad EURIBOR ostala relativno nespremenjena.

Nasprotno so bili pribitki nad EURIBOR pri kratkoročnih posojilih v letu 2010 bolj ali manj stabilni z nihaji okrog povprečne vrednosti 3,5 odstotne točke. Posledično so se kratkoročna posojila podjetij z vezavo na referenčne obrestne mere medletno podražila za 0,7 odstotne točke, na 4,8% v zadnjem četrtletju 2010. Kljub temu se pogoji financiranja podjetij s kratkoročnimi posojili v povprečju niso pomembneje spremenili, saj je bilo

okrog 70% kratkoročnih posojil najetih po fiksni meri, ki se je v letu 2010 pri novosklenjenih posojilih celo nekoliko znižala.

Razlike v pogojih financiranja podjetij glede na velikost posojila se povečujejo.

Majhna podjetja imajo pri bankah manj ugodne pogoje financiranja zaradi slabših pogajalskih možnosti in zaradi manjših možnosti ponudbe bolj kakovostnih zavarovanj. Razlike v obrestnih merah glede na velikost posojila lahko ponazorijo različne pogoje zadolževanja manjših in večjih podjetij, glede na prevladujoč delež manjših podjetij pri posojilih manjše vrednosti, in obratno, večjo udeleženost velikih podjetij v posojilih večjih vrednosti. Posojila manjše vrednosti so vseskozi imela višje obrestne mere od posojil večjih vrednosti. Naraščanje razlike v pogojih oteženega zadolževanja pri bankah v odvisnosti od velikosti posojila je bilo zlasti izrazito od druge polovice leta 2009. V letu 2010 so se obrestne mere za nova posojila nad 1 mio EUR znižale za 1,5 odstotne točke, za posojila pod 1 mio EUR pa le za 1,1 odstotne točke. Razmik se je v letu 2010 še nekoliko povečal, za 0,1 odstotne točke, in ob koncu leta znašal 0,8 odstotne točke.

Povečevanje razlik med obrestnimi merami glede na velikost posojila je bilo značilno tudi za evroobmočje, vendar se je začelo približno pol leta prej kot v Sloveniji, razlika pa se vseskozi ohranjala na nekoliko višji ravni. Razlike v diferenciaciji obrestnih mer glede na velikost posojila med Slovenijo in evroobmočjem so se zlasti v zadnjih pol leta zmanjšale.

Slika 3.10: Razlike v obrestnih merah za posojila podjetjem glede na velikost posojila

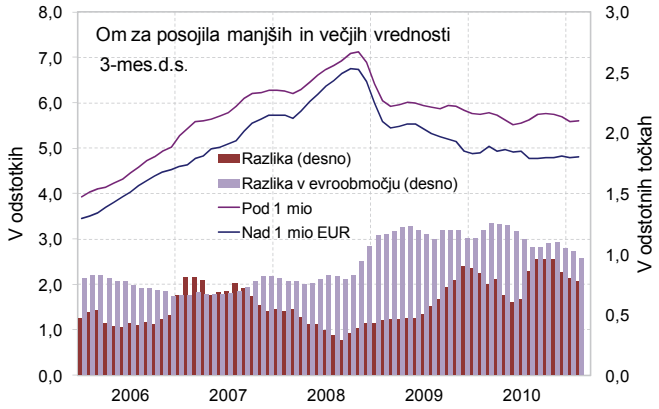

Vir: ECB, Banka Slovenije

Razlika v obrestnih merah med državami evroobmočja. se povečuje. V Sloveniji so obrestne mere med najvišjimi.

Razlike med posameznimi državami evroobmočja v posojilnih obrestnih merah za podjetja so še naprej velike, zlasti v segmentu manjših posojil krajših ročnosti. Razpon med najvišjimi in najnižjimi obrestnimi merami za posojila do 1 mio EUR in do enega leta se je povečal s 3,6 odstotne točke ob koncu 2009 na 4,1 odstotne točke konec 2010, pri čemer so obrestne mere slovenskih bank v povprečju med najvišjimi v evroobmočju. Razpršenost obrestnih mer za dolgoročna posojila je še večja kot za kratkoročna posojila, hkrati pa je razpršenost v osrednjih dveh kvartilih nižja.

Slika 3.11: Razpršenost obrestnih mer v evroobmočju za posojila do 1 mio EUR v odstotkih

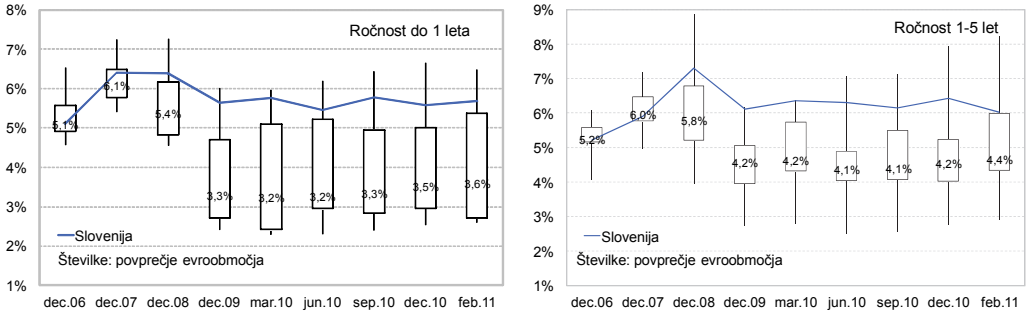

Vir: ECB

Premije za tveganje za posojila glede na bonitetno oceno dolžnika

S poslabševanjem kreditnega portfelja bank v zadnjih dveh letih so se povečale premije, ki jih banke zaračunavajo bolj tveganim komitentom. V letih konjunkture, ko je bil delež

slabih komitentov relativno majhen, izgube iz kreditnega tveganja pa nizke, je bilo stroške oslabitev mogoče obvladovati z nižjimi premijami za tveganje. Naraščanje deleža slabih komitentov in negotovost glede nadaljnjega poslabševanja kreditnega portfelja sta vplivali na naraščanje premije za tveganje v strukturi cene bančnih posojil.

Premije za tveganje so se v letu 2010 zviševale, izraziteje za bolj tvegana posojila.

Pri novoodobrenih kratkoročnih posojilih je premija za tveganje pri tveganih posojilih začela naraščati v letu 2009, zelo izrazito pa v letu 2010. Pribitki nad EURIBOR za tvegana posojila so v posameznih mesecih ob koncu leta dosegali povprečno mesečno tudi 6,6 odstotne točke, kar je za 3 odstotne točke več od premij za netvegana posojila. V letih pred finančno krizo se je ta razlika gibala okrog 0,5 odstotne točke. Povprečni pribitek nad EURIBOR je na ravni celega leta 2010 pri tveganih posojilih znašal 5,2 odstotne točke, kar je za 1,7 odstotne točke več kot pri netveganih posojilih.

Premije za tveganje pri dolgoročnih posojilih, odobrenih v letu 2010, ne odražajo dejanskega tveganja, ki so mu izpostavljene banke. V posameznih mesecih so bila tvegana posojila celo odobrena pod bolj ugodnimi pogoji v primerjavi z netveganimi posojili, kar izrazito odstopa od zaostrenih kreditnih standardov pri odobravanju posojil nefinančnim družbam.

Slika 3.12: Gibanje premije za tveganje nad EURIBOR za kratkoročna (levo) in dolgoročna posojila (desno) podjetjem v evrih glede na boniteto komitenta, 3-mesečna drseča povprečja v odstotnih točkah

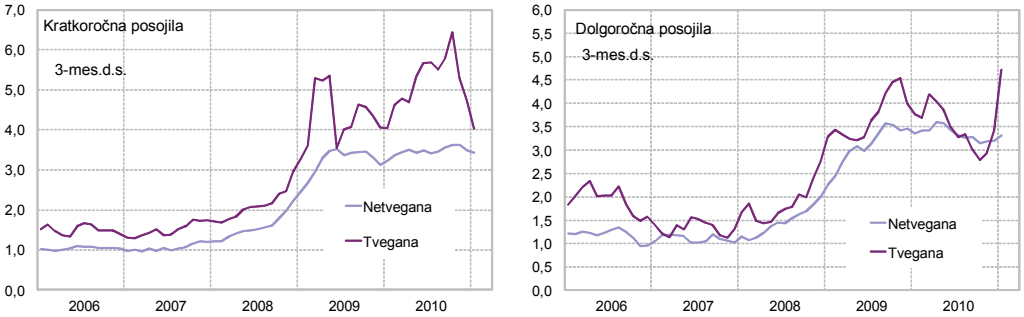

Vir: Banka Slovenije

Obrestno tveganje za podjetja (delež fiksnega in variabilnega obrestovanja)

V strukturi novoodobrenih posojil prevladujejo posojila z variabilno obrestno mero.

Podjetja se pri slovenskih bankah večinoma zadolžujejo v evrih, po obrestnih merah, ki so vezane na tržne referenčne obrestne mere. Veliko povečanje novoodobrenih dolgoročnih posojil s fiksnimi obrestnimi merami, do katerega je prišlo na začetku leta 2009, je bilo le prehodno in je sovpadalo s strmim zniževanjem splošnih obrestnih mer. S fiksnimi obrestnimi merami, ki so za 1,6 odstotne točke presegale variabilne obrestne mere, so banke ohranjale pričakovanja o ponovni rasti tržnih obrestnih mer. V letu 2010 se je nadaljeval proces zniževanja deleža posojil s fiksno obrestno mero med vsemi novoodobrenimi posojili. S povprečno 26,7% v letu 2009 se je ob koncu leta 2010 zmanjšal na 11%. Pri novih kratkoročnih posojilih se je delež fiksne obrestne mere v zadnjih dveh letih stabiliziral okrog 70%.

Slika 3.13: Delež posojil s fiksno obrestno mero v novoodobrenih posojilih (levo) in obrestne mere za nova dolgoročna posojila podjetjem (desno) v odstotkih

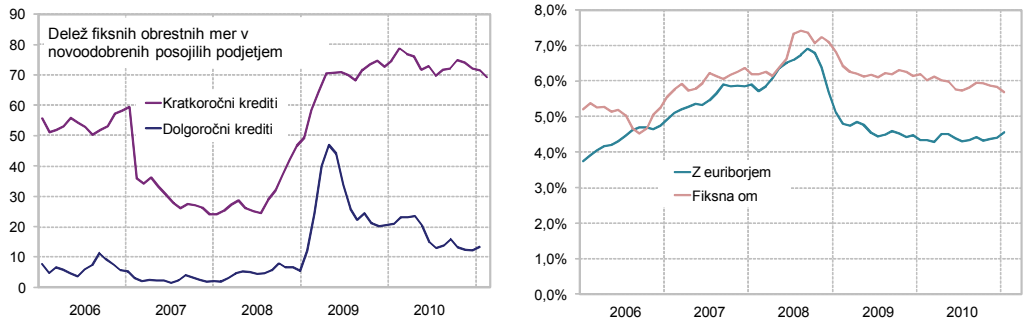

Vir: Banka Slovenije

Delež posojil s fiksno obrestno mero se približuje povprečnemu deležu v evroobmočju.

Posojila s fiksno obrestno mero imajo v evroobmočju bistveno večji delež, še zlasti pri posojilih manjših vrednosti. Posojila s fiksno obrestno mero so po metodologiji ECB v evroobmočju obsegala skoraj 11%, medtem ko so v Sloveniji dosegla 4,3%. Prehodno povečanje obrestovanja s fiksno obrestno mero v letu 2009 je bilo izrazitejše pri posojilih večjih vrednosti, ki so se do vključno leta 2008 skoraj v celoti obrestovala z variabilno obrestno mero. V letu 2010 se je delež fiksne obrestne mere pri posojilih večjih vrednosti znižal na 4,4%, za polovico manj kot pri bankah evroobmočja.

Tabela 3.8: Delež posojil z variabilno obrestno mero v novih posojilih podjetjem[1]

	2007	2008	2009	2010
		(v %)		
Evroobmočje	87,6	90,3	90,7	89,3
pod 1 mio EUR	85,5	86,1	86,0	83,9
nad 1 mio EUR	88,4	91,6	92,1	91,1
Pri domačih bankah	99,2	99,2	92,5	95,7
pod 1 mio EUR	98,1	98,4	94,9	96,1
nad 1 mio EUR	99,6	99,4	91,9	95,6

Opomba: [1] Zaradi primerljivosti z metodologijo ECB so med posojila z variabilno obrestno mero vključena tudi posojila, pri katerih je dogovorjena fiksna obrestna mera za obdobje, krajše od enega leta (v tej tabeli tudi vsa kratkoročna posojila, ki jih sicer pri ločenem prikazovanju kratkoročnih posojil prikazujemo kot posojila s fiksno obrestno mero).
Vir: ECB, Banka Slovenije

Obremenjenost podjetij z odplačevanjem posojil

Znižana raven obrestnih mer v preteklih dveh letih je ugodno vplivala na obremenjenost podjetij s servisiranjem obresti. Pogoji zadolževanja po pretežno variabilnih obrestnih merah ob sicer visoki zadolženosti so vplivali na zniževanje toka servisiranja obresti. S padcem gospodarske aktivnosti in ustvarjenih prihodkov se je zmanjšala tudi osnova za odplačevanje dolga, vendar ne toliko, da bi se za podjetja v povprečju povečalo breme odplačevanja dolga.

V gradbeništvu, prometu in skladiščenju ter poslovanju z nepremičninami še naprej narašča obremenjenost z odplačevanjem obresti.

Breme odplačevanja se je v nekaterih dejavnostih povečalo. V gradbeništvu, ki se je tudi v letu 2010 nadpovprečno zadolževalo pri bankah in hkrati zniževalo gospodarsko aktivnost, so se neto plačane obresti povečale do 1,2% ustvarjenega prihodka. Tudi v prometu in skladiščenju se breme servisiranja dolga nenehno povečuje. Izredno visoko in naraščajoče je breme servisiranja v dejavnosti poslovanja z nepremičninami, 6,8%, in finančnem posredništvu, 9,5%.

Tabela 3.9: Nekateri kazalniki obremenjenosti podjetij z odplačevanjem obresti

	2006	2007	2008	2009	2010
Delež plačanih obresti v prihodkih (v %)	0,7	0,8	1,1	1,0	1,0
Delež neto plačanih obresti v prihodkih (v %)	0,5	0,6	0,7	0,7	0,7
kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	0,7	0,9	0,8	0,9	0,9
predelovalne dejavnosti	0,5	0,5	0,7	0,6	0,6
elektrika, plin in voda, saniranje okolja	0,3	0,1	0,1	0,0	0,0
gradbeništvo	0,6	0,7	0,9	1,1	1,2
trgovina	0,3	0,4	0,4	0,3	0,4
promet in skladiščenje	0,6	0,6	0,8	0,8	1,0
gostinstvo	0,9	1,0	1,6	1,7	1,4
informacije in komunikacije	0,2	0,1	0,5	0,8	0,1
finančno posredništvo	5,0	4,7	6,9	9,5	9,5
poslovanje z nepremičninami	2,6	3,0	5,9	5,5	6,8
strokovne in druge poslovne dejavnosti	0,7	0,8	1,3	1,0	0,9
javne storitve	0,6	0,6	1,0	0,8	0,9

Vir: AJPES, lastni preračuni

Pričakovano naraščanje obrestnih mer bo povečalo obremenjenost podjetij s servisiranjem dolga, zlasti v tistih podjetjih, ki so v letu 2010 najemala dolgoročna posojila po spremenljivih obrestnih merah z visokimi pribitki nad trenutno nizkimi tržnimi referenčnimi obrestnimi merami.

Okvir 3.1: Plačilna nedisciplina

Podjetja sta v izkoriščanje notranjih finančnih rezerv prisilila njihova povečana zadolžitev v letih pred finančno krizo in nato upad povpraševanja. Sodeč po podatkih o dospelih neporavnanih finančnih obveznostih so podjetja notranje rezerve izčrpala proti koncu leta 2008. V specifičnem regulatornem in poslovnem okolju, tradicionalno naklonjenemu dolžnikom, je problem plačilne nediscipline od takrat naprej hitro naraščal.

Naraščanje dospelih neporavnanih finančnih obveznosti leta 2010

Podatki AJPES-a o dospelih neporavnanih finančnih obveznostih vključujejo le podatke iz naslova sodnih sklepov o izvršbah in iz naslova davčnega dolga, ne pa tudi drugih neporavnanih obveznosti iz naslova neplačanih računov med upniki in dolžniki. Zato je plačilna nedisciplina večja, kot jo kažejo podatki AJPES-a.

Število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi se je močno povečalo v drugi polovici leta. Konec lanskega leta presežena vrednost 6.000 podjetij pomeni podvojitev glede na raven v letih pred finančno krizo. Podobno kot število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi se je spreminjal povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznosti, kar kaže, kako hitro in močno se je razširil problem plačilne nediscipline. Položaj samostojnih podjetnikov in fizičnih oseb, ki opravljajo registrirano gospodarsko dejavnost, se je z občasnimi mesečnimi nihanji slabšal celo leto. Število tistih, ki niso mogli poravnavati dospelih obveznosti, se je povečalo za 29%, povprečni dnevni znesek neporavnanih obveznosti pa je bil višji za 41%.

Slika 3.14: Število pravnih oseb (levo) ter samostojnih podjetnikov in fizičnih oseb, ki opravljajo registrirano gospodarsko dejavnost, (desno) z dospelimi neporavnanimi obveznostmi in njihov povprečni dnevni znesek v mio EUR

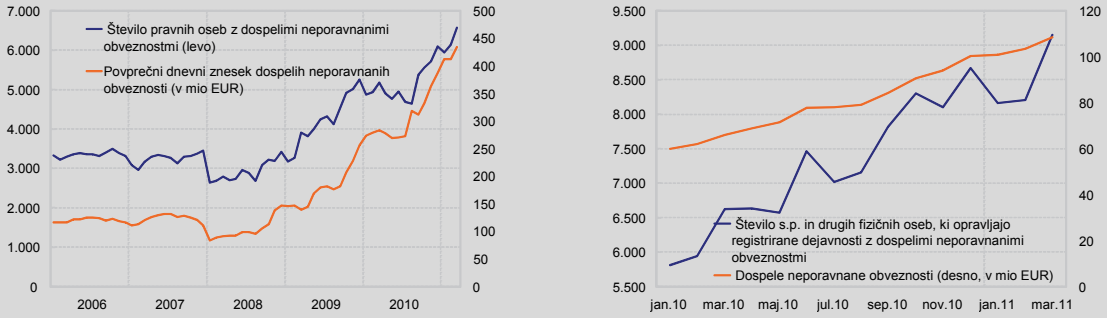

Vir: AJPES

Glede na število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi finančnimi obveznostmi je plačilna nedisciplina postala večji problem v dejavnosti trgovine kot gradbeništva. V lanskem povečanju števila pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi finančnimi obveznostmi sta imeli obe navedeni dejavnosti skupaj tretjinski delež, njun delež v strukturi števila pravnih oseb z neporavnanimi dospelimi finančnimi obveznostmi pa je bil 43-odstoten.

Tabela 3.10: Število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi in povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznosti, skupaj in največje panoge v mio EUR

	Število pravnih oseb			Povprečni dnevni znesek (v mio EUR)		
	dec.08	dec.09	dec.10	dec.08	dec.09	dec.10
Skupaj	3414	5252	6102	147,3	256,7	387,0
Gradbeništvo	732	1288	1319	27,0	78,2	113,9
Finančne in zavarovalniške dejavnosti	41	55	81	24,1	46,2	49,4
Predelovalne dejavnosti	431	662	785	18,5	28,9	40,6
Trgovina	806	1083	1330	32,2	38,1	54,7
Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti	354	537	671	17,6	20,8	42,2
Drugo	1050	1627	1916	27,9	44,5	86,3

Vir: AJPES

Povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznosti pravnih oseb se je povečal za polovico. Gradbeništvo izstopa v obdobju zadnjih dveh let z več kot štirikratnim povečanjem zneska. Dejavnost trgovine je zaradi plačilne nediscipline postala bolj tvegana kot lani.

Slika 3.15: Število pravnih oseb glede na neprekinjeno število dni dospelih neporavnanih obveznosti (levo) ter število začetih postopkov stečaja, prisilne poravnave in likvidacije (desno)

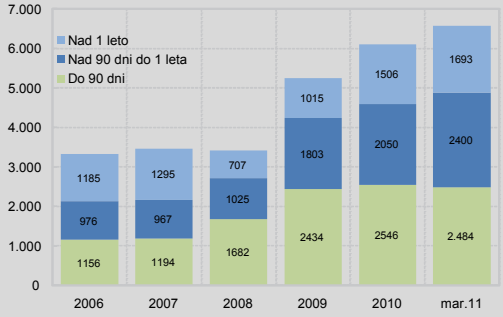

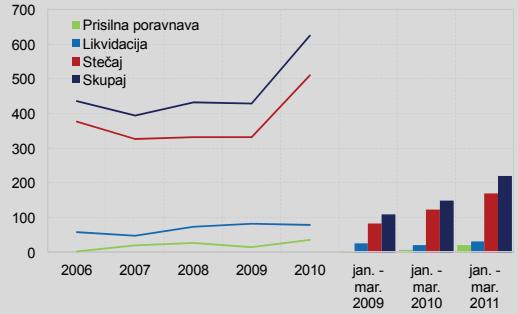

Vir: AJPES

Nesposobnost podjetja poravnavati finančne obveznosti vodi v prisilno poravnavo, stečaj ali likvidacijo. Število prisilnih poravnav se je leta 2010 podvojilo, v prvih dveh mesecih leta 2011 pa skoraj potrojilo v primerjavi z letom prej. S 510 stečaji lani izstopa 35-odstotno povečanje števila stečajev podjetij. Ob vseh negativnih posledicah so stečaji podjetij pospešili sicer počasno prilagajanje strukture sektorja podjetij zahtevam trga. Vendar so hkrati preusmerili pozornost od pomembnejše in skrb vzbujajoče počasnosti nastajanja novih podjetij, ki proizvajajo proizvode oziroma opravljajo storitve z visoko dodano vrednostjo.

Gibanje plačil malih vrednosti sistema SEPA IKP ob naraščanju dospelih neporavnanih finančnih obveznostih kaže zastajajočo plačilno aktivnost. Sistem SEPA IKP je glavni sistem poravnave plačil majhnih vrednosti med komitenti bank. Vrednost posredovanih plačil je bila najvišja leta 2008, nato se je po znižanju za 8,6% leta 2009 lani povečala le za 1,2%. Število transakcij se je v zadnjih dveh letih le simbolično povečalo.

Tabela 3.11: Vrednost in število transakcij v sistemu Žiro kliring/SEPA IKP

	2006	2007	2008	2009	2010	Q1 2011
Vrednost (v mrd EUR)	22,9	45,7	49,1	44,9	45,4	11,1
Medletne stopnje rasti (v %)	9,3	99,3	7,5	-8,6	1,2	5,6
Število transakcij (mio)	52,1	53,6	55,9	55,1	56,1	13,8
Medletne stopnje rasti (v %)	5,4	2,9	4,3	-1,4	1,8	4,0

Vir: Banka Slovenije

Ukrepi na področju plačilne nedisciplinе[7]

Vlada RS je zaradi zaostrovanja problema plačilne nedisciplinе z vrsto ukrepov, ki so začeli veljati marca 2011, posegla v sicer dolga leta nespremenjeno regulativo. Sprejeti ukrepi ne bodo pomembneje vplivali na sistemske vzroke naraščanja neporavnanih finančnih obveznosti in ne bodo spodbudili oziroma omogočili finančnega prestrukturiranja podjetij. Skupno jim je, da ne povečujejo likvidnosti:

1. Zakon o preprečevanju zamud pri plačilih (ZPreZP) v slovenski pravni red vnaša Direktivo 2011/7/EU o boju proti zamudam pri plačilih v trgovinskih poslih. Vsebina njegovih ključnih določil je naslednja:

a) Določitev dolžine plačilnih rokov:
- 60-dnevni plačilni rok za gospodarske subjekte (oziroma 120 dni, če je dolžina roka dogovorjena v pisni obliki in če ta rok ne predstavlja očitno nepravičnega pogodbenega dogovora);
- 30-dnevni plačilni rok za javne organe;
- splošni 30-dnevni plačilni rok, če plačilni rok ni pogodbeno določen.

b) Povrnitev stroškov izterjave: ZPreZP določa pravico do nadomestila stroškov izterjave v višini 40 EUR. Upnik ima pravico do navedenega zneska, ne da bi moral dokazovati, da je zaradi zamude dolžnika nastala tolikšna škoda. Višina nadomestila je določena skladno z Direktivo 2011/7/EU, pri 40 EUR je približek vrednosti stroškov, ki bi jih imel upnik na podlagi odvetniške tarife, če bi za pripravo obvestila o zamudi najel odvetnika.

c) Uvedba obveznosti prijave denarne obveznosti v prvi krog obveznega večstranskega pobota: zakon uvaja obvezni večstranski pobot. Dolžnost prijave denarne obveznosti v prvi krog večstranskega pobota velja za dolžnike, ki ne poravnajo svoje dospele denarne obveznosti v pogodbenem ali zakonskem roku.

č) Uvedba registra menic, protestiranih zaradi neplačila: ZPreZP vzpostavlja javni register menic, protestiranih zaradi neplačila, ki ga vodi AJPES. Podatki v registru menic, protestiranih zaradi neplačila, pomenijo informacijo vsem drugim udeležencem na trgu, da dolžnik ne izpolnjuje redno svojih obveznosti do pogodbenih strank. Protest menice se v skladu z Zakonom o menici opravi pri notarju, ki nato tudi elektronsko posreduje podatke v novovzpostavljeni register.

2. Zakon o dopolnitvah Zakona o davku na dodano vrednost (ZDDV-1D) uvaja ukrep, po katerem bo moral davčni zavezanec, ki dobavitelju ne bo plačal računa v roku, določenem v ZPreZP, ali pa ga bo plačal le delno, in ki je od neplačanega računa že uveljavil odbitek DDV, povečati svojo davčno obveznost v višini uveljavljenega zneska odbitka DDV po tem računu. Tudi če bo davčni zavezanec zamujal s plačilom računa ali pa ga bo plačal le delno, ne bo pa še uveljavil odbitka DDV po tem računu, ne bo smel uveljaviti odbitka v davčnem obdobju, v katerem je potekel rok za plačilo računa, niti v poznejših obdobjih. Pri tem je treba upoštevati, da davčnih obveznosti po računu oziroma odbitek DDV po računu, ki je bil prijavljen v prvi krog sistema obveznega večstranskega pobota, pa v prvem krogu ni bil pobotan ali je bil pobotan le delno, ni treba povečati oziroma se odbitek DDV lahko v celoti uveljavi.

3. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o javnem naročanju (ZJN-2C) med drugim odpravlja pomanjkljivost izvajanja Zakona o javnem naročanju. Neposredna plačila naročnika javnega naročila so bila obvezna le za prvi krog podizvajalcev, zato so nekateri ponudniki kot podizvajalce prijavljali svoja hčerinska podjetja oziroma podjetja, s katerimi so kapitalsko povezani, podizvajalci, ki so dejansko izvajali javno naročilo, pa so bili posledično izključeni iz neposrednih plačil. Da bi to preprečili, je bila sprejeta novela ZJN, ki je spremenila definicijo podizvajalca.

Dolga leta zahtevane ukrepe za omejevanje plačilne nediscipline je Vlada RS pripravila v sodelovanju z drugimi deležniki in jih uveljavila, čeprav soglasja o njihovi vsebini ni bilo mogoče doseči. Vlada RS je spremenila tudi Zakon o davčnem postopku, na podlagi katerega od 1. januarja 2011 Davčna uprava ne sme več odlagati plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Slednje je povečevalo moralni hazard delodajalcev, ki so pri svojem finančnem planiranju in poslovanju lahko upoštevali možnosti odloga plačila prispevkov ne glede na obveznosti do svojih zaposlenih. Možnost odloga plačila prispevkov je svojevrstna oblika finančne nediscipline, ki jo je Vlada RS upravičeno odpravila. A hkrati je Vlada RS zavrnila ukrep povečanja transparentnosti slovenskega poslovnega okolja in omejevanja plačilne nediscipline, s katerim bi Davčni upravi dovolila razkrivanje podatkov o neplačnikih prispevkov. Zato je njihovim poslovnim partnerjem še naprej onemogočen dostop do teh informacij, potrebnih za celovito oceno bonitete. Taka ureditev spodbuja širjenje plačilne nediscipline.

[7] Vira za zapisano v točkah 1–3 sta Ministrstvo za finance in DURS.

3.3 Poslovanje podjetij in tveganje po dejavnostih

Poslovna poročila podjetij za leto 2010 razkrivajo nadaljnje poslabševanje rezultatov njihovega poslovanja. Celotni dobiček se je od najvišjega doseženega v letu 2007 v višini 4,8 mrd EUR zmanjšal na 3 mrd v letu 2010, pri čemer je bil padec dobička v letu 2010 manjši kot v obeh predhodnih letih. Močno se je povečala ustvarjena izguba podjetij. Bila je za polovico večja kot pred enim letom in se skoraj izenačila z ustvarjenim dobičkom. Neto dobiček podjetij se je zmanjšal na samo 77 mio EUR.

Slika 3.16: Celotni dobiček oziroma izguba po letih (levo) in dejavnostih (desno) v mio EUR

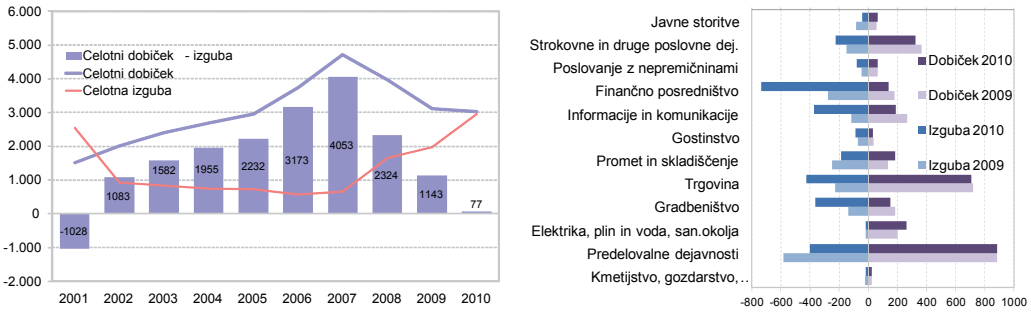

Vir: AJPES, Banka Slovenije

Izgube so se lani močno povečale, zlasti v gradbeništvu, finančnem posredništvu ter informacijah in komunikacijah.

Polovico celotne izgube nefinančnih podjetij so lani ustvarila podjetja iz treh dejavnostih. Izgube v gradbeništvu so drugo leto zaporedoma naraščale po visokih stopnjah. Veliko povečanje izgub so imela tudi podjetja iz dejavnosti informacij in komunikacij ter finančnega posredništva. Podjetja iz teh treh dejavnosti ustvarijo skupaj 12% celotnega prihodka nefinančnih podjetij.

Rezultati poslovanja podjetjih iz predelovalnih dejavnostih so se lani izboljšali. Ustvarjeni dobiček je sicer ostal na enaki ravni kot v letu 2009, a je zaradi manjše ustvarjene izgube neto rezultat za 60% višji, kot pred enim letom.

Finančni vzvod podjetij se je v letu 2010 znižal na 144%, predvsem zaradi prometa in skladiščenja.

Finančni vzvod je v večini dejavnosti ostal visok in se celo povečal. Zaradi omejenega dostopa do virov financiranja se je zadolženost podjetij pogosto nominalno zniževala, hkrati pa se je zaradi borznih gibanj zniževala tudi vrednost kapitala v bilancah podjetij. V

nekaterih dejavnostih je bil finančni vzvod v letu 2010 nižji kot v letu prej, zlasti v prometu in skladiščenju, kjer je s 479% v letu 2009 padel na 136%.[12] To je močno vplivalo na padec povprečnega finančnega vzvoda v celotnem sektorju podjetij za 18 odstotnih točk, na 144%.

Slika 3.17: Finančni vzvod ob koncu leta 2010 in njegova sprememba v odstotnih točkah po dejavnostih in njegova sprememba v zadnjih treh letih

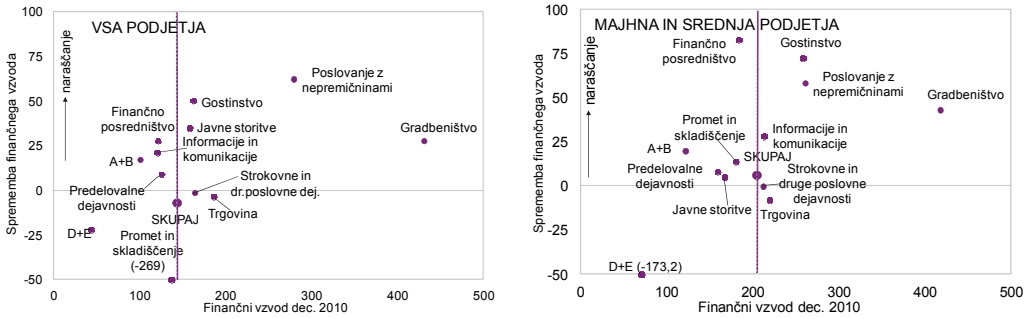

Opombi: A + B: kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo, D + E: elektrika, plin in voda, saniranje okolja.
Finančni vzvod je izračunan po formuli: dolžniške obveznosti/kapital * 100.
Vir: AJPES, Banka Slovenije

Majhna in srednja podjetja so v primerjavi z velikimi podjetji bolj zadolžena.

Najvišje ravni zadolženosti dosegajo podjetja v gradbeništvu, kjer je ob koncu leta 2010 dolžniški kapital več kot 4-krat presegel lastniškega. Nekoliko nižja, a še vedno visoka s trikratnikom razmerja med dolžniškim in lastniškim kapitalom, je zadolženost v dejavnosti poslovanja z nepremičninami. V večini dejavnosti so majhna in srednja podjetja bolj zadolžena kot velika podjetja. Le v gradbeništvu in prometu z nepremičninami je zadolženost manjših podjetij nekoliko nižja, vendar je na tako visoki ravni, da so razlike manj pomembne. Finančni vzvod v majhnih in srednjih podjetjih je ob koncu leta 2010 znašal 205%, kar je za 61 odstotnih točk več kot v povprečju vseh nefinančnih podjetij.

Likvidnost podjetij je bila lani na nizki ravni. V večini dejavnosti se je likvidnost v zadnjih treh letih opazno poslabšala. Najbolj se je znižala v podjetjih iz gradbeništva, gostinstva, v finančnem posredništvu in poslovanju z nepremičninami. Slabo likvidnost v teh dejavnostih potrjujejo tudi podatki o zapadlih neplačanih obveznostih, saj je 55% skoncentriranih v teh štirih dejavnostih.

Slika 3.18: Količnik likvidnosti ob koncu leta 2010 po dejavnostih in njegova sprememba v odstotnih točkah v zadnjih treh letih

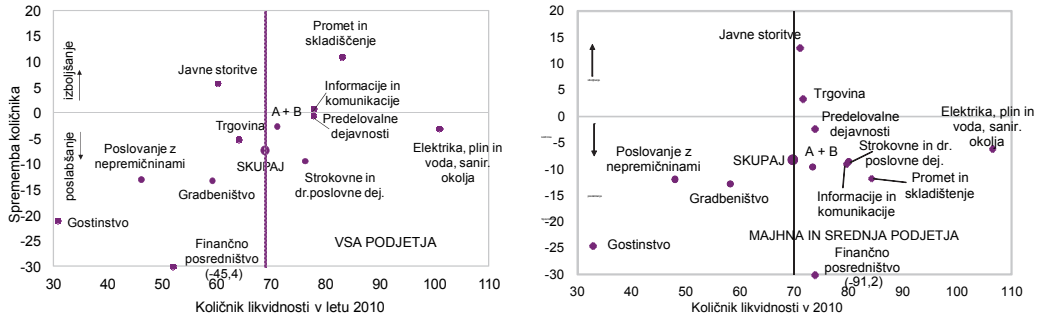

Opombi: A + B: kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo.
Količnik likvidnosti je izračunan po formuli: kratkoročne terjatve/kratkoročne obveznosti * 100.
Vir: AJPES, Banka Slovenije

Likvidnost se je bolj poslabšala v majhnih in srednjih podjetjih kot v velikih. K temu pomembno prispevata plačilna nedisciplina, ki omogoča prenašanje likvidnostnih težav večjih podjetij na manjša, ter problem premajhne razpršenosti poslovanja majhnih in mikro podjetij, ki povečuje odvisnost od majhnega števila poslovnih partnerjev.

[12] Znižanje finančnega vzvoda v prometu in skladiščenju je posledica dokapitalizacije DARS-a s stvarnim vložkom države, ki predstavlja v preteklosti dana sredstva RS za financiranje Nacionalnega programa izgradnje avtocest v RS. Vir: DARS, Letno poročilo 2010.

Zaradi visoke zadolženosti in tekoče nelikvidnosti podjetij se podaljšujejo zamude pri poravnavanju obveznosti do bank. Zamude podjetij nad 90 dni so se v letu 2010 skoraj podvojile in dosegle 12,3% razvrščenih terjatev bank do podjetij. Izrazito so se povečale daljše zamude podjetij iz gradbeništva, informacij in komunikacij ter strokovnih in drugih poslovnih dejavnosti. V teh dejavnostih ima okrog petina portfelja bank zamudo, daljšo od 90 dni.

Tabela 3.12: Zamude nefinančnih podjetij pri bankah po dejavnostih

	Število podjetij z zamudo	Deleži števila zamudnikov v skupnem številu podjetij pri bankah v %			Povprečno število dni zamude pri zamudnikih	Delež razvrščenih terjatev zamudnikov v portfelju banke v %			
		skupaj	v tem z zamudo nad 90 dni			skupaj	v tem z zamudo nad 90 dni		
		dec.10	dec.09	dec.10		dec.10	dec.09	dec.10	feb.11
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	41	17,8	12,0	13,0	429	11,5	5,5	4,9	4,9
Predelovalne dejavnosti	778	19,3	11,0	12,7	365	16,2	6,3	9,3	9,6
Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	27	9,2	3,7	4,1	95	5,3	0,8	1,5	1,6
Gradbeništvo	825	27,8	15,2	20,7	245	35,8	7,7	19,3	21,1
Trgovina	1215	18,1	13,1	13,5	334	21,5	5,1	13,2	15,7
Promet in skladiščenje	326	23,7	15,0	17,5	161	13,8	1,9	6,0	8,8
Gostinstvo	261	25,1	16,9	18,3	366	12,8	7,9	6,5	7,8
Informacije in komunikacije	148	11,0	6,0	7,3	279	26,7	1,8	23,1	22,7
Finančno posredništvo	34	21,0	13,8	11,7	252	23,5	21,6	17,1	18,8
Poslovanje z nepremičninami	145	21,3	10,8	13,2	212	27,9	4,8	10,3	18,0
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	598	11,8	6,9	8,1	304	27,1	7,6	18,8	19,5
Javne storitve	131	10,5	6,1	6,9	254	8,3	2,2	3,2	3,0
Skupaj	4.530	18,0	11,1	12,7	289	21,1	6,6	12,3	13,9

Opomba [1] Vključena so tudi ukinjena podjetja in podjetja, ki so v postopku stečaja oziroma likvidacije.
Vir: Banka Slovenije

V prvih dveh mesecih leta 2011 so zamude nad 90 dni narasle na 13,9% razvrščenih terjatev bank do nefinančnih podjetij. Največ so k temu prispevale zamude v trgovini, ki so ob koncu leta 2010 začele pospešeno naraščati in februarja dosegle 15,7% vseh razvrščenih terjatev bank do trgovine. Močno so se povečale tudi zamude v dejavnosti poslovanje z nepremičninami, z 10,3% decembra na 18,0% februarja. V gradbeništvu se je delež daljših zamud povečal na 21,1%. V prihodnjih mesecih je mogoče pričakovati nadaljnje povečanje daljših zamud v gradbeništvu. Že 46% vseh terjatev bank do gradbeništva se je februarja poravnavalo z zamudo, kar je veliko povečanje glede na 35% v decembru in opozarja na pojav novih zamudnikov, pri katerih glede na slab položaj panoge obstaja velika verjetnost podaljševanja.

Slika 3.19: Primerjava deleža zamud v razvrščenih terjatvah bank med majhnimi in srednjimi podjetji ter vsemi podjetji, skupaj (levo) in po dejavnostih (desno) v odstotkih

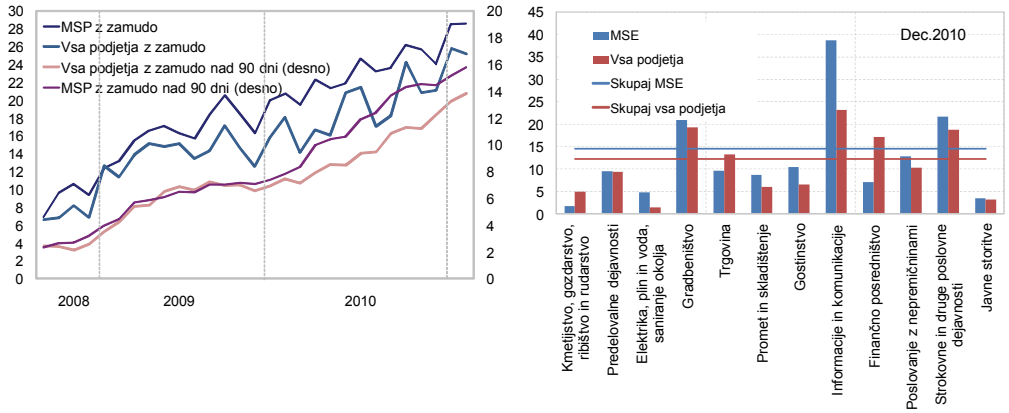

Vir: Banka Slovenije

Zamude pri bankah so večje v majhnih in srednjih podjetjih.

Zamude pri poravnavanju obveznosti majhnih in srednjih podjetjih (MSP) do bank so večje, delež podjetij z zamudami pa višji, kot pri velikih podjetjih. Lani so se razlike v zamudah glede na velikost podjetij občutno povečale. Delež zamud nad 90 dni je pri MSP

naraščal hitreje od povprečja in do februarja 2011 dosegel 15,8% razvrščenih terjatev, slabi 2 odstotni točki več kot pri vseh podjetjih skupaj. Razlika v zamudah glede na velikost podjetij se je med letom hitro povečevala in do novembra dosegla 3,3 odstotne točke. Nato se je ta zaradi rasti zamud v trgovini, predvsem pri velikih trgovskih podjetjih, nekoliko zmanjšala.

MSP izkazujejo daljše zamude v vseh dejavnostih, razen v trgovini in finančnem posredništvu. Zlasti izstopajo MSP v informacijah in komunikacijah, ki so decembra 2010 skoraj 40% obveznosti poravnavala z daljšimi zamudami, v primerjavi s 23% pri vseh podjetjih. V predelovalnih dejavnostih so razlike v deležu zamud nad 90 dni glede na velikost podjetij relativno majhne, v večini drugih dejavnostih pa se gibljejo okrog 3 odstotnih točk.

Premija za tveganje pri bankah po dejavnostih

Pribitki nad EURIBOR so bili v letu 2010 v povprečju za 0,9 odstotne točke višji kot v letu 2009.

Realizirane obrestne mere z vezavo na EURIBOR za novoodobrena dolgoročna posojila podjetjem so lani v povprečju znašale 4,6%, kar je za 0,4 odstotne točke manj kot v letu 2009. Pribitki na EURIBOR za ta posojila so se v letu 2009 hitro poviševali, lani pa stabilizirali na doseženih ravneh. Zaradi hitre rasti v letu 2009 so bili lani v povprečju za 0,9 odstotne točke višji kot pred enim letom.

Premije za tveganje so najvišje v gradbeništvu, prometu, kmetijstvu in javnih storitvah.

V letu 2010 so banke povečale diferenciacijo obrestnih mer glede na dejavnost podjetij. Razpon pribitkov za posojilne obrestne mere med dejavnostmi se je gibal med 3,2 in 4,6 odstotne točke. Razlika med najvišjimi in najnižjimi pribitki se je v primerjavi z letom 2009 povečala, z 0,8 na 1,4 odstotne točke. Pribitki na EURIBOR so odstopali navzgor v dejavnostih gradbeništva, finančnega posredništva, gostinstva ter informacij in komunikacij. Zlasti so se povečala odstopanja pribitkov v gradbeništvu, kjer je preseganje povprečnih pribitkov na obrestne mere za novoodobrena posojila doseglo 0,6 odstotne točke in v finančnem posredništvu (0,5 odstotne točke).

Slika 3.20: Skupna obrestna mera (levo) in pribitki na EURIBOR (desno) za dolgoročna posojila bank po dejavnostih v odstotnih točkah

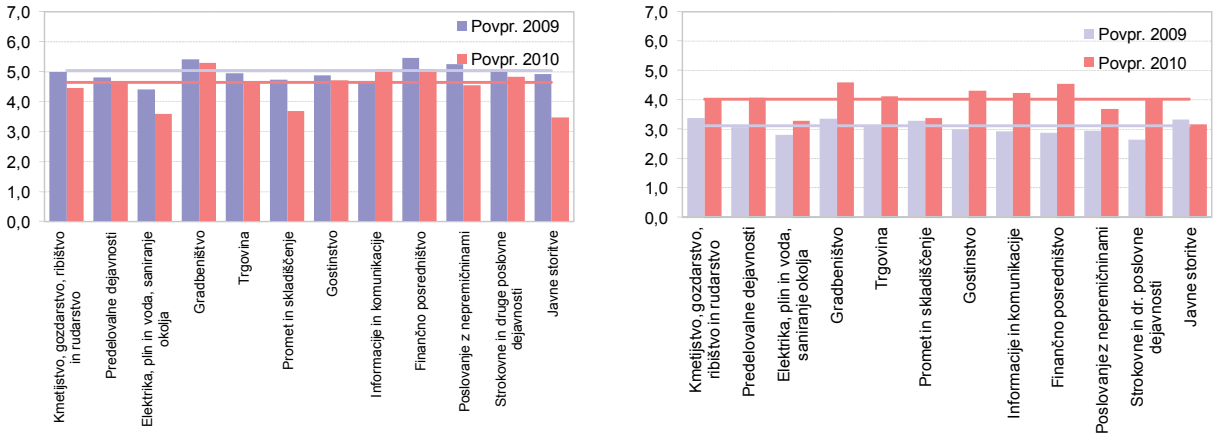

Opomba: Obrestne mere za dolgoročna posojila bank; pri pribitkih so upoštevana le posojila, vezana na EURIBOR.
Vir: Banka Slovenije

Povezava med premijo za tveganje in finančnim položajem je pri nekaterih dejavnostih opaznejša kot pri drugih.

Pri novoodobrenih posojilih so lani banke najvišje pribitke nad EURIBOR določale podjetjem iz gradbeništva in finančnega posredništva. Gradbeništvo je izstopalo po veliki zadolženosti in po nizki likvidnosti, kar je povzročalo velike zamude pri poravnavanju obveznosti do bank. Finančno posredništvo sicer ni izstopalo po previsoki zadolženosti, vendar so likvidnostne težave dejavnosti in posledično velike zamude pri bankah močno zvišale ceno posojil za ta podjetja.

Visoka cena posojil je bila lani značilna tudi za podjetja iz gostinstva, ki sicer še ne izkazujejo daljših zamud, vendar se je njihov kazalnik likvidnosti poslabšal najbolj med vsemi dejavnostmi, kar pomeni za banke visoko tveganje za nepravočasno poravnavanje obveznosti v prihodnje. Po nadpovprečno visokih pribitkih izstopa tudi dejavnost informacij in komunikacij, ki po prikazanih finančnih kazalnikih sicer ne izstopa od povprečja, vendar so se težave nekaterih podjetij v tej dejavnosti odrazile kot izjemno povečanje daljših zamud pri bankah.

Povezava med premijo za tveganje in finančnim položajem podjetja ni očitna pri vseh dejavnostih, ker se posojila večinoma odobravajo podjetjem z višjo kreditno sposobnostjo od povprečja dejavnosti.

Slika 3.21: Povprečen pribitek nad EURIBOR za nova posojila bank podjetjem v povezavi s finančnimi kazalniki podjetij po dejavnostih v odstotkih

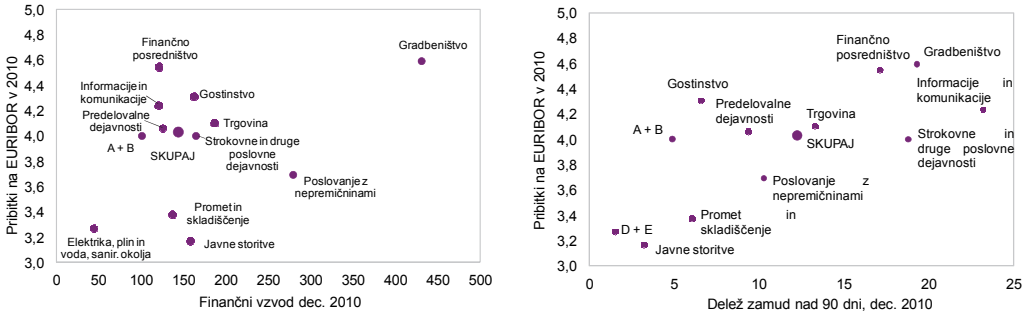

Opomba: Pri pribitkih so upoštevana dolgoročna posojila bank, vezana na EURIBOR.
Vir: AJPES, Banka Slovenije

Tabela 3.13: Nekateri finančni kazalniki poslovanja po dejavnostih in pribitki na EURIBOR za nova posojila pri domačih bankah

	Koeficient zadolženosti v %	Finančni vzvod v %	Količnik likvidnosti v % [1]	Delež zamud nad 90 dni v % [2]	Skupni rang [3]	Pribitki na EURIBOR v o.t. [4]	Rang
	dec.10					2010	
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	46,4	101,3	71,1	4,9	2	4,0	6
Predelovalne dejavnosti	53,2	124,8	77,7	9,3	4	4,1	7
Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	28,7	43,0	100,8	1,5	1	3,3	2
Gradbeništvo	77,7	431,4	59,3	19,3	12	4,6	12
Trgovina	63,7	185,7	64,0	13,2	10	4,1	8
Promet in skladiščenje	56,2	136,4	83,0	6,0	3	3,4	3
Gostinstvo	58,8	161,6	30,6	6,5	8	4,3	10
Informacije in komunikacije	51,9	120,2	77,8	23,1	5	4,2	9
Finančno posredništvo	53,4	120,4	51,8	17,1	7	4,6	11
Poslovanje z nepremičninami	72,2	280,0	46,1	10,3	11	3,7	4
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	60,1	164,6	76,3	18,8	9	4,0	5
Javne storitve	59,0	157,6	60,1	3,2	6	3,2	1
Skupaj	57,0	143,9	68,9	12,3		4,0	

Opombe: [1] Pri količniku likvidnosti pomeni višja vrednost kazalnika boljšo likvidnost, medtem ko je pri vseh drugih kazalnikih višja vrednost manj ugoden pokazatelj.
[2] Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank v dejavnosti.
[3] Skupni rang je izračunan iz posameznih rangov za vsak kazalnik, pri čemer pomeni višja številka pri rangu večje tveganje.
[4] Pri pribitkih so upoštevana dolgoročna posojila bank, vezana na EURIBOR.
Vir: AJPES, Banka Slovenije, lastni preračuni

4 FINANČNI SISTEM

4.1 Struktura finančnega sistema

Slovenski finančni sektor je leta 2010 dosegel 189% BDP oziroma 32% povprečja držav evroobmočja. Razlika se je povečala.

Razlika med globino slovenskega finančnega sistema[13] in globino finančnega sistema držav evroobmočja se je leta 2010 povečala. Ker je s 145% BDP v Sloveniji prevladujoč bančni sektor, se je razlika povečala zaradi težjega dostopa do virov financiranja na mednarodnih finančnih trgih in nizke kreditne rasti. Slovenski finančni sistem je s 189% BDP dosegel 32% povprečja držav evroobmočja. Nadaljnja konvergenca je odvisna od uspešnosti gospodarstva in procesa krčenja finančnega posredništva v tujini. Bančni sektor prevladuje v Sloveniji in evroobmočju, pri čemer je njegov delež s 77% v Sloveniji večji za 16 odstotnih točk.

Slika 4.1: Finančna sredstva, obveznosti in neto pozicija v odstotkih BDP glede na finančne podsektorje (levo) ter struktura finančnega sektorja glede na finančna sredstva (desno) v odstotkih

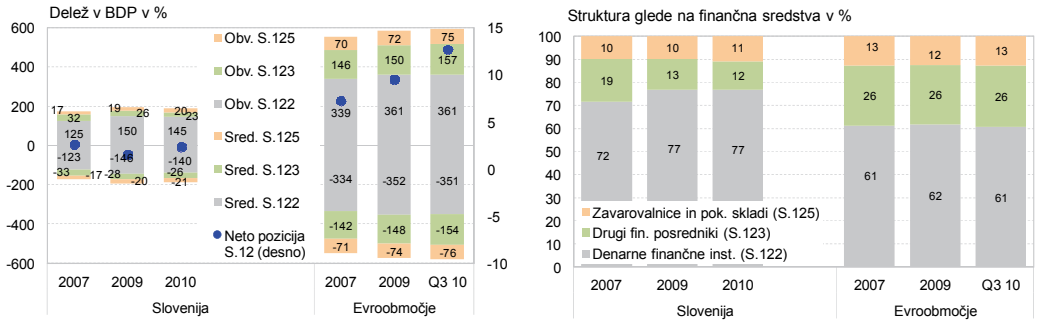

Opomba: S.122 – druge denarne finančne institucije (poslovne banke in hranilnice); S.123 – drugi finančni posredniki, razen zavarovalnic in pokojninskih skladov (med drugim vključuje investicijske sklade in lizinška podjetja); S.125 – zavarovalnice in pokojninski skladi.
Vir: Banka Slovenije, ECB, Eurostat, SURS

Poslovanje nebančnih finančnih institucij se je lani večinoma izboljšalo. Nižja rast se pričakuje predvsem v zavarovalniškem sektorju in posredno zaradi naložbenih življenjskih zavarovanj v vzajemnih skladih. Neposredne naložbe drugih sektorjev v enote premoženja vzajemnih skladov so se zmanjšale. Vendar se bo z novim pokojninskim zakonom povečal priliv sredstev v pokojninske družbe in sklade. Rast lizinške dejavnosti, ki je tesno prepletena s poslovnimi cikli, bo ostala omejena. Posledično bo 23-odstotni delež navedenih sektorjev v strukturi finančnega sektorja počasi naraščal.

Tabela 4.1: Pregled slovenskega finančnega sektorja glede na bilančno vsoto

	Bil. vsota (v mio EUR)			Struktura (v %)			Delež v BDP (v %)			St. rasti (v %)	
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2009	2010
Denarne fin. institucije[1]	47.948	52.009	50.761	76,3	76,6	75,4	128,5	147,0	140,8	8,5	-2,4
Nedenarne fin. institucije	14.925	15.857	16.567	23,7	23,4	24,6	40,0	44,8	45,9	6,2	4,5
zavarovalnice[2]	5.151	5.660	6.059	8,2	8,3	9,0	13,8	16,0	16,8	9,9	7,0
pokoj. družbe / skladi[3]	1.041	1.287	1.538	1,7	1,9	2,3	2,8	3,6	4,3	23,6	19,5
investicijski skladi	1.912	2.234	2.294	3,0	3,3	3,4	5,1	6,3	6,4	16,8	2,7
lizinška podjetja[4]	6.146	6.094	6.094	9,8	9,0	9,1	16,5	17,2	16,9	-0,9	-
BPH, DZU in drugi[4]	675	582	582	1,1	0,9	0,9	1,8	1,6	1,6	-13,7	-
Skupaj	62.873	67.866	67.328	100,0	100,0	100,0	168,5	191,8	186,7	7,9	-0,8

Opombe: Podatki za lizinška podjetja, BPH, DZU in drugi so na podlagi šifranta SKD 2008 pridobljeni iz AJPES-ove baze zaključnih računov.
[1] Denarne finančne institucije ne vključujejo centralne banke.
[2] Bilančna vsota pozavarovalnic po podatkih za konec tretjega četrtletja 2010.
[3] Med pokojninskimi skladi je upoštevan tudi Prvi pokojninski sklad.
[4] Bilančna vsota v letu 2010 po podatkih za konec leta 2009.
Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, AJPES

[13] Za Slovenijo analiza ne vključuje centralne banke.

Primerjava finančnih institucij z vidika posredovanja privarčevanih sredstev

V strukturi privarčevanih sredstev prevladujejo vloge. Na spreminjanje strukture lahko vpliva pokojninska reforma.

V strukturi finančnih naložb slovenskih gospodinjstev manjka varčevanje v srednje tveganih finančnih naložbah. Ozaveščenost prebivalstva o pritokih finančnih sredstev v različnih življenjskih obdobjih in zavedanje glede demografskih sprememb sta glede na prilagajanje strukture njihovih finančnih naložb še vedno precej manjša od povprečja držav evroobmočja. Življenjska in pokojninska zavarovanja obsegajo v Sloveniji 9% njihovih finančnih sredstev, v državah evroobmočja 29%. Večina prihrankov v Sloveniji je v obliki vlog. Neposrednih vlaganj v lastniške vrednostne papirje v zadnjih dveh letih ni več; pojavlja se dezinvestiranje.

Država ima večji delež naložb v vlogah zaradi zadolževanja z izdajami obveznic v preteklih dveh letih. Lani pridobljena sredstva spreminjajo raven vlog države pri bankah v odvisnosti od državnih izdatkov za tekoče delovanje in od zapadlosti obveznic. Razdolževanje bank v tujini se je nadaljevalo in znižalo tuje vloge v slovenskem finančnem sistemu.

Slika 4.2: Vrednost finančnih sredstev v posredovanju po instrumentih v lasti posameznih sektorjev v odstotkih BDP v Sloveniji (levo) in evroobmočju (desno)

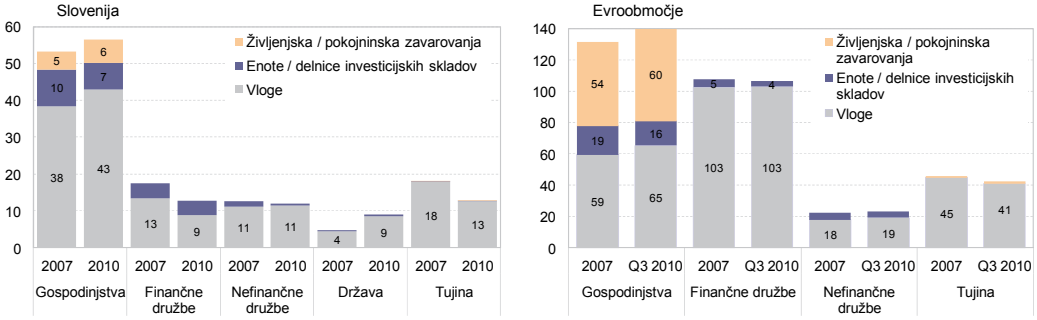

Opomba: Centralna banka pri podatkih za Slovenijo ni vključena.
Vir: Banka Slovenije, ECB, Eurostat, SURS

Tržna koncentracija v finančnem sektorju

Tržna koncentracija v bančnem in zavarovalniškem sektorju ostaja visoka.

Trend postopnega zniževanja koncentracije je značilen za zavarovalniški sektor in investicijske sklade. Leta 2010 so bili ustanovljeni trije investicijski skladi. Pri drugih finančnih institucijah novih vstopov na trg ni bilo. Obseg upravljanih sredstev na institucijo je v Sloveniji manjši v primerjavi z razvitimi finančnimi sistemi, kamor se poleg domačih sredstev prelivajo tudi privarčevana sredstva iz držav v razvoju. Premišljena konsolidacija bi zato ob zadostni stopnji konkurence ugodno vplivala na stroškovno učinkovitost. Vendar zniževanje koncentracije zavarovalniškega in bančnega sektorja ostaja počasno in neizrazito. Hkrati je visoka koncentracija deloma posledica nekritične presoje komitentov o kakovosti storitev in doseženih donosih izvajalcev, zaradi česar večjih prehodov med njimi ni. S konsolidacijo manjših finančnih institucij v posameznem sektorju in med različnimi sektorji bi lahko povečali učinkovitost in odličnost.

Slika 4.3: Število posameznih vrst finančnih institucij (levo); tržna koncentracija petih največjih med njimi – CC5 v odstotkih (desno)

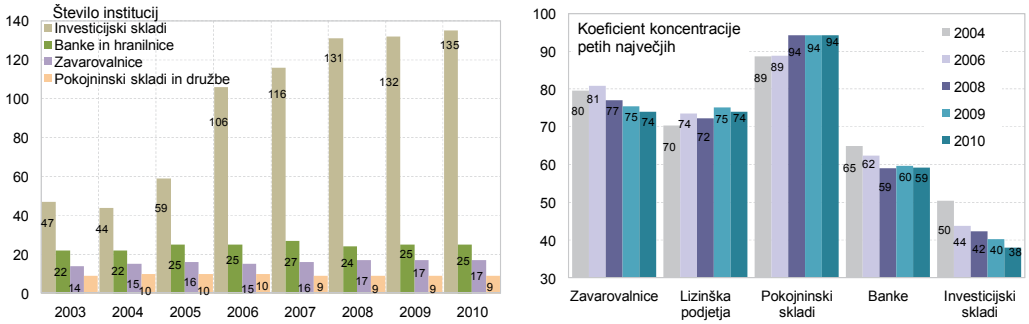

Opomba: Indeks CC5 je izračunan glede na bilančno vsoto, razen za lizinška podjetja, pri katerih je izračunan glede na obseg sklenjenih poslov. Med zavarovalnice sta vključeni tudi pozavarovalnici; njuni bilančni vsoti sta znani za konec tretjega četrtletja 2010. Med pokojninskimi skladi ni vključen Prvi pokojninski sklad kot zaprt pokojninski sklad, ki ne omogoča dodatnih vplačil.
Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, ZBS, ZLPS

Primerjava strukture finančnih sredstev in obveznosti slovenskega finančnega sektorja z evroobmočjem

Značilnosti slovenskega finančnega sistema pojasnjujejo razlike v strukturi primerjalno z državami evroobmočja.

Struktura sredstev finančnega sektorja odraža majhno razvitost nebančnih finančnih institucij, saj je zaradi velikosti bančnega sektorja, kar dve tretjini sredstev naloženih v posojilih. Manjši odstotek naložb v lastniškem kapitalu je v Sloveniji posledica manjšega pomena investicijskih skladov glede na absolutno vrednost sredstev, hkrati pa imajo evropske zavarovalnice tudi več delniških naložb. Majhnost obvezniških vzajemnih skladov in mešanih skladov s pretežno obvezniško naložbeno politiko ustvarja razliko v manjšem deležu dolžniških vrednostnih papirjev.

Struktura obveznosti odraža veliko odvisnost finančnih institucij od posojilnega zadolževanja v tujini, kar ni samo posledica prevladovanja bančnega sektorja. Obveznice so bile v tujini stabilen dolgoročen vir financiranja. Slovenski kapitalski trg ima majhno absorpcijsko sposobnost novih izdaj, v tujini pa slovenske izdaje obveznic draži davek po odbitku, ki se prelije v višjo obrestno mero. Konkurenčnost te oblike financiranja dodatno slabijo visoki stroški glede na obseg izdaje. V državah evroobmočja je z 21% opazno ponovno naraščanje deleža lastniškega kapitala po letu 2008, ko se je ta zaradi kapitalskih izgub zmanjšal na 18%. Pri slovenskih finančnih institucijah ostaja delež lastniškega kapitala s 14% nizek in ne narašča. To nakazuje, da se proces prestrukturiranja bilanc še ni končal. Delež zavarovalno-tehničnih rezervacij je v strukturi obveznosti s 7% skoraj nespremenjen.

Slika 4.4: Struktura finančnih sredstev (levo) in obveznosti (desno) finančnega sektorja v odstotkih

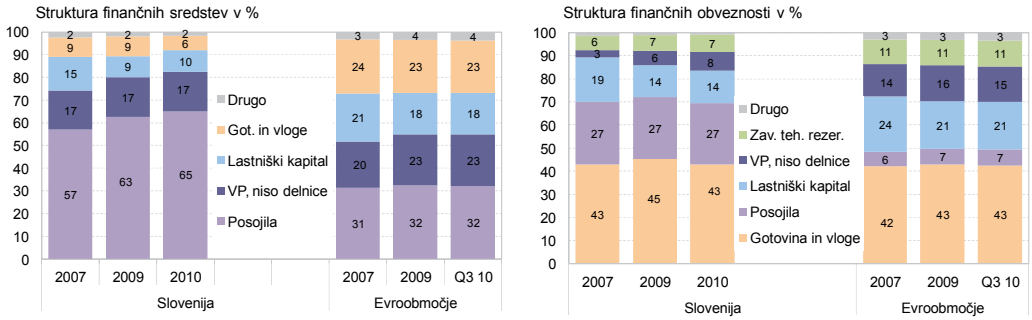

Vir: Banka Slovenije, ECB

Slika 4.5: Struktura izdajateljev (levo) in imetnikov (desno) lastniškega kapitala v odstotkih

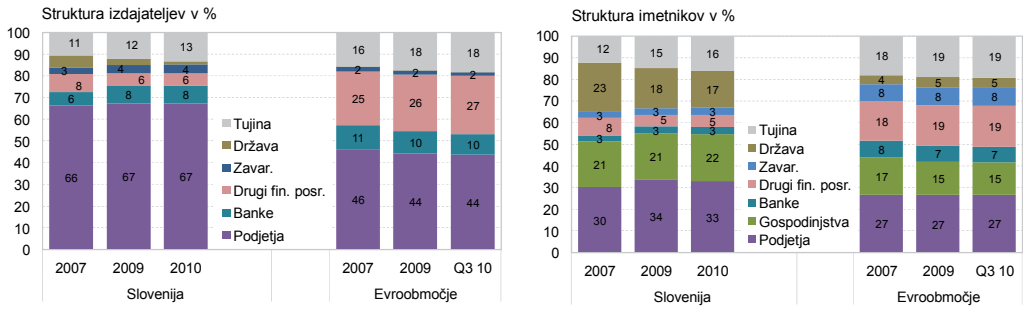

Opomba: Lastniški kapital – instrument F.5 delnice in drug lastniški kapital po definiciji ESA 95. Vključuje delniški kapital, enote investicijskih skladov in lastništvo v drugih gospodarskih oblikah, kot sta d. o. o. in d. n. o.

Vir: Banka Slovenije, ECB

Delež delnic v celotnem lastniškem kapitalu se zmanjšuje in je ob koncu leta 2010 znašal 45%. V vseh izdajah lastniškega kapitala v Sloveniji je znašal delež podjetij dve tretjini, kar je precej nad povprečjem držav evroobmočja. Manjši delež izdaj lastniškega kapitala pri finančnih institucijah je posledica njihovega načina financiranja s posojili in lastniške strukture, ki ne spodbuja delovanja domačega trga kapitala. Te izdaje ostajajo z 18% za 20 odstotnih točk nižje od povprečja držav evroobmočja.

Primerjava strukture imetnikov lastniških deležev izpostavlja dve temeljni značilnosti. Prvič, v Sloveniji je v primerjavi z državami evroobmočja občutno več državne lastnine, 17%. Drugič, 22% neposrednih naložb slovenskih gospodinjstev je v lastniškem kapitalu, kar je za 7 odstotnih točk več kot v evroobmočju, kjer so njihova sredstva plasirana posredno prek investicijskih, pokojninskih skladov in zavarovalnic. Banke so v preteklem letu zaradi neizpolnjevanja obveznosti komitentov zasegle delnice nekaterih podjetij. Njihov delež se v strukturi imetnikov lastniškega kapitala zaradi prevrednotenja ni bistveno spremenil, nekaj tega zavarovanja pa je bilo že unovčenega za poplačilo terjatev.

Lastniško povezovanje v finančnem sektorju

Lastniška prepletenost med finančnimi institucijami je z 18% majhna.

Med domačimi finančnimi institucijami ostaja z 18% razmeroma majhna lastniška prepletenost. Nižje cene delnic so priložnost za večjo konsolidacijo lastništva v finančnem sektorju. Bančni in zavarovalniški sektor potrebuje finančno trdne lastnike, ki bodo sposobni zagotavljati dodatni kapital, razvoj in olajšali dostop do trgov. Zaradi pomanjkanja domačega kapitala, velike zadolženosti in višjih kapitalskih zahtev finančnega sektorja ob uvedbi Basel III in Solventnost II bo treba ustvariti spodbudno okolje za pritok stabilnih dolgoročnih sredstev. Ključnega pomena je dolgoročna razvojna strategija lastnikov. Glede na poslabšan javnofinančni položaj in gospodarske razmere je za zagotavljanje finančne stabilnosti ključnega pomena kapitalska pozicija finančnih institucij. Ob velikem deležu neposrednega državnega lastništva v bančnem, 24%, in v zavarovalnem sektorju, 30%, ter ob naraščajočem javnofinančnem primanjkljaju, postaja dvom o sposobnosti pravočasne in zadostne rekapitalizacije finančnega sektorja vse večji. Zmanjšanje državnega lastniškega deleža v zavarovalniškem sektorju za 6 odstotnih točk je posledica dokapitalizacij zavarovalnic, ki jo izvajajo banke in nefinančna podjetja, ter tržnih vrednotenj naložb. Zaradi večjih neto izstopov gospodinjstev iz investicijskih skladov se še naprej znižuje njihova neposredna izpostavljenost pri drugih finančnih posrednikih.

Slika 4.6: Lastniška struktura posameznih finančnih sektorjev v odstotkih

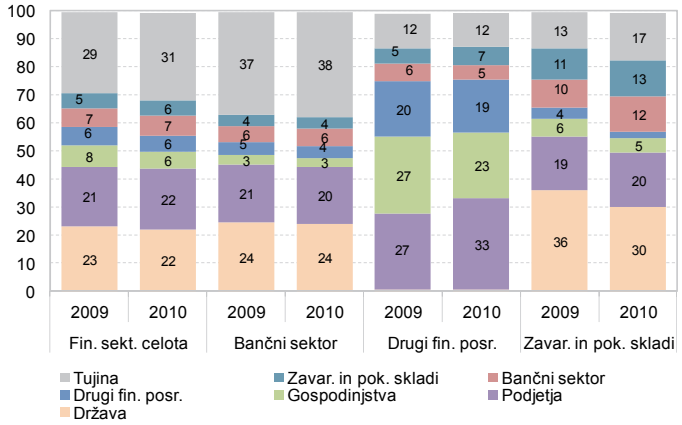

Opomba: Upoštevano je le neposredno lastništvo.
Vir: KDD, preračuni BS

Medsebojna izpostavljenost finančnega sektorja

Medsebojna izpostavljenost v finančnem sektorju je relativno nizka. Večje tveganje zanj so težave nefinančnih podjetij in gospodinjstev.

Izpostavljenost bank do drugih finančnih posrednikov je ob koncu leta 2010 znašala 4,4% ter do zavarovalnic in pokojninskih skladov 0,3% celotne finančne aktive. Večina kapitalskih naložb je v lizinških podjetjih, do katerih se v odvisnosti od obsega sklenjenih lizinških poslov giblje tudi posojilna izpostavljenost.

Na drugi strani so do bančnega sektorja v okviru drugih finančnih posrednikov najbolj izpostavljeni investicijski skladi, ki vlagajo v bančne obveznice in imajo svoja likvidna sredstva naložena na bančnih računih. Del njihovih sredstev je naložen tudi kot kapitalska naložba. Vendar so te nizke, kot je nizka celotna izpostavljenost do bank v njihovi finančni aktivi, 5,8%. Naložbe v bančne vloge, obveznice in delnice obsegajo 23,2% celotne finančne aktive zavarovalnic in pokojninskih skladov. Kljub večjim naložbam zavarovalniškega sektorja v tujino, je delež naložb v domače dolžniške papirje bančnega sektorja ostal s 14,6% finančnih naložb skoraj nespremenjen, medtem ko se je delež kapitalskih naložb zmanjšal za 1,5 odstotne točke, na 9%.

Medsebojna naložbena izpostavljenost finančnega sistema, predvsem lastniška, je relativno nizka. Na drugi strani težave prezadolženih nefinančnih družb in slabši ekonomski položaj prebivalstva, ki se dodatno zadolžuje, pomenijo večje tveganje za finančni sektor. To bi lahko posledično sprožilo tudi prenos okužb med finančnimi institucijami.

Tabela 4.2: Naložbeno povezovanje med slovenskimi finančnimi institucijami

	2005	2007	2009	2010	2005	2007	2009	2010
	Izpostavljenost domačih bank do[1]							
	drugih fin. posrednikov (S.123)				zavar. in pokoj. skl. (S.125)			
Vrednost (v mio EUR)	867	2.124	2.459	2.290	57	94	158	157
naložbe bank v DVP[3]	2	0	0	0	14	14	15	11
dana posojila bank	685	1.840	2.234	2.104	0	0	27	26
kapitalske naložbe bank	180	284	225	186	42	79	116	120
% delež:								
v celotni finančni aktivi bank	2,9	4,9	4,6	4,4	0,2	0,2	0,3	0,3
med naložbami bank v DVP	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
med danimi posojili bank	4,1	6,1	5,9	5,3	0,0	0,0	0,1	0,1
med kapitalskimi naložbami bank	15,3	15,9	12,0	10,5	3,6	4,5	6,2	6,8
	Izpostavljenost do domačih bank s strani[2]							
	drugih fin. posrednikov (S.123)				zavar. in pokoj. skl. (S.125)			
Vrednost (v mio EUR)	590	930	581	481	816	983	1.433	1.703
naložbe v vloge pri bankah	408	602	318	244	384	495	732	963
naložbe v DVP bank	132	132	73	59	359	383	530	576
naložbe v kapital bank	51	196	191	178	72	106	171	164
% delež:								
v celotni fin. aktivi S.123 oz. S.125	8,7	8,3	6,4	5,8	20,9	16,5	21,4	23,2
med naložbami v vloge pri bankah	93,8	99,1	98,2	98,3	99,4	93,6	99,1	99,6
med naložbami v DVP	28,6	37,2	29,9	24,8	15,1	12,2	14,3	14,6
med kapitalskimi naložbami	1,8	3,7	6,5	6,2	9,7	5,8	10,5	9,0

Opombe: V tabeli je prikazano naložbeno povezovanje med bančnim sektorjem in sektorjema drugih finančnih posrednikov (vključuje tudi investicijske sklade in lizinška podjetja) ter sektorjem zavarovalnic in pokojninskih skladov.
[1] Gre za naložbe domačih bank v druga dva sektorja prek lastniškega kapitala, dolžniških vrednostnih papirjev in danih posojil. Prikazan je tudi delež navedenih naložb bank v celotnih bančnih finančnih sredstvih in delež izpostavljenosti pri posameznem instrumentu do navedenih dveh sektorjev v celotni vrednosti posameznega instrumenta.
[2] Gre za naložbe sektorjev drugih finančnih posrednikov in zavarovalnic v bančni lastniški kapital, dolžniške vrednostne papirje in depozite. Prikazan je tudi delež navedenih naložb teh dveh sektorjev v njunih celotnih finančnih sredstvih in delež izpostavljenosti pri posameznem instrumentu do bank.
[3] DVP – dolžniški vrednostni papirji.
Vir: Banka Slovenije

4.2 Finančni trgi

4.2.1 Denarni trg

Presežna likvidnost denarnega trga se je v drugi polovici leta 2010 in prvem četrtletju 2011 zmanjševala.

V letu 2010 je dogajanje na denarnem trgu evroobmočja zaznamovalo predvsem zapadanje dolgoročnih operacij ECB. ECB je z zagotavljanjem neomejene likvidnosti po fiksni obrestni meri še naprej nadaljevala nadomeščanje vloge denarnega trga pri prerazporejanju likvidnosti med bankami. Zaradi dolžniških kriz v nekaterih državah ni prišlo do nameravane opustitve nestandardnih ukrepov v letu 2010. Kljub ohranjanju nizke obrestne mere ECB so manjša presežna likvidnost in tržna pričakovanja zvišali tržne obrestne mere na finančnih trgih. Zmanjšanje presežne likvidnosti se je odrazilo tudi v večji volatilnosti EONI-e zaradi pričakovanja tržnih udeležencev glede ukrepanja ECB. Na slovenskem medbančnem trgu se je promet lani še nekoliko zmanjšal in drugo leto zaporedoma močno zaostajal za tistim v letih pred krizo.

Zvišanje ravni obrestnih mer v letu 2010.

Obrestni meri EONIA in obrestna mera na slovenskem medbančnem trgu sta se lani zvišali. Zvišanje obeh obrestnih mer je bilo razmeroma usklajeno ter je odražalo zmanjšanje presežne likvidnosti v evrosistemu in pričakovanja tržnih udeležencev. Zviševanje ravni obrestnih mer se je nadaljevalo v prvem četrtletju letošnjega leta. Tudi v

lanskem letu sta bili ravni SI/ON in medbančne obrestne mere na slovenskem denarnem trgu nižji od ravni EONI-e. Povprečna raven EONI-e je v letu 2010 znašala 0,42%, SI/ON 0,35%, medbančne obrestne mere na slovenskem denarnem trgu pa 0,34%, kar je posledica boljšega poznavanja razmer na lokalnem trgu.

V letu 2010 so se neto terjatve slovenskih bank do tujine na trgu nezavarovanih medbančnih depozitov nekoliko zmanjšale.

Slovenske banke, ki so bile na denarnem trgu nezavarovanih medbančnih posojil do evroobmočja vse od prevzema evra neto upnice do tujine, so imele v letu 2010 neto terjatve do tujine v povprečni višini 338 mio EUR, medtem ko so bile še predlani neto posojilodajalke v višini 508 mio EUR. Neto pozicija bank do tujine je lani in letos nekajkrat močneje zanihala. Pred zadnjim odplačilom dolgoročne operacije refinanciranja ECB decembra 2010 so se najprej močno povečale terjatve do bank v tujini. Po odplačilu obveznosti do ECB se je neto kreditiranje bank na tem trgu močno zmanjšalo in postalo celo negativno. Banke so imele negativno pozicijo do tujine tudi v prvi dekadi marca 2011.

Slika 4.7: Stanje danih in prejetih nezavarovanih depozitov slovenskih bank na denarnem trgu evroobmočja (levo) in slovenskem (desno) denarnem trgu v mio EUR ter gibanje obrestnih mer EONIA in medbančne obrestne mere na slovenskem denarnem trgu v odstotkih

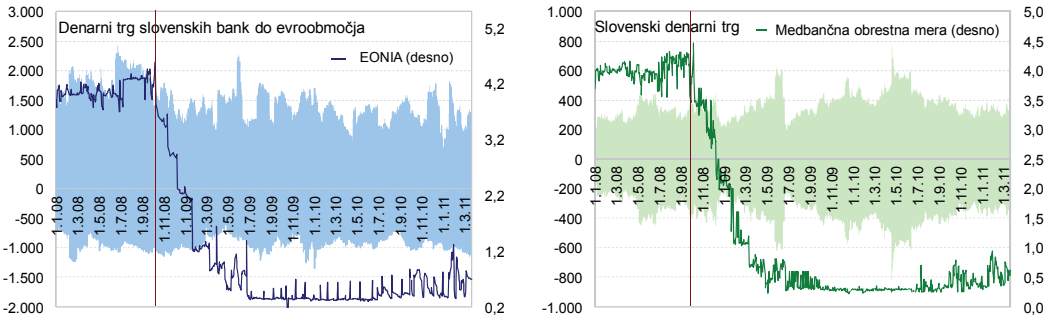

Vir: Banka Slovenije

Obseg poslov na slovenskem medbančnem trgu je bil v letu 2010 za 14% manjši kot leta 2009.

Na slovenskem medbančnem trgu se je promet lani zmanjšal za 14% na 4,1 mrd EUR mesečno in drugo leto zaporedoma močno zaostajal za tistim v letih pred krizo. Banke so lani trgovale s podobno ročnostjo posojil kot predlani. V povprečju se je ta skrajšala za 1,5 dneva in je znašala 15,8 dneva. V drugi polovici leta 2010 se je povečal obseg poslov prek noči. Posledično se je v strukturi ročnosti depozitov na medbančnem trgu povečal delež depozitov čez noč, s 34% v letu 2009 na 40% v letu 2010.

Obrestne mere na finančnih trgih so se začele zviševati že v pomladanskih mesecih lanskega leta. Ob nespremenjeni ključni obrestni meri ECB in zviševanju obrestnih mer na finančnih trgih se je razlika med 6-mesečnim EURIBOR-jem in ključno obrestno mero ECB povečala do slabe četrtine odstotne točke ob koncu leta, v zadnji dekadi marca 2011 pa že na 0,5 odstotne točke. Tržne obrestne mere denarnega trga daljših ročnosti so se ob pričakovanju dviga obrestnih mer ECB zviševale tudi v prvem četrtletju letošnjega leta. V prvem tednu aprila je 12-mesečni EURIBOR presegel 2%. ECB je 7. aprila 2011 zvišala ključno obrestno mero na 1,25%.

Slika 4.8: Primerjava tržne obrestne mere EURIBOR z obrestno mero refinanciranja ECB v odstotkih

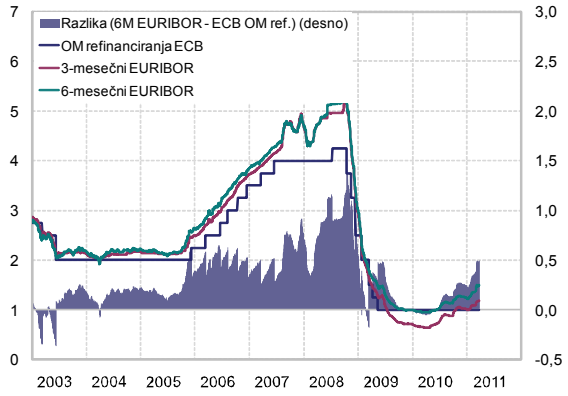

Vir: Banka Slovenije

Slika 4.9: Terjatve, obveznosti in neto pozicija poslovnih bank do Evrosistema v mio EUR (levo) ter sklad finančnega premoženja bank, primeren za zastavo pri Evrosistemu, v mio EUR (desno)

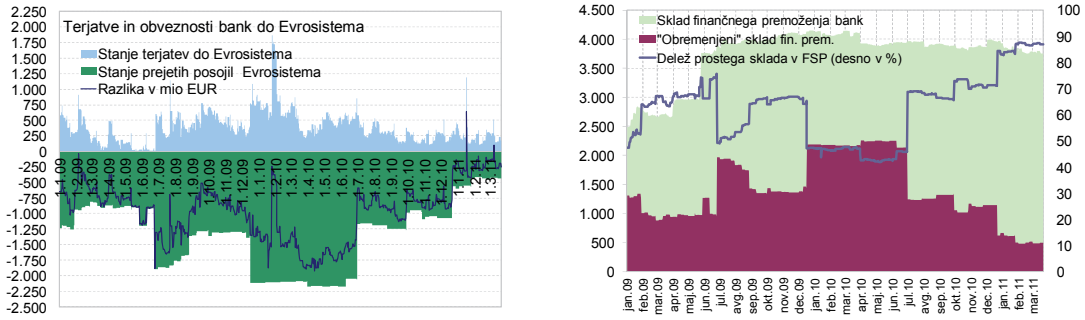

Vir: Banka Slovenije

Potem ko so banke predlani močno povečale financiranje pri Evrosistemu, so v letu 2010 zapadli v izplačilo instrumenti dolgoročnega refinanciranja ECB. Ob zapadlosti prve 12-mesečne ODR julija v višini 1,05 mrd EUR so se obveznosti bank do Evrosistema skoraj prepolovile, na 1,2 mrd EUR. Tudi septembra, ko je zapadlo 395 mio EUR obveznosti iz naslova 3-, 6- in 12-mesečne ODR, so banke dve tretjini sredstev vrnile Evrosistemu. 23. decembra lani so banke vrnile tretjo, zadnjo, 12-mesečno ODR v višini 728 mio EUR. Razdolževanje bank pri ECB se je nadaljevalo tudi v prvem četrtletju leta 2011. V celotnem letu 2010 so banke znižale obveznosti do ECB za 1.513 mio EUR na 602 mio EUR ob koncu leta 2010.

V letu 2010 so se banke pri Evrosistemu občutno razdolžile.

Obseg sklada primernega finančnega premoženja za zastavo pri operacijah z Evrosistemom se lani ni bistveno spreminjal in je ob koncu leta znašal 3.844 mio EUR. Delež prostega sklada pa se je kot posledica zapadanja oziroma neobnavljanja 12-mesečnih operacij dolgoročnega refinanciranja pri ECB povečeval. Še pred zapadlostjo prve ODR konec junija je znašal 46%, ob koncu lanskega leta pa 84%. V prvih mesecih letošnjega leta se je delež prostega sklada povečal na 87%.

Povečevanje prostega sklada v skladu primernega finančnega premoženja za zastavo pri operacijah bank z Evrosistemom v letu 2010.

4.2.2 Kapitalski trg

Po okrevanju borznega indeksa SBITOP[14] v letu 2009 je prvo polovico leta 2010 zaznamoval ponoven padec skoraj do vrednosti 800, potem pa je do marca 2011 stagniral. Zaradi objave poslovnih rezultatov za leto 2010 je v februarju 2011 viden rahel padec indeksa SBITOP, v marcu 2011 pa se je zaradi povečanega zaupanja zvišal za 2%. Gibanje slovenskega borznega indeksa je po letu 2009 nehalo slediti gibanju svetovnih borznih indeksov, saj je bila letna rast slovenskega borznega indeksa SBITOP večino leta 2010 negativna. Negotovost gospodarskega okrevanja še vedno močno vpliva na gibanje slovenskega borznega indeksa, medtem ko je zaupanje na tujih kapitalskih trgih že skoraj na ravneh prve polovice leta 2008 oziroma pred krizo.

Leta 2010 je indeks SBITOP zaznamoval padec skoraj do vrednosti 800, potem pa je do marca 2011 stagniral.

Začetek leta 2010 je bil za kapitalske trge precej obetaven, saj so investitorji ponovno začeli vlagati v razvijajoče se države. Vzhodnoevropski MSCI Eastern Europe je dosegel celo 80-odstotno letno rast, kitajski indeks Hang Seng pa 61-odstotno. Tudi za ameriški indeks S&P 500 in evropski DJ Euro Stoxx je bil začetek leta zelo pozitiven – dosegla sta 50- in 45-odstotno letno rast. Po maju 2010 se je gibanje na evropskem trgu zaradi grške dolžniške krize obrnilo navzdol. Nadaljevalo se je z zaskrbljenostjo vlagateljev nad zadolženostjo nekaterih perifernih evropskih držav in posledično padcem tečaja evra v primerjavi z dolarjem. Tuji vlagatelji so se zatekali v varne naložbe dolžniških vrednostnih papirjev držav z relativno hitrim okrevanjem gospodarstva. Do konca leta 2010 so indeksi kazali obdobje previdne rasti, kar se je nadaljevalo tudi na začetku leta 2011. Skoraj vsi pomembnejši mednarodni borzni indeksi so marca 2011 zaključili s pozitivno letno rastjo.

[14] Ljubljanska borza je marca 2010 spremenila poimenovanje in metodologijo izračunavanja svojih indeksov. SBI 20 (SBI20) se je preimenoval v LJSE Composite (LJSEX) in je postal indeks celotnega trga delnic Ljubljanske borze, SBI TOP (SBITOP) pa ostaja "blue-chip" indeks Ljubljanske borze. Oktobra 2010 pa so ukinili izračunavanje indeksa LJSE Composite (LJSEX), saj je z uveljavitvijo indeksa SBI TOP kot glavnega "benchmark" in tržnega indeksa Ljubljanske borze izgubil svojo informativno in uporabno vrednost.

K stabilizaciji finančnih trgov je pripomogla ustanovitev evropskega sklada za finančno stabilnost (EFSF), ki lahko državam v težavah posodi do 440 mrd EUR.

K povrnitvi zaupanja je pripomogla uspešno izvedena pomoč Irski konec novembra 2010 ter uspešna prodaja obveznic Španije in Portugalske na začetku leta 2011. Na stabilizacijo finančnih trgov je bistveno vplivala tudi ustanovitev evropskega sklada za finančno stabilnost (EFSF), ki lahko državam v težavah posodi do 440 mrd EUR. Irska je bila prva država, ki je dobila pomoč v tej obliki. Druga država, ki bo dobila pomoč sklada, je Portugalska, ki je zanjo zaprosila na začetku aprila 2011, ko je donosnost njene 10-letne obveznice presegla 8,5%. Marca 2011 je bil dosežen sporazum med članicami evroobmočja o vzpostavitvi trajnega evropskega mehanizma stabilnosti (ESM), ki bo julija 2013 prevzel vlogo obeh sedanjih instrumentov za pomoč članicam evrske skupine v težavah – EFSF s 440 milijardami evrov in EFSM s 60 milijardami evrov – ter bo imel skupni kapital v vrednosti 700 milijard evrov.

Slika 4.10: Letne rasti domačih (levo) in tujih (desno) borznih indeksov v odstotkih

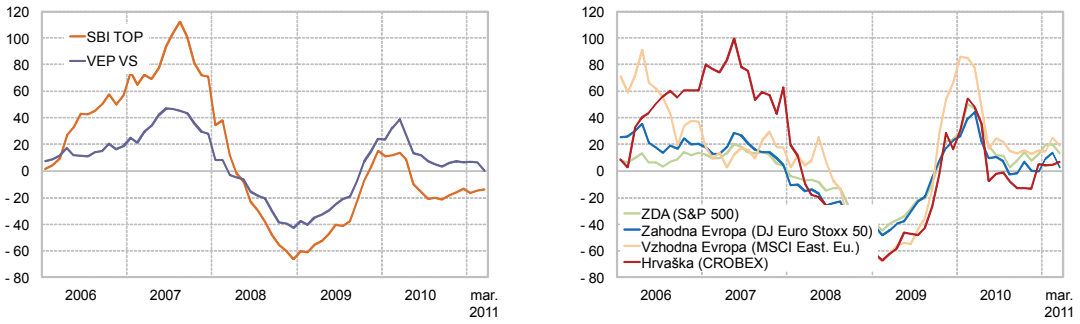

Vir: LJSE, Bloomberg

Kazalnik P/E za prvo kotacijo Ljubljanske borze je znatno višji kot pri vodilnih svetovnih indeksih.

Vrednost kazalnika P/E[15] za prvo kotacijo Ljubljanske borze je marca 2011 znašala 35, kar je več, kot znašajo vrednosti pri vodilnih svetovnih indeksih. To pomeni, da so slovenske delnice v povprečju precenjene in zato manj zanimive za investitorje. Glavni razlog za to je prezadolženost večine podjetij, pomanjkljivo korporacijsko upravljanje in v nekaterih primerih zastareli poslovni modeli, ki podjetjem onemogočajo uspešno prilagajanje novim razmeram na trgu.

Ljubljanska borza je decembra 2010 začela trgovanje na mednarodnem trgovalnem sistemu Xetra. Ta omogoča tehnološko lažji dostop tujim finančnim posrednikom do slovenskega trga, kar bi lahko pozitivno vplivalo na njegovo likvidnost.

Tabela 4.3: Kazalnik P/E za prvo in standardno kotacijo Ljubljanske borze ter izbrane svetovne indekse

	LJSE prva kot.	LJSE standardna kot.[1]	DJ EURO STOXX 50	S&P 500	DAX	MSCI EM EAST. EUROPE
Dec. 06	28,5	23,5	12,6	17,7	14,5	12,0
Dec. 07	33,8	32,6	12,2	17,3	13,7	12,6
Dec. 08	10,6	8,3	9,2	13,6	10,4	3,7
Dec. 09	19,4	23,0	16,5	18,0	60,2	16,0
Dec. 10	43,2		11,3	14,8	14,4	8,7
Mar. 11	34,5		11,8	15,5	12,8	9,6

Opomba: [1] Izračun ni smiseln od aprila 2010.
Vir: LJSE, Bloomberg

Tržna kapitalizacija delnic se je v letu 2010 zmanjšala za 17%, promet na borzi pa prepolovil.

Tržna kapitalizacija delnic[16] na domačem kapitalskem trgu se je skozi vse leto postopoma zmanjševala in ob koncu leta 2010 dosegla negativno rast v višini 17%. V prvem četrtletju 2011 se je zmanjšala še za dodatnih 6%. Zmanjšanje tržne kapitalizacije delnic je večinoma posledica izključitev delnic iz Ljubljanske borze. Leta 2010 so bile iz trgovanja izključene delnice šestih podjetij, od tega tri zaradi sklepa skupščine o umiku z borznega trga in ena zaradi pripojitve. Delnice družbe Center naložbe so bile izključene zaradi stečaja ter družbe MP Finance zaradi likvidacije in izbrisa iz sodnega registra. V trgovanje je bila v letu 2010 vključena le ena delnica. Kljub temu se je koeficient obračanja sredstev na začetku leta 2010 povečal zaradi izključitev pretežno nelikvidnih delnic. V drugi polovici 2010 in na začetku leta 2011 se je likvidnost na Ljubljanski borzi močno

[15] Kazalnik P/E odraža razmerje med tečajem delnice in čistim dobičkom na delnico, prilagojenim na letno raven.
[16] V vrednost tržne kapitalizacije delnic in vrednosti prometa z njimi niso vključene delnice investicijskih družb.

zmanjšala. Promet je bil s 361 mio EUR v letu 2010 za polovico manjši kot v letu 2009. Delež prometa delnic v celotnem borznem prometu je znašal 73% in je bil za 8% manjši kot v letu 2009, kar je posledica neatraktivnosti slovenskega kapitalskega trga.

Tabela 4.4: Pregled slovenskega organiziranega trga kapitala

	2006	2007	2008	2009	2010	Mar.2011
			Delnice			
Tržna kapitalizacija						
(v mrd EUR)	11,5	19,7	8,5	8,5	7,0	6,6
v % BDP	38,7	58,7	22,8	24,2	19,5	18,4
letna rast (v %)	72,0	71,5	-57,1	-0,1	-16,9	-21,2
delež tujcev (v %)	4,8	5,9	7,1	7,2	10,0	11,2
Promet						
(v mio EUR)	1.451,3	3.034,8	952,6	719,8	360,8	136,4
v % BDP	4,9	9,0	2,6	2,1	1,0	0,4
letna rast (v %)	54,3	109,1	-68,6	-24,4	-49,9	24,9
Letna rast SBI TOP v %	56,6	71,0	-66,1	15,0	-13,5	-13,8
P/E (prva kotacija)	28,5	33,8	10,6	19,4	43,2	34,5
Divid. donos (prva kot.) v %	1,2	1,0	3,9	2,1	2,1	2,2
			Obveznice			
Tržna kapitalizacija						
(v mrd EUR)	6,6	5,9	6,8	10,8	13,2	15,7
v % BDP	22,3	17,6	18,3	30,9	36,8	43,9
letna rast (v %)	9,6	-10,5	14,5	59,2	21,9	20,2
Promet						
(v mio EUR)	188,1	165,9	257,0	156,3	108,9	25,1
v % BDP	0,6	0,5	0,7	0,4	0,3	0,1
letna rast (v %)	-74,9	-11,8	54,9	-39,2	-30,3	-30,0

Opomba: Investicijske družbe in vzajemni skladi, ki kotirajo, niso vključeni v podatke. V prometu so upoštevani svežnji.
Vir: LJSE, SURS

Tržna kapitalizacija obveznic se je povečala za 22% ob zmanjšanju prometa za 30%.

Tržna kapitalizacija obveznic je ob koncu leta 2010 znašala 13,2 mrd EUR in se je povečala za 22%. To je predvsem posledica vključitve novih šestih bančnih, dveh državnih, dveh finančnih in ene nefinančne obveznice. Izključena je bila le ena obveznica. Marca 2011 se je tržna kapitalizacija obveznic še povečala za dodatnih 19% in znašala 15,7 mrd EUR. To je rezultat januarja 2011 izdane referenčne desetletne državne obveznice RS69 v višini 1,5 mrd EUR, ki je dosegla veliko geografsko razpršenost, saj so bile obveznice prodane več kot 110 vlagateljem. Samo 10% izdaje je bilo prodanih slovenskim vlagateljem.[17] Promet z obveznicami je v letu 2010 znašal 108,9 mio EUR in se je v primerjavi z letom 2009 zmanjšal za 30%. Koeficient obračanja sredstev obveznic je v letu 2010 in na začetku leta 2011 ostal na skoraj isti ravni kot v drugi polovici leta 2009, kar odraža nizko likvidnost že skoraj dve leti. Nizek obseg prometa na trgu obveznic in delnic je odraz nizke likvidnosti vrednostnih papirjev na Ljubljanski borzi. To vpliva na majhno privlačnost vlaganja v slovenske vrednostne papirje, zlasti v delnice, tudi za tuje vlagatelje ravno v obdobju, ko bi bil priliv tujega kapitala v gospodarstvo ključnega pomena za njegovo hitrejše okrevanje. Nizka likvidnost trgovanja na Ljubljanski borzi hkrati od vlaganj odvrača domače institucionalne investitorje, kar prispeva k še nižji mobilizaciji domačega varčevanja v vrednostnih papirjih. Pričakovano zviševanje tržnih obrestnih mer pomeni večji pritisk na tečaje obveznic, kar bi lahko spodbudilo naložbe v delnice in podrejene bančne obveznice.

[17] Preostalih 90% izdaje je bilo prodanih mednarodnim vlagateljem, med katerimi so bili najpomembnejši Francozi z 29%, z 19% Nemci in z 11% Angleži. Strukturno so jo več kot polovico kupili upravljavci skladov, z dobro četrtino jim sledijo banke in z 12% zavarovalnice.

Slika 4.11: Tržna kapitalizacija na Ljubljanski borzi v mrd EUR in letni koeficient obračanja sredstev – KOS (levo) ter delež trgovanja z delnicami, ki kotirajo na Ljubljanski borzi, po načinu transakcije (desno) v odstotkih

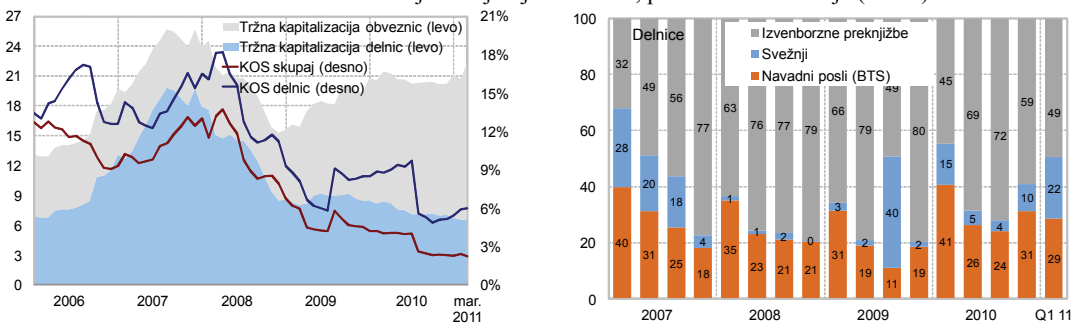

Opomba: Investicijske družbe in vzajemni skladi, ki kotirajo, niso vključeni v podatkih. Koeficient obračanja sredstev (KOS) je razmerje med letnim prometom in tržno kapitalizacijo ob koncu obdobja. V prometu so upoštevani svežnji.
Vir: LJSE

V letu 2010 je bil značilen rahel trend zmanjševanja deleža zunajborznih poslov glede na povprečje let 2008 in 2009. Razlog je verjetno zmanjšanje opcijskih in terminskih poslov s posameznimi paketi vrednostnih papirjev, predvsem med pravnimi osebami, zaradi poslabšanja gospodarskih razmer. Večina zunajborznega prometa z obveznicami je opravljenega z državnimi vrednostnimi papirji prek sistema MTS Slovenia. Zunajborzno trgovanje z delnicami deloma odvrača institucionalne vlagatelje od naložb v domače vrednostne papirje.

Slovenska podjetja se kljub slabši dostopnosti bančnih virov financiranja niso odločila za pridobivanje virov na kapitalskem trgu z izdajo obveznic.

Slovenska podjetja se kljub slabši dostopnosti bančnih virov financiranja niso odločila za pridobivanje virov na kapitalskem trgu z izdajo obveznic, saj so bile od leta 2009 do februarja 2011 izdane samo štiri obveznice nefinančnih družb v skupni vrednosti 379 mio EUR. V tem obdobju je mogoče zaznati celo upad števila novih izdaj glede na obdobje pred letom 2009. Glede na dober odziv vlagateljev na izdajo obveznice Petrola v letu 2009 in Save v letu 2010, podjetja tako financiranje premalo izkoriščajo.

Tabela 4.5: Pregled števila novoizdanih obveznic rezidentov doma in v tujini ter skupna vrednost

	Izdane doma				Vrednost v mio EUR	
	Bančne	Finančne	Državne	Nefinančnih družb	Skupaj	Od tega nefinančnih družb
2006	8	2	2	1	858	6
2007	7	0	0	3	178	7
2008	6	2	1	3	1.841	50
2009	6	2	3	1	4.183	50
2010	5	1	2	1	2.674	27
Feb. 2011	0	0	1	1	1.502	2
	Izdane v tujini					
2006	1	0	0	0	50	0
2007	1	0	1	0	1.100	0
2008	0	0	0	0	0	0
2009	2	0	0	1	2.300	300
2010	4	0	0	0	1.000	0
Feb. 2011	0	0	0	0	0	0

Vir: KDD, Banka Slovenije

Certifikati tujih bank na delnice slovenskih podjetij

V letu 2010 je zapadlo 12 dolgih knock-out certifikatov in 2 kratka knock-out certifikata.

Nizka likvidnost in padanje tečajev sta povzročila zapadlost večine certifikatov tujih bank na delnice slovenskih podjetij že marca 2009. V letu 2010 je zapadlo 12 dolgih knock-out certifikatov in 2 kratka knock-out certifikata. Ker je bila večina certifikatov, izdanih na slovenske delnice "dolgih", jih je največ zapadlo že v prvem obdobju krize in zato je zdaj močno zmanjšan obseg izdanih "dolgih" certifikatov. Prav tako je še vedno majhen obseg izdanih "kratkih" certifikatov.

Med letoma 2007 in 2009 je korelacijski koeficient med številom predčasno zapadlih certifikatov in nestanovitnostjo indeksa SBITOP znašal 0,77, kar nakazuje, da knock-out certifikati zaradi majhne likvidnosti trga precej vplivajo na nestanovitnost borznega

indeksa. Izdajatelj certifikata je ob preboju knock-out cene prisiljen delnice prodati na trgu, kar lahko ob nizki likvidnosti povzroči močan negativen pritisk na ceno in posledično pospešeno likvidacijo certifikatov z nižjo knock-out ceno. V letih 2009 in 2010 je nestanovitnost indeksa SBITOP občutno padla, saj je bilo število zapadlih certifikatov bistveno manjše kot v letu 2008. Posledično se je zmanjšal tudi korelacijski koeficient, ki je v tem obdobju znašal le še 0,5.

Slika 4.12: Število zapadlih knock-out certifikatov izdanih na slovenske delnice ali na indekse, ki vključujejo slovenske delnice, in gibanje volatilnosti osrednjega slovenskega borznega indeksa SBI TOP

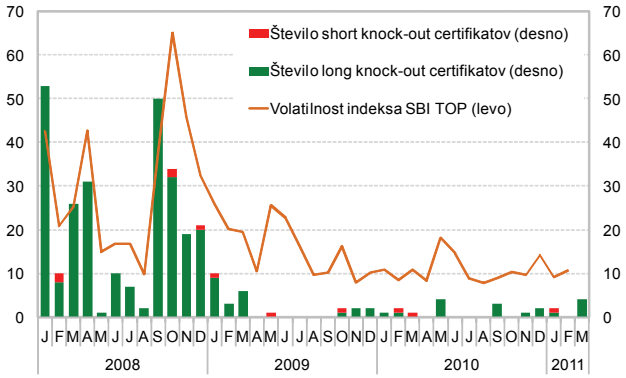

Opomba: Volatilnost indeksa je izračunana kot standardni odklon dnevnih odstotnih sprememb zaključnih vrednosti indeksa v mesecu, pomnožen s kvadratnim korenom števila trgovalnih dni v letu (metodologija poročanja WFE in FESE).
Vir: LJSE, FESE, Stuttgartska borza

Naložbeno povezovanje s tujino

Neto nakupi tujcev v Sloveniji so v letu 2010 znašali 2,3 mrd EUR, kar je za 34% manj kot leta 2009. Še vedno dosegajo najvišje vrednosti, prek 1 mrd EUR, ob izdajah državnih obveznic, sicer pa se njihove vrednosti gibljejo okoli ničle ali malo pod njo že od konca leta 2007 naprej. Najvišji vrednosti sta bili doseženi januarja in marca 2010, ko sta bili izdani državni obveznici RS67 in RS68. Naslednji izdaji, RS69 in RS70, sta sledili januarja in marca 2011 ter sta prav tako pritegnili veliko povpraševanje tujcev.

Neto nakupi tujcev v Sloveniji so se v letu 2010 zmanjšali za 34%. Največje zanimanje je bilo za državne obveznice RS67, RS68 in RS69.

Manjše povpraševanje je predvsem posledica nizke likvidnosti borznega trga in bolj privlačnih naložbenih priložnosti v tujini. Tujce odganja tudi negativen odnos do prodaje deležev v slovenskih podjetjih tujcem.

Slika 4.13: Mesečne neto naložbe rezidentov v tujino (levo) in nerezidentov v Slovenijo (desno) v mio EUR

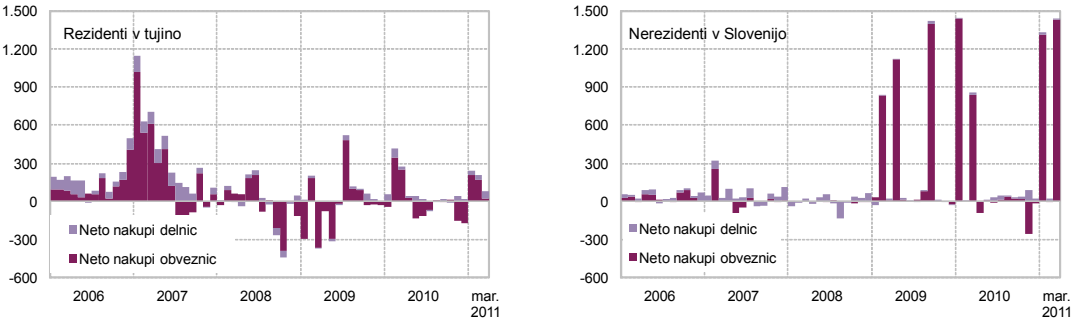

Vir: KDD, Banka Slovenije, lastni preračuni

Leta 2010 so tujci zmerno povečali naložbe v slovenske delnice. Opravili so za 251,5 mio EUR neto nakupov slovenskih delnic. Večina neto nakupov je bilo opravljenih s slovenskimi "blue chipi", predvsem z delnicami Krke, Mercatorja in Gorenja. Kljub temu delež delnic znaša le 11,1% vseh neto nakupov v letu 2010. V letu 2009 skoraj ni bilo naložb v slovenske delnice, v letu 2010 pa se kaže povečanje z vrhom v novembru 2010 v skupni vrednosti 87,3 mio EUR. Novembrski vrh je rezultat nakupov delnic Mercatorja v vrednosti 73,6 mio EUR. Tudi delež tujcev v tržni kapitalizaciji konstantno narašča in je marec 2011 končal pri 11,2%.

Tujci so opravili za 251,5 mio EUR neto nakupov slovenskih delnic.

Neto nakupi tujcev slovenskih obveznic so se lani znižali za 40%.

Neto nakupi tujcev slovenskih obveznic so še vedno zelo visoki, čeprav v primerjavi z letom 2009 za 40% nižji. To je posledica višjih neto prodaj predvsem državnih obveznic. Največje zanimanje je bilo ob izdajah državnih obveznic RS67, RS68, RS69 in RS70. Največji kupci slovenskih dolžniških vrednostnih papirjev so bili rezidenti Velike Britanije in Luksemburga. Tako kot v letu 2009 je v stanju naložb delež tujih investitorjev v dolžniške vrednostne papirje večji kot delež investitorjev v lastniške vrednostne papirje.

Slika 4.14: Stanje naložb nerezidentov v vrednostne papirje slovenskih izdajateljev v mrd EUR (levo) in njihova regijska struktura v odstotkih (desno)

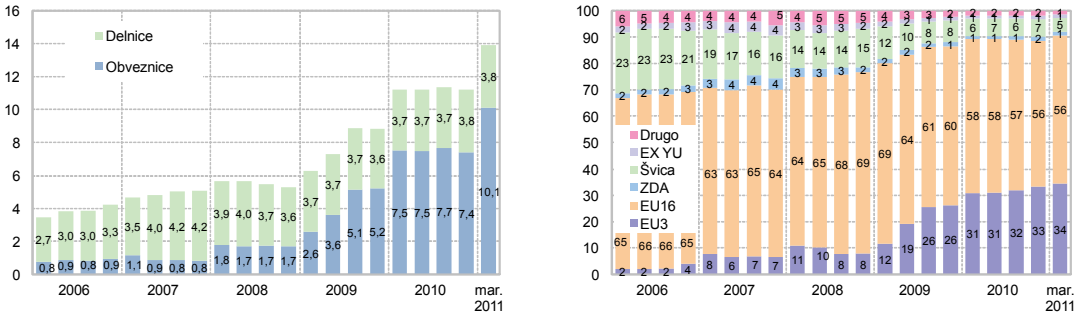

Opomba: Vključene so naložbe v kotirajoče delnice in obveznice ter tiste, ki ne kotirajo na borzi.
EU3 – Velika Britanija, Danska, Švedska
EU16 – evroobmočje
EXYU – države nekdanje Jugoslavije
Vir: KDD, lastni preračuni

Naložbe slovenskih investitorjev v tujino so se povečale za 4,5% in konec leta 2010 znašale 24% BDP.

Naložbe slovenskih investitorjev v vrednostne papirje tujih izdajateljev so se ob koncu decembra 2010 letno povečale za 4,5% na 8,5 mrd EUR, kar obsega 24% BDP. Rezidenti so v letu 2010 neto kupili za 281 mio EUR delnic tujih izdajateljev, kar je od leta 2007 naprej, ko so neto kupili za dobro milijardo EUR delnic tujih izdajateljev, najvišji znesek. Podobno je z naložbami v obveznice tujih izdajateljev. Najvišje so bile leta 2007, ko so rezidenti neto kupili za 2,9 mrd EUR, leta 2010 pa so neto prodaje znašale 41 mio EUR.

Največ neto nakupov tujih delnic so opravile domače zavarovalnice in pokojninski skladi ter drugi finančni posredniki, skupaj v vrednosti 238 mio EUR, kar je 83% vseh neto nakupov. Med slovenskimi sektorji je največ investicij opravil sektor drugih finančnih posrednikov (razen zavarovalnic in pokojninskih skladov), njihova glavnina naložb pa je bila v ZDA in države nekdanje Jugoslavije. Domači sektor zavarovalnic in pokojninskih skladov je drugi največji investitor, ki pa je investiral predvsem v države evroobmočja. V tuje vrednostne papirje so najbolj zmanjšala naložbe gospodinjstva, ki so prodala predvsem delnice izdajateljev iz držav nekdanje Jugoslavije (–5 mio EUR) in evroobmočja (–5 mio EUR). Glavnina naložb slovenskih gospodinjstev je bila v Združene države Amerike (10 mio EUR).

Med neto nakupi obveznic so s 85% prevladovale naložbe zavarovalniškega sektorja in pokojninskih skladov (434 mio EUR) v obveznice izdajateljev predvsem iz evroobmočja. Med neto prodajami obveznic so prevladovale banke, ki so prodajale predvsem obveznice iz evroobmočja. V prvih treh mesecih 2011 so rezidenti neto kupili tuje obveznice v višini 406,1 mio EUR.

Povečan obseg naložb v ZDA in BRIK.

V geografski strukturi naložb rezidentov v tujino se je v letu 2010 malo povečala izpostavljenost do izdajateljev iz ZDA in BRIK ter zmanjšala izpostavljenost do izdajateljev iz evroobmočja in držav nekdanje Jugoslavije. V strukturi naložb v tuje obveznice se je delež izdajateljev iz evroobmočja zmanjšal na 78%, vendar še vedno ostaja na zelo visoki ravni. V portfelju tujih delnic se je zmanjšal delež delnic držav nekdanje Jugoslavije, povečal pa delež delnic ZDA. To nakazuje nadaljnje umikanje s trgov nekdanje Jugoslavije, kjer je rast borznih tečajev relativno nizka, oživljanje gospodarstva pa negotovo.

Slika 4.15: Regijska struktura naložb rezidentov v tuje vrednostne papirje v odstotkih – celotnih (levo), posebej v obveznicah in delnicah (desno)

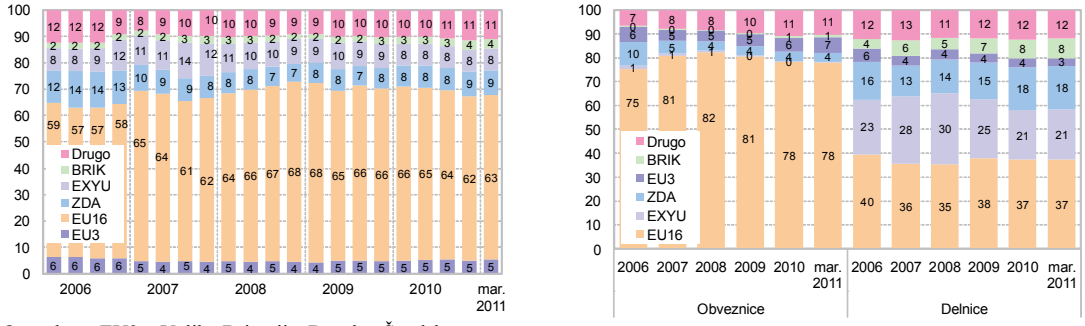

Opomba: EU3 – Velika Britanija, Danska, Švedska
EU16 – evroobmočje
BRIK – Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska
EXYU – države nekdanje Jugoslavija
Vir: Banka Slovenije

Tabela 4.6: Pregled naložbenega povezovanja s tujino

	2006	2007	2008	2009	2010	Mar.11
	Naložbe rezidentov v tujino					
Delnice						
stanje (v mrd EUR)	2,6	4,1	2,3	2,9	3,3	3,5
v % BDP	11,0	11,7	6,2	8,3	9,2	9,7
letna rast (v %)	73,7	55,9	-43,2	25,5	13,9	12,8
delež v stanju vseh izdanih slo. LVP (v %)	10,7	11,9	9,4	12,4	15,5	16,9
neto nakupi (v mrd EUR)	0,83	1,04	0,00	0,15	0,28	0,13
Obveznice						
stanje (v mrd EUR)	2,9	5,7	5,3	5,2	5,2	5,5
v % BDP	12,1	16,4	14,4	14,9	14,4	15,5
letna rast (v %)	89,7	95,2	-5,7	-2,6	-0,8	-4,2
delež v stanju vseh izdanih slo. DVP (v %)	37,5	87,3	74,6	43,2	37,8	34,4
neto nakupi (v mrd EUR)	1,38	2,87	-0,22	-0,27	-0,04	0,41
	Naložbe nerezidentov v Slovenijo					
Delnice						
stanje (v mrd EUR)	3,2	4,2	3,6	3,6	3,8	3,8
v % BDP	10,7	12,2	9,7	10,4	10,7	10,7
letna rast (v %)	28,5	30,6	-14,8	1,2	5,0	2,7
delež v stanju vseh izdanih slo. LVP (v %)	13,3	12,3	14,7	15,6	18,0	18,5
neto nakupi (v mrd EUR)	0,28	0,48	0,02	0,03	0,25	0,05
Obveznice						
stanje (v mrd EUR)	0,9	0,8	1,7	5,2	7,4	10,1
v % BDP	3,0	2,4	4,6	14,9	20,7	28,3
letna rast (v %)	85,2	-7,4	103,2	205,1	42,5	34,6
delež v stanju vseh izdanih slo. DVP (v %)	11,8	12,9	23,8	43,2	54,3	62,8
neto nakupi (v mrd EUR)	0,38	0,11	0,89	3,40	2,01	2,75

Opomba: Za leto 2011 so upoštevani le neto nakupi prvih treh mesecev. Upoštevane so vse naložbe nerezidentov v Slovenijo, v kotirajoče in nekotirajoče vrednostne papirje.
DVP – dolžniški vrednostni papirji
LVP – lastniški vrednostni papirji
Vir: KDD, Banka Slovenije, SURS, lastni preračuni

Izpostavljenost do dolžniških vrednostnih papirjev iz perifernih držav evroobmočja

Delež portfelja dolžniških vrednostnih papirjev slovenskih rezidentov v vrednostnih papirjih perifernih držav je konec februarja 2011 znašal 6,8%.

Slovenski rezidenti so imeli konec februarja 2011 v lasti 374,2 mio EUR dolžniških vrednostnih papirjev iz držav Portugalske, Irske, Grčije in Španije, kar je 6,9% vseh njihovih naložb v tuje dolžniške vrednostne papirje. Slovenski rezidenti so naložbe v dolžniške vrednostne papirje perifernih držav medletno zmanjšali za 52,5% in jih zaradi dolžniških težav teh držav še zmanjšujejo. Deloma je to gibanje posledica zmanjšanja vrednosti vrednostnih papirjev, deloma pa umika iz navedenih visoko zadolženih trgov. Naložbe v dolžniške vrednostne papirje drugih držav so se povečale za 6,2%. Največji delež naložb dolžniških vrednostnih papirjev med perifernimi državami sta predstavljali Španija s 45,7% in Grčija s 26,9%.

Tabela 4.7: Izpostavljenost slovenskih sektorjev do dolžniških vrednostnih papirjev izdajateljev perifernih držav konec februarja 2011 v mio EUR

	Periferne države v mio EUR			Periferne države v % naložb sektorja		
Sektor	Bančni DVP	Državni DVP	Drugi DVP	Bančni DVP	Državni DVP	Drugi DVP
Nefinančne družbe	0,2	0,5	0,0	0,3	0,8	0,0
Banke in hranilnice	49,6	118,8	6,5	1,5	3,7	0,2
Drugi finančni posredniki	0,0	1,7	2,7	0,0	1,2	2,0
Pomožne finančne dejavnosti						
Zavarovalnice in pok. skl.	38,0	90,4	57,3	2,0	4,8	3,0
Država	0,0	5,2	1,9	0,0	3,5	1,3
Gospodinjstva	0,5	0,8	0,2	0,8	1,3	0,4
Neprofitne institucije					2,3	
Skupaj	88,3	217,3	68,6	1,6	3,9	1,2

Opomba: DVP – dolžniški vrednostni papirji.
Vir: Banka Slovenije

Sektorja bank in zavarovalnic sta bila februarja 2011 najbolj izpostavljena do dolžniških vrednostnih papirjev perifernih držav.

Sektorja bank in zavarovalnic sta imela v februarju 2011 s 46,7% in 49,6% največji delež naložb slovenskih rezidentov v dolžniške vrednostne papirje držav Portugalske, Irske, Grčije in Španije. Tudi v evroobmočju prevladujeta sektorja bank in zavarovalnic. Struktura naložb je zaradi konservativne narave naložb tovrstnih institucij usmerjena predvsem v državne in bančne obveznice, ki obsegajo 81,7% vseh naložb v dolžniške vrednostne papirje perifernih držav. Bančni sistem je bil v svojem portfelju dolžniških vrednostnih papirjev izpostavljen do državnih obveznic iz perifernih držav s 5,9% in do bančnih obveznic s 4,4%. Zavarovalniški sektor pa je bil izpostavljen do državnih obveznic s 13,5% in do bančnih obveznic s 6,2%. Naložbe bančnega sektorja so bile med perifernimi državami neenakomerno razporejene. Bančni sektor je imel med naložbami v dolžniške vrednostne papirje teh držav v višini 174,9 mio EUR največjo izpostavljenost do Španije s 45,6% in do Grčije s 26,6%. Delež bančnih obveznic v bančnem sektorju je bil največji v Španiji s 79,4%, delež državnih obveznic pa je bil največji v Grčiji z 39,1%. Zavarovalniški sektor je vložil 185,6 mio EUR dolžniških vrednostnih papirjev in jih prav tako neenakomerno porazdelil med države: v Španijo 47,8%, v Grčijo 28%, na Irsko 23,3% in na Portugalsko 0,9%.

Tabela 4.8: Izpostavljenost slovenskih sektorjev do dolžniških vrednostnih papirjev izdajateljev držav evroobmočja in drugih držav konec februarja 2011

	DVP evroobmočja v mio EUR			DVP drugih držav v mio EUR		
Sektor	Bančni DVP	Državni DVP	Drugi DVP	Bančni DVP	Državni DVP	Drugi DVP
Nefinančne družbe	16		37	2		5
Banke in hranilnice	811	1.877	39	323	131	44
Drugi finančni posredniki	13	11	70	11	3	25
Pomožne finančne dejavnosti						
Zavarovalnice in pok. skl.	426	482	403	189	190	205
Država	21	32	42	18	23	15
Gospodinjstva	18	2	23	6	3	6
Neprofitne institucije			1			
Skupaj	1.304	2.404	615	549	349	300

Opomba: DVP – dolžniški vrednostni papirji.
Vir: Banka Slovenije

Slika 4.16: Geografska struktura naložb rezidentov v periferne države in druge države v mio EUR (levo) ter geografska struktura naložb slovenskega bančnega sektorja v bančne in državne obveznice iz perifernih držav in drugih držav evroobmočja konec februarja 2011 (desno) v odstotkih

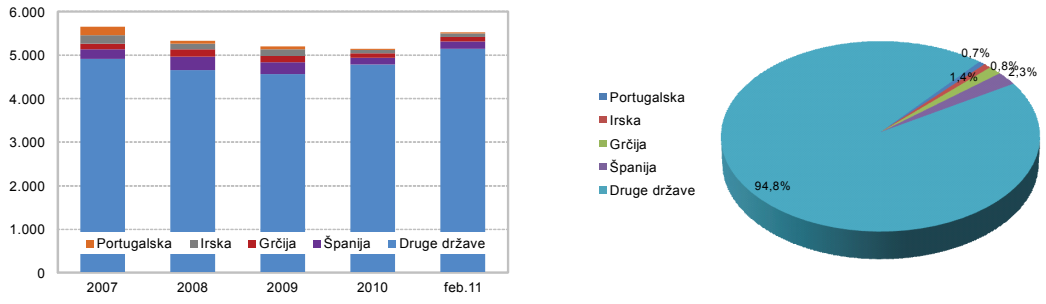

Vir: Banka Slovenije

5 BANČNI SEKTOR

5.1 Strukturne značilnosti bančnega sektorja

Velikost bančnega sektorja in statusne spremembe

V letu 2010 je v Sloveniji delovalo 25 kreditnih institucij. Proces konsolidacije v slovenskem bančništvu ne teče.

Ob koncu leta 2010 je v Sloveniji delovalo 19 bank, 3 hranilnice in 3 podružnice tujih bank. V primerjavi z letom prej se število kreditnih institucij ni spremenilo. Proces konsolidacije bančnih sistemov v državah EU je bil intenziven v letih 2005 in 2006, v obdobju finančne krize pa se je umirjeno nadaljeval. V nasprotju s tem v Sloveniji proces konsolidacije bančnega sektorja ne teče, saj se število 25 kreditnih institucij po letu 2004 ni zmanjšalo. Konsolidacije nista spodbudila sicer običajna dejavnika povišanje vrednosti premoženja delničarjev in spremembe v okolju, kot so finančna integracija v EU in tehnološke spremembe. Prav tako procesa konsolidacije lani niso spodbudili močno poslabšani poslovni rezultati, stagnacija kreditiranja, krčenje bilančne vsote in zmanjšanje kapitalske ustreznosti slovenskega bančnega sistema. Verjetno bi tudi v slovenskem bančnem sistemu položaj nekaterih kreditnih institucij lahko izboljšali učinki konsolidacij, predvsem operativne sinergije v obliki zmanjšanja stroškov in finančne sinergije v obliki zmanjšanja stroškov kapitala. Razlogi za slabo poslovanje in dolgoročno spremenjene razmere zahtevajo celovito prilagoditev poslovnih strategij bank. Vključevati bi morale lastniške konsolidacije, če bi te lahko zagotovile večji obseg kreditiranja, boljše upravljanje tveganj in večjo kapitalsko moč.

Banka Slovenije je v letu 2010 potrdila notifikacije 18 kreditnih institucij in dveh posebnih finančnih institucij, s čimer je skupno število notificiranih kreditnih institucij doseglo število 302, število posebnih finančnih institucij pa 34.

Bilančna vsota bank je ob koncu leta 2010 predstavljala slabih 140% BDP.

Banke ostajajo najpomembnejši finančni posrednik, delež hranilnic je ostal zanemarljiv. Bilančna vsota bank je decembra 2010 znašala 50,3 mrd EUR, hranilnic pa 441 mio EUR. Bilančna vsota bank je predstavljala 140% BDP[18]. Delež bilančne vsote bank in hranilnic v BDP-ju se je lani razmeroma močno zmanjšal, kar je posledica nominalnega zmanjšanja bilančne vsote.

Bilančna vsota bančnega sistema se je lani zmanjšala za 1.292 mio EUR ali za 2,5%, kar je prvič po uspešno končani sanaciji dveh bank sredi devetdesetih let. Najvišjo rast, znašala je blizu 29%, je drugo leto zaporedoma dosegla SID banka, ki se je lahko zadolževala na mednarodnem finančnem trgu z jamstvom države, zbrana sredstva pa usmerjala v banke in gospodarstvo.

Tabela 5.1: Bilančna vsota bank v primerjavi z BDP

	2006	2007	2008	2009	2010
Bilančna vsota bank (v mio EUR)	33.868	42.343	47.628	51.612	50.319
BDP v tekočih cenah (v mio EUR)	31.050	34.569	37.304	35.385	36.062
Bilančna vsota v % BDP	109,1	122,5	127,7	145,9	139,5
Razmerje med rastjo posojil neb. sekt. in rastjo BDP	3,3	3,4	2,3	…	0,8
Število zaposlenih v bankah	11.707	11.868	12.046	11.933	11.935

Opomba: Razmerje med rastjo posojil in rastjo BDP v letu 2009 ni prikazano zaradi negativne rasti BDP.
Vir: Banka Slovenije

Lastništvo bank

Ob koncu leta 2010 je bilo v večinski domači lasti deset bank.

Ob koncu leta 2010 je v Sloveniji delovalo osem hčerinskih bank v večinski tuji lasti in tri podružnice tujih bank. V popolni domači lasti je bila ena banka, devet bank pa je bilo v večinski domači lasti. Delež tujcev, merjen po lastniškem kapitalu, se je v letu 2010 povečal za 0,5 odstotne točke in je znašal 37,1%; od tega je delež tujih oseb, ki imajo nad 50% kapitala v upravljanju, znašal 27,9%. Delež tujih oseb, merjen z bilančno vsoto, je ob koncu leta 2010 znašal 1,2 odstotne točke več kot delež, merjen z lastniškim kapitalom.

[18] Povprečen delež bilančne vsote bank v BDP je v evroobmočju leta 2009 znašal 333%, v državah EU-ja pa 357%.

Državno lastništvo, merjeno po lastniškem kapitalu, se je lani nekoliko zmanjšalo. Ob koncu leta je to znašalo 20%.

Tabela 5.2: Lastniška struktura bančnega sektorja (po lastniškem kapitalu)

(v %)	2006	2007	2008	2009	2010
Država v ožjem smislu	17,9	15,1	17,7	20,5	20,1
Druge domače osebe	44,4	47,2	44,1	43,0	42,9
Tuje osebe	37,7	37,8	38,2	36,6	37,1
tuje osebe (nad 50% v upravljanju)	27,7	26,8	27,6	26,8	27,9
tuje osebe (pod 50% v upravljanju)	10,0	11,0	10,6	9,8	9,2

Vir: Banka Slovenije

V nadaljevanju tega poročila so banke, podobno kot v preteklih letih, razdeljene v tri skupine: velike domače banke, majhne domače banke in banke v večinski tuji lasti. Vsaka banka je razvrščena le v eno skupino. Uporabljena analitična členitev bančnega sistema na homogene skupine temelji na značilnostih poslovanja bank, zlasti na prevladujoči strukturi njihovega financiranja.

Slika 5.1: Tržni delež bank v večinski lasti tujcev in bank v večinski domači lasti, merjeno glede na bilančno vsoto bank v odstotkih

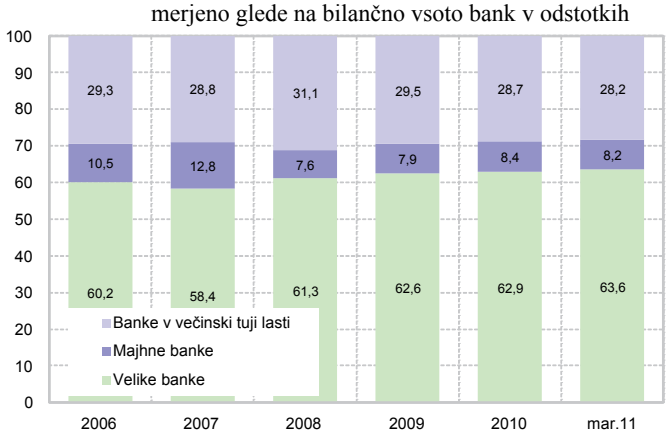

Vir: Banka Slovenije

Koncentracija bančnega sektorja

Tržna koncentracija bančnega sistema se je v letu 2010 znižala, vendar ostaja višja kot v evroobmočju.

Tržna koncentracija se je znižala tudi v letu 2010, pri obveznostih do nebančnega sektorja in pri posojilih. V primerjavi s povprečjem evroobmočja je koncentracija v Sloveniji še vedno višja, vendar se je razlika, merjena s Herfindahl- Hirschmanovim indeksom, v letu 2010 ponovno zmanjšala. Tržni delež največjih petih bank v Sloveniji je bil lani večji za 3 odstotne točke od netehtanega povprečja držav evroobmočja za leto 2009.

Tabela 5.3: Tržna koncentracija slovenskega bančnega trga, merjena s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom in tržnim deležem prvih treh oziroma prvih petih bank

	2006	2007	2008	2009	2010	Razlika 2010/2009
	Herfindahl-Hirschmanov indeks					
Bilančna vsota	1.342	1.313	1.292	1.282	1.169	-113
Bilančna vsota (evroobmočje)	634	659	687	663		
netehtano	1022	1.032	1091	1076		
Posojila nebančnemu sektorju	1.232	1.214	1.231	1.179	1.138	-41
Obveznosti do nebančnega sektorja	1.434	1.477	1.619	1.630	1.516	-114
Obveznosti do bank	1.236	1.170	1.229	1.054	1.260	206
	Tržni delež prvih 3 bank (v %)					v o.t.
Bilančna vsota	50,0	49,0	48,0	47,9	46,1	-2
Posojila nebančnemu sektorju	48,0	47,0	46,6	46,0	46,3	0
Obveznosti do nebančnega sektorja	54,0	54,2	56,6	56,5	55,2	-1
Obveznosti do bank	48,0	41,4	36,4	46,2	54,3	8
	Tržni delež prvih 5 bank (v %)					v o.t.
Bilančna vsota	62,7	59,9	59,4	60,1	59,8	-0,3
Bilančna vsota (evroobmočje)	42,8	44,1	44,7	44,6		-45
netehtano	54,4	54,7	57,1	57		-57
Posojila nebančnemu sektorju	61,3	58,4	59,3	58,7	59,4	0,7
Obveznosti do nebančnega sektorja	66,7	65,8	65,7	68,8	67,8	-1,0
Obveznosti do bank	61,4	50,9	51,2	61,3	68,3	7,0

Vir: Banka Slovenije, ECB: Report on EU Banking Structures, September 2010

5.2 Ocena bank o povpraševanju po posojilih in kreditnih standardih v Sloveniji in Evroobmočju[19]

Posojila podjetjem

Povpraševanje po posojilih podjetij je tudi leta 2010 rahlo naraščalo. Banke so ohranjale zaostrene kreditne standarde.

Anketni odgovori bank za preteklo leto odražajo rahlo naraščanje povpraševanja podjetij po posojilih. Naraščanje povpraševanja je bilo izrazitejše zaradi zaostrenih likvidnostnih razmer, vendar ga je poleg počasnega okrevanja gospodarstva zadrževala visoka zadolženost sektorja podjetij. Kljub temu anketni odgovori odražajo tudi del povpraševanja, ki ni bilo kreditno sposobno.

Slika 5.2: Povpraševanje podjetij po posojilih in kreditni standardi

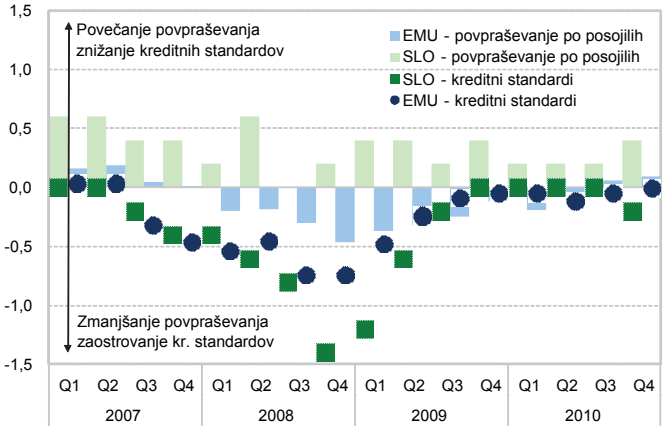

Vir: ECB, Banka Slovenije

Razmeroma močno zaostrene kreditne standarde v letih 2008 in 2009 so banke ohranjale nespremenjene v večini leta 2010. Podobna gibanja so bila značilna tudi za evroobmočje.

[19] V anketi sodeluje pet slovenskih bank. Zaradi metodoloških omejitev neposredna primerjava rezultatov med Slovenijo in celotnim evroobmočjem ni vedno popolnoma ustrezna, vsebinski sklepi pa so manj trdni kot pri kvantitativnih analizah.

V Sloveniji so banke kreditne standarde nekoliko zaostrile le v zadnjem četrtletju lanskega leta. Anketni odgovori kažejo, da so stroški virov, bilančne omejitve in konkurenca lani večinoma koristili ohranjanju zaostrenih kreditnih standardov. V prid njihovega nadaljnjega zaostrovanja so v delu bančnega sistema delovala tveganja, povezana s posameznimi panogami, zahtevanimi zavarovanji in negotovost, povezana s pričakovano splošno gospodarsko aktivnostjo. Dodatno zaostrovanje zahtev za zavarovanje posojil je bilo opazno, a ne prevladujoče. Redkeje so banke omejevale obseg posojil in zaostrovale druga določila posojilnih pogodb.

Posojila gospodinjstvom

Gospodinjstva so vedno bolj povpraševala po stanovanjskih posojilih do sredine preteklega leta 2010. Od takrat naprej anketni odgovori bank odražajo stagnacijo takega povpraševanja. Banke so kreditne standarde za stanovanjska posojila zaostrovale v prvi polovici leta in v njegovem zadnjem četrtletju. Na zaostrovanje so vplivala tveganja, povezana s splošno gospodarsko aktivnostjo, in tveganja, povezana z gibanji na stanovanjskem trgu. Posamični odgovori, ki jih ni mogoče posplošiti za celoten bančni sistem, nakazujejo, da so se banke pri stanovanjskih posojilih spremenjenim razmeram prilagajale z zaostrovanjem zahtev za zavarovanje ter v drugi polovici leta še z višanjem obrestnih pribitkov za bolj tvegana stanovanjska posojila.

Slika 5.3: Povpraševanje gospodinjstev po stanovanjskih (levo) in potrošniških posojilih (desno) ter spreminjanje kreditnih standardov

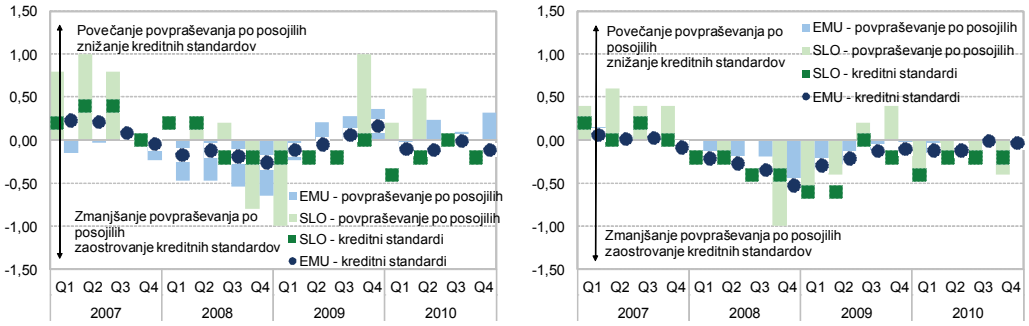

Vir: ECB, Banka Slovenije

Kot razlog za umirjeno upadanje povpraševanja po potrošniških posojilih so banke navajale zmanjševanje nakupov trajnih proizvodov, ob koncu leta pa dodale vpliv dolgotrajnosti gospodarske krize. Manjši del bančnega sistema se je lani na to odzival z zaostrovanjem kreditnih standardov za potrošniška posojila in z zaostrovanjem zahtev za njihovo zavarovanje.

5.3 Spreminjanje strukture bilance stanja

Bilančna vsota bank se je v letu 2010 zmanjšala za 2,5% oziroma za 1,3 mrd EUR.

Na zmanjšanje bilančne vsote je lani najbolj vplivalo razdolževanje bank pri ECB, zmanjšanje vlog države pri bankah in nadaljevanje razdolževanja pri bankah v tujini.

Razdolževanje bank v tujini traja že poltretje leto. Neto razdolžitev bank v tujini je v letu 2010 dosegla 1,3 mrd EUR in zaostajala za predlanskim letom, ko je znašala 3,1 mrd EUR. Potem ko je država še v letu 2009 s povečanjem vlog nadomeščala izpadle vire financiranja, je vloge v letu 2010 zmanjševala. Obseg zadolženosti bank pri Evrosistemu se je lani z zapadanjem vseh treh 12-mesečnih operacij ECB močno zmanjšal. Vloge gospodinjstev pa so se povečale bistveno manj kot v letih pred krizo. Najbolj so se povečali viri, pridobljeni z izdajanjem vrednostnih papirjev, in sicer za 1 milijardo EUR. Vendar je bilo tudi tovrstno financiranje bank za polovico manjše kot predlani.

Povečanje posojil nebančnemu sektorju je lani znašalo le 540 mio EUR. K temu je največ prispevalo kreditiranje gospodinjstev, medtem ko se je obseg posojil nefinančnim družbam zmanjšal za 399 mio EUR. Banke so še naprej zmanjševale naložbe v vrednostne papirje in razmeroma močno zmanjšale tudi obseg izpostavljenosti na medbančnem trgu. S tem so se na aktivni strani svojih bilanc prilagajale razdolževanju v svojih pasivah.

Tabela 5.4: Tržni deleži in stopnje rasti za bilančne vsote in posojila nebančnemu sektorju po posameznih skupinah bank v odstotkih

(v %)	Tržni deleži					Stopnje rasti				
	2007	2008	2009	2010	mar.11	2007	2008	2009	2010	mar.11
Bilančna vsota										
velike banke	61,5	61,3	62,6	62,9	63,5	26,5	7,7	10,8	-2,1	2,3
banke v večinski tuji lasti	28,8	31,1	29,5	28,7	28,2	22,7	21,8	2,6	-5,1	0,4
majhne banke	9,8	7,6	7,9	8,4	8,2	22,0	18,2	12,8	3,9	3,0
skupaj	100	100	100	100	100	25,0	12,5	8,4	-2,5	1,8
Posojila nebančnemu sektorju										
velike banke	56,4	56,7	56,8	57,3	57,0	37,5	13,9	1,2	2,5	0,7
banke v večinski tuji lasti	34,1	36,2	35,6	35,0	35,1	40,0	25,7	-0,5	0,0	-0,5
majhne banke	9,5	7,1	7,7	7,7	7,9	42,0	22,0	9,0	2,6	3,1
skupaj	100	100	100	100	100	38,6	18,5	1,1	1,6	0,5

Vir: Banka Slovenije

5.3.2 Pomembnejši dejavniki zmanjševanja rasti posojil

Nadaljevanje zastoja kreditne aktivnosti bank do nefinančnih družb.

Lani se je nadaljeval zastoj posojilne aktivnosti bank do podjetij, na kar je vplivalo več dejavnikov: a) visoka raven zadolženosti podjetij, b) majhno kreditno sposobno povpraševanje podjetij, c) zaostrena politika bank glede zavarovanja posojil in d) ohranjanje relativno velikih pribitkov na referenčne obrestne mere. Če upoštevamo bruto vrednosti posojil podjetjem, tj. vrednosti, ki niso zmanjšane za oslabitve oziroma popravke vrednosti posojil podjetjem, bi bila rast posojil v letu 2010 sicer pozitivna, 0,3%, namesto –2% po neto izkazu. V nominalnem obsegu bi banke namesto zmanjšanja posojil v višini 399 mio EUR (neto izkaz) realizirale neto povečanje v višini 71,5 mio EUR (bruto izkaz). V letu 2010 je obseg financiranja bank v tujini ostal razmeroma omejen. Banke so odplačale več posojil, kot so jih najele. To je bil ob izostanku drugih oblik financiranja pomemben omejitveni dejavnik posojilne ponudbe bank.

Zniževanje dinamike kreditne rasti je bilo značilno za vse skupine bank. Vendar se je pri skupini domačih bank ohranila pozitivna rast posojil do nefinančnih družb, medtem ko je bila pri bankah v večinski tuji lasti vse leto negativna. Banke v večinski tuji lasti so sočasno z zmanjševanjem kreditiranja podjetij nadpovprečno kreditirale gospodinjstva. Podjetjem so banke odobravale predvsem nova kratkoročna posojila, medtem ko je pri gospodinjstvih prevladovalo dolgoročno stanovanjsko kreditiranje. Rast stanovanjskih posojil je ob koncu leta 2010 znašala 23%. Obseg potrošniških posojil bank se je lani zmanjšal za 2,3%.

Slika 5.4: Medletne stopnje rasti naložb (levo) in posojil nebančnemu sektorju (desno) v odstotkih

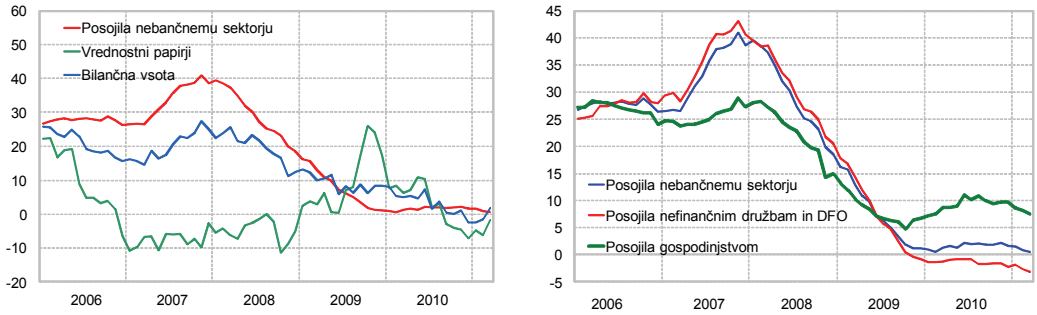

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.5: Medletne stopnje rasti posojil nefinančnim družbam in gospodinjstvom po skupinah bank v odstotkih

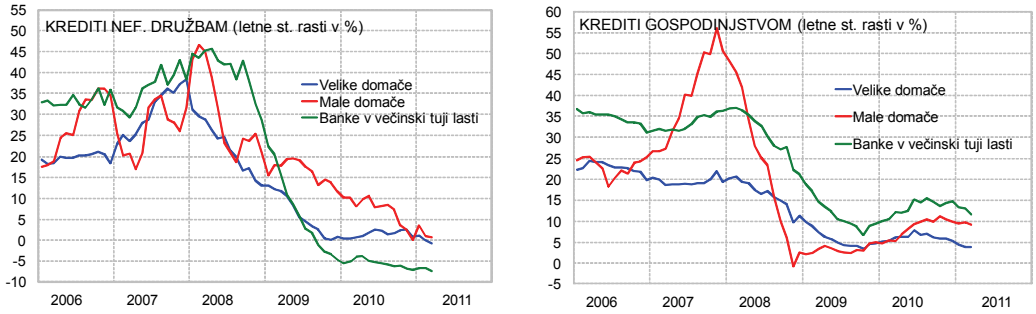

Vir: Banka Slovenije

Gibanje obrestnih mer in inflacije kot dejavnik povpraševanja po posojilih

Realna obrestna mera pri posojilih podjetjem se je znižala.

Lani se je ob zviševanju inflacije in ob razmeroma nespremenjenih ravneh nominalnih obrestnih mer realna obrestna mera bank znižala. Pri posojilih podjetjem do 1 mio EUR se je razlika med obrestno mero in inflacijo s predlanskih 5 odstotnih točk zmanjšala na 3,9 odstotne točke, pri posojilih podjetjem nad 1 mio EUR pa s 4,4 odstotne točke na 3,1 odstotne točke. Vendar zmanjšanje teh razlik ni vplivalo na povečano kreditiranje podjetij.

Slika 5.6: Višina obrestnih mer za posojila podjetjem do 1 mio EUR (levo) in nad 1 mio EUR (desno) ter stopnja inflacije v odstotkih

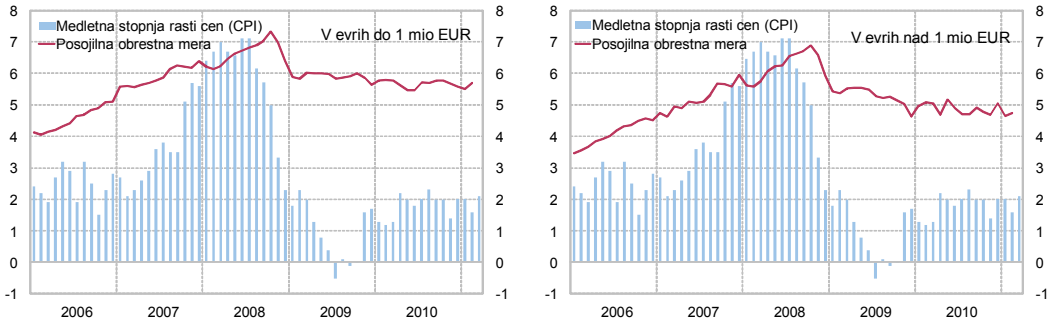

Vir: Banka Slovenije

5.3.3 Struktura naložb

Lani se je nadaljeval trend podaljševanja ročnostne strukture posojil nebančnemu sektorju. Delež dolgoročnih posojil v strukturi posojil nebančnemu sektorju se je povečal z 68,3% na 73,1%.

Slika 5.7: Medletne stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju po ročnosti ter deleži dolgo- in kratkoročnih posojil nebančnemu sektorju v odstotkih

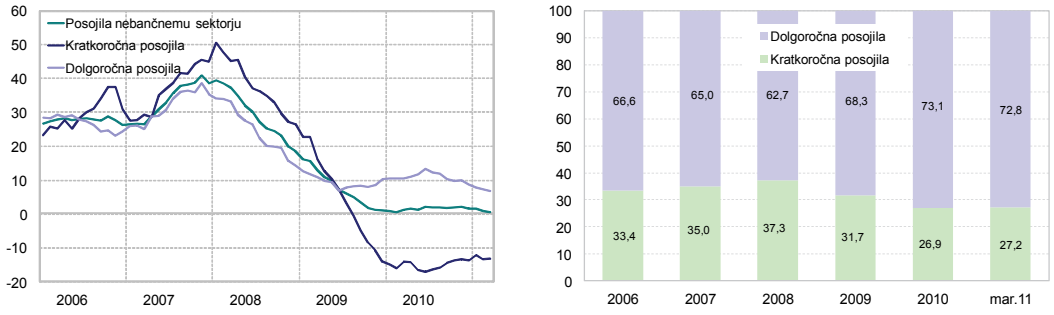

Vir: Banka Slovenije

Sprememba v strukturi ročnosti posojil.

Banke so lani podjetjem, podobno kot predlani, odobravale predvsem kratkoročna posojila. Obseg novoodobrenih kratkoročnih posojil podjetjem je bil sicer 2,5-krat večji od obsega novoodobrenih dolgoročnih posojil. Vendar pa se je stanje kratkoročnih posojil zaradi več zapadlih kakor novoodobrenih zmanjševalo. Medletna dinamika rasti kratkoročnih posojil bank nefinančnim družbam je bila močno negativna. Ker so pri

kreditiranju gospodinjstev prevladovala dolgoročna posojila gospodinjstvom, se je delež dolgoročnih posojil nebančnemu sektorju lani povečal. Izstopa delež dolgoročnih posojil v strukturi stanja posojil pri posojilih gospodinjstvom, kjer je ob koncu leta znašal štiri petine. Pri nefinančnih družbah je ob koncu leta 2010 znašal dve tretjini.

Posojila nebančnemu sektorju v tuji valuti so se vse leto zmanjševala. Konec lanskega leta so posojila v tuji valuti predstavljala le še 4,3% vseh posojil, marca 2011 pa 3,9%. Delež posojil v tuji valuti je bil največji pri posojilih gospodinjstvom, kjer je konec prvega četrtletja letošnjega leta znašal 10%, medtem ko je bil pri podjetjih zanemarljiv, saj je znašal le 1,6%.

Tabela 5.5: Struktura in rast postavk bilance stanja bančnega sektorja ob koncu leta v odstotkih

						Stopnje rasti (v %)				
	2007	2008	2009	2010	mar.11	2007	2008	2009	2010	mar.10
Bilančna vsota (v mio EUR)	42.343	47.628	51.612	50.319	51.743	25,0	12,5	8,4	-2,5	1,8
Aktiva	Struktura (v %)									
Denar	1,4	2,6	2,8	2,2	3,4	-42,9	105,9	17,0	-22,9	66,0
Posojila bankam	9,6	8,5	11,1	9,6	10,0	32,8	-1,0	41,6	-15,7	4,0
Posojila nebančnemu sektorju	66,8	70,4	65,7	68,5	67,3	38,6	18,5	1,1	1,6	0,5
posojila podjetjem	40,2	42,5	39,1	39,3	40,1	37,8	18,8	-0,4	-2,0	-3,0
posojila gospodinjstvom	15,2	15,5	15,3	17,2	15,9	27,1	14,9	6,8	9,6	7,5
posojila državi	1,1	1,1	1,4	2,3	1,5	-18,9	8,9	45,1	58,2	59,2
posojila drugim	10,3	11,3	9,9	9,7	9,9	80,7	23,4	-5,0	-4,9	-5,5
Finančna sredstva/vred. papirji	18,2	15,3	17,2	16,4	17,2	-2,2	-5,7	21,9	-6,8	-1,4
od tega državni	10,1	8,6	9,9	8,9	9,4	57,5	-4,8	24,9	-12,4	-3,0
Kapitalske naložbe	1,5	1,3	1,3	1,4	1,4	43,9	2,0	11,0	-0,8	-3,1
Druga aktiva	2,4	1,9	1,9	1,9	2,0	2,5	-11,1	5,6	0,0	1,1
Pasiva										
Obveznosti do Evrosistema	0,4	2,6	4,1	1,2	4,1	…	683,4	71,3	-72,3	-83,5
Obveznosti do bank	37,6	38,1	30,9	30,2	30,2	47,5	13,9	-12,2	-4,5	-4,6
do tujih bank	34,0	33,8	25,2	23,3	24,3	42,5	11,7	-19,1	-10,0	-9,6
Obvez. do nebančnega sekt.	45,8	43,3	45,7	46,7	45,7	10,7	6,4	14,3	-0,3	8,1
do podjetij	11,4	10,0	9,6	10,6	9,9	0,7	-1,0	3,8	7,4	5,4
do gospodinjstev	28,6	27,7	26,7	28,4	27,5	9,3	9,1	4,5	3,6	2,4
do države	3,6	3,9	7,7	6,0	6,7	35,6	22,9	114,9	-24,1	36,5
do drugih	2,2	1,6	1,6	1,7	1,6	78,8	-18,1	6,8	5,4	4,6
Obveznosti iz vred. papirjev	2,3	2,6	6,7	8,9	6,9	-1,3	30,6	172,9	31,0	38,9
Druge obveznosti	1,6	1,3	1,1	1,3	1,2	…	…	…	…	44,1
Rezervacije	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3	12,6	-15,4	-0,8	0,4	20,1
Podrejene obveznosti	3,5	3,4	3,0	3,1	3,1	48,1	8,6	-2,9	2,2	0,5
Kapital	8,4	8,4	8,3	8,2	8,5	25,2	12,4	7,5	-4,1	-4,7

Opomba: Kategorija finančnih sredstev je metodološko širša od vrednostnih papirjev ter vključuje tudi posojila, razpoložljiva za prodajo, in nekatere vrednostne papirje, razpoložljive za prodajo, ki imajo funkcijo kapitalskih naložb.
Vir: Banka Slovenije

Obseg naložb v vrednostne papirje se je lani zmanjšal za 590 mio EUR, vendar se njihov delež v bilančni vsoti ni bistveno spremenil. V povprečju se je gibal nekoliko pod 16% bilančne vsote. Hkrati so banke zmanjšale terjatve do bank za 0,9 mrd EUR. Kljub nizki posojilni rasti se je lani delež posojil nebančnemu sektorju v bilanci stanja povečal za 2,8 odstotne točke.

Zaradi krčenja bilanc bank se je povečal delež posojil nebančnemu sektorju za 2,8 odstotne točke.

Slika 5.8: Delež posojil nebančnemu sektorju in vrednostnih papirjev v bilančni vsoti v odstotkih

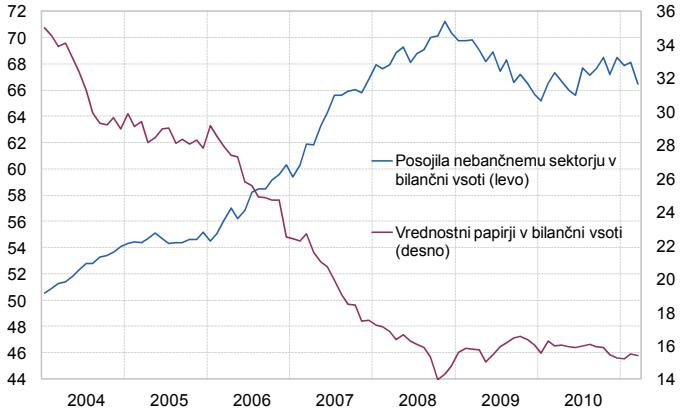

Vir: Banka Slovenije

5.3.4 Viri financiranja bank

Preteklo leto je zaznamovalo razdolževanje bank v tujini, močno zmanjšanje obveznosti do ECB in postopno umikanje vlog države iz bank.

Banke so bile konec preteklega leta za 10% manj zadolžene pri bankah v tujini. Pri bankah v tujini so se neto razdolžile za 1,3 mrd EUR, predlani za 3,1 mrd EUR. Banke virov iz tujine niso več uspele nadomestiti z vlogami države, saj je država vloge pri bankah postopoma zmanjšala; skupaj za 0,96 mrd EUR. Po pričakovanjih so banke z zapadanjem 12-mesečnih operacij dolgoročnega refinanciranja zmanjšale obveznosti do Evrosistema z 2,1 mrd EUR ob koncu leta 2009 na 0,58 mrd EUR ob koncu leta 2010. Z izdajami dolžniških vrednostnih papirjev so banke le deloma nadomestile izpad drugih virov. Tri banke so skupaj izdale za 1 milijardo EUR dolžniških vrednostnih papirjev.

Slika 5.9: Stopnje rasti virov sredstev v odstotkih (levo) in struktura virov financiranja bank v odstotkih (desno)

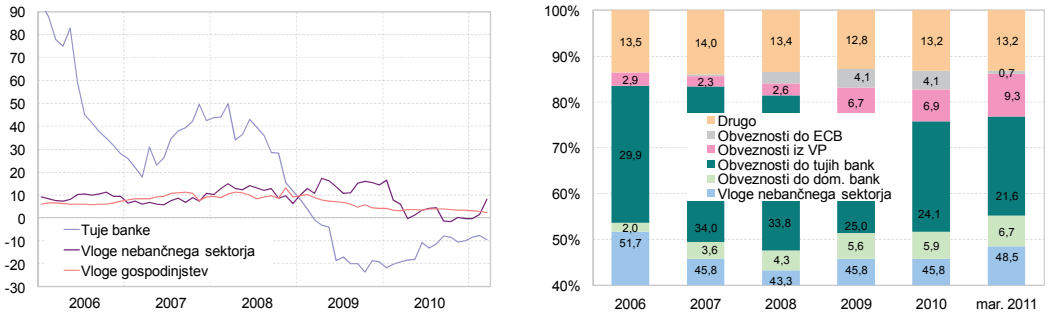

Vir: Banka Slovenije

Povečanje vlog gospodinjstev pri bankah je bilo manjše kot pred krizo.

Neto povečanje vlog gospodinjstev je bilo lani s 490 mio EUR že drugo leto zaporedoma bistveno manjše kot pred krizo. Zaradi zmanjšanja vlog države so se ob manjšem vplivu preostalih sektorjev vloge celotnega nebančnega sektorja lani zmanjšale za 63 mio EUR. Omejitve pri financiranju so vplivale tudi na znižano dinamiko kreditiranja nebančnega sektorja.

Slika 5.10: Razmerje med posojili bank nebančnemu sektorju in vlogami nebančnega sektorja pri bankah konec let po skupinah bank (levo) ter razmerje med vpoglednimi, kratko- in dolgoročnimi obveznostmi bank do nebančnega sektorja za bančni sistem v odstotkih (desno)

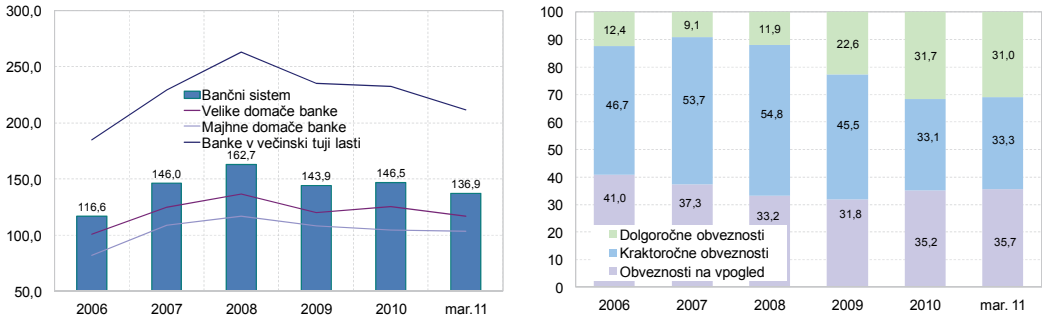

Vir: Banka Slovenije

Delež dolgoročnih vlog v strukturi vlog nebančnega sektorja se je povečal.

Lani se je povečal delež dolgoročnih vlog v strukturi vlog nebančnega sektorja za 9 odstotnih točk, na 32%. Pri vlogah gospodinjstev je ta delež znašal blizu 28%. Večina povečanja vlog gospodinjstev je bila dolgoročnih, vendar samo z ročnostjo med enim in dvema letoma. Dodatno je k povečanju deleža dolgoročnih vlog v strukturi vlog nebančnega sektorja prispevalo povečanje vlog države z originalno ročnostjo, daljšo od enega leta. Ker je država lani zmanjšala predvsem vloge krajših ročnosti, je to povečalo delež dolgoročnih vlog v njihovi strukturi. Delež vlog nebančnega sektorja v bilančni vsoti je ob koncu leta 2010 znašal 46,7% in se je zvišal za eno odstotno točko.

Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja se je v zadnjih letih zmanjšalo.

Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja se je po letu 2008 zmanjševalo. Lani se je ta proces zaustavil na še vedno visokih ravneh. Potem ko je ob vrhu kreditnega cikla znašalo 163%, se je do konca leta 2010 znižalo na 146,5%. V zadnjih dveh letih so to razmerje izboljšale predvsem povečane vloge države, katerih velik del je kljub lanskemu delnemu umiku še ostal v bančnem sistemu. Ob izvzetju vlog države bi ob koncu leta 2010 sicer znašalo visokih 168%. Med posameznimi skupinami bank so razlike v razmerju med posojili in vlogami nebančnega sektorja razmeroma velike. Največje je razmerje pri skupini bank v večinski tuji lasti in najmanjše pri skupini majhnih bank, vendar tudi v tem primeru presega 100%.

5.3.5 Stroški financiranja bank

Stroški financiranja bank so naraščali zaradi zviševanja tržnih obrestnih mer in spremembe strukture virov financiranja.

Povprečni stroški financiranja bank so konec februarja 2011 dosegli dobre 3% in presegli najnižjo raven iz junija 2010 za 0,25 odstotne točke. Zviševanje stroškov financiranja je bilo posledica zviševanja tržnih obrestnih mer in povečanja deleža relativno dražjih virov v strukturi virov financiranja.[20] Od junija 2010, ko so dosegli najnižjo vrednost, do marca 2011 se je 3-mesečni EURIBOR povečal za dobre 0,5 odstotne točke. Tržni udeleženci pričakujejo nadaljnje zviševanje obrestnih mer. V strukturi financiranja bank se je lani najbolj zmanjšal delež cenovno najugodnejših virov Evrosistema, ki je konec februarja 2011 znašal le še 0,9%, in delež sredstev, pridobljenih pri tujih bankah. Po drugi strani se je povečal delež relativno dražjih virov: vlog nebančnega sektorja in izdanih vrednostnih papirjev.

[20] Viri financiranja bank, upoštevani v izračunu, predstavljajo 93% bilančne vsote bank (februar 2010). Stroški financiranja bank so izračunani pred davki. Stroški dolžniškega kapitala so ocenjeni na podlagi gibanja obrestnih mer za: vloge nebančnega sektorja, obveznosti do tujine (bank (krediti in vloge), ECB in drugih sektorjev) in dolžniških vrednostnih papirjev (vključno s podrejenimi dolžniškimi vrednostnimi papirji). Stroški lastniškega kapitala so ocenjeni z dvostopenjskim modelom diskontiranja dividend za banke, katerih delnice kotirajo na LJSE.

Slika 5.11: Povprečni in mejni stroški financiranja bank (levo) ter povprečni stroški lastniškega in dolžniškega kapitala (desno) v odstotkih

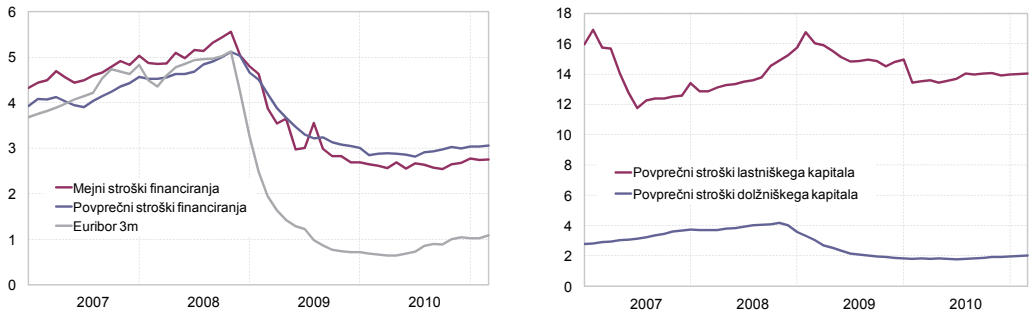

Vir: Banka Slovenije

Lastniško financiranje je najdražje. Povprečni stroški lastniškega kapitala so se lani gibali okoli 14%. Povprečni stroški dolžniškega financiranja so se od lanskega junija do konca februarja zvišali za slabo četrtino odstotne točke. Najdražji dolžniški vir ostajajo s 3,1% izdani vrednostni papirji, sledi financiranje prek vlog nebančnega sektorja z blizu 2% in viri od tujih bank s ceno okoli 1,6%. Cena virov Evrosistema je znašala lani 1%. Od junija 2010, ko so stroški financiranja dosegli najnižje vrednosti, do februarja 2011 so se zvišali stroški vseh oblik dolžniškega financiranja, najbolj pri obveznostih do bank v tujini, za 37 bazičnih točk, in pri vlogah nebančnega sektorja, za 16 bazičnih točk.

Domače banke so relativno cenejše vire le delno nadomestile z izdajami dolžniških vrednostnih papirjev.

Potem ko se je v prvem letu krize pomembno povečalo financiranje večjih slovenskih bank z izdajami dolžniških vrednostih papirjev, se je lani tovrstno zadolževanje povečalo za 1 milijardo EUR. Državna garancija za izdane vrednostne papirje, ki je bila začasen ukrep, veljaven do konca 2010, je bankam omogočila, da so na mednarodnih trgih z izdajami obveznic prišle do virov po relativno ugodni ceni. Lani so se v tujini z državno garancijo v manjšem znesku zadolžile tudi majhne domače banke. Največji delež financiranja v tujini je potekal prek izdaj vrednostnih papirjev SID banke, za katere obveznosti posredno jamči država. S krizo je postalo izdajanje obveznic za banke v večinski domači lasti pomembnejši bančni vir kot v preteklosti.

Slika 5.12: Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank v odstotkih

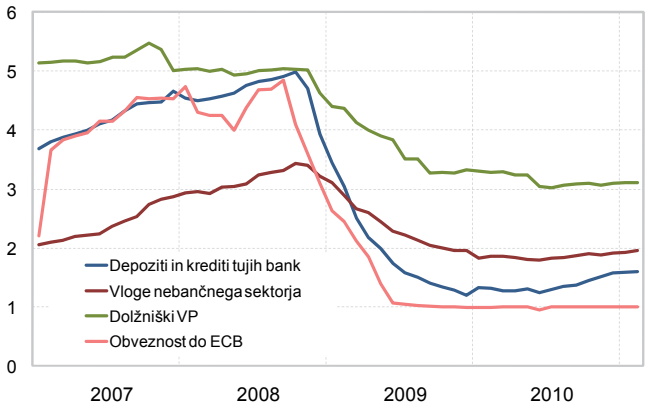

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.13: Struktura stanj (levo) in tokov dolžniških finančnih virov bank – polletne oziroma četrtletna vsota (desno) v odstotkih

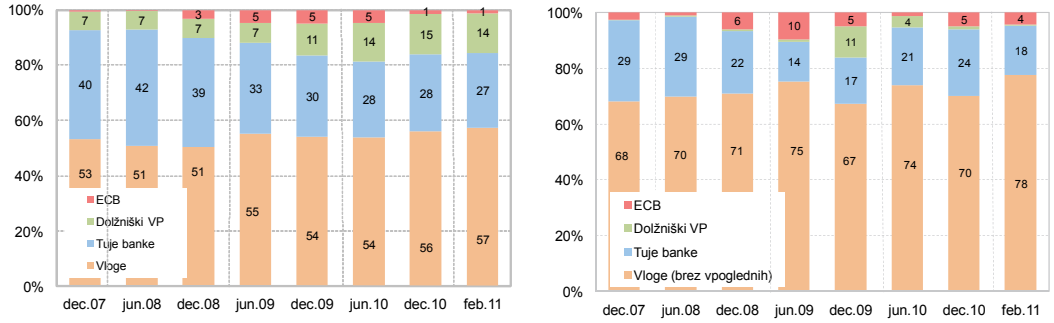

Vir: Banka Slovenije

Razlike v stroških financiranja med skupinami bank[21]

Banke v večinski tuji lasti imajo najnižje stroške financiranja zaradi najugodnejše strukture virov.

Najnižje povprečne stroške financiranja imajo banke v večinski tuji lasti. Konec februarja 2011 so ti znašali 2,5%, sledijo jim velike domače banke s 3,3% in majhne domače banke s 3,6%. Od junija 2010 do konca februarja 2011 so se obrestne mere zvišale za 24 bazičnih točk pri obeh skupinah domačih bank in za 27 bazičnih točk pri skupini bank v večinski tuji lasti. Banke v večinski tuji lasti imajo cenovno najugodnejšo strukturo financiranja zaradi skoraj polovičnega deleža virov tujih bank. Razlike v stroških financiranja med posameznimi skupinami bank se lani, potem ko so se v prvem letu krize povečale, niso bistveno spremenile. Ker so banke v večinski domači lasti po nastopu krize težje in po cenovno manj ugodnih pogojih pridobivale vire v tujini, so njihovi povprečni stroški financiranja še vedno višji od povprečnih stroškov financiranja bank v večinski tuji lasti; velike domače banke so imele februarja 2011 v primerjavi z bankami v večinski tuji lasti za 0,75 odstotne višje stroške, majhne domače banke za 1,1 odstotne točke.

V strukturi virov domačih bank se je v zadnjih dveh letih delež obveznosti do tujih bank zmanjšal za 12 odstotnih točk. Hkrati se je z izdajami vrednostnih papirjev njihov delež v strukturi virov financiranja v zadnjih dveh letih povečal za 11 odstotnih točk. Čeprav so si banke tudi lani razmeroma močno konkurirale z obrestnimi merami za vloge nebančnega sektorja, se je delež vlog v strukturi virov ob koncu leta 2011 povečal predvsem zaradi odplačila virov, zlasti obveznosti do Evrosistema.

Slika 5.14: Povprečni stroški financiranja (levo) in struktura stanj dolžniških virov financiranja (desno) po skupinah bank v odstotkih

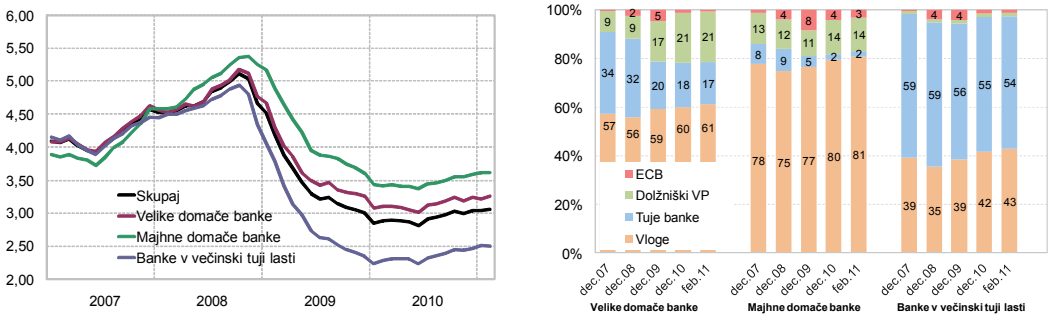

Vir: Banka Slovenije

Banke v večinski tuji lasti izstopajo z najugodnejšo strukturo virov financiranja.

V strukturi virov financiranja se je bankam povečal delež vlog nebančnega sektorja. Razlike v stroških financiranja z vlogami se lani med domačimi bankami in bankami večinski tuji lasti niso spreminjale. Povprečni stroški vlog pri bankah v večinski tuji lasti so bili od tistih pri velikih domačih bankah nižji za 52 bazičnih točk, mejni pa za 43 bazičnih točk.

Zviševanje obrestnih mer in neugodnejša struktura virov financiranja lahko v prihodnosti podražita posojila.

Glede na pričakovanja tržnih udeležencev na mednarodnih finančnih trgih lahko pričakujemo vztrajno zviševanje stroškov financiranja bank. Ker trenutno ne moremo pričakovati izboljšanja stroškovne strukture financiranja bank – začasne operacije ECB so se zaradi svoje kratkoročnosti izčrpale, banke se manj financirajo pri bankah v tujini, obseg domačih vlog nebančnega sektorja pa je v obdobju vztrajanja gospodarske krize omejen – bo to povzročalo pritiske na višje posojilne obrestne mere.

[21] Ocena stroškov lastniškega kapitala je zaradi omejenega števila kotacij delnic bank na LJSE enaka za vse skupine bank. Razlike v stroških financiranja bank nastajajo samo zaradi razlik v stroških dolžniškega kapitala in deležih lastniškega kapitala v virih financiranja po posameznih skupinah bank.

Razlike v strukturi virov financiranja po posameznih skupinah bank

Tabela 5.6: Deleži posameznih oblik financiranja v bilančni vsoti po skupinah bank

(v %)	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj ban. sistem
		Obveznosti do tujih bank		
2008	27,7	6,8	52,3	33,8
2009	16,8	3,5	48,9	25,2
2010	15,0	1,7	47,8	23,3
2011 marec	13,8	1,7	45,0	21,6
		Vloge nebančnega sektorja		
2008	47,8	56,7	31,1	43,3
2009	49,6	59,2	33,7	45,7
2010	49,8	60,2	36,0	46,7
2011 marec	51,0	61,8	39,1	48,5
		Vloge gospodinjstev		
2008	32,0	30,6	18,6	27,7
2009	30,3	30,3	18,2	26,7
2010	31,4	31,7	20,9	28,4
2011 marec	30,1	32,4	20,7	27,7
		Vloge države		
2008	4,3	6,6	2,5	3,9
2009	8,7	10,9	4,7	7,7
2010	6,9	10,2	2,9	6,0
2011 marec	9,9	13,2	5,8	9,0
		Izdani dolžniški vrednostni papirji		
2008	3,5	6,4	0,0	2,6
2009	10,0	5,2	0,0	6,7
2010	13,2	7,8	0,0	8,9
2011 marec	13,7	7,7	0,0	9,3
		Obveznosti do Evrosistema		
2008	2,1	3,0	3,3	2,6
2009	3,9	6,4	3,7	4,1
2010	0,9	3,1	1,2	1,2
2011 marec	0,4	2,1	0,8	0,7

Vir: Banka Slovenije

Delež financiranja bank na grosističnih trgih v bilančni vsoti je bil konec lanskega leta primerljiv s predlanskim. Izdani vrednostni papirji in obveznosti do tujih bank skupaj so predstavljali okrog 32% bilančne vsote, kolikor so pred zaostritvijo finančne krize predstavljale samo obveznosti do tujih bank. V zadnjih treh letih postopoma narašča delež izdanih vrednostih papirjev med obveznostmi, ki se je povečal z 2,6% na skoraj 9% bilančne vsote ob koncu leta 2010. Najuspešnejše pri tem načinu financiranja so velike domače banke s 13,2-odstotnim deležem med obveznostmi.

5.3.6 Pokritost posojil bank z viri financiranja

Pokritost posojil z vlogami v letu 2010 se je le malo poslabšala.

V letu 2010 se je pokritost posojil nebančnega sektorja z vlogami le malo poslabšala, za 1,3 odstotne točke, na 68,2%. Ob umiku vlog države iz bank je glavni razlog za to zastoj kreditne aktivnosti. Lani se je zmanjšala pokritost posojil z obveznostmi do tujih bank in nekoliko povečala pokritost posojil z izdanimi vrednostnimi papirji bank.

Slika 5.15: Pokritost posojil nebančnemu sektorju z različnimi viri po skupinah bank in za bančni sistem v odstotkih

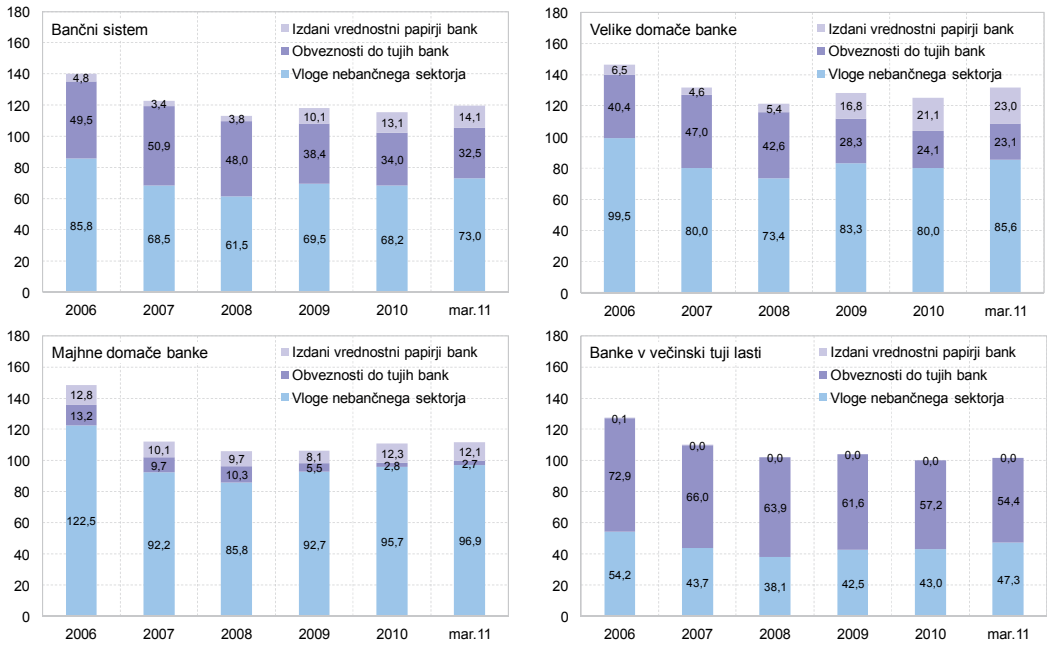

Vir: Banka Slovenije

Pomen posameznih oblik virov financiranja glede na različne skupine bank se odraža v pokritosti posojil z vlogami nebančnega sektorja. Ob koncu leta 2010 so imele velike domače banke kar 80% vseh posojil nebančnemu sektorju pokritih z vlogami nebančnega sektorja, majhne domače banke 96%, banke v večinski tuji lasti pa le 43%. Velike domače banke so imele s tujimi bančnimi viri pokrito slabo četrtino vseh posojil, banke v večinski tuji lasti pa kar 57%. Pokritost posojil z izdanimi vrednostnimi papirji je konec lanskega leta pri skupini velikih domačih bank dosegla 21%, pri skupini majhnih domačih bank pa 12%. Banke v večinski tuji lasti se tudi lani niso financirale z izdajanjem dolžniških vrednostnih papirjev, saj se praviloma financirajo neposredno pri bankah materah.

Različna struktura virov se med posameznimi skupinami bank odraža v razlikah v pokritosti posojil z njimi.

Zunajbilanca in poslovanje po pooblastilu

Lani se je stopnja rasti zunajbilance močno znižala, za dobrih 20 odstotnih točk, na 9,9%. Zaradi negativne rasti bilančne vsote se je razmerje med zunajbilanco in bilanco bančnega sistema nekoliko povečalo in ob koncu leta 2010 doseglo 218%. K povečanju zunajbilance v višini blizu 10 mrd EUR so največ, 8 mrd EUR, prispevala prejeta jamstva.

Tabela 5.7: Struktura in rast postavk zunajbilance bančnega sektorja ob koncu leta v odstotkih

						Stopnje rasti (v %)				
	2007	2008	2009	2010	Mar. 11	2007	2008	2009	2010	Mar. 11
Zunajbilanca (v mio EUR)	68.843	76.185	99.637	109.540	112.837	39,2	10,7	30,8	9,9	12,0
	Struktura v (%)									
Akreditivi	0,3	0,2	0,1	0,0	0,0	19,5	-37,1	-10,6	-74,4	-69,5
Garancije in sredstva, dana v zastavo	4,6	4,5	3,6	3,5	3,3	17,8	10,1	4,1	7,8	4,0
Prevzete finančne obveznosti	7,6	5,8	4,4	3,4	3,2	30,1	-15,1	0,2	-16,2	-15,6
Izvedeni finančni instrumenti	16,2	14,7	14,0	12,9	13,2	73,1	0,6	24,4	1,6	9,7
Depo in druga evidenca VP	12,0	7,6	6,4	4,3	4,4	24,2	-29,8	10,1	-26,6	-12,6
Evidenca odpisanih terjatev	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	18,6	34,4	-1,2	5,9	6,3
Druga zunajbilanca	59,3	67,0	71,3	75,7	75,7	38,5	25,1	39,2	16,7	16,5
prejeta jamstva	36,8	43,6	49,1	51,9	50,2	38,7	31,1	47,4	16,3	10,4
prejete garancije in državno poroštva	2,0	3,0	3,2	4,0	4,0	21,1	65,2	42,5	37,2	34,3
drugo	20,5	20,4	18,9	19,7	21,5	40,0	10,3	21,1	14,4	30,1

Vir: Banka Slovenije

5.4 Donosnosti in kazalniki uspešnosti poslovanja bank

Slovenski bančni sistem je lani posloval z izgubo v višini 101 mio EUR.

Zaradi nizke gospodarske rasti in realizacije kreditnega tveganja se je lani močno zmanjšala poslovna uspešnost bank. Izguba bančnega sistema pred obdavčitvijo je po nerevidiranih podatkih v letu 2010 znašala 101,2 mio EUR. Neto obrestni prihodki bank so bili lani sicer višji za 11,3 %, neobrestni prihodki pa nižji za 11,5 %. Na zmanjšanje neto neobrestnih prihodkov je vplivala izguba iz finančnih sredstev in obveznosti, namenjenih trgovanju. Bruto dohodek bank se je lani le nekoliko povečal. Banke so v letu 2010 oblikovale za 810 mio EUR stroškov oslabitev in rezervacij oziroma za 62 % več kot predlani.

Tabela 5.8: Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja

	Obseg (v mio EUR)			Stopnje rasti (v %)			Delež v bruto dohodku (v%)		
	2009	2010	mar.11	2009	2010	mar.11	2009	2010	mar.11
Neto obresti	932,2	1037,8	256,2	-1,3	11,3	-0,5	65,4	70,4	72,0
Neobrestni prihodki	493,1	436,6	96,6	18,7	-11,5	-3,6	34,6	29,6	28,0
od tega neto opravnine	335,5	343,2	85,5	-1,2	2,3	1,9	23,5	23,3	23,5
od tega čisti dobički/izg. iz FS in obvez. nam. trg.	41,5	-48,5	2,7	…	…	…	2,9	-3,3	-7,1
Bruto dohodek	1425,3	1474,4	352,7	4,8	3,4	-1,4	100	100	100
Operativni stroški	765,2	765,9	181,6	-1,4	0,1	0,2	53,7	51,9	50,6
stroški dela	415,5	413,3	103,2	0,8	-0,5	0,1	29,1	28,0	28,8
Neto dohodek	660,2	708,5	171,2	13,0	7,3	-3,0	46,3	48,1	49,4
neto oslabitve in rezervacije	499,6	809,7	126,2	79,8	62,1	12,5	35,1	54,9	31,4
od tega osl. in rez. po odpl. vrednosti	433,9	638,7	109,0	157,9	47,2	-2,1	30,4	43,3	31,1
Poslovni izid pred obdavčitvijo	160,5	-101,2	45,0	-47,6	…	…	11,3	-6,9	18,0
davki iz dobička	38,7	-3,1	8,3	-33,9	…	…	2,7	-0,2	3,4
Poslovni izid po obdavčitvi	121,8	-98,1	36,7	-50,8	…	…	8,5	-6,7	14,6

Vir: Banka Slovenije

Povečanje deleža neto obresti v bruto dohodku bank.

Delež neto obresti v bruto dohodku se je lani povečal na 70,4% zaradi zmanjšanja neto neobrestnih prihodkov. Obrestna marža na obrestonosno aktivo se je zvišala na 2,13%, kar je posledica hitrejše rasti neto obresti od obrestonosne aktive. Medtem ko so se prve lani povečale za 11%, je rast povprečne bruto obrestonosne aktive znašala slabe 4%. Povečanje neto obrestnih prihodkov je posledica hitrejšega zniževanja obrestnih odhodkov od zmanjševanja obrestnih prihodkov. Rast neto obrestnih prihodkov vseh skupin bank je bila lani pozitivna. Najbolj so jih povečale majhne domače banke, za 19,5%. Hkrati so se vsem skupinam bank zmanjšali neto neobrestni prihodki, najbolj prav tako pri skupini majhnih domačih bank, za 22%. Največji delež neto obresti v strukturi bruto dohodka so imele majhne domače banke, znašal je skoraj tri četrtine, pri neobrestnih prihodkih pa velike domače banke, 32%.

Tabela 5.9: Povprečna efektivna aktivna in efektivna pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in neto obrestna marža v odstotkih

(v %)	2006	2007	2008	2009	2010
Povprečna aktivna obrestna mera	4,81	5,51	6,09	4,45	4,23
Povprečna pasivna obrestna mera	2,59	3,37	4,11	2,61	2,20
Obrestni razmik med efekt. obr. merami	2,22	2,14	1,98	1,84	2,03
Neto obrestna marža na obrestovano aktivo	2,37	2,33	2,20	1,99	2,13

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.16: Povprečna efektivna aktivna in efektivna pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in obrestna marža v odstotkih

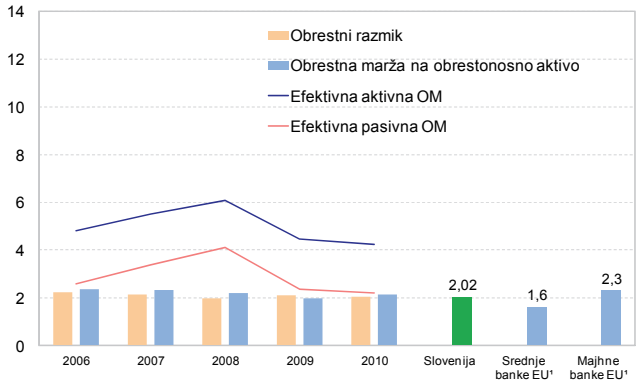

Opomba: [1] Ločeno prikazani podatki so za obrestno maržo v Sloveniji v letu 2010, v državah EU, ki so poročale po mednarodnih računovodskih standardih, pa za leto 2009, ter so izračunani kot razmerje med neto obrestnimi prihodki in celotno aktivo. Pri obrestnih maržah bank EU je upoštevana neto obrestna marža srednje velikih bank oziroma majhnih bank.
Vir: Banka Slovenije, EU Banking Sector Stability, September 2010

Slika 5.17: Delež neto obrestnih in neto neobrestnih prihodkov v bruto dohodku bank v odstotkih (levo) ter poraba bruto dohodka v odstotkih (desno)

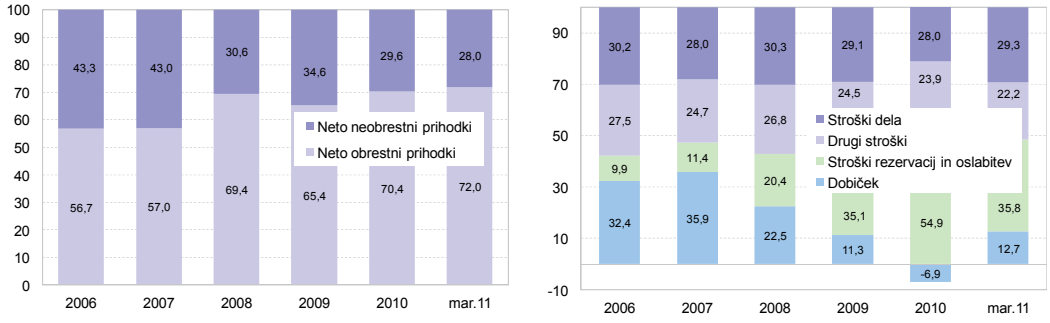

Vir: Banka Slovenije

Visoki stroški oslabitev in rezervacij pri bankah so posledica vztrajanja slabih gospodarskih razmer.

Visoki stroški oslabitev in rezervacij, ki so odražali poslabševanje strukture bančnih terjatev zaradi slabih gospodarskih razmer, so bili razlog za izgubo v bančnem sistemu v letu 2010. Delež stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku se je lani povečal skoraj za 20 odstotnih točk in dosegel 54,9%. Delež operativnih stroškov v bruto dohodku bank se le počasi zmanjšuje v zadnjih letih in še vedno presega 50%.

Delež operativnih stroškov v strukturi porabe dohodka bank po posameznih skupinah bank lani ni bistveno odstopal od preteklih let. Nekoliko se je zmanjšal delež operativnih stroškov v dohodku, za dobre štiri odstotne točke, na 53,2%, pri skupini bank v večinski tuji lasti. Ta skupina bank ima sicer še vedno največji delež operativnih stroškov v bruto dohodku. Vse skupine bank so v letu 2010 močno povečale stroške oslabitev in rezervacij: skupina velikih domačih bank, za 67%, banke v večinski tuji lasti za 62% in skupina majhnih domačih bank za 25%.

Kazalniki uspešnosti poslovanja bank so se poslabšali.

Donosnost na kapital bank je bila negativna, –2,4%, zaradi izgube v bančnem sistemu. Obrestna marža na bilančno vsoto se je lani povečala na 2,13%, neobrestna marža pa znižala na 0,85%.

Tabela 5.10: Kazalniki poslovanja bank v odstotkih

(v %)	2006	2007	2008	2009	2010
Donos na aktivo	1,25	1,36	0,67	0,32	-0,20
Donos na kapital	15,06	16,28	8,14	3,85	-2,36
Stroški v bruto dohodku	57,76	52,75	57,05	53,68	51,95
Obrestna marža na obrest. aktivo	2,35	2,32	2,20	1,99	2,13
Obrestna marža na bilančno vsoto	2,18	2,15	2,08	1,88	2,02
Neobrestna marža	1,67	1,63	0,92	0,99	0,85
Bruto dohodek na povprečno aktivo	3,85	3,78	3,00	2,87	2,87

Vir: Banka Slovenije

Marža finančnega posredništva je bila v letu 2010 pri obeh skupinah bank razmeroma izenačena. Pri domačih bankah je znašala 2,84%, pri bankah v večinski tuji lasti pa 2,97%. Domače banke so v letu 2010 poslovale z nižjo obrestno maržo (1,96%), kakor banke v večinski tuji lasti (2,18%). Delež operativnih stroškov v povprečni aktivi je pri bankah v večinski tuji lasti znašal 1,58%, pri domačih bankah pa 1,46%.

Slika 5.18: Gibanje neto obrestnih in neobrestnih prihodkov, operativnih stroškov in neto rezervacij v odstotkih povprečne aktive (levo) ter gibanje donosnosti na kapital in vplivi štirih dejavnikov na smer spreminjanja donosnosti na kapital bank (desno)

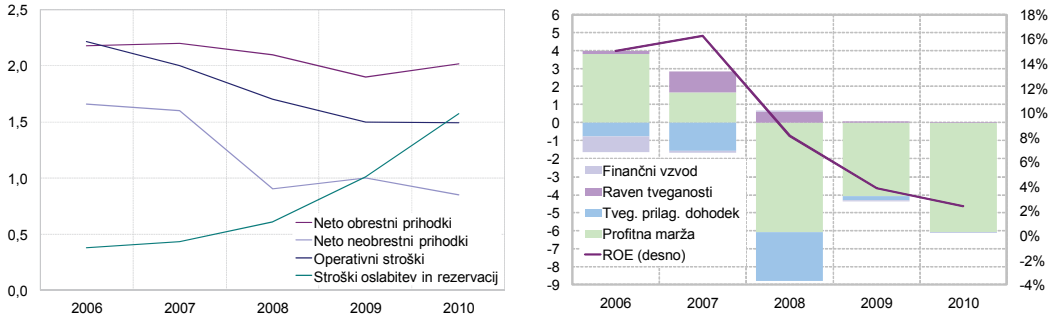

Vir: Banka Slovenije

Gibanje dobička bank na kapital lahko analiziramo z razčlenitvijo donosnosti na štiri komponente oziroma količnike: profitno maržo, tveganju prilagojeni dohodek, prevzeto tveganje in finančni vzvod.

Lani je k znižanju dobičkonosnosti bank prispevala močno zmanjšana profitna marža, medtem ko je bil prispevek drugih komponent na znižanje oziroma povečanje dobičkonosnosti zanemarljiv. Negativna profitna marža je tako izrazito zniževala donosnost v bančnem sistemu.

Tabela 5.11: Razčlenitev donosnosti na kapital na štiri dejavnike

Leto	Profitna marža: dobiček pred. obd. / bruto dohodek	*	Tveg. prilag. dohodek: bruto dohodek / tveg. prilag. akt.	*	Raven tveganosti: tveg. prilag. akt. / bilančna vsota	*	Finančni vzvod: bilančna vsota / kapital	=	Donosnost: ROE
2006	0,32		0,06		0,66		12,12		0,151
2007	0,36		0,05		0,71		12,05		0,163
2008	0,23		0,04		0,77		12,17		0,081
2009	0,11		0,04		0,78		11,91		0,039
2010	-0,07		0,04		0,78		11,99		-0,024

Vir: Banka Slovenije

5.5 Tveganja v bančnem sektorju

Anketa bank o tveganjih v bančnem sektorju

Po oceni bank se bodo v naslednjem letu makroekonomskim tveganjem pridružila tveganja spreminjanja strategij bank.

Izpostavljenost bank posameznim vrstam tveganj v tekočem letu je ocenjena na podlagi anketnih odgovorov skupine bank. Rezultati ankete kažejo precejšnje povečanje tveganja, povezanega s strategijami bank, na račun zmanjšanja drugih tveganj. Banke ga pojasnjujejo z vrsto dejavnikov, med katerimi prevladuje zaskrbljenost zaradi učinkovitosti poslovanja. Navajajo tudi tveganje ugleda, ki je med drugimi dejavniki opazno, a ne prevladujoče.

Pred bankami je obdobje strateškega prilagajanja v razmerah potreb po rekapitalizaciji, nadaljevanja slabih poslovnih rezultatov podjetij ter počasnega gospodarskega okrevanja. Zato med tveganji prevladuje tveganje makroekonomskega okolja s kreditnim tveganjem. Slednje je precej bolj izraženo od tveganj makroekonomskega okolja ter deloma povezano s tveganji nepremičninskega trga. Banke ocenjujejo, da bosta kreditno tveganje in tveganje, povezano z razmerami na nepremičninskem trgu, v letu 2011 naraščala ter so relativno manj zaskrbljene zaradi gospodarskih razmer v mednarodnem okolju.

Slika 5.19: Primerjava rezultatov anket bank, izvedenih v letih 2007–2011, o glavnih tveganjih za leto naprej v odstotkih

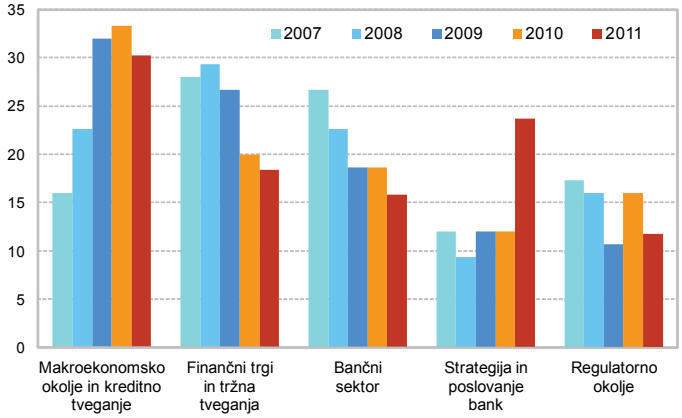

Vir: Banka Slovenije, letne ankete bank

Tveganja finančnih trgov so se zmanjšala.

Tveganje finančnih trgov se je v letošnjih ocenah zmanjšalo, vendar ostaja tretje najpomembnejše. Med razlogi zanj banke navajajo pričakovane spremembe obrestnih mer ter izražajo določeno zaskrbljenost glede dostopa do finančnih virov, likvidnosti trgov in gibanja tečajev.

Zniževanje bonitetnih ocen slovenskih bank

Agencija Moody's je lani zniževala bonitetne ocene slovenskih bank zaradi slabšanja kakovosti portfelja, zniževanja kapitalske ustreznosti in negotovega gospodarskega okrevanja.

S primerom agencije Moody's je ponazorjeno, kako in zakaj so se leta 2010 zniževale bonitetne ocene slovenskih bank.

Aprila 2010 je agencija znižala bonitetne cene hibridnih vrednostnih papirjev NLB d.d., NKBM d.d. in Abanke Vipe d.d. Znižanje je bilo posledica spremembe predpostavk ocen agencije Moody's. Pred finančno krizo so ocene temeljile na predpostavki, da bi podpora vlad in centralnih bank bankam v težavah lahko delovala v prid imetnikom tovrstnih instrumentov, kar pa se v obdobju krize v mnogih primerih ni potrdilo[22].

Junija 2010 je agencija v pregled za morebitno znižanje uvrstila bonitetne ocene[23] NLB d.d. (in ene od njenih hčerinskih družb) in NKBM d.d. To je utemeljila s slabšanjem kakovosti naložbenega portfelja v drugem polletju leta 2009, ki je bilo hitrejše od pričakovanj, ter v nadaljevanju negotovosti gospodarskega okrevanja v Sloveniji in na sosednjih trgih, kjer banki poslujeta[24].

Septembra 2010 je znižala bonitetne ocene trem bankam[25]:

- NLB d.d.: bonitetne ocene za depozite za dve stopnji na "A3/Prime-2" in oceno finančne moči banke na "D+". Ocenam so hkrati pripisali negativen izgled. Znižana je bila tudi ocena ene od hčerinskih družb NLB d.d.
- NKBM d.d.: bonitetne ocene za depozite za dve stopnji na "Baa1/Prime-2" in oceno finančne moči banke na "D". Ocenam so pripisali negativen izgled.
- Abanka Vipa d.d.: bonitetne ocene za depozite za eno stopnjo na "Baa1". Ocena finančne moči banke "D+" je bila potrjena, kratkoročna P-2 ocena pa je ostala nespremenjena. Vse ocene so dobile negativen izgled.

Razlogi znižanja bonitetnih ocen so bili pritisk poslovnega okolja oziroma počasno gospodarsko okrevanje po recesiji leta 2009, povečevanje deleža nesolventnih podjetij, posledično poslabšanje kakovosti naložbenega portfelja in v drugi polovici leta 2010 močno povečane oslabitve. Kapitalsko ustreznost so ocenili kot primerno. Vendar finančni položaj bank ostaja pod pritiskom možnega povečevanja deleža nedonosnih terjatev in poslabševanja možnosti bank, da bi z dobički povečevale kapital. Verjetnost, da bi se vse opisano nadaljevalo, je bil razlog negativnega izgleda bonitetnih ocen.

Januarja 2011 je agencija Moody's najavila preučitev možnosti zmanjšanja bonitetnih ocen za depozite in ocen finančne moči NLB d.d., NKBM d.d. in Abanke Vipe d.d.[26]

[22] Vir: http://www.moodys.com/viewresearchdoc.aspx?lang=en&cy=global&docid=PR_197897.
[23] "deposit ratings" in "bank financial strength rating (BFSR)".
[24] Vir: http://www.moodys.com/viewresearchdoc.aspx?lang=en&cy=global&docid=PR_200414.
[25] Vir: http://www.moodys.com/viewresearchdoc.aspx?lang=en&cy=global&docid=PR_205915.

Odločitev je bila utemeljena s slabim položajem sektorja podjetij, ki naj bi tudi v prihodnje slabšal kakovost naložbenega portfelja bank. Odločitev je deloma povzročila nezmožnost plačevanja treh večjih slovenskih posojilojemalcev gradbene dejavnosti in dejavnosti holdingov. Agencija Moody's je napovedala, da bo v pregledu podrobneje ocenila obseg nadaljnjega slabšanja kakovosti naložb navedenih treh bank in potrebe po kapitalu.

5.6 Likvidnostno tveganje in tveganje refinanciranja bank

Zaradi zaostrenih pogojev financiranja na mednarodnih finančnih trgih so banke lani najele manj posojil po manj ugodnih pogojih. Banke so se lani v tujini razdolžile v višini 1,3 mrd EUR, od jeseni 2008 do marca 2011 pa že za 5,5 mrd EUR.

Z vlogami države banke v letu 2010 niso več uspele nadomeščati vse nižjih virov iz tujine, saj je država postopoma umikala vloge iz bančnega sistema. Banke so lani za 1,5 mrd EUR zmanjšale tudi obveznosti do Evrosistema. S temi kratkoročnimi in začasnimi viri banke niso mogle zagotavljati kreditne rasti. Povečale so le tveganje refinanciranja svojih obveznosti ob njihovem zapadanju.

V prihodnosti bodo banke najbolj izpostavljene tveganju refinanciranj v obdobju do dveh let, ko jim zapade polovica vseh obveznosti do tujine.

Likvidnostno tveganje slovenskih bank, merjeno s količnikom likvidnosti prvega razreda, je leta 2010 ostalo na ravni predhodnega leta. Medtem ko so banke navedeni količnik uspele ohraniti na razmeroma visoki ravni, se je količnik likvidnosti drugega razreda opazno znižal. Ob zniževanju virov financiranja, predvsem vlog države in znižanju obveznosti do Evrosistema, so se banke prilagajale tudi z zmanjševanjem vrednostnih papirjev in s tem sekundarne likvidnosti. Umik vlog države iz bank je bil tudi razlog za zmanjšanje pokritosti posojil z vlogami nebančnega sektorja. Poleg tega je iz kazalnikov likvidnosti razvidno razdolževanje bank v tujini. Čeprav so se povečale razlike med bankami, so vse banke v letu 2010 dosegale zadovoljivo likvidnost.

5.6.1 Vpliv nestabilnosti na finančnih trgih na pogoje financiranja bank v tujini

Razdolževanje bank pri bankah v tujini

Banke so se v letu 2010 drugo leto zaporedoma neto razdolžile pri bankah v tujini.

Banke že poltretje leto poslujejo v razmerah močno omejenega tujega financiranja. Lani se je ponovno zmanjšal obseg novonajetih posojil v tujini. Zaradi zapadanja posojil so se banke v letu 2010 neto razdolžile za 1,3 mrd EUR. Z izdajo dolžniških vrednostnih papirjev jim je lani uspelo nadomestiti le del manjkajočih virov. Do konca februarja 2011 so se obveznosti do tujih bank medletno znižale za 9,6%, na 21,6% bilančne vsote bank. V letu 2010 so se pri tujih bankah najbolj razdolžile velike domače banke, kar za 701 mio EUR, banke v večinski tuji lasti za 533 mio EUR in majhne domače banke za 70 mio EUR. V prvem četrtletju letošnjega leta se je bančni sistem pri bankah v tujini razdolžil še za dodatnih 555 mio EUR.

Banke so se lani manj financirale v tujini v primerjavi s predhodnim letom.

Februarja 2011 so obveznosti do tujih bank znašale 14,5 mrd EUR.[27] Podobno kot predlani so večino skupnega financiranja v tujini v obliki novosklenjenih poslov realizirale banke v večinski tuji lasti, skoraj dve tretjini. Za banke v večinski tuji lasti pomenijo viri pri bankah materah prevladujoč način financiranja, vendar se je v letih krize obseg novonajetih posojil tudi pri tej skupini bank zmanjšal.

Delež kratkoročnih obveznosti bank do tujih bank je primerljiv s tistim lani, struktura zapadlosti v enem letu je letos nekoliko manj ugodna od lanske.

Delež obveznosti do tujih bank z zapadlostjo do enega leta je bil februarja 2011 z 22% primerljiv s tistim konec februarja 2010, s 23,5%. Struktura zapadlosti v enem letu se je lani nekoliko spremenila. Povečal se je delež zapadlosti na segmentu ročnosti do 6 mesecev ter zmanjšal delež obveznosti z zapadlostjo med 6 meseci in enim letom. Delež dolga do enega leta je bil februarja 2011 največji pri bankah v večinski tuji lasti (34,2%), v primerjavi z lanskim letom se je povečal za 4,7 odstotne točke. Pri skupini velikih bank

[26] Vir: http://www.moodys.com/viewresearchdoc.aspx?lang=en&cy=global&docid=PR_213160.

[27] Podatek vključuje poleg obveznosti do tujine iz naslova najetih posojil in vlog pri bankah v tujini tudi izdane dolžniške vrednostne papirje bank v tujini.

se je ta delež zmanjšal za 6 odstotnih točk, na 11%. Skupini majhnih bank v obdobju naslednjih 12 mesecev zapade 23,6% obveznosti do tujih bank.

Največ dolga bank do tujine je skoncentriranega na segmentu zapadlosti med enim in dvema letoma. Zato je tveganje refinanciranja v letu 2012 najizrazitejše.

Pri majhnih domačih bankah je bila še na začetku leta 2010 dinamika zapadanja dolga do tujine najvišja, saj je imelo v tej skupini bank dobre tri četrtine vseh obveznosti do tujih bank zapadlost do enega leta. Po dveh srednjeročnih obveznicah lani, ki sta jih izdali dve majhni banki, se je struktura obveznosti do tujine bistveno izboljšala. Vendar tovrstne obveznosti pri tej skupini bank še vedno predstavljajo razmeroma nepomemben vir financiranja v primerjavi s preostalima skupinama bank. Obveznosti do bank v tujini in izdani dolžniški vrednostni papirji so pri tej skupini bank konec marca 2011 predstavljali le 9,4% bilančne vsote.

Lani se je zaradi približevanja zapadlosti dveh večjih izdaj obveznic, izdali sta ju dve večji domači banki v letu 2009, povečal delež zapadanja obveznosti na segmentu med enim in dvema letoma. Tako v obdobju naslednjih dveh let bankam zapade 48% dolga do tujine. Izdani vrednostni papirji v višini 2 mrd EUR, ki zapadejo v drugi polovici leta 2012, so februarja predstavljali 13,9% vseh obveznosti bank do tujine oziroma 27% vseh obveznosti do tujine pri skupini velikih domačih bank. Večino preostalih dolžniških vrednostnih papirjev so z 930 mio EUR februarja predstavljali vrednostni papirji z zapadlostjo med štirimi in petimi leti. V primerjavi z lani se je zmanjšal delež dolga na segmentu ročnosti med dvema in tremi leti. Skupini velikih domačih bank in bank v večinski tuji lasti v naslednjih dveh letih zapade polovica vseh obveznosti do bank v tujini. Bančni sistem je imel februarja 2010 še vedno veliko večino, tj. 78% vseh obveznosti do bank v tujini z zapadlostjo nad enim letom, slabo četrtino, 24%, pa z ročnostjo nad petimi leti.

Slika 5.20: Zapadanje obveznosti do tujih bank po intervalih zapadlosti (levo) in po skupinah bank (desno) v odstotkih

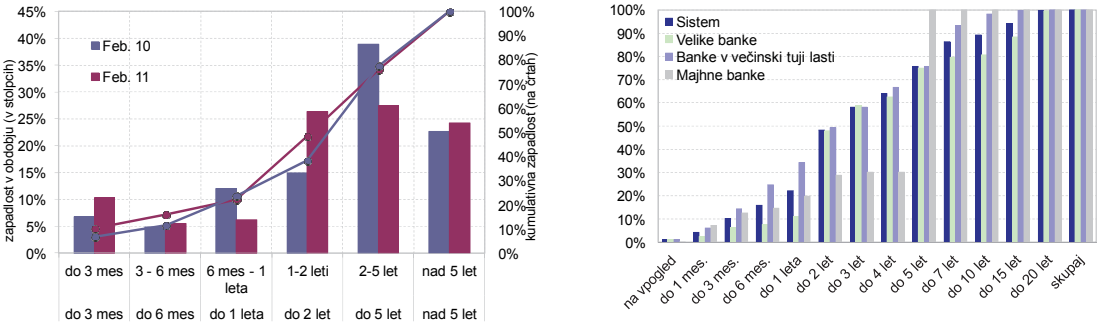

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.12: Zapadanje obveznosti do tujih bank (posojila, vloge, vrednostni papirji) in struktura ročnosti na dan 28. februarja 2011 za sistem in po skupinah bank v odstotkih

	Kumulativno zapadanje obveznosti do tujih bank				Struktura obveznosti po ročnosti			
(v %)	Sistem	Velike banke	Banke v večinski tuji lasti	Majhne banke	Sistem	Velike banke	Banke v večinski tuji lasti	Majhne banke
Skupaj (v mio EUR)	14.468	7.409	6.803	256				
Čez noč, na vpogled	1,1	1,1	1,2	0,8	1,1	1,1	1,2	0,8
Do 1 mes.	4,4	2,6	6,2	3,6	3,3	1,5	5,0	2,8
Nad 1 do 3 mes.	10,3	6,5	14,4	6,7	6,0	3,9	8,2	3,1
Nad 3 do 6 mes.	15,8	7,7	24,7	11,6	5,5	1,2	10,3	4,9
Nad 6 mes. do 1 leta	22,0	10,9	34,2	23,6	6,2	3,2	9,5	12,0
Nad 1 letom do 2 let	48,3	48,0	49,5	38,4	26,3	37,1	15,2	14,9
Nad 2 leti do 3 let	58,1	59,0	58,2	67,2	9,7	11,0	8,7	28,7
Nad 3 leta do 4 let	64,0	62,6	66,8	70,3	5,9	3,6	8,7	3,1
Nad 4 leta do 5 let	75,8	75,0	75,8	77,3	11,8	12,4	9,0	7,0
Nad 5 let do 7 let	86,5	79,7	93,5	88,7	10,7	4,6	17,7	11,4
Nad 7 let do 10 let	89,3	80,6	98,3	92,8	2,7	0,9	4,8	4,1
Nad 10 let do 15 let	94,1	88,6	100,0	94,6	4,9	8,0	1,7	1,7
Nad 15 let do 20 let	99,9	99,7		100,0	5,7	11,1	0,0	5,4
Nad 20 let	100,0	100,0			0,1	0,3		
Skupaj					100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Banka Slovenije

Nadaljevanje finančne krize se je lani odrazilo na razmeroma majhnem obsegu novonajetih posojil v tujini v primerjavi z leti pred krizo. Banke v večinski tuji lasti so obseg novonajetih posojil v tujini v primerjavi s predlanskim letom zmanjšale za četrtino, medtem ko se skupina bank v večinski tuji lasti lani v tujini zadolžila v podobnem obsegu kot predlani.

Tabela 5.13: Novosklenjena posojila bank pri bankah v tujini po ročnosti in valutah

	Posojila po ročnosti (v mio EUR)			Struktura po valutah (v %)			
	Skupaj	Kratkoročna	Dolgoročna	CHF	EUR	SIT	USD
2006	1.904,2	539,2	1.365,0	6,8	87,8	5,4	0,0
2007	5.304,8	1.877,8	3.426,9	8,2	91,5	-	0,3
2008	4.862,0	2.408,8	2.453,2	5,2	93,5	-	1,3
2009	2.924,8	1.536,4	1.388,5	11,2	88,8	-	0,0
2010	2.557,2	1.172,5	1.384,6	16,1	83,9	-	0,0
Q1 2010	292,1	145,9	146,1	25,9	74,1	-	0,0
Q2 2010	912,1	387,1	525,0	6,8	93,2	-	0,0
Q3 2010	766,3	431,8	334,5	19,6	80,4	-	0,0
Q4 2010	586,8	207,7	379,0	21,1	78,9	-	0,0

Vir: Banka Slovenije

Struktura ročnosti novonajetih posojil se lani ni bistveno spremenila.

V letu 2010 so dolgoročna novonajeta posojili v tujini nekoliko presegala kratkoročna. Sicer se je obseg novonajetih posojil v tujini pri kratkoročnih posojilih zmanjšal za 23,6%, pri dolgoročnih pa je bil primerljiv s predlanskim. Pri skupini domačih bank se je novo kratkoročno zadolževanje v tujini zmanjšalo za 502 mio EUR in znašalo le 25 mio EUR. Dolgoročno zadolževanje pa se je povečalo za 195 mio EUR in znašalo 856 mio EUR. Skupina bank v večinski tuji lasti je lani povečala kratkoročno zadolževanje v tujini za 137 mio EUR, na 1148 mio EUR novih posojil, in hkrati zmanjšala dolgoročno zadolževanje za 199, na 529 mio EUR. Banke v večinski tuji lasti, ki so lani najele 66% vseh novih posojil bančnega sistema v tujini, so se tako tudi lani financirale predvsem z najemanjem novih kratkoročnih posojil.

Slika 5.21: Struktura ročnosti novonajetih posojil za banke v domači lasti (levo) in banke v večinski tuji lasti (desno) v odstotkih

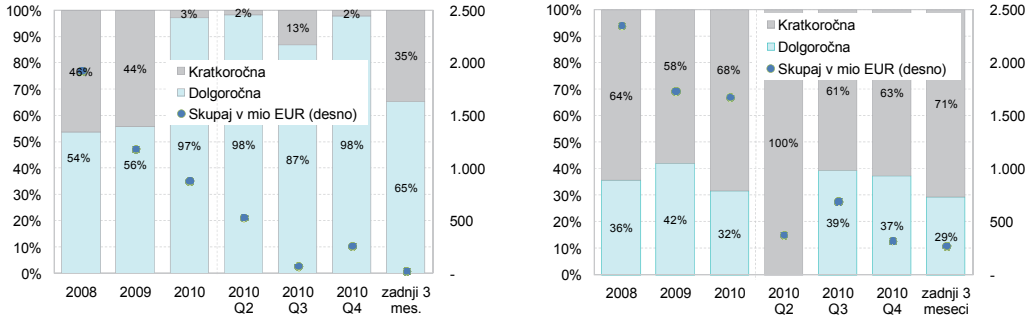

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.22: Delež obveznosti do tujih bank v celotnem obsegu obveznosti s preostalo zapadlostjo do 30 dni (levo) oziroma do 180 dni (desno) po posameznih skupinah bank v odstotkih

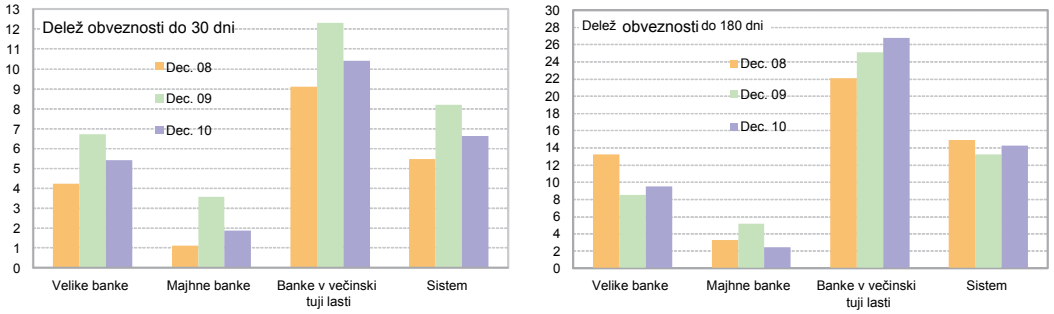

Vir: Banka Slovenije

Lani se je spremenila struktura zadolževanja v tujini glede na način obrestovanja. Zmanjšal se je delež zadolževanja bank s fiksno obrestno mero v EUR, na 9,7% vseh novih posojil. Povečal se je delež novih posojil, najetih z variabilno obrestno mero (referenčna obrestna mera EURIBOR), ki je lani obsegal skoraj tri četrtine vseh novih posojil.

Delež posojil z variabilno obrestno mero se je povečal.

Slika 5.23: Struktura novosklenjenih posojil bank v tujini glede na način obrestovanja, povprečje leta

Vir: Banka Slovenije

Pribitki za tveganje nad referenčnimi obrestnimi merami pri najemanju posojil v tujini so se lani povečali za banke v domači lasti, in sicer na 1,64 odstotne točke v povprečju leta, s predlanskih 1,27 odstotne točke. Banke v večinski tuji lasti so v povprečju leta 2010 pri zadolževanju v tujini za novonajeta posojila dosegale pribitek nad EURIBOR v višini 0,39 odstotne točke, ki je bil podoben predlanskemu (0,41 odstotne točke). Skupina bank v večinski domači lasti se je tako še naprej zadolževala v tujini po manj ugodnih pogojih.

Premija za tveganje pri zadolževanju v tujini se je zvišala. Skupina bank v večinski domači lasti se je zadolževala po manj ugodnih pogojih.

Slika 5.24: Pribitki nad EURIBOR za posojila bank, najeta v tujini, glede na pretežno lastništvo bank v odstotkih

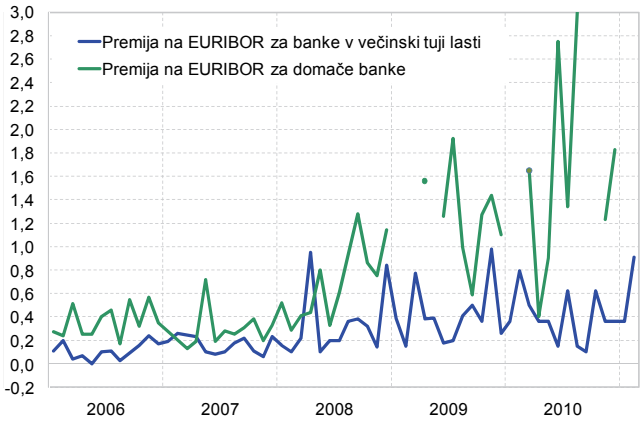

Vir: Banka Slovenije

Razdolževanje bank prek instrumentov Evrosistema, zmanjšanje vlog države in vpliv na tveganje refinanciranja

Zmanjšan obseg refinanciranja bank v preteklem letu je povzročil krčenje bilanc. Potem ko so banke v prvem letu in pol krize s kratkoročnimi viri ECB in države vzdrževale rast bilančne vsote, ki se je v njihovih aktivah odražala samo v povečanju najbolj likvidnih oblik terjatev in izostajanju kreditiranja podjetij, so se v letu 2010, ko so banke odplačale 12-mesečne obveznosti iz naslova ODR pri ECB, in ob hkratnem umikanju vlog države, morale soočiti s krčenjem bančnih bilanc. Že lani smo v Poročilu o finančni stabilnosti opozarjali, da ti kratkoročni viri ne predstavljajo stabilnega financiranja, zaradi česar so bile banke izpostavljene razmeroma velikemu tveganju refinanciranja.

Zapadanje virov do bank v tujini so banke lani le deloma nadomestile z izdajami dolžniških vrednostnih papirjev.

V letu 2010 so se vloge države pri bankah zmanjšale za 960 mio EUR. Glavni vir povečanja vlog v lanskem letu sta bili izdaji obveznic države. Država je januarja in marca 2010 izdala dve obveznici v višini 2,5 mrd EUR, kar se je najprej pokazalo v povečanju vlog pri bankah. Vendar pa je država v naslednjih mesecih vloge večinoma zmanjševala. Do konca leta 2010 so se vloge države zmanjšale na 3.030 mio EUR.

Obseg vlog države pri bankah se je lani zmanjšal za 0,96 mrd EUR, v prvem četrtletju letos pa zaradi izdaj dveh obveznic RS povečal za 1,6 mrd EUR.

Tabela 5.14: Zapadanje obveznosti bank iz naslova depozitov Ministrstva za finance RS pri bankah 4. aprila 2011

	Kumulativno zapadanje depozitov Ministrstva za Finance RS			
(v %)	Velike banke	Banke v večinski tuji lasti	Majhne banke	Sistem
Skupaj (v mio EUR)	2.236	435	582	3.254
Do 3 mes.	17,6	17,9	54,1	24,2
Nad 3 mes. do 6mes.	19,2	21,8	71,3	28,9
Nad 6 mes. do 1 leta	42,7	49,4	83,3	50,9
Nad 1 letom do 2 let	53,7	63,3	100,0	63,3
Nad 2 letoma do 3 let	100,0	100,0		100,0
Skupaj				

Vir: Banka Slovenije

V januarju in marcu letošnjega leta je bil zaradi izdaje dveh državnih obveznic v vsakokratni višini 1,5 mrd EUR posledično prekinjen trend zmanjševanja vlog države pri bankah. Vendar pa je struktura zapadanja dolga nekoliko manj ugodna kakor lani na začetku aprila.

Obseg vlog države pri bankah se je v letu 2010 zmanjšal.

Povprečno stanje depozitov Ministrstva za finance RS pri bankah je v letu 2010 znašalo 2,7 mrd EUR in zaostajalo za predlanskim, ko je v povprečju presegalo 3 mrd EUR. Depoziti Ministrstva za finance RS pri bankah so se ob koncu leta 2010 medletno zmanjšali za tretjino, na 2,2 mrd EUR. V prvem četrtletju 2011 so se ponovno povečali in konec prvega četrtletja 2011 presegali 3,2 mrd EUR. Država tako ostaja v primerjavi z obdobji pred nastopom krize, pomemben deponent pri bankah. V letu 2010 so njene vloge v povprečju predstavljale 5,2% bilančne vsote bank, predlani 6,1%, medtem ko je pred nastopom krize ta delež znašal manj kot 3%.

Slika 5.25: Obseg depozitov Ministrstva za finance RS pri bankah v mio EUR

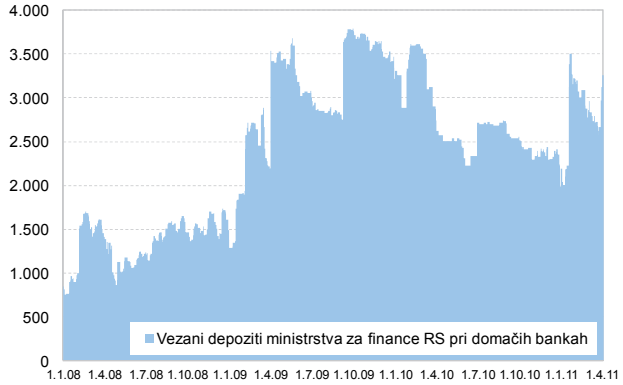

Vir: Banka Slovenije

Bankam zapade v obdobju naslednjih šestih mesecev za 29% dolga oziroma 944 mio EUR (lani 20%), 51% v obdobju enega leta (lani 48%) in skoraj dve tretjini dolga (63%) v obdobju do dveh let. Struktura zapadanja dolga bi bila sicer še nekoliko manj ugodna, če ne bi država na začetku aprila 2011 depozit v znesku 1,2 mrd EUR podaljšala za dve leti do aprila 2014. Pri skupini velikih domačih bank je skoncentriran največji del obveznosti do države, 69%.

Med posameznimi skupinami bank so konec prvega četrtletja 2011 po deležu vlog države v bančnih pasivah izstopale majhne domače banke s 13,2%, sledile so jim velike domače banke z 9,9% in banke v večinski tuji lasti z najmanjšim deležem, 6,8%.

5.6.2 Količnik likvidnosti

Količnik likvidnosti prvega razreda je leta 2010 v povprečju ostal na ravni predhodnega leta.

Količnik likvidnosti prvega razreda je leta 2010 v povprečju znašal 1,47 in je bil za 0,01 višji od povprečja predhodnega leta. Na začasne padce količnika med letom je vplivalo predvsem odplačevanje obveznosti do Evrosistema iz naslova izrednih 12-mesečnih operacij dolgoročnega refinanciranja. V prvem četrtletju leta 2011 se je količnik likvidnosti prvega razreda znižal za 0,06, na 1,41, kar je pretežno posledica povečanja vlog države pri bankah ob dveh novih izdajah obveznic RS.

V letu 2010 se je opazno znižal količnik likvidnosti drugega razreda. Ta se je do začetka oktobra znižal na 1,08 in s tem dosegel raven pred začetkom krize. Razlog znižanja je povečanje obveznosti za izračun količnika drugega razreda, za 1,9 mrd EUR, zaradi skrajšanja ročnosti obveznosti do bank in hranilnic ter vlog nebančnega sektorja. Hkrati so se naložbe za izračun tega količnika zmanjšale za 1,1 mrd EUR.

Količnik likvidnosti drugega razreda je padel na raven pred začetkom krize.

Slika 5.26: Gibanje dnevnih količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice

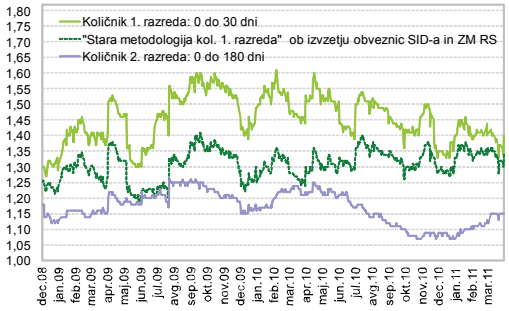

Vir: Banka Slovenije

Med skupinami bank se je količnik likvidnosti prvega razreda znižal velikim domačim bankam za 0,03, na 1,50, drugima dvema skupinama bank pa se je povečal. Med njimi najbolj majhnim domačim bankam za 0,13, na 1,52, bankam v večinski tuji lasti pa za 0,06, na 1,41.

Slika 5.27: Količnika likvidnosti za prvi, od 0 do 30 dni (levo), in drugi, od 0 do 180 dni (desno), razred likvidnostne lestvice po posameznih skupinah bank, mesečna povprečja

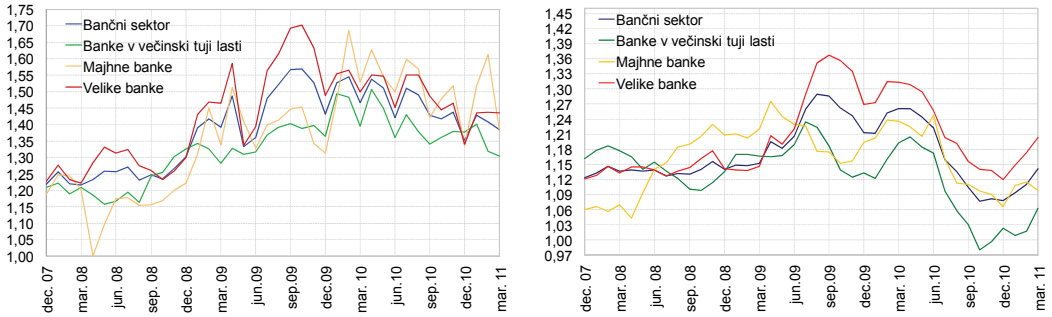

Vir: Banka Slovenije

Čeprav količnik likvidnosti prvega razreda ostaja na razmeroma visoki ravni, njegova razpršenost po posameznih bankah ostaja večja v primerjavi z obdobjem pred nastankom krize. Čeprav se je količnik likvidnosti drugega razreda v drugi polovici lanskega leta znižal, podobno velja tudi za njegovo razpršenost po posameznih bankah, da ostaja velika.

Razpršenost količnikov po posameznih bankah ostaja večja kot pred krizo.

Slika 5.28: Razpršenost količnika likvidnosti prvega (levo) in drugega (desno) razreda likvidnostne lestvice, mesečna povprečja

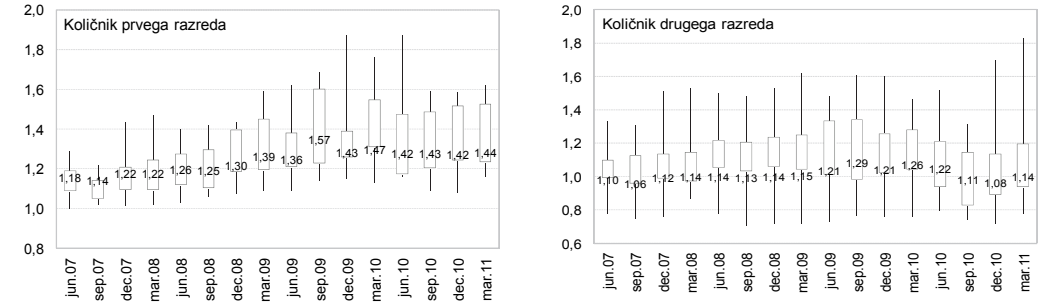

Vir: Banka Slovenije

Struktura naložb, vključenih v izpolnjevanje količnika likvidnosti prvega razreda, se je med letom 2010 spreminjala. Celotne naložbe, ki se upoštevajo v izračunu količnika prvega razreda, so se lani v povprečju zmanjšale za 7,6%, na 17,6 mrd EUR. K absolutnemu znižanju so prispevale vse kategorije sredstev, med njimi najbolj naložbe v domače in tuje vrednostne papirje ter sredstva bank pri centralni banki.

Slika 5.29: Struktura sredstev, ki se upoštevajo v izračunu količnika likvidnosti prvega razreda (s preostalo zapadlostjo do 30 dni), v odstotkih

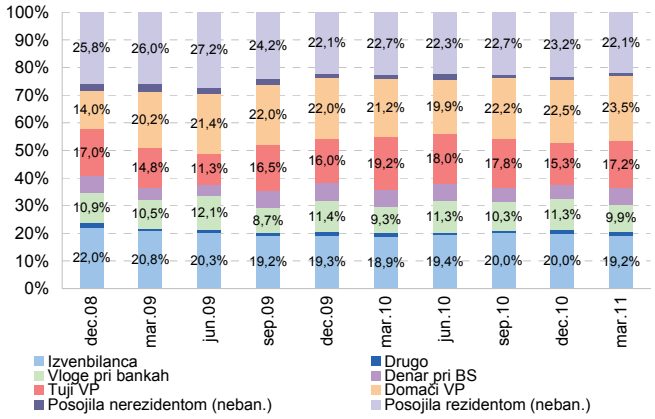

Vir: Banka Slovenije

5.6.3 Drugi kazalniki likvidnosti

Banke so leta 2010 zmanjševale obseg sekundarne likvidnosti.

Obseg sekundarne likvidnosti je ob koncu leta 2010 znašal 5,3 mrd EUR, kar je 0,8 mrd manj v primerjavi s koncem leta 2009. Banke so se namreč ob zmanjševanju virov financiranja prilagajale tudi z zmanjševanjem vrednostnih papirjev in posledično sekundarne likvidnosti. Kljub hkratnemu krčenju bilančne vsote se je zmanjšal tudi njen delež v bilančni vsoti, ki je ob koncu leta 2010 znašal 10,6% oziroma 1,4 odstotne točke manj v primerjavi s koncem predhodnega leta. Obseg sekundarne likvidnosti in njen delež v bilančni vsoti so leta 2010 zmanjšale vse skupine bank, med njimi največje domače banke.

Slika 5.30: Gibanje obsega sekundarne likvidnosti (mesečna povprečja v mio EUR) in njen delež v bilančni vsoti v odstotkih

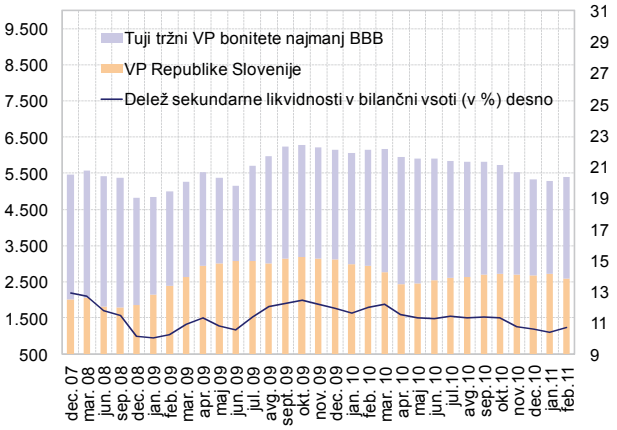

Opomba: Sekundarna likvidnost je izračunana iz podatkov likvidnostne lestvice kot seštevek mesečnega povprečja vrednostnih papirjev Republike Slovenije (do vključno marca 2007 upoštevani tudi blagajniški zapisi Banke Slovenije) in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.

Vir: Banka Slovenije

5.7 Kreditno tveganje

Zniževanje kakovosti kreditnega portfelja bank se je v letu 2010 nadaljevalo in v zadnjih mesecih leta pospešilo. Banke so bile zadržane do kreditiranja podjetij in del naložb

preusmerjale k manj tveganim komitentom. V pogojih počasnega oživljanja gospodarske aktivnosti je omejeno financiranje nefinančnih podjetij lahko zaviralni dejavnik hitrejšega okrevanja, investicij in rasti dobičkov, kar lahko prispeva k nadaljnjemu povečanju težav s poravnavanjem obveznosti podjetij do bank in poslabševanjem kakovosti tega dela portfelja.

Podjetjem iz dejavnosti gradbeništva in holdingov, ki že dve leti nadpovprečno znižujejo kakovost bančnih portfeljev, so se v zadnjih mesecih leta 2010 pridružila podjetja iz trgovine ter strokovnih in poslovnih dejavnosti z velikim povečanjem daljših zamud, kar lahko pomeni poslabševanje tega dela portfelja v prihodnjih mesecih. Začeti postopki prisilne poravnave in stečajev v velikih podjetjih, ki se vrstijo v letih 2010 in 2011, močno vplivajo na poslovanje in finančni položaj majhnih podjetij in obrtnikov, zlasti tistih, ki so svojo celotno aktivnost vezali le na enega večjega poslovnega partnerja.

Banke so izboljšale pokritost portfelja z zavarovanji, zlasti z nepremičninami. Morebitni večji obseg unovčevanja zavarovanj s prodajami nepremičnin in posledični padec njihovih cen bi lahko pomenila dodatne zahteve za oblikovanje oslabitev in vplivala na nadaljnje zmanjševanje dobička bank.

5.7.1 Kreditni standardi

Razmerje med višino obroka posojila in prejemki posojilojemalca (LTI)

Najvišje dovoljeno razmerje med višino obroka posojila in mesečnimi prejemki posojilojemalca se v letu 2010 pri večini bank ni spremenilo. Pri dveh bankah se je celo nekoliko povišalo, kar je dvignilo tudi povprečno raven tega razmerja.

V letu 2010 večina bank ni spreminjala najvišjega razmerja med višino obroka posojila in mesečnimi prejemki.

V praksi so bile banke pri tem razmerju nekoliko strožje kot v letu 2009. Pri novosklenjenih stanovanjskih posojilih v letu 2010 se je povečal delež posojil, pri katerih obrok posojila presega tretjino mesečnega prejemka, a hkrati se je znižal delež posojil z obrokom nad 50% mesečnega prejemka. Pri potrošniških posojilih sta se oba deleža znižala, kar kaže zaostrovanje pogojev odobravanja posojil prebivalstvu.

Tabela 5.15: Razmerje med višino posojila in prejemki posojilojemalca v odstotkih

	Povprečni bančni max LTI glede na poslovno politiko banke	Dejanski delež novoodobrenih stanovanjskih posojil z		Dejanski delež novoodobrenih potrošniških posojil z	
		LTI >= 33%	LTI >= 50%	LTI >= 33%	LTI >= 50%
2009	54,5	50,9	8,3	35,4	7,3
2010	55,1	51,6	8,0	27,7	4,7

Opomba: LTI je razmerje med obrokom posojila in prejemki posojilojemalca v odstotkih.
Vir: Anketa bank

Razmerje med višino posojila in vrednostjo zavarovanja (LTV)

Pri posojilih, zavarovanih z nepremičninami, se je v letu 2010 znižalo razmerje med višino posojila in vrednostjo nepremičnine. Pri posojilih podjetjem je bilo to razmerje še vedno ugodnejše kot pri gospodinjstvih, vendar se je tudi najbolj znižalo, z 71% v letu 2009 na 67% v letu 2010. Novoodobrena stanovanjska posojila so bila odobrena s povprečnim razmerjem LTV 58%.

Razmerje med višino posojila in vrednostjo zastavljenih nepremičnin se je znižalo.

Tabela 5.16: Povprečno razmerje med višino posojila in vrednostjo nepremičnin, danih v zastavo, v odstotkih

	LTV z nepremičninami	
	2009	2010
Posojila podjetjem	71,0	67,1
Nestanovanjska posojila gospodinjstvom	43,3	41,0
Stanovanjska posojila	56,7	57,9

Opomba: LTV je razmerje med višino posojila in vrednostjo zavarovanja, danega v zastavo, v odstotkih.
Vir: Anketa bank

Zahteve bank pri razmerju med višino posojila in tržno vrednostjo vrednostnih papirjev, danih v zavarovanje, so po anketnih podatkih ohlapnejše kot pred enim letom. Vendar so

Dodatne zahteve bank po zavarovanjih pri zastavah vrednostnih papirjev.

banke zaostrile pogoje odobravanja posojil, zavarovana z vrednostnimi papirji, tako da so zahtevale predložitev drugih oblik zavarovanj.

Zaradi neugodnih gibanj na domačem kapitalskem trgu je lani obseg posojil, pri katerih je razmerje med višino posojila in vrednostjo zastavljenih vrednostnih papirjev naraslo nad interno določenim LTV, dosegel 330 mio EUR, kar je 2,9% vseh posojil podjetjem[28] oziroma za 0,4 odstotne točke več kot v letu 2009. Za približno 40% teh posojil so banke pridobile dodatna zavarovanja.

Tabela 5.17: Povprečno razmerje med višino posojila in vrednostjo vrednostnih papirjev, danih v zastavo

	LTV – VP in/ali točke vzajemnih skladov (v %)		Posojila, pri katerih je LTV porasel nad interno določeni LTV v 2010		Posojila pri katerih je banka pridobila dodatno zavarovanje v 2010	
	2009	2010	v mio EUR	delež v vseh posojilih podjetjem v %	v mio EUR	delež v vseh posojilih podjetjem v %
Posojila podjetjem	99,2	107,1	330,2	2,9	128,7	1,1
Nestanovanjska posojila gospodinjstvom	94,1	69,0	6,2	0,2	1,4	0,0
Stanovanjska posojila	29,6	65,2	2,8	0,1	0,0	0,0

Opomba: LTV je razmerje med višino posojila in vrednostjo zavarovanja, danega v zastavo, v odstotkih.
Vir: Anketa bank

5.7.2 Kakovost portfelja

V letu 2010 se je nadaljevala visoka rast nedonosnih terjatev bank.

Rast razvrščenih terjatev bank od druge polovice leta 2009 stagnira. V letu 2010 se je nadaljevalo poslabševanje kakovosti portfelja bank in se v zadnjih mesecih leta še pospešilo. Nedonosne terjatve (D in E) so decembra 2010 dosegle 66-odstotno medletno rast. Njihov delež v celotnih razvrščenih terjatvah bank se je do konca leta povečal na 3,7%, kar pomeni povečanje za 1,4 odstotne točke v enem letu.

Nadaljnje spremembe v kakovosti portfelja bodo odvisne od hitrosti oživljanja poslovanja bančnih komitentov, predvsem podjetniškega sektorja. Zadržanost bank pri kreditiranju pogosto prezadolženih podjetij v pogojih poslovnega pesimizma vpliva na slabšanje pogojev financiranja podjetij ter omejuje obseg poslovanja in investicij. Največji del kreditne aktivnosti bank do podjetij ima obnavljanje zapadlih posojil, manj pa financiranje večjega izvoznega povpraševanja in novih projektov. Posledica tega je poslabševanje dobičkonosnosti podjetij in tudi možnosti odplačevanja dolgov pri bankah. Hkrati to neugodno vpliva na nujne dokapitalizacije podjetij.

Pokritost terjatev z oslabitvami in rezervacijami se je do februarja 2011 povečala na 5,1%.

Zaradi poslabševanja kakovosti terjatev so banke oblikovale dodatne oslabitve in rezervacije. Te so do konca leta 2010 dosegle 2,4 mrd EUR, kar je 33-odstotno medletno povečanje. Pokritost razvrščenih terjatev bank z oslabitvami se je povečala na 4,9% in v prvih dveh mesecih 2011 na 5,1%.

Slika 5.31: Medletne stopnje rasti razvrščenih in nedonosnih terjatev (levo) ter struktura terjatev po bonitetnih skupinah (desno) v odstotkih

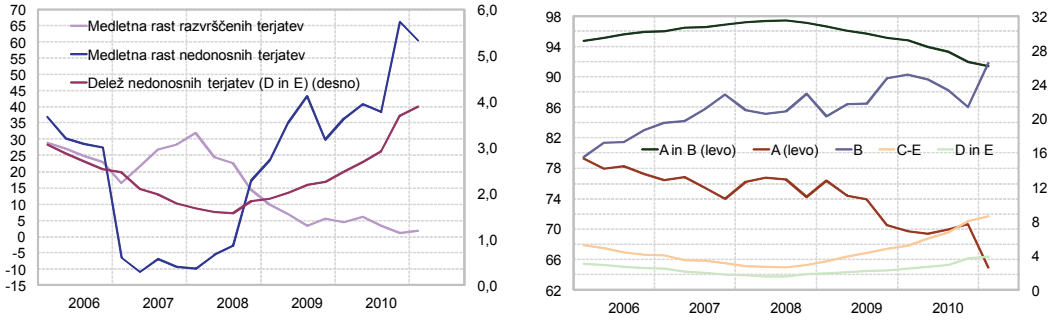

Vir: Banka Slovenije

[28] Upoštevano je stanje posojil le pri bankah, ki so ta podatek poročale v anketi.

Slika 5.32: Medletne stopnje rasti razvrščenih terjatev v primerjavi z rastjo oslabitev in rezervacij v odstotkih

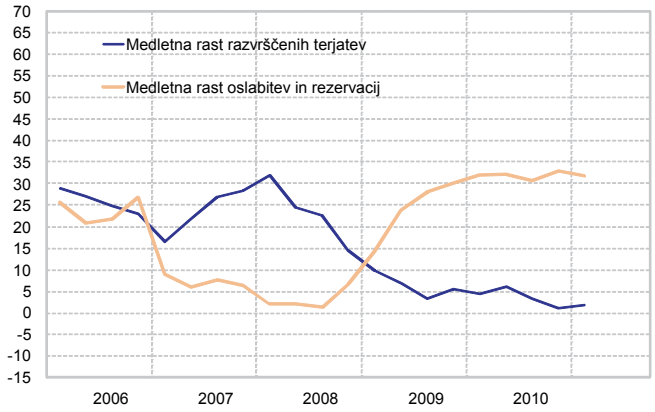

Vir: Banka Slovenije

Nedonosne terjatve so do februarja 2011 narasle na 3,9% razvrščenih terjatev.

Lani so banke prerazporedile 3,3% razvrščenih terjatev iz najmanj tveganih terjatev (skupini A in B) v bolj tvegane. Razvrščenost v skupino C se je povečala za 1,7 odstotne točke, na 4,3%. Del tega portfelja bo v naslednjem obdobju verjetno prerazporejen v nižje bonitetne skupine. Nedonosne terjatve (skupini D in E) so se med letom povečale za 1,4 odstotne točke in ob koncu leta 2010 dosegle 3,7-odstotni delež. V prvih dveh mesecih 2011 se je poslabševanje portfelja nadaljevalo z zniževanjem deleža najbolj kakovostnih komitentov (skupina A) za 5,7 odstotne točke, na 64,9%. Nedonosne terjatve so se do februarja 2011 povečale na 3,9% razvrščenih terjatev.

Tabela 5.18: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev ter pokritost z oslabitvami in rezervacijami

	31. 12. 2009			31. 12. 2010			28.2.2011		
	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %
Skupaj (v mio EUR)	49.257	1.823	3,7	49.766	2.422	4,9	49.831	2.556	5,1
	Struktura (v %)			Struktura (v %)			Struktura (v %)		
A	70,5	7,1	0,4	70,6	5,7	0,4	64,9	4,5	0,4
B	24,7	30,7	4,6	21,3	20,0	4,6	26,5	20,8	4,0
C	2,6	16,2	23,3	4,3	22,3	25,1	4,7	22,9	25,1
D	1,5	24,8	62,9	2,9	35,5	59,8	3,1	35,6	59,7
E	0,8	21,3	100,0	0,8	16,5	100,0	0,8	16,2	100,0

Vir: Banka Slovenije

Velike domače banke so v letih 2009 in 2010 najbolj poslabšale oceno kakovosti kreditnega portfelja.

Struktura kreditnega portfelja se je v zadnjih dveh letih najhitreje poslabševala pri velikih domačih bankah. Banke v tej skupini so v letu 2010 prerazporedile 3,2% portfelja iz najmanj tveganih terjatev (skupini A in B) med bolj tvegane (skupaj z letom 2009 znaša to znižanje 5,8%). Delež nedonosnih terjatev se je v letu 2010 povečal na 4,1% razvrščenih terjatev. Prerazporejanje portfelja v bonitetne skupine z večjim tveganjem je bilo pospešeno v zadnjem četrtletju 2010 in se je nadaljevalo tudi v prvih mesecih 2011. Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami se je pri velikih domačih bankah povečala za 1,3 odstotne točke na 5,3% in do konca februarja 2011 na 5,6%. K hitremu poslabševanju kakovosti portfelja velikih domačih bank je prispevala bolj tvegana struktura komitentov, z relativno višjo izpostavljenostjo do holdingov, tujcev, velikih gradbenih podjetij in posameznih velikih dolžnikov v primerjavi z drugima skupinama bank. Ocena tveganja teh komitentov je bila v letih visoke kreditne rasti podcenjena, posledično pa so bile oslabitve v preteklosti oblikovane na nezadostni ravni.

Kakovost portfelja majhnih domačih bank se je v letu 2010 spremenila relativno najmanj.

Majhnim domačim bankam se je kakovost portfelja v letu 2010 poslabšala manj kot drugima skupinama bank. Delno je to posledica večje konservativnosti majhnih domačih bank, ki se je v letih ugodne konjunkture kazala z najvišjimi oblikovanimi oslabitvami in rezervacijami med skupinami bank, delno pa strukture portfelja, ki je manj obremenjen z velikimi nesolventnimi podjetji. Delež nedonosnih terjatev se je pri majhnih bankah v letu 2010 povečal za 0,4 odstotne točke, na 3,5%. Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami je naraščala počasneje kot pri drugih skupinah in je tudi v prvih mesecih 2011 ostala na

decembrski ravni 5,6%. Prihodnje spremembe v kakovosti portfelja majhnih domačih bank bodo večinoma odvisne od plačilne sposobnosti manjših podjetij, ki obsegajo relativno večji delež portfelja v tej skupini bank. Poleg večje previdnosti majhnih bank pri ocenjevanju kakovosti komitentov prispeva k višjim oblikovanim oslabitvam tudi struktura njihovega portfelja. Relativno večji del njihovega portfelja v primerjavi z drugimi skupinami bank je naložen v majhnih in srednjih podjetjih, ki jih je gospodarska kriza prizadela bolj kot druge skupine komitentov.

Poslabševanje kakovosti kreditnega portfelja v letu 2010 se je pospešilo v skupini bank v večinski tuji lasti.

Poslabševanje kreditnega portfelja bank v večinski tuji lasti se je v primerjavi z letom 2009 opazno pospešilo. Delež nedonosnih terjatev se je povečal za eno odstotno točko, kljub temu pa je bil z 2,8% ugodnejši kot pri drugih dveh skupinah. Zaradi ugodnejše strukture kreditnega portfelja, z nižjo izpostavljenostjo do najbolj tveganih komitentov, so tudi oblikovane oslabitve pri teh bankah relativno najnižje, v višini 3,8%

Slika 5.33: Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami (levo) in delež nedonosnih terjatev (desno) po skupinah bank v odstotkih

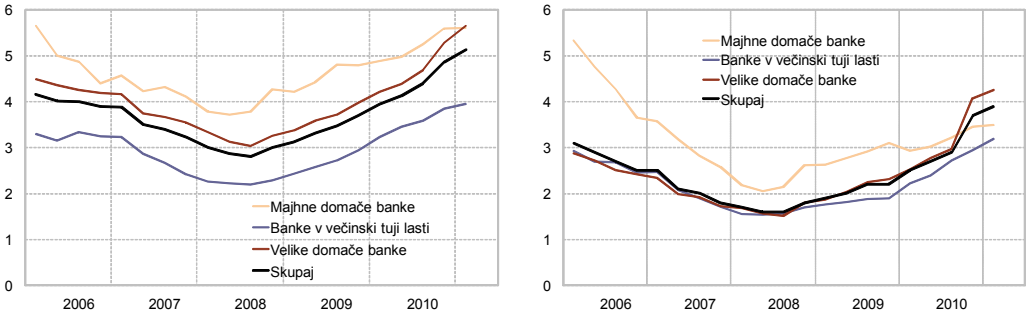

Vir: Banka Slovenije

Kakovost portfelja nefinančnih podjetij se je nadpovprečno poslabšala.

Na kakovost celotnega kreditnega portfelja bank je lani najbolj vplivalo izrazito poslabševanje kakovosti portfelja nefinančnih podjetij. Delež nedonosnih terjatev do nefinančnih podjetij je ob koncu leta 2010 dosegel 4,7%, v primerjavi z 2,7% ob koncu leta 2009. Pokritost z oslabitvami je pri tej skupini komitentov dosegla 6,6%. Finančno posredništvo, gradbeništvo, strokovne in druge poslovne dejavnosti ter informacije in komunikacije izrazito izstopajo tako po višini oblikovanih oslabitev kot po njihovem prirastu v enem letu, ki je dosegel med 3,5 in 4 odstotne točke v posamezni dejavnosti. Te štiri dejavnosti obsegajo skoraj 31% portfelja bank v nefinančnih podjetjih.

Tabela 5.19: Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami in nedonosne terjatve pri nefinančnih podjetjih po dejavnostih

	Oslabitve razvrščenih terjatev v mio EUR		Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami v %		Razvrščene terjatve v skupinah D in E		
					v mio EUR	v deležu v vseh razvrščenih terjatvah	
	2009	2010	2009	2010		2009	2010
Kmetijstvo, rudarstvo	22	22	6,8	6,5	15	5,1	4,5
Predelovalne dejavnosti	343	371	5,3	5,8	265	3,4	4,1
Elektrika, plin in voda	10	14	1,0	1,4	5	0,1	0,5
Gradbeništvo	155	297	4,9	8,6	241	2,3	7,0
Trgovina	219	315	4,6	6,8	210	3,3	4,5
Promet in skladiščenje	40	72	1,7	3,1	25	0,6	1,0
Gostinstvo	28	31	4,1	4,5	20	3,0	2,9
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	27	51	4,0	7,7	14	1,3	2,1
Finančno posredništvo	130	169	7,6	11,2	158	2,7	10,5
Poslovanje z nepremičninami	47	68	4,0	5,8	44	1,6	3,8
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	123	205	5,8	9,8	151	3,9	7,2
Javne storitve	13	15	3,1	3,3	7	0,8	1,5
Skupaj	1.158	1.629	4,7	6,6	1.156	2,7	4,7

Vir: Banka Slovenije

Banke so na podlagi jamstvene sheme za posojila podjetjem od julija 2009 do konca leta 2010, ko je shema prenehala delovati, odobrile za 840,5 mio EUR posojil. Od tega so jih po številu in vrednosti skoraj tri četrtine odobrile velike domače banke. Temu ustrezno je jamstvena shema za posojila podjetjem relativno najmočneje vplivala na kakovost naložbenega portfelja te skupine bank.

V tabeli navedene bonitetne ocene kreditojemalcev so ocene podjetij ob uvrstitvi v jamstveno shemo. Z vidika vpliva na poslabšanje portfelja so najpomembnejši posojilojemalci skupine C. V okviru jamstvene sheme za podjetja je tri četrtine vrednosti posojil z bonitetno oceno C skoncentriranih pri skupini velikih domačih bank.

Tabela 5.20: Bonitetne ocene podjetij ter število in vrednost posojil, ki so jim jih banke odobrile na podlagi jamstvene sheme; stanje 31. decembra 2010

Skupine bank	Bonitetna ocena	Št. posojil	Delež - skupina (v %)	Delež - vse banke (v %)	Vrednost posojil (v mio EUR)	Delež - skupina (v %)	Delež - vse banke (v %)
Velike domače banke	A	117,0	27,0	20,1	210,7	34,6	25,1
	B	233,0	53,7	40,1	286,0	46,9	34,0
	C	84,0	19,4	14,5	113,1	18,5	13,5
	Skupaj	434,0	100,0	74,7	609,8	100,0	72,5
Majhne domače banke	A	17,0	43,6	2,9	11,5	36,2	1,4
	B	11,0	28,2	1,9	9,6	30,1	1,1
	C	11,0	28,2	1,9	10,7	33,6	1,3
	Skupaj	39,0	100,0	6,7	31,8	100,0	3,8
Banke v večinski tuji lasti	A	29,0	26,9	5,0	132,6	66,7	15,8
	B	60,0	55,6	10,3	40,0	20,1	4,8
	C	19,0	17,6	3,3	26,4	13,3	3,1
	Skupaj	108,0	100,0	18,6	199,0	100,0	23,7
Skupaj vse banke	A	163,0	28,1		354,8	42,2	
	B	304,0	52,3		335,6	39,9	
	C	114,0	19,6		150,2	17,9	
	Skupaj	581,0	100,0	100,0	840,5	100,0	100,0

Vir: SID banka d.d.

Banke so ocenjevale prebivalstvo kot manj tvegano skupino komitentov s tendenco izboljševanja.

Na poslabševanje kakovosti celotnega portfelja bank je najmanj vplivala sprememba portfelja posojil prebivalstvu. Stopnja pokritosti terjatev do prebivalstva z oslabitvami se je ob koncu 2010 celo znižala za 0,2 odstotne točke, na 3,4%. K ohranjanju nizkega tveganja prebivalstva je prispevala tudi hitra rast posojil v letu 2010, ker novi komitenti praviloma pomenijo izboljševanje kakovosti kreditnega portfelja. Delež razvrščenih terjatev v skupini A se je v letu 2010 povečal za 5,4 odstotne točke, na 94,1%.

Najnižjo raven pokritosti terjatev do prebivalstva z oslabitvami so v letu 2010 imele banke v večinski tuji lasti s 3%. Tudi zmanjšanje pokritosti v letu 2010 je bilo pri teh bankah nadpovprečno, za 0,6 odstotne točke. Oceno tveganja za prebivalstvo so navzdol popravile tudi majhne domače banke, od visoke stopnje pokritosti z oslabitvami 6,1% na 5,3%.

Tabela 5.21: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev do prebivalstva ter pokritost z oslabitvami in rezervacijami

	31. 12. 2009			31. 12. 2010			28.2.2011		
	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %
Skupaj (v mio EUR)	8.411	300	3,6	9.187	312	3,4	9.170	315	3,4
	Struktura (v %)			Struktura (v %)			Struktura (v %)		
A	88,6	17,8	0,7	94,1	16,0	0,6	93,8	16,0	0,6
B	7,6	5,0	2,3	1,7	2,5	5,0	2,0	2,7	4,7
C	1,0	8,1	28,7	1,3	12,1	30,5	1,3	12,0	30,9
D	1,1	22,2	70,0	1,5	28,3	64,3	1,4	27,2	65,3
E	1,7	47,0	100,0	1,4	41,1	100,0	1,4	42,1	100,0

Vir: Banka Slovenije

5.7.3 Razpršenost portfelja

Banke so spreminjale strukturo portfelja zaradi zmanjševanja tveganja.

Banke so z različno dinamiko financiranja posameznih skupin komitentov spreminjale strukture svojih kreditnih portfeljev in zmanjševale izpostavljenost do bolj tveganih skupin komitentov. V zadnjih dveh letih se je opazno zmanjšala izpostavljenost bank do

tujcev in nefinančnih podjetij, ki spadajo med bolj tvegane dolžnike. Hkrati se je z visoko rastjo stanovanjskih posojil povečevala izpostavljenost bank do prebivalstva, kot manj tvegane skupine komitentov. S posojili prebivalstvu za nakup stanovanj skušajo banke tudi nekoliko izboljšati likvidnost komitentov iz gradbene dejavnosti in tako vplivati na izboljšanje lastne strukture tveganj. Podobno so s povečevanjem izpostavljenosti do države in centralne banke del portfelja preusmerjale v najvarnejše naložbe z vidika tveganja ter hkrati ohranjale del naložb v najbolj likvidnih sredstvih, ki so nujna za neovirano tekoče poslovanje bank in poravnavanje zapadlih obveznosti.

Slika 5.34: Struktura razvrščenih terjatev po sektorjih, skupaj (levo) in po skupinah bank konec let (desno) v odstotkih

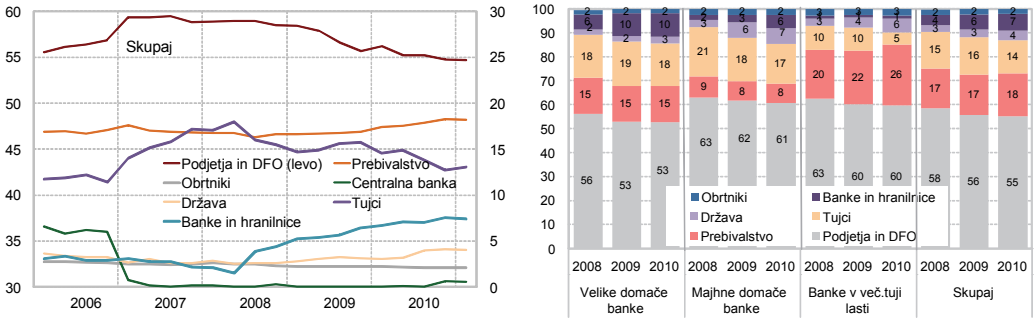

Vir: Banka Slovenije

V strukturi bank v večinski tuji lasti se je precej povečal delež prebivalstva na račun izpostavljenosti do tujcev.

Največje spremembe v strukturi komitentov so bile v bankah v večinski tuji lasti. Delež terjatev do prebivalstva se je v letu 2010 povečal za 4 odstotne točke, na 26%. Spremembe v strukturi so dosežene predvsem na račun zniževanja deleža terjatev do tujcev, ki se je v letu 2010 prepolovil. Predvsem so se zmanjševale terjatve do tujih finančnih organizacij, ki sicer spadajo med manj tvegane naložbe, in del teh naložb preusmerile v stanovanjsko kreditiranje prebivalstva. Sprememba portfelja bank v večinski tuji lasti je bila prisotna tudi v letu 2009, a so banke takrat umikale naložbe iz nefinančnih podjetij za 3 odstotne točke.

Spremembe v strukturi portfelja bank v večinski domači lasti so bile manjše kot pri bankah v večinski tuji lasti in tudi manjše kot v letu 2009. Spremembe so bile v smeri zmanjšanja terjatev do tujih finančnih institucij ter povečevanja deleža terjatev do države in bank in hranilnic v Sloveniji. V strukturi razvrščenih terjatev velikih domačih bank so nefinančne družbe v zadnjih dveh letih skupaj izgubile 3 odstotne točke, pri majhnih domačih bankah pa 2 odstotni točki.

Slika 5.35: Delež nefinančnih podjetij (levo) in prebivalstva (desno) v strukturi razvrščenih terjatev bank po skupinah bank v odstotkih

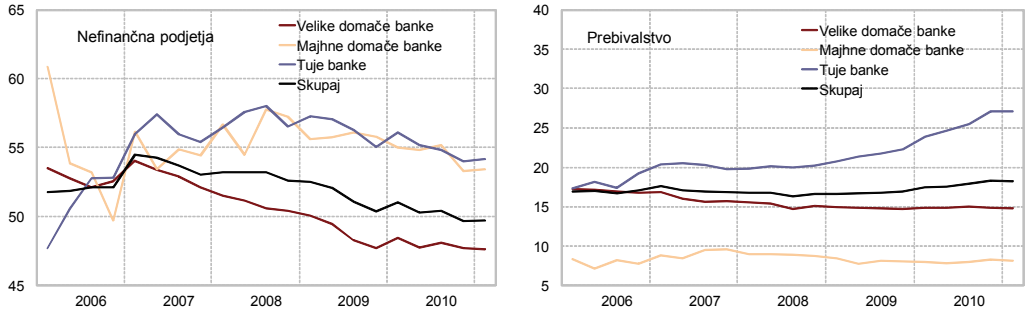

Vir: Banka Slovenije

Delež predelovalne dejavnosti in trgovine v strukturi razvrščenih terjatev bank se znižuje.

Največji del portfelja do nefinančnih podjetij imajo banke v podjetjih iz predelovalnih dejavnosti in trgovine. Na začeto oživljanje gospodarske aktivnosti v teh dejavnostih v letu 2010 se banke še niso odzvale. Njihov delež v strukturi danih posojil bank se je dodatno znižal. Prestrukturiranje portfelja bank v nefinančnih podjetjih je v letu 2010 potekalo v smeri naraščanja deleža bolj zadolženih dejavnosti, predvsem gradbeništva, in manj tveganih javnih storitev.

Majhne domače banke so bile pred letom 2010 med vsemi skupinami bank relativno najbolj izpostavljene podjetjem iz gradbene dejavnosti, vendar so v letu 2010 izpostavljenost zmanjšale na raven, primerljivo z velikimi domačimi bankami, na 7,7%

vseh razvrščenih terjatev. Drugi dve skupini bank sta izpostavljenost do gradbeništva še povečali. Kljub povečanju so banke v večinski tuji lasti do gradbeništva izpostavljene relativno manj s 5,9-odstotnim deležem kot domače banke. Vse skupine bank so v letu 2010 povečale pokritost terjatev do gradbeništva z oslabitvami.

Tabela 5.22: Razvrščene terjatve bank do nefinančnih podjetij po dejavnostih ob koncu leta, struktura in medletne stopnje rasti v mio EUR in v odstotkih

	Posojila nefinančnim podjetjem[1]				Razvrščene terjatve do nefinančnih podjetij					
	Skupaj v mio EUR	Prirast v mio EUR	Struktura v %		Skupaj v mio EUR	Struktura v %	Sprememba strukture v o.t.		Medletne stopnje rasti v %	
	2010	2010	2009	2010	2010	2010	2009	2010	2009	2010
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rud.	299	10	1,4	1,4	344	1,4	0,1	0,1	10,2	4,4
Predelovalne dejavnosti	5.626	22	26,7	26,6	6.461	25,8	0,2	-0,2	2,0	-0,9
Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	663	44	2,9	3,1	989	3,9	0,7	0,0	25,1	1,2
Gradbeništvo	2.491	226	10,8	11,8	3.439	13,7	0,7	1,1	7,0	8,8
Trgovina	3.985	-4	19,0	18,8	4.748	18,9	-1,1	-0,3	-4,3	-1,5
Promet in skladiščenje	2.191	86	10,0	10,4	2.379	9,5	0,8	0,2	10,9	2,1
Gostinstvo	659	31	3,0	3,1	717	2,9	0,4	0,1	15,6	2,4
Informacije in komunikacije	488	-11	2,4	2,3	665	2,7	0,0	-0,1	0,1	-2,8
Finančno posredništvo	1.438	-196	7,8	6,8	1.522	6,1	-2,1	-0,8	-22,8	-11,8
Poslovanje z nepremičninami	1.118	-13	5,4	5,3	1.216	4,8	0,1	-0,1	2,4	-1,4
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	1.785	-64	8,8	8,4	2.125	8,5	0,0	-0,1	1,4	-1,5
Javne storitve	426	28	1,9	2,0	477	1,9	0,2	0,2	12,2	9,5
SKUPAJ	21.169	160	100,0	100,0	25.083	100,0			1,1	0,0

Opomba: [1] Posojila so v bruto znesku, nezmanjšana za oslabitve.
Vir: Banka Slovenije

Vse skupine bank so zaznale povečano tveganje v podjetjih iz trgovinske dejavnosti ter se odzvale, tako da so zmanjšale izpostavljenost do teh podjetij in hkrati nadpovprečno povečale pokritost te dejavnosti z oslabitvami. Podobno so se vse skupine bank umikale iz predelovalnih dejavnosti, vendar pri tem niso močneje povečevale oblikovanih oslabitev.

Banke so zaznale večje tveganje pri podjetjih iz dejavnosti informacij in telekomunikacij ter strokovnih in drugih poslovnih dejavnosti, za katere so nadpovprečno povečale pokritost z oslabitvami, ne da bi se hkrati tudi umikale iz teh dejavnosti. Navedeni dve dejavnosti se uvrščata med tiste z najvišjo stopnjo pokritosti z oslabitvami.

Tabela 5.23: Povprečna tveganost razvrščenih terjatev bank ob koncu leta 2010 po skupinah bank v odstotkih

	Struktura razvrščenosti				Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami			
	Bančni sektor	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Bančni sektor	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti
Kmetijstvo, rudarstvo	0,7	0,7	1,0	0,8	6,5	7,8	6,6	3,8
Predelovalne dejavnosti	13,4	13,4	12,5	13,5	5,9	6,6	7,0	4,0
Elektrika, plin in voda	2,0	1,8	1,5	2,6	1,5	1,2	3,0	1,6
Gradbeništvo	7,2	7,8	7,7	5,9	8,8	9,9	7,9	6,0
Trgovina	9,7	8,2	12,3	12,2	6,9	7,4	8,8	5,5
Promet in skladiščenje	5,0	4,9	1,2	6,3	3,3	3,3	7,6	3,2
Gostinstvo	1,6	1,5	1,0	2,0	5,1	5,7	7,0	3,9
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	1,4	1,4	0,8	1,3	7,8	9,3	5,7	4,5
Finančno posredništvo	17,0	19,9	17,4	10,4	3,4	3,4	4,3	3,3
Poslovanje z nepremičninami	2,4	2,0	3,0	3,2	5,9	6,8	5,5	4,9
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	4,4	3,7	7,7	5,1	9,6	10,1	11,0	8,2
Javne storitve	4,0	3,4	7,5	4,4	1,1	1,3	0,6	0,9
Prebivalstvo	18,1	14,9	8,3	27,6	3,4	3,7	5,3	3,0
Podjetniki	0,2	0,1	1,1	0,1	9,2	16,0	3,9	11,5
Tuje nefinančne organizacije	8,3	10,6	11,5	2,2	6,2	7,0	3,5	2,0
Tuje finančne organizacije	4,6	5,5	5,4	2,5	0,6	0,4	0,8	1,8
Drugo	0,02	0,03	0,0	0,00	8,8	6,1	-	80,8
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	4,9	5,3	5,6	3,8

Opomba: Podjetniki z matično številko so zajeti v posameznih dejavnostih, prav tako banke in hranilnice (v finančnem posredništvu) in država. V postavki podjetniki so zajeti le samostojni podjetniki, ki poslujejo brez matične številke.
Vir: Banka Slovenije

Poleg prebivalstva so banke v večinski tuji lasti izstopale z najnižjimi stopnjami pokritosti razvrščenih terjatev z oslabitvami pri skoraj vseh dejavnostih. Manjše oblikovane oslabitve so lahko posledica ugodnejše sestave kreditnega portfelja z vidika tveganosti posameznih komitentov, možni vzroki so tudi boljša pokritost s kakovostnimi zavarovanji ter hitrejša in učinkovitejša izterjava terjatev.

5.7.4 Zamude komitentov pri odplačilu posojil

Zamude pri poravnavanju obveznosti do bank so v letu 2010 naraščale, na prehodu v leto 2011 pa se še pospešile.

Naraščanje zamud komitentov pri poravnavanju obveznosti do bank, ki so najpomembnejši vzvod za prerazvrščanje komitentov v nižje bonitetne skupine, se je v letu 2010 nadaljevalo in na začetku leta 2011 pospešilo. Celotne terjatve z zamudo so se v letu 2010 povečale za 3,3 odstotne točke, na 13,6% razvrščenih terjatev bank, samo v prvih dveh mesecih 2011 pa dodatno narasle, na 16,3%. Pri nefinančnih podjetjih, nedenarnih finančnih institucijah in obrtnikih že vsak četrti komitent poravnava svoje obveznosti z zamudo. Še bolj skrb vzbujajoče je naraščanje zamud nad 90 dni, ki so februarja 2011 pomenile že 8,4% razvrščenih terjatev. Njihov delež v razvrščenih terjatvah se je od konca leta 2009 do februarja 2011 povečal za 3 odstotne točke.

Tabela 5.24: Struktura razvrščenih terjatev bank po skupinah komitentov glede na zamude pri poravnavanju obveznosti do bank v mio EUR in v odstotkih

	Razvrščene terjatve			Delež terjatev z zamudami v posamezni skupini komitentov						
					Skupne zamude			Zamude nad 90 dni		
	Dec. 09	Dec. 10	Feb. 11		Dec. 09	Dec. 10	Feb. 11	Dec. 09	Dec. 10	Feb. 11
Skupaj (v mio EUR)	49.757	50.291	50.378		5.108	6.857	8.217	2.690	3.711	4.257
							v %			
Podjetja	50,4	49,9	50,0	100,0	12,6	21,1	25,2	6,6	12,3	13,9
DFO	5,2	4,8	4,7	100,0	6,6	19,0	22,6	2,2	6,8	10,4
Gospodinjstva [1]	19,0	20,3	20,2	100,0	11,8	9,8	-	3,8	4,0	-
obrtniki	1,9	2,0	2,0	100,0	20,7	20,9	24,7	11,9	12,6	13,0
prebivalstvo [1]	17,1	18,3	18,2	100,0	10,7	8,6	-	2,8	3,1	-
Tujci	15,7	12,7	13,1	100,0	18,9	12,6	15,8	10,9	5,3	5,8
Država	3,1	4,1	4,0	100,0	2,3	1,3	1,4	0,1	0,1	0,1
Banke in hranilnice	6,5	7,5	7,4	100,0	1,4	1,4	0,5	0,4	0,2	0,2
Centralna banka	0,0	0,6	0,6	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Drugo	0,1	0,1	0,1	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	10,3	13,6	16,3	5,4	7,4	8,4

Opomba: [1] Podatki za prebivalstvo so ocenjeni za leti 2008 in 2009 na podlagi podatkov iz ankete bank spomladi 2010. Ocena je upoštevana tudi v agregatu gospodinjstev.
Vir: Banka Slovenije, Anketa bank

Zamude nad 90 dni so najhitreje naraščale pri nefinančnih podjetjih. V letu 2010 so se te zamude skoraj podvojile in dosegle 12,3% razvrščenih terjatev. Primerljivo visok delež zamud imajo že dalj časa tudi obrtniki. Pri obrtnikih in manjših podjetjih pričakujemo nadaljnje poglabljanje težav z likvidnostjo, zlasti pri tistih, ki so svojo aktivnost skoraj v celoti vezali na enega večjega kupca oziroma naročnika.

Slika 5.36: Delež zamud nad 90 dni pri bankah z višjo kreditno rastjo v letih pred finančno krizo v odstotkih

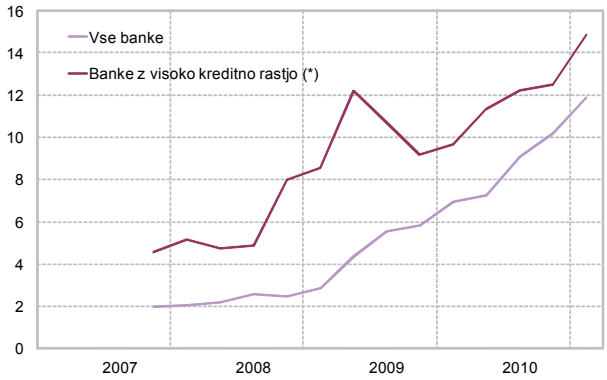

Opomba: (*) Med banke z visoko kreditno rastjo so vključene tiste banke, ki so do konca leta 2007 najmanj potrojile obseg posojil podjetjem, prebivalstvu in tujcem iz leta 2004.
Vir: Banka Slovenije

Zamude so večje pri tistih bankah, ki so v letih pred izbruhom finančne krize hitreje povečevale kreditno rast. Rast posojil je bila visoka predvsem v dejavnostih, ki se zdaj srečujejo z največjimi težavami v poslovanju ter številnimi postopki stečajev in prisilnih poravnav. Težave bank z neporavnavanjem obveznosti komitentov so neposredna posledica nezadostno pretehtanih odločitev v obdobju hitre gospodarske rasti. Tudi potrebe po oslabitvah, ki so v letu 2010 močno poslabšale poslovni rezultat bank, pomenijo veliko večje breme za banke med stagnacijo njihovega poslovanja.

V letu 2010 so se močno povečale daljše zamude nedenarnih finančnih institucij.

Lani so se močno zaostrile težave z neporavnavanjem obveznosti nedenarnih finančnih institucij. Zamude nad 90 dni so se pri teh komitentih v celem letu 2010 potrojile. V prvih dveh mesecih 2011 so dodatno narasle na 10,4%. Med zamudniki v tej skupini komitentov prevladujejo finančni holdingi, ki skupaj s holdingi v sektorju nefinančnih podjetij pomenijo enega večjih dejavnikov poslabševanja kreditnega portfelja bank.

Zamude prebivalstva so nekoliko narasle, vendar so večinoma krajših ročnosti.

Zamude prebivalstva nad 90 dni so nekoliko narasle, vendar so s 3,1-odstotnim deležem še vedno manj tvegana skupina komitentov. Posojila prebivalstvu so večinoma dobro zavarovana in lažje izterljiva kot pri pravnih osebah. Manjše zamude prebivalstva in njegova relativno majhna zadolženost sta pomembna dejavnika povečane usmerjenosti bank v kreditiranje tega sektorja, kar ugodno vpliva na stopnjo tveganja celotnega portfelja bank.

Tabela 5.25: Struktura razvrščenih terjatev bank in delež zamud nad 90 dni pri poravnavanju obveznosti do bank po skupinah bank in po dejavnostih ob koncu leta 2010 v odstotkih

	Struktura razvrščenosti, NFD = 100				Delež zamud nad 90 dni v dejavnosti			
	Bančni sektor	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Bančni sektor	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti
Kmetijstvo, rudarstvo	1,4	1,3	1,8	1,3	4,9	5,6	10,4	1,7
Predelovalne dejavnosti	25,8	27,3	22,9	23,7	9,3	10,4	12,0	6,5
Elektrika, plin in voda	3,9	3,7	2,9	4,7	1,5	1,7	3,6	0,8
Gradbeništvo	13,7	15,7	14,1	10,0	19,3	20,9	20,5	14,3
Trgovina	18,9	16,6	22,7	22,2	13,2	15,0	14,3	10,5
Promet in skladiščenje	9,5	9,8	2,0	10,9	6,0	7,3	35,3	2,6
Gostinstvo	2,9	2,9	1,6	3,1	6,8	6,2	23,3	5,5
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	2,7	3,0	1,5	2,3	23,1	28,5	19,0	10,7
Finančno posredništvo	6,1	6,4	9,3	4,6	17,3	24,5	0,1	7,5
Poslovanje z nepremičninami	4,8	4,1	5,4	6,1	10,1	10,5	11,5	9,2
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	8,5	7,3	14,2	9,1	18,8	19,4	17,6	18,3
Javne storitve	1,9	1,8	1,7	2,1	2,8	2,2	5,7	3,1
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	12,3	14,0	13,8	8,7

Vir: Banka Slovenije

Finančno posredništvo ter informacije in komunikacije sta poleg gradbeništva dejavnosti, ki močno obremenjujeta portfelj velikih domačih bank.

Daljše zamude pri odplačevanju posojil, kot eno izmed meril kakovosti portfelja, so različne med posameznimi skupinami bank. Pri domačih bankah je ob koncu leta 2010 14% portfelja nefinančnih podjetij imelo zamude, daljše od 90 dni, medtem ko je bil ta delež pri bankah v večinski tuji lasti le 8,7%. Pri velikih domačih bankah so zamude nadpovprečno velike v vseh dejavnostih, razen v dveh z nižjo utežjo. Izrazito slabši portfelj v primerjavi z drugima skupinama bank imajo velike domače banke v dejavnosti finančnega posredništva (pretežno nefinančni holdingi), kjer četrtina vseh terjatev zamuja vsaj 90 dni. Prav tako so v velikih bankah koncentrirane slabe terjatve do podjetij iz informacijske in komunikacijske dejavnosti, z 28,5-odstotnim deležem zamud nad 90 dni v terjatvah do te skupine komitentov. Ti dve dejavnosti pa sta kljub izrazitemu odstopanju navzgor manjše breme za kakovost portfelja v primerjavi z gradbeništvom, ki s 15,7-odstotnim deležem v terjatvah do nefinančnih podjetij in z velikimi zamudami pomeni tudi večji pritisk na kakovost kreditnega portfelja velikih domačih bank.

V majhnih bankah je največje breme zamud pri podjetjih iz trgovine ter strokovnih in poslovnih dejavnostih.

Majhne domače banke so glede na strukturo portfelja nefinančnih družb bolj izpostavljene tveganjem pri podjetjih iz trgovine ter raznih strokovnih in drugih poslovnih dejavnostih. Zamude v teh dejavnostih so velike in so se v zadnjih mesecih 2010 še podaljšale. Ker so to dejavnosti z velikim deležem majhnih podjetij, ki nosijo nadpovprečno veliko breme nelikvidnosti velikih podjetij, je verjetnost nadaljnjega poslabševanja tega dela portfelja velika. Majhne domače banke so glede na druge skupine bank relativno manj obremenjene s terjatvami do podjetij iz prometa in skladiščenja ter gostinstva, a je pri njih ta del portfelja izrazito slabši kot pri drugih skupinah bank.

Visoko naraščanje razlike med daljšimi zamudami in oblikovanimi oslabitvami v nekaterih dejavnostih.

Primerjave med deležem zamud nad 90 dni in oblikovanimi oslabitvami po posameznih dejavnostih nakazujejo, da bodo banke v prihodnje verjetno še povečevale obseg oslabitev, vsaj v tistih dejavnostih, v katerih so ta razhajanja največja in se je obseg zamud v zadnjem času opazno povečeval.

Slika 5.37: Primerjava deleža zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank z deležem nedonosnih terjatev v razvrščenih terjatvah bank za nefinančna podjetja v odstotkih

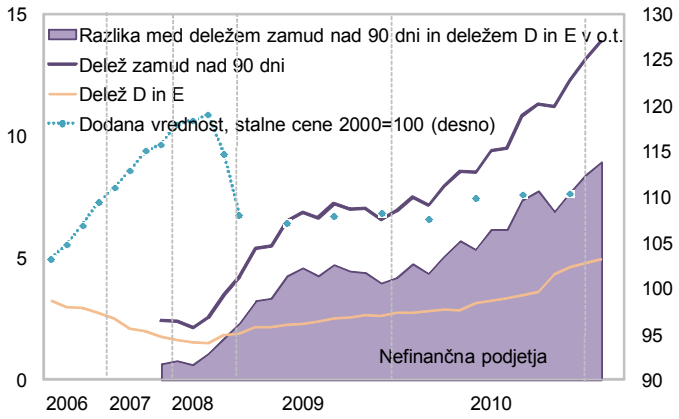

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.38: Primerjava deleža zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank z deležem nedonosnih terjatev v razvrščenih terjatvah bank za posamezne dejavnosti v odstotkih

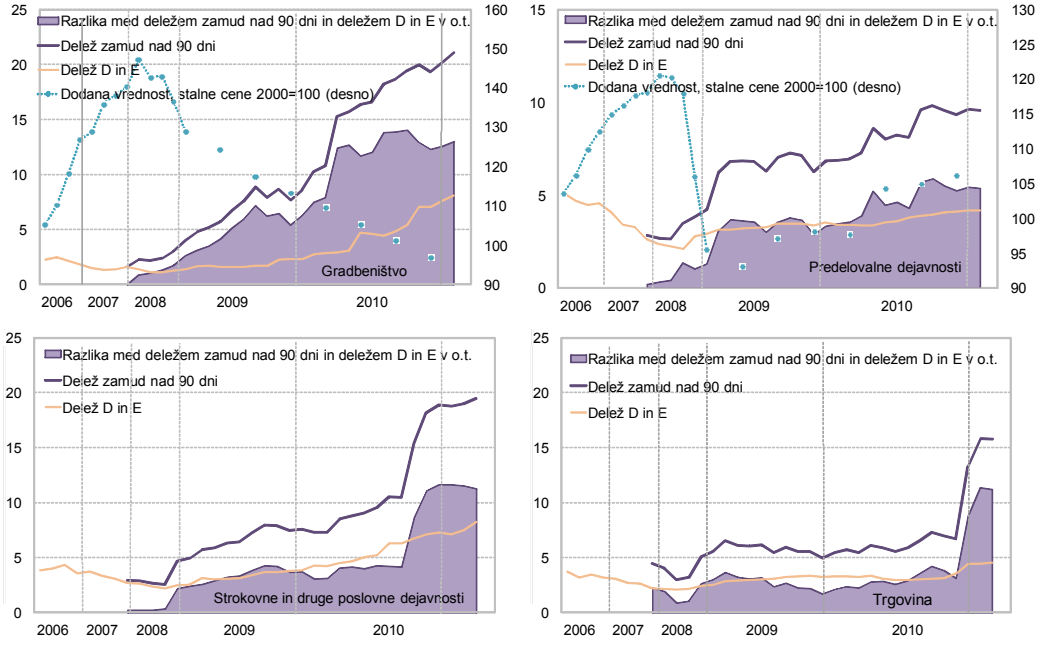

Vir: Banka Slovenije

Pri strokovnih in drugih poslovnih dejavnostih so se zamude nad 90 dni močno povečale v zadnjem četrtletju 2010, medtem ko tej dinamiki ni sledila prerazvrstitev portfelja iz bolj v manj donosne terjatve. Razmik med daljšimi zamudami in nedonosnimi terjatvami se je v mesecih hitre rasti zamud močno povečal, na 11%, in na tej ravni stagniral. Podobne značilnosti je kazal tudi portfelj podjetij iz dejavnosti trgovine.

Povečanje nedonosnih terjatev je najverjetnejše v trgovini, strokovnih in poslovnih dejavnostih ter gradbeništvu.

Prerazvrščanje portfelja bo sledilo rasti zamud, če sodimo po dejavnostih, ki so že dlje časa v težavah. V prihodnjih mesecih lahko pričakujemo poslabševanje portfelja v teh dejavnostih.

V gradbeništvu so banke pospešile prerazvrščanje terjatev med nedonosne od druge polovice leta 2010 naprej, čeprav se težave gradbenih podjetij s poravnavanjem

obveznosti pri bankah stopnjujejo že od začetka leta 2008. Razmik med portfeljem z zamudami in nedonosnim portfeljem v gradbeništvu se je v zadnji polovici leta bolj ali manj stabiliziral in odraža tisti del problematičnih terjatev, ki ga banke ocenjujejo za dobro pokritega z zavarovanji. Naraščanje tega razmika ni odvisno samo od nadaljnjega slabšanja položaja v gradbeništvu, temveč tudi od gibanja cen na nepremičninskem trgu, ki lahko razvrednotijo prejeta zavarovanja in zahtevajo dodatno slabitev bančnih portfeljev.

Slika 5.39: Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank pri nefinančnih podjetjih v odstotkih (levo) ter primerjava deleža zamud nad 90 dni z deležem oslabitev in rezervacij v razvrščenih terjatvah (desno) po dejavnostih v odstotkih

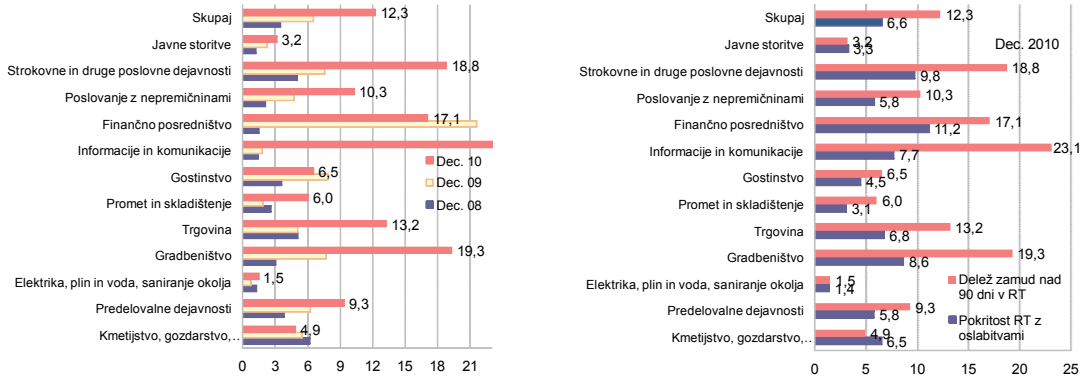

Vir: Banka Slovenije

V letu 2010 se je opazno povečala razlika med daljšimi zamudami in pokritostjo portfelja z oslabitvami in rezervacijami v dejavnosti strokovnih in drugih poslovnih dejavnosti ter informacijah in komunikacijah. V teh dejavnostih se je lani izrazito povečal delež podjetij z zamudami nad 90 dni. Pričakuje se tudi prerazvrščanje terjatev do teh dejavnosti v nižje bonitetne skupine in hkrati povečan obseg oslabitev v prihodnje.

Slika 5.40: Delež zamud nefinančnih podjetij nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank v odstotkih (levo) ter primerjava deleža zamud nefinančnih podjetij nad 90 dni z deležem oslabitev in rezervacij v razvrščenih terjatvah (desno) po skupinah bank v odstotkih

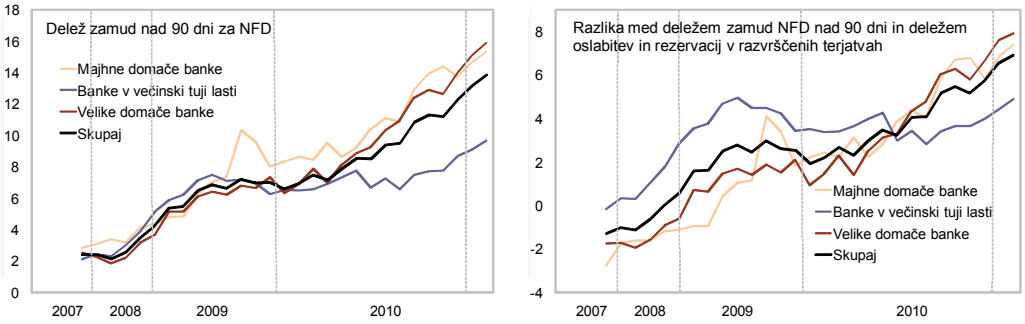

Vir: Banka Slovenije

Pri bankah v večinski tuji lasti je dinamika rasti oslabitev in rezervacij nekoliko bolj usklajena z rastjo daljših zamud kot pri drugih skupinah bank. Razmik med tema kazalnikoma je zato nekoliko bolj stabilen v času. K temu je verjetno prispevalo manjše povečanje tveganosti portfelja pri bankah v večinski tuji lasti zaradi spreminjanja strukture komitentov v smeri manj tveganih komitentov.

Majhne domače banke so bolj izpostavljene do majhnih in srednjih podjetij, ki imajo večje zamude kot velika podjetja.

Na strukturo tveganosti portfelja posamezne skupine bank vpliva tudi koncentracija majhnih in srednjih podjetij (MSP) v portfelju bank. Gospodarski položaj majhnih in srednjih podjetij se poslabšuje relativno hitreje kot pri velikih podjetjih, kar potrjuje razlika v zamudah med tema skupinama podjetij. Zamude MSP nad 90 dni so do konca leta 2010 narasle na 14,5% razvrščenih terjatev bank, kar je za 2,2 odstotne točke več kot pri velikih podjetjih. Razlika med skupinama podjetij se je pri tem kazalniku povečala z 0,5 odstotne točke decembra 2009 na 2,2 odstotne točke decembra 2010. V portfelju majhnih domačih bank je delež manjših podjetij višji kot pri drugih bančnih skupinah, kar vpliva na večje kreditno tveganje v teh bankah. Skoraj 55% razvrščenih terjatev majhnih

domačih bank do nefinančnih podjetij predstavljajo MSP, medtem ko je v drugih skupinah bank ta delež 37% oziroma 44%.

Banke so oblikovale višje oslabitve za MSP in jih tudi nadpovprečno povečale glede na velika podjetja.

Ocena tveganosti MSP je pri bankah tudi višja od ocene tveganosti velikih podjetij. Pokritost portfelja MSP z oslabitvami je za eno odstotno točko višja od pokritosti celotnega portfelja nefinančnih podjetij in tudi poslabšanje v primerjavi z letom 2009 je večje. Ocena tveganja MSP je nadpovprečno visoka pri vseh skupinah bank. Poleg majhnih bank, ki so tudi sicer previdnejše pri oblikovanju oslabitev, so tudi velike domače banke za to skupino podjetij oblikovale višje oslabitve kot za velika podjetja.

Tabela 5.26: Delež majhnih in srednjih podjetij (MSP) v razvrščenih terjatvah bank in pokritost z oslabitvami ob koncu leta 2010 v odstotkih

	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
Delež MSP v razvrščenih terjatvah bank v %	37,2	54,8	44,0	40,8
Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami:				
do vseh nefinančnih podjetij v %	7,3	7,9	4,7	6,5
- sprememba od 2009 v o.t.	1,9	1,8	1,7	1,9
do MSP v %	8,6	8,3	5,3	7,5
- sprememba od 2009 v o.t.	2,2	2,1	2,0	2,2

Vir: Banka Slovenije

Okvir 5.1: Ocena poslabšanja kakovosti kreditnega portfelja

V letu 2010 se je bonitetna struktura kreditnega portfelja precej poslabšala. Razlogov za to je več.

(1) Makroekonomski položaj. V letu 2009 se je gospodarski položaj precej poslabšal, kar je zaostrilo pogoje poslovanja podjetij. Mnoga podjetja so prezadolžena in imajo težave z likvidnostjo, kar vpliva na njihovo kreditno sposobnost. Počasno okrevanje gospodarstva v letu 2010 je še dodatno prizadelo tista podjetja, za katera je bil ključen hiter prehod v obdobje rasti.

(2) Stagniranje kreditne rasti v letih 2009 in 2010. Kreditno tveganje novih posojil je v povprečju ocenjeno manj tvegano od povprečja obstoječih posojil, zato višja kreditna rast izboljšuje kakovost kreditnega portfelja. Tudi za leto 2011 napovedujemo nizko rast posojil. Razlogi za to so pri povpraševanju po posojilih zaradi počasnega okrevanja gospodarstva in pri ponudbi, kjer so banke zaradi kopičenja slabih terjatev ohranile zaostrene kreditne standarde.

(3) Visoka kreditna rast pred krizo. Raziskave[1, 2] kažejo, da je večina kreditnega tveganja ustvarjenega v obdobju visoke gospodarske rasti, ko banke uporabljajo ohlapnejše kreditne standarde pri odobravanju posojil. Na primeru Španije[1] je bilo pokazano, da banke med konjunkturo precej znižajo zahteve za zavarovanje posojil. Večina tako ustvarjenega kreditnega tveganja se realizira, ko pride do obrata v poslovnem ciklu. Pomen procikličnosti je bil poudarjen tudi v analizi italijanskega[3] bančnega sistema, kjer ugotavljajo, da je vpliv poslovnega cikla na kreditno tveganje precej izrazitejši v obdobju krize in precej bolj prizadene banke s slabšo kakovostjo terjatev.

V nadaljevanju je najprej prikazana mednarodna primerjava gibanja deleža stroškov oslabitev glede na bilančno vsoto in glede na vsa posojila. Sledijo ocene gibanja nedonosnih terjatev in stroškov oslabitev v letih 2011 in 2012. Pri ocenjevanju deleža nedonosnih terjatev sta uporabljena dva modela, ki temeljita na panelnih podatkih, in vektorski model, ki je ocenjen z agregatnimi podatki. Stroški oslabitev so ocenjeni z linearnim modelom, ki vključuje makro spremenljivke. Na koncu je prikazano še potencialno poslabšanje kakovosti kreditnega portfelja ob zunanjem šoku dviga obrestne mere.

Mednarodna primerjava gibanja stroškov oslabitev

Delež stroškov oslabitev glede na bilančno vsoto se med posameznimi državami evroobmočja precej razlikuje. Za leto 2008 je značilno, da je bil ta delež v povprečju pod 0,5%, v letu 2009 je dosegel vrh pri 1 %, medtem ko je junija 2010 upadel na 0,8%. Največji delež stroškov oslabitev glede na bilančno vsoto so leta 2009 imele Estonija, Irska, Avstrija, Španija in Grčija. Slovenija je bila na šestem mestu, takoj za Grčijo in pred Italijo. Pri vseh državah, razen v Sloveniji in Grčiji, je bil dosežen vrh deleža stroškov oslabitev glede na bilančno vsoto v letu 2009 oziroma pri nekaterih celo v letu 2008. Junija 2010 je bila Slovenija na četrtem mestu pri tem kazalniku, za Grčijo in pred Španijo. Če izvzamemo Avstrijo in Slovenijo, lahko rečemo, da so imele države, ki se spopadajo z dolžniško krizo, to je Portugalska, Irska, Grčija in Španija, v letu 2009 večji delež stroškov oslabitev glede na bilančno vsoto v primerjavi z mediano, ki je znašala 0,55%. Slovenija je imela manjši delež stroškov oslabitev v primerjavi z Avstrijo v letih 2008 in 2009, medtem ko se je razmerje junija 2010, obrnilo. Zelo podobno je tudi v primerjavi z Italijo, kjer je imela Slovenija nižje razmerje v letu 2008, enako razmerje v letu 2009 in nižje razmerje junija 2010. Pri primerjavi deležev z Italijo in Avstrijo se razlike v posameznih

letih gibljejo med 0 in 0,3 odstotne točke, kar pomeni, da je bančni sistem v Sloveniji glede relativnega deleža stroškov oslabitev v bilančni vsoti precej podoben avstrijskemu in italijanskemu.

Pri primerjavi deleža stroškov oslabitev glede na vrednost vseh posojil med posameznimi državami v letu 2009 je vrstni red zelo podoben kot v primeru deleža stroškov oslabitev glede na bilančno vsoto, saj so na prvih petih mestih iste države. Slovenija je pri tem kazalniku eno mesto nižje, in sicer na sedmem mestu. Junija 2010 je bila Slovenija višje od Avstrije in Italije, kar pomeni, da je delež stroškov oslabitev glede na vrednost vseh posojil višji. V letu 2008 je vrednost kazalnika v Sloveniji nižje od povprečja, ki je znašalo 0,64%, in tudi od mediane, ki je znašala 0,63%. V letu 2009 in junija 2010 pa je vrednost kazalnika nižja samo od povprečja, kar je glede na visoke vrednosti kazalnika Estonije in Irske pričakovano.

Slika 5.41: Gibanje deleža stroškov oslabitev v državah evroobmočja glede na bilančno vsoto na konsolidirani ravni (levo) in glede na vrednost vseh posojil na konsolidirani ravni (desno) v odstotkih

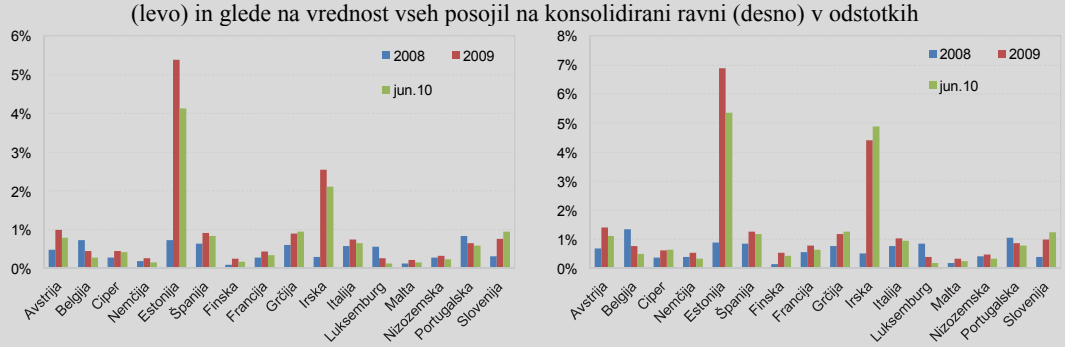

Opomba: Za države EU so kazalniki izračunani na konsolidirani ravni, za Slovenijo pa na nekonsolidirani.
Vir: ECB (podatkovna baza CBD), Banka Slovenije, lastni preračuni

Delež bruto nedonosnih terjatev glede na celotna posojila in dolžniške instrumente je v Sloveniji v vseh letih nižji kot v celotni Evropski uniji. Kazalnik je pri vseh kategorijah bank za države Evropske unije dosegel vrh v letu 2009, medtem ko se je v Sloveniji do sredine leta 2010 povečal pri velikih domačih bankah ter pri bankah v večinski tuji lasti in tudi za celoten bančni sistem.

Delež oslabitev glede na bruto nedonosna posojila je v Sloveniji v vseh letih višji kot v celotni Evropski uniji, kar pomeni, da je pokritost nedonosnih posojil z oslabitvami v povprečju višja od držav Evropske unije. V Sloveniji in drugih državah Evropske unije obstaja trend upadanja pokritosti nedonosnih posojil z oslabitvami. Od leta 2008 do junija 2010 se je ta delež v državah Evropske unije v povprečju znižal za 10,2 odstotne točke, medtem ko se je v Sloveniji znižal samo za 5,3 o.t.

Tabela 5.27: Gibanje posameznih indikatorjev kakovosti kreditnega portfelja za države EU in Slovenije po posameznih kategorijah bank

		Delež nedonosnih posojil glede na celotna posojila in dolžniške instrumente (v %)			
		Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
EU 27	2008	2,0	2,7	1,8	2,2
	2009	4,4	4,0	2,8	4,2
	Jun. 2010	3,2	5,0	2,9	3,6
SLO	2008	1,8	2,7	1,8	1,9
	2009	2,3	3,0	2,0	2,3
	Jun. 2010	2,8	2,9	2,4	2,7
		Delež oslabitev glede na nedonosna posojila (v %)			
EU 27	2008	54,9	51,6	49,3	53,5
	2009	52,3	47,5	63,9	50,5
	Jun. 2010	48,3	36,7	44,2	43,3
SLO	2008	75,4	80,3	86,4	79,3
	2009	73,5	72,7	83,1	75,9
	Jun. 2010	71,5	73,5	80,3	73,9

Opomba: Za države EU so kazalniki izračunani na konsolidirani ravni, za Slovenijo pa na nekonsolidirani.
Vir: ECB (podatkovna baza CBD), Banka Slovenije, lastni preračuni

Delež bruto nedonosnih posojil glede na nominalni BDP je v Sloveniji v vseh letih nižji od povprečja evroobmočja. Največji delež bruto nedonosnih posojil glede na nominalni BDP so junija 2010 imele Irska, Ciper in Estonija. Slovenija je pri tem kazalniku na 13. mestu, pred Finsko in Nizozemsko. V večini držav evroobmočja se delež bruto nedonosnih posojil glede na nominalni BDP še vedno povečuje.

Slika 5.42: Gibanje deleža bruto nedonosnih posojil glede na nominalni BDP v državah evroobmočja v odstotkih

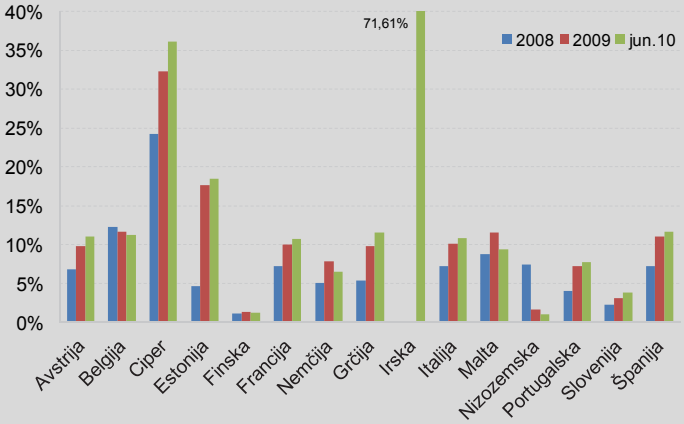

Opomba: Za države EU so kazalniki izračunani na konsolidirani ravni, za Slovenijo pa na nekonsolidirani. Za Luksemburg ni podatkov, za Irsko pa so podatki samo za junij 2010.
Vir: ECB (podatkovna baza CBD), Banka Slovenije, lastni preračuni

Ocene gibanja nedonosnih terjatev ter oslabitev za leti 2011 in 2012

Gibanja nedonosnih terjatev v letih 2011 in 2012 so ocenjena s tremi modeli. Dva modela temeljita na panelnih podatkih[4] ter vključujeta mikroekonomske spremenljivke, značilne za posamezno podjetje (prihodki od prodaje, likvidnost, zadolženost, pokritje obresti, denarni tok, število dni blokade transakcijskega računa), in tudi makroekonomske spremenljivke (rast BDP, sprememba obrestne mere, rast kreditov nebančnemu sektorju). Tretja ocena deleža nedonosnih terjatev je narejena z vektorskim modelom[5], ki vključuje realni BDP, realno dolgoročno posojilno obrestno mero, realno vrednost posojil nebančnemu sektorju in odloge deleža razvrščenih terjatev v D in E. Gibanje stroškov oslabitev je ocenjeno[6] v odvisnosti od realne rasti BDP, rasti izvoza, rasti bruto investicij in rasti posojil nebančnemu sektorju.

Slika 5.43: Delež razvrščenih terjatev v D in E skupaj z napovedmi za leti 2011 in 2012 (levo) v odstotkih ter stroški oslabitev v mio EUR z napovedjo za leti 2011 in 2012 (desno)

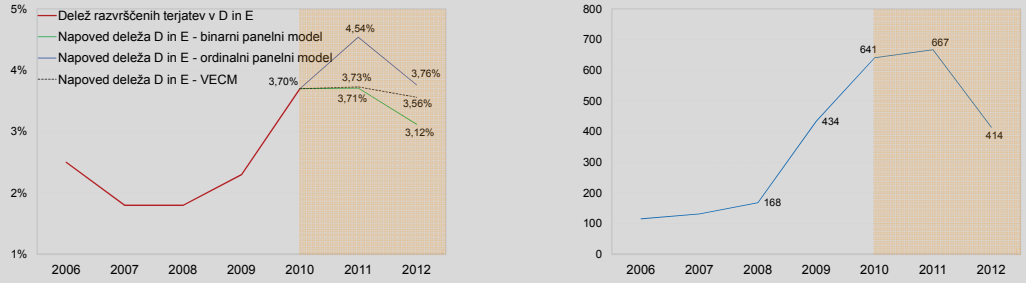

Vir: Banka Slovenije, lastne ocene

Iz vseh ocen sledi, da se bo kakovost kreditnega portfelja poslabševala tudi v letu 2011. V letu 2012 pa na podlagi ocen pričakujemo preobrat. Najbolj optimistična je ocena z binarnim panelnim modelom, na podlagi katerega bi povprečni delež D in E terjatev v 2011 znašal 3,71%, v letu 2012 pa bi se zmanjšal na 3,12%. Najbolj neugodno gibanje nedonosnih terjatev dobimo z ordinalnim panelnim modelom, saj bi povprečni delež D in E terjatev v letu 2011 znašal 4,54%, v letu 2012 pa 3,76%. Tudi model multiple linearne regresije, ki temelji na logit transformaciji kaže, da se bodo stroški oslabitev v letu 2011 še povečali, vendar ne več s tako stopnjo kot v preteklih dveh letih. V letu 2012 lahko pričakujemo, da se bodo stroški oslabitev znižali na raven leta 2009.

Razlogi za dodatno povečanje deleža nedonosnih terjatev in neto stroškov oslabitev v letu 2011 so predvsem nizka napovedana rast BDP in rast posojil nebančnemu sektorju ter pričakovan postopen dvig referenčnih obrestnih mer. Čeprav lahko na podlagi gibanja cen terminskih pogodb za EURIBOR pričakujemo dodatno povišanje obrestnih mer v letu 2012, je vpliv višje napovedane gospodarske in predvsem kreditne rasti močnejši, kar vpliva na znižanje deleža nedonosnih terjatev in stroškov oslabitev v letu 2012.

Vpliv zunanjega šoka na povečanje deleža nedonosnih posojil v letu 2011

Med zunanjimi šoki se v letu 2011 zdi najverjetnejši dvig tržnih obrestnih mer. S tremi modeli, ki ocenjujejo delež razvrščenih terjatev v D in E, je ocenjen vpliv povečanja obrestnih mer za 1 odstotno točko.

Slika 5.44: Delež razvrščenih terjatev v D in E skupaj z napovedmi za leto 2011 ob dvigu obrestnih mer v odstotkih

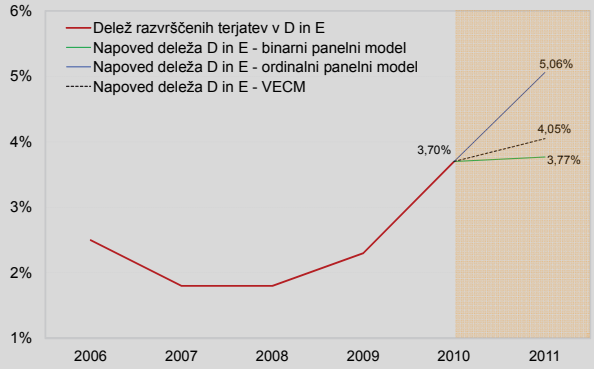

Vir: Banka Slovenije, lastne ocene

Odziv dviga obrestnih mer za 1 odstotno točko se najbolj odrazi v ordinalnem panelnem modelu, kjer bi se delež nedonosnih terjatev glede na osnovni scenarij povečal za 0,52 odstotne točke, na 5,06%. V drugih dveh modelih je povečanje nekoliko manj izrazito in znaša 0,32 oziroma 0,06 odstotne točke glede na osnovni scenarij.

Skupna ocena

V letu 2010 se je delež nedonosnih terjatev precej povečal. Na podlagi ocen z modeli tudi v letu 2011 pričakujemo nadaljnjo rast deleža razvrščenih terjatev v D in E ter stroškov oslabitev. Bistven razlog za to je počasno okrevanje gospodarstva. Tudi na podlagi ocen bank o kreditnih standardih lahko sklepamo, da banke pričakujejo postopno okrevanje gospodarstva. Na podlagi napovedi naj bi se obrata zgodil v letu 2012, ko bi se zaradi krepitve gospodarske in kreditne rasti začeli zmanjševati tako delež nedonosnih terjatev kakor tudi stroški oslabitev.

[1] Jimenez, G., & Saurina, J. (2006). Credit Cycles, Credit Risk, and Prudential Regulation. International Journal of Central Banking.
[2] Foss, D., Norden, L., & Weber, M. (2010). Loan Growth and Riskiness of Banks. Journal of Banking & Finance.
[3] Marcucci, J., & Quagliariello, M. (2009). Asymetric Effects of the Business Cycle on Bank Credit Risk. Journal of Banking & Finance.
[4] Modela se razlikujeta po definiciji odvisne spremenljivke. Pri enem je odvisna spremenljivka določena binarno, pri kateri imajo vrednost nič vsi komitenti z bonitetnimi ocenami A, B in C, vrednost 1 pa komitenti z bonitetnima ocenama D in E. Pri drugem je odvisna spremenljivka bonitetna ocena komitenta, zato je uporabljen ordinalni pristop. V obeh primerih so ocene narejene s probit modelom na podlagi podatkov od leta 1995 do 2009. Izhodni podatek obeh modelov je delež komitentov v D in E. Odstotek spremembe deleža komitentov v D in E je nato apliciran na spremembo deleža nedonosnih terjatev. V projekcijah za leti 2011 in 2012 so uporabljene vrednosti spremenljivk podjetij iz leta 2009 in napovedi makro spremenljivk.
[5] Uporabljen je vektorski kointegracijski model (VECM). Izhodni podatek za potrebe te analize je delež nedonosnih terjatev.
[6] Uporabljen je model multiple linearne regresije, pri čemer je odvisna spremenljivka, delež stroškov oslabitev v povprečnem obsegu posojil nebančnemu sektorju, prilagojena z logit transformacijo.

5.7.5 Zavarovanja posojil

Struktura zavarovanj za novoodobrena posojila

Pri posojilih se znižuje delež posojil brez zavarovanj, naraščajo pa zavarovanja z nepremičninami.

Zaostreni kreditni standardi pri odobravanju posojil so se odrazili pri zniževanju deleža posojil brez zavarovanj. Po anketnih podatkih so banke v letu 2010 znižale delež novoodobrenih posojil podjetjem brez zavarovanj na 21,1%, v primerjavi z 32,4% v letu 2009. Še v letih 2007 in 2008 je bila skoraj polovica novoodobrenih posojil podjetjem brez zavarovanj. Delno je k temu v preteklosti prispeval tudi visok delež kratkoročnih posojil, ki so se periodično in redno obnavljala, delno pa tudi višje zahteve bank za zavarovanja v zadnjem obdobju.

Tabela 5.28: Struktura posojil podjetjem glede na vrsto zavarovanja v odstotkih

(v %)	Stanja posojil		Novoodobrena posojila	
	Dec. 2009	Dec. 2010	2009	2010
Tip zavarovanja				
Zavarovana posojila	79,4	82,0	67,6	78,9
z zastavo nepremičnin	36,5	40,8	24,0	26,5
pri zavarovalnici	0,7	0,7	0,4	0,3
z vrednostnimi papirji in / ali točkami vzajemnih skladov	9,2	7,7	9,2	9,5
z drugimi oblikami zavarovanj	33,0	32,9	34,0	42,7
Nezavarovana posojila	20,6	18,0	32,4	21,1

Vir: Anketa bank

V strukturi stanj posojil se je povečal delež posojil, ki so zavarovana z zastavo nepremičnin, predvsem zaradi manjšega deleža zavarovanj z delnicami in deleži. Delež posojil, ki so zavarovana z nepremičninami, se je povečal za 4 odstotne točke, najbolj pod vplivom še vedno naraščajočih posojil gradbenim podjetjem.

Pri stanovanjskih posojilih so bile banke že v preteklih letih praviloma previdnejše in so le manjši del posojil odobravale brez zavarovanj. V letu 2010 je bilo takih nezavarovanih posojil med vsemi novoodobrenimi stanovanjskimi posojili 6,4%. Povečal se je delež posojil, zavarovanih z nepremičninami in pri zavarovalnicah, na račun drugih oblik zavarovanj (poroki, depoziti ipd).

Tabela 5.29: Struktura stanovanjskih posojil glede na vrsto zavarovanja v odstotkih

(v %)	Stanja posojil		Novo odobrena posojila	
	Dec. 2009	Dec. 2010	2009	2010
Tip zavarovanja				
Zavarovana posojila	96,9	92,2	92,2	93,6
z zastavo nepremičnin	65,6	69,7	61,5	68,1
pri zavarovalnici	14,8	11,6	10,4	12,4
z vrednostnimi papirji in / ali točkami vzajemnih skladov	0,1	0,1	0,1	0,2
z drugimi oblikami zavarovanj	16,3	10,8	19,4	13,0
Nezavarovana posojila	3,1	7,8	7,8	6,4

Vir: Anketa bank

Pokritost kreditnega portfelja z zavarovanji

Delež nezavarovanih terjatev bank se je v letu 2010 znižal na 45,4%.

Pokritost kreditnega portfelja bank z zavarovanji se je v letu 2010 izboljšala. Nezavarovani del portfelja se je znižal na 45,4% razvrščenih terjatev, kar je za 4 odstotne točke manj kot ob koncu leta 2009. Najmanj so zavarovane terjatve do države ter bank in hranilnic, ki sicer spadajo med najmanj tvegane komitente. Brez upoštevanja teh dveh sektorjev znaša nezavarovani del terjatev bank 39,3%.

Slika 5.45: Pokritost vseh razvrščenih terjatev bank (levo) in pokritost razvrščenih terjatev bank z zamudami nad 90 dni (desno) z zavarovanji v odstotkih

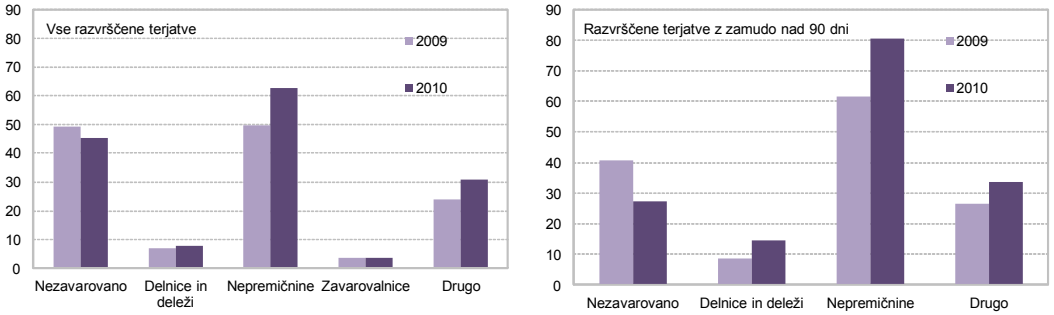

Vir: Banka Slovenije

Vrednost vseh prejetih zavarovanj je ob koncu leta 2010 za 4,9% presegla vrednost razvrščene aktive, vključno z nezavarovano aktivo. Zlasti se je povečala pokritost razvrščene aktive z nepremičninami, za 13 odstotnih točk v primerjavi s koncem leta 2009, na 62,9%. Tveganje pri tej obliki zavarovanja se je v zadnjih letih močno povečalo zaradi mogočih padcev cen nepremičnin. Te bi lahko sprožili postopki unovčevanja zavarovanj in posledično znižanja poštene vrednosti prejetih zavarovanj. Dodatno tveganje, ki so mu banke izpostavljene pri zavarovanju z nepremičninami, izhaja iz uveljavljene prakse bank, da se na eno nepremičnino lahko vpiše več hipotek, pri čemer banke, ki niso na prvem mestu za unovčitev, tvegajo tako zaradi manjše verjetnosti unovčitve kot tudi zaradi podaljšanja že sicer dolgih sodnih postopkov. Po podatkih iz ankete je pri 72% posojil, ki so pretežno zavarovana z nepremičninami, banka vpisana na prvo mesto za unovčitev zavarovanja, če gre za izterjave. Vrednost zastavljenih nepremičnin, pri katerih je banka vpisana na prvem mestu za unovčitev, obsega 78% vseh nepremičnin, prejetih v zavarovanje. Pri bankah v večinski domači lasti znaša ta delež 82% in je ugodnejši kot pri bankah v večinski tuji lasti, 72%. Visoka pokritost terjatev bank z zavarovanji z nepremičninami je dejavnik tveganja za banke. Unovčevanje zavarovanj je v razmerah slabe likvidnosti nepremičninskega trga oteženo, postopki pa dolgotrajni.

Zavarovanja z nepremičninami so se zlasti povečala v sektorju gospodinjstev, predvsem kot posledica bolje zavarovanih novih stanovanjskih posojil in manj zaradi prevrednotenj obstoječega portfelja. S stanovanjskimi in poslovnimi nepremičninami je bila skoraj v celoti (98,3%) pokrita razvrščena aktiva do gospodinjstev. Skupaj z drugimi oblikami zavarovanj je pokritost razvrščenih terjatev do gospodinjstev z zavarovanji zrasla na 140,7%, kar je za 35 odstotnih točk več kot pred enim letom.

Povečalo se je zavarovanje terjatev z nepremičninami, še zlasti v sektorju gospodinjstev.

Tabela 5.30: Zavarovanje razvrščenih terjatev bank po skupinah komitentov ob koncu leta 2010 v odstotkih

		Primerjava zavarovanj[2] z razvrščenimi terjatvami v %							
			Zavarovano						
	Razvrščene terjatve v mio EUR	Nezavarovano [1]	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem.[3]	S stanov. neprem.[3]	Pri zavarovalnici	Z ostalimi obl.zavar.	Skupaj vrednost zavarovanj [3]
Podjetja	25.131,8	35,3	11,2	70,3	6,3	0,0	39,5	127,3
DFO	2.364,9	52,2	24,3	9,3	0,4	0,0	31,5	65,5
Gospodinjstva (sp)	10.214,8	31,6	0,9	15,5	82,8	17,2	24,4	140,9
Tujci	6.398,5	62,4	5,8	29,0	2,8	0,3	24,5	62,4
Država	2.037,0	72,4		1,9	0,3		26,4	28,5
Banke in hranilnice	3.796,3	95,6		0,1	0,0		5,9	6,0
Skupna vsota	50.290,9	45,3	7,6	42,5	20,4	3,6	30,8	104,9

Opombe: [1] Zajete so terjatve, ki niso zavarovane oziroma so zavarovane tako, da jih banka ne upošteva pri izračunu oslabitev oziroma rezervacij (npr. zavarovanja z menicami).
[2] Zavarovanja so navedena po pošteni vrednosti.
[3] Pri zavarovanju z nepremičninami lahko več bank vpiše hipoteko nad eno nepremičnino, pri čemer je vrednost hipoteke pri vsaki naslednji banki nižja za vrednost terjatev bank, ki so prej na vrsti pri morebitnem unovčevanju. Posledično je vrednost teh zavarovanj multiplicirana, pri teh vrstah zavarovanj in tudi v agregatu.
Vir: Banka Slovenije

Razvrščene terjatve do podjetij so prav tako pretežno zavarovane z nepremičninami, s 76,6% glede na vrednost terjatev. Gospodinjstva in nefinančna podjetja sta tudi edini skupini komitentov, pri katerih vrednost vseh prejetih zavarovanj presega vrednost razvrščenih terjatev. Nasprotno so zavarovanja terjatev do nedenarnih finančnih institucij, glede na naraščajoče tveganje, ki se kaže v hitro rastočih zamudah nad 90 dni, nizka in obsegajo le 65,5% vrednosti terjatev do tega sektorja. Delež nezavarovanih terjatev do nedenarnih finančnih institucij je visok, 52,2%, in glede na hitro naraščanje zamud v tem sektorju je verjetnost, da se bodo težave z izterljivostjo teh terjatev v prihodnjih mesecih stopnjevale, velika. Visok delež terjatev do tujcev je nezavarovan. To je posledica relativno nizke stopnje tveganja tistega dela terjatev, ki se nanaša na tuje finančne institucije, in tudi njihove kratke ročnosti.

Pokritost terjatev z zavarovanji je nizka pri nedenarnih finančnih institucijah.

Tabela 5.31: Zavarovanje razvrščenih terjatev bank z zamudo nad 90 dni po skupinah komitentov ob koncu leta 2010 v odstotkih

		Primerjava zavarovanj [2] z razvrščenimi terjatvami v %						
			Zavarovano					
	Razvrščene terjatve v mio EUR	Nezavarovano [1]	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem.[3]	S stanov. neprem.[3]	Pri zavarovalnici	Z ostalimi obl. zavar.	Skupaj vrednost zavarovanj [3]
Podjetja	3.071,5	26,9	13,6	71,2	9,4	0,0	37,6	131,7
DFO	163,6	39,6	58,5	9,8	0,9		11,7	81,4
Gospodinjstva (sp) [4]	129,7	30,4	0,0	82,3	38,5	0,5	31,3	152,6
Tujci	337,6	22,8	7,0	94,3	6,6		10,8	118,6
Država	2,3	100,0						
Banke in hranilnice	6,1	100,0						
Skupna vsota	3.710,7	27,4	14,4	70,8	9,8	0,0	33,7	128,7

Opombe: [1, 2, 3] Enako kot v prejšnji tabeli. [4] Zajeti so le samostojni podjetniki, za prebivalstvo ni podatkov o zamudah.
Vir: Banka Slovenije

Med terjatvami z zamudami nad 90 dni jih je bilo ob koncu leta 2010 nezavarovanih 27,4%, kar je bistveno manj kot pred enim letom, ko jih je bilo nezavarovanih 41%. Pokritost celotnega portfelja z daljšimi zamudami z zavarovanji se je povečala na 128,7%, kar je izboljšanje glede na 96,9-odstotno pokritost ob koncu leta 2009.

Terjatve z zamudami nad 90 dni so bolj pokrite z zavarovanji kot pred enim letom, razen nedenarnih finančnih institucij.

Struktura zavarovanj razvrščenih terjatev z zamudami nad 90 dni se je opazno poslabšala pri nedenarnih finančnih institucijah. Še ob koncu 2009 je znašal delež nezavarovanih

terjatev z daljšimi zamudami le 8%, leto pozneje pa že skoraj 40%. Veliko povečanje nezavarovanih terjatev ob potrojenem obsegu terjatev z zamudami nad 90 dni kaže, da banke niso bile pripravljene na tolikšno poslabšanje tega dela portfelja in niso pravočasno zahtevale dodatnih zavarovanj oziroma da nedenarnim finančnim institucijam zmanjkuje primernega premoženja za zavarovanje posojil. Pri drugih skupinah komitentov se je pokritost z zavarovanji v letu 2010 izboljšala, delež nezavarovanih terjatev pa znižal.

Tabela 5.32: Zavarovanje razvrščenih terjatev bank z zamudami nad 90 dni po skupinah bank ob koncu leta 2010 v odstotkih

		Primerjava zavarovanj [2] z razvrščenimi terjatvami v %						
	Razvrščene terjatve v mio EUR	Nezavarovano [1]	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem. [3]	S stanov. neprem. [3]	Pri zavarovalnici	Z ostalimi obl.zavar.	Skupaj zavarovanja [3]
Hranilnice	1,0	39,1	0,2	113,8	8,1	1,5		123,6
Majhne domace banke	333,3	28,3	5,7	96,5	21,8	0,1	25,7	149,8
Tuje banke	806,7	32,4	15,6	50,7	19,5	0,0	37,3	123,1
Velike domace banke	2.569,7	25,7	15,2	73,8	5,2	0,0	33,6	127,8
Skupna vsota	3.710,7	27,4	14,5	70,6	9,8	0,0	33,7	128,7

Opombe: [1, 2, 3] Enako kot v prejšnji tabeli.
Vir: Banka Slovenije

Najnižji delež nezavarovanih terjatev z daljšimi zamudami so imele velike domače banke, 25,7%. Majhne domače banke so nadpovprečno povečale sicer visoko pokritost terjatev z nepremičninami in izboljšale tudi celotno pokritost z zavarovanji. Med drugima dvema skupinama bank ni večjih razlik glede strukture zavarovanj in stopnje pokritosti razvrščenih terjatev z zavarovanji.

Unovčena zavarovanja v letu 2010 pomenijo 13,3% nedonosnih terjatev bank, uspešnost poplačil je bila majhna.

Banke v letu 2010 še niso v večjem obsegu unovčevale zastavljenih zavarovanj. Po podatkih iz ankete so posojila, za katera so bili v letu 2010 končani postopki unovčevanja zavarovanj, obsegala 13,3% nedonosnih posojil bank. Večinoma so bila unovčena zavarovanja za posojila podjetjem, v 85%. Uspešnost poplačil posojil podjetjem iz zavarovanj je bila 34-odstotna, večinoma pa so bili unovčeni zastavljene delnice in deleži. Pri posojilih gospodinjstvom je bila uspešnost poplačil posojil večja, okrog 60-odstotna.

Gradbeništvo

Izpostavljenost bančnega sistema do gradbeništva se je lani povečala, a le pri velikih domačih bankah. Drugi dve skupini bank sta terjatve do gradbeništva nominalno zmanjšali. Razvrščene terjatve do podjetij iz gradbeništva so lani pomenile 7,5% celotne razvrščene aktive bank v domači lasti, enako pri majhnih in velikih bankah, ter 5,5% pri bankah v večinski tuji lasti.

Tabela 5.33: Oslabitve in rezervacije razvrščenih terjatev bank do gradbeništva, december 2010

	RT do podjetij iz dejavnosti					RT z zamudami nad 90 dni			
			Pokritost z oslabitvami v %						
	RT dejavnosti v mio EUR	Delež v celotni RT skupine v %	dec.09	dec.10	Delež nezavarovanih terjatev v %	Delež v celotni RT do podjetij iz dejavnosti v %	Pokritost z oslabitvami v %	Delež nezavarovanih terjatev v %	Zavarovanja z nepremičn. v RT v %
				Gradbeništvo					
Velike domače banke	2.345,7	7,5	5,2	9,8	36,0	20,9	35,1	25,8	97,1
Majhne domače banke	291,4	7,5	5,7	7,8	23,5	20,5	22,6	11,1	128,8
Banke v večinski tuji	788,9	5,5	3,8	5,7	37,8	14,3	28,0	14,2	112,2
Skupaj	3.429,5	6,9	4,9	8,6	35,3	19,3	32,7	22,6	102,6
				Poslovanje z nepremičninami					
Velike domače banke	616,9	2,0	4,9	6,9	10,7	10,5	30,4	13,5	104,2
Majhne domače banke	111,9	2,9	4,3	5,4	34,2	11,5	17,0	8,4	102,1
Banke v večinski tuji	434,8	3,1	2,7	4,4	22,8	9,2	33,8	15,4	126,0
Skupaj	1.164,7	2,3	4,0	5,8	17,5	10,1	30,2	13,6	111,7
				Skupaj nefinančna podjetja gradbeništva in poslovanja z nepremičninami					
Velike domače banke	2.962,6	9,5	5,2	9,2	30,7	18,7	34,5	24,4	97,9
Majhne domače banke	403,3	10,4	5,3	7,1	26,5	18,0	21,6	10,7	124,0
Banke v večinski tuji	1.223,7	8,6	3,4	5,2	32,4	12,4	29,6	14,5	116,1
Skupaj	4.594,2	9,2	4,7	7,9	30,8	17,0	32,3	21,2	104,0

Vir: Banka Slovenije

Zamude podjetij iz gradbeništva nad 90 dni so se močno povečale pri vseh skupinah bank, najmanj pri bankah v večinski tuji lasti. Banke so v povprečju povečale zavarovanja terjatev z daljšimi zamudami. Le pri velikih domačih bankah se je delež nezavarovanih terjatev povečal. Večje nezavarovane terjatve pri tej skupini bank so imele za posledico višje oblikovane oslabitve, ki so pri tej skupini bank dosegle 35,1%, v primerjavi z 22,6% pri majhnih domačih bankah in 28% pri bankah v večinski tuji lasti.

Pri velikih domačih bankah se je tveganje do gradbeništva povečalo bolj kot pri drugih bankah.

Celotna vrednost zavarovanj terjatev je ob koncu leta 2010 za 40% presegla terjatve do gradbeništva z zamudami nad 90 dni. Največji del zavarovanj predstavljajo zastavljene nepremičnine, med katerimi je tudi velik del nedokončanih. Vrednost zastavljenih nepremičnin je bila ob koncu leta 2010 približno enaka vrednosti tega dela terjatev. Zaradi težav, s katerimi se sooča gradbeni sektor, pomeni tako velik delež nepremičnin v zavarovanjih veliko tveganje za bančni sektor z velikim potencialnim vplivom na trg nepremičnin.

Slabe terjatve do gradbeništva so večinoma zavarovane z lastnimi nepremičninami, tudi nedokončanimi.

Holdingi

Izpostavljenost bank do holdingov se je v letu 2010 zmanjšala pri bankah v večinski tuji lasti, medtem ko se je pri drugih skupinah bank nekoliko povečala. Največ slabih terjatev do holdingov je skoncentriranih v velikih domačih bankah, v katerih je imela več kot četrtina terjatev do holdingov zamude nad 90 dni. Pri drugih skupinah bank so holdingi ob koncu leta 2010 pomenili manjše tveganje kot leta 2009. Relativna izpostavljenost do holdingov je sicer večja pri majhnih domačih bankah, vendar med njimi ni holdingov z daljšimi zamudami.

V velikih domačih bankah je največ tveganih terjatev do holdingov.

Velike domače banke so lani močno znižale delež nezavarovanih terjatev do holdingov z zamudami nad 90 dni, s 77% na 25,5%. Kljub temu je ta del portfelja nezadostno pokrit z zavarovanji. Pokritost terjatev z daljšimi zamudami z zavarovanji v velikih domačih bankah znaša le 95%, pri čemer znaša pokritost z delnicami in deleži 59,5%. Večinoma gre za delnice v lasti teh holdingov, kar bi jih ob stihijskih razprodajah lahko močno razvrednotilo.

Zavarovanje slabih terjatev do holdingov je nezadostno.

Tabela 5.34: Oslabitve in rezervacije razvrščenih terjatev bank do holdingov, december 2010

	RT do podjetij iz dejavnosti holdingov					RT z zamudami nad 90 dni			
	RT holdingov v mio EUR	Delež v celotni RT skupine v %	Pokritost z oslabitvami v % dec.09	Pokritost z oslabitvami v % dec.10	Delež nezavarovanih terjatev v %	Delež v celotnih RT do holdingov v %	Pokritost z oslabitvami v %	Delež nezavarovanih terjatev v %	Zavarovanja z delnicami in deleži v %
					Holdingi				
Velike domače banke	1.327,5	4,4	8,0	13,6	22,9	26,4	33,3	25,5	59,5
Majhne domače banke	223,9	6,2	6,7	6,7	26,9	0,1	100,0	0,0	0,0
lasti	377,5	2,4	5,3	8,4	41,6	9,7	30,1	21,4	90,6
Skupaj	1.931,8	3,9	7,1	11,8	27,0	20,0	33,1	25,1	62,4

Vir: Banka Slovenije

5.8 Obrestno tveganje

Obrestno tveganje, merjeno z razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, se v letu 2010 ni spremenilo ter ostaja 2,8 meseca, kar pomeni, da so banke izpostavljene zvišanju obrestnih mer. Vendar pa sta prestrukturiranje pasive in reprogramiranje aktive vplivala na to, da se je izpostavljenost dvigu obrestnih mer povečala predvsem v razredih od enega do treh mesecev ter enega do dveh let.

Banke so izpostavljene zvišanju obrestnih mer.

Analiza po skupinah bank kaže, da se je izpostavljenost dvigu obrestnih mer, merjena z razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, zmanjšala pri majhnih domačih bankah, ostaja pa relativno največja med skupinami bank. Pri bankah v večinski tuji lasti in pri velikih domačih bankah se je občutljivost na spremembo obrestnih mer povečala.

Glede na gibanja obrestnih mer iz terminskih pogodb se pričakuje nadaljnje zviševanje tržnih obrestnih mer, s čimer se povečuje verjetnost negativnih učinkov na poslovanje bank zaradi obrestnega tveganja.

5.8.1 Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer

Pričakovati je, da se povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer v letu 2011 ne bo bistveno spreminjalo.

Obrestno tveganje, merjeno z razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, se je ob koncu leta 2010 začelo rahlo zmanjševati. Povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer se je sredi leta 2010 skrajšalo, vendar se je ob koncu leta 2010 in na začetku leta 2011 ponovno podaljšalo. Na skrajšanje obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer sta vplivala predvsem krajšanje ročnosti pridobljenih sredstev pri tujih bankah in manjše izdaje novih vrednostnih papirjev v tem obdobju. Na podaljševanje obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer ob koncu leta 2010 in na začetku leta 2011 je vplivala zamenjava kratkoročnejših virov financiranja z najetimi posojili daljše ročnosti. Pričakovati je, da se povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer v letu 2011 ne bo bistveno spreminjalo, saj se je dostopnost kratko- in tudi dolgoročnih virov, predvsem v tujini, zaradi stabilizacije[29] finančnih trgov povečala.

Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer se v letu 2010 ni spremenila.

V letu 2010 se je povprečno obdobje spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer podaljšalo za 0,5 meseca. Februarja 2011 je bilo povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer za 3,2 meseca daljše od povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer, kar je za 0,4 meseca več kot ob koncu leta 2010 in leta 2009. Razmik je bil v letu 2010 glede na pretekla leta relativno nizek ter nakazuje umirjanje v razponu med 4 in 2,5 meseca. Povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer bi se lahko zaradi spremembe strukture ročnosti posojil v letu 2011 še naprej nekoliko podaljševalo. Ob upoštevanju, da se povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer v letu 2011 ne bo bistveno spreminjalo, bi se lahko izpostavljenost obrestnemu tveganju v letu 2011 povečala.

Slika 5.46: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih (levo) in razlika med povprečnim obdobjem spremembe obrestnih mer za skupine bank v mesecih (desno)

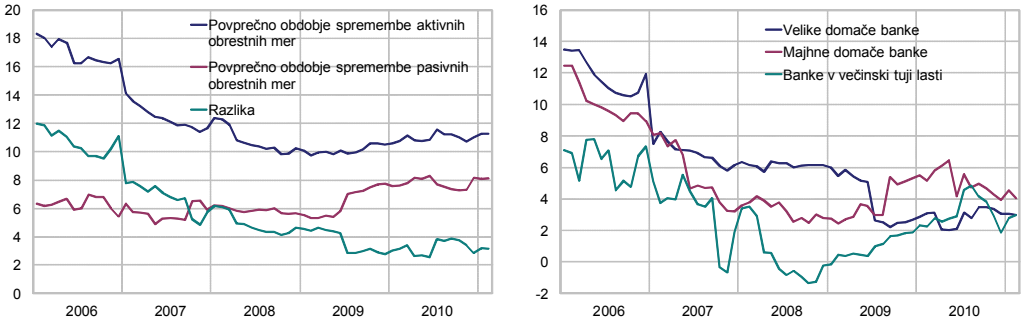

Vir: Banka Slovenije

Obrestno tveganje se je od konca leta 2009 do konca februarja 2011 najbolj povečalo pri bankah v večinski tuji lasti.

Med skupinami bank so precejšnje razlike v dinamiki obrestnega tveganja, merjenega z razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer. Kazalnik je najnižji za banke v večinski tuji lasti, pri katerih je konec februarja 2011 dosegel 3 mesece, kar je za 1,1 meseca več kot ob koncu leta 2009. Tudi pri velikih domačih bankah znaša vrednost kazalnika 3 mesece in je glede na konec leta 2009 večja za 0,3 mesece. Vrednost kazalnika se je v preučevanem obdobju znižala pri majhnih domačih bankah za 1,3 mesece. Konec februarja 2011 je njegova vrednost znašala 4 mesece. Vrednost kazalnika pri bankah v večinski tuji lasti in majhnih domačih bankah je zelo podobna vrednostim z začetka leta 2008 oziroma pred kriznim obdobjem, medtem ko je pri velikih domačih bankah dvakrat nižja, kar je z vidika obrestnega tveganja pozitivno.

5.8.2 Obrestna vrzel

Izpostavljenost bank dvigu obrestnih mer z vidika kumulativne obrestne vrzeli se je na segmentu do enega leta zelo povečala, na –2,8 mrd EUR. To pomeni, da se je vrednost aktive s preostalo zapadlostjo do enega leta zniževala hitreje kot vrednost pasive.

Pri bankah v večinski tuji lasti se je negativna obrestna vrzel do enega leta zelo povečala.

Negativna obrestna vrzel do enega leta se je povečala pri bankah v večinski tuji lasti, večinoma kot posledica zmanjšanja terjatev iz naslova kreditov. Razlogi so daljše ročnosti odobrenih posojil in deloma preoblikovanje kratkoročnih kreditov v dolgoročne. Februarja 2011 je vrzel pri bankah v večinski tuji lasti znašala –2,8 mrd EUR, pri velikih domačih bankah –48 mio EUR, medtem ko so majhne domače banke prikazovale pozitivno vrzel v višini 250 mio EUR.

[29] Vrednosti LIBOR-OIS spread in TED spread, kot meri za ugotavljanje stabilnosti bančnega sistema, se od začetka leta 2010 gibljeta na ravneh pred krizo. Vir: Bloomberg.

Povečanje negativne vrzeli do enega leta je posledica povečanja negativne vrzeli od enega do treh mesecev. V drugi polovici leta 2010 so se naložbe, pri katerih se obrestna mera spreminja v obdobju enega do treh mesecev, zmanjšale za 1,4 mrd EUR, medtem ko se obveznosti, vezane na 1- do 3-mesečno spremembo obrestne mere, zmanjšale le za 200 mio EUR. Februarja 2011 je bila vrzel na ravni druge polovice leta 2008. Obrestna vrzel od treh mesecev do enega leta se je leta 2010 gibala okoli ničle, ob koncu leta pa je vrzel prešla v pozitivno območje. Dvig obrestnih mer bi negativno vplival na obrestno maržo bančnega sistema v časovnem horizontu od enega do treh mesecev ter pozitivno v časovnem horizontu od treh mesecev do enega leta[30].

Banke so izpostavljene dvigu obrestnih mer predvsem v segmentu od enega do treh mesecev.

Tako kot negativna vrzel do enega leta se je leta 2010 zelo povečala tudi negativna vrzel od enega do dveh let. Razlog za povečanje vrzeli je povečevanje obveznosti pri velikih domačih bankah zaradi izdaje triletne obveznice NLB v vrednosti 1,5 mrd EUR julija leta 2009. V letu 2010 sta bili opazni zmanjšanje najetih posojil in hkrati povečanje vlog, ki je bilo za 300 mio EUR večje od zmanjšanja posojil.

V letu 2010 se je zelo povečala tudi vrzel od enega do dveh let.

Slika 5.47: Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih v mio EUR

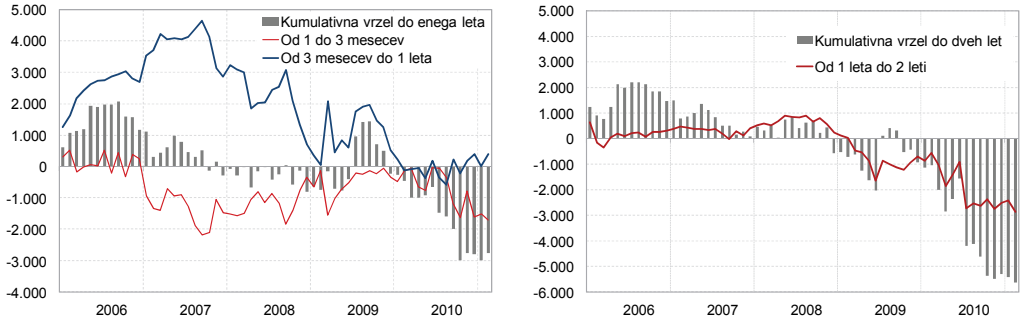

Vir: Banka Slovenije

Slovenski bančni sistem je glede na vrzel do dveh let precej izpostavljen dvigu obrestnih mer. Izvršilni odbor Evropske centralne banke je na zadnjem zasedanju 3. marca 2011 poudaril, da bo zaradi inflacijskih pritiskov treba začeti dvigati obrestne mere. To se je na naslednjem zasedanju 7. aprila tudi uresničilo, saj se je ključna obrestna mera povišala za 0,25 odstotne točke. Obrestne mere iz standardiziranih terminskih pogodb[31] na 3-mesečni EURIBOR odražajo tržna pričakovanja, da se bo ključna obrestna mera letos zvišala za 0,5 odstotne točke, kajti vrednost terminske pogodbe z zapadlostjo septembra 2011 je aprila znašala 1,81%. Vrednost pogodbe z zapadlostjo septembra 2012 pa je znašala že 2,61%.

Glede na vrednost standardiziranih terminskih pogodb bodo obrestne mere višje.

5.8.3 Bazično tveganje

Februarja 2011 je obrestno občutljiva aktiva presegla obrestno občutljivo pasivo za 900 mio EUR, kar pomeni 1,8% bilančne vsote bančnega sistema. Razlika se je glede na konec leta 2009 zmanjšala za 4,3 odstotne točke. Obrestno občutljiva aktiva se je glede na konec leta 2009 zmanjšala za 7,2%, medtem ko se je obrestno občutljiva pasiva zmanjšala za 2,9%. Konec februarja 2011 je obrestno občutljiva aktiva obsegala 91,9% bilančne vsote, obrestno občutljiva pasiva pa dobrih 90%.

Obrestno občutljiva aktiva se od konca leta 2009 znižala za 7,2%, pasiva pa za 2,9%.

Vrzeli po valutah

Banke so zviševanju obrestnih mer izpostavljene predvsem v domači valuti in švicarskih frankih (CHF). Pri krajših ročnostih so banke nekoliko izpostavljene tudi ameriškemu dolarju (USD).

V valutni strukturi obrestno občutljivih postavk v letu 2010 ni bilo večjih sprememb. Apreciacija CHF je vplivala na zmanjševanje deleža CHF, povečuje pa se delež domače valute. Delež domače valute v skupni neto poziciji se je od konca leta 2009 do februarja 2011 povečal za 1,9 odstotne točke, medtem ko se je delež CHF zmanjšal za 0,2 odstotne točke.

Delež švicarskega franka se zmanjšuje predvsem v korist domače valute.

[30] Dvig obrestnih mer bi pozitivno vplival na neto sedanjo vrednost obrestno občutljivih postavk bank v bančnem sistemu v časovnem horizontu od enega do treh mesecev ter negativno v časovnem horizontu od treh mesecev do enega leta.
[31] Podatki iz futures pogodb z dne 1. 4. 2011. Vir: ECB.

Slika 5.48: Valutna struktura neto pozicij obrestno občutljivih postavk po posameznih razredih preostale zapadlosti v mio EUR

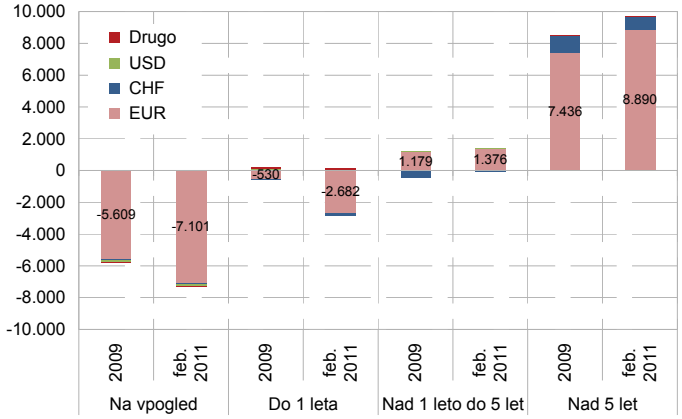

Vir: Banka Slovenije

Vrzeli po vrsti referenčne obrestne mere

Deleža obrestno občutljivih aktivnih in pasivnih postavk, vezanih na referenčne obrestne mere, sta se povečala.

Obrestno tveganje izvira tudi iz neusklajenosti obrestno občutljivih aktivnih in pasivnih postavk glede na vrsto referenčne obrestne mere. Delež obrestno občutljivih postavk, vezanih na referenčne obrestne mere, se je konec februarja 2011 glede na konec leta 2009 povečal na aktivi za 9,7 odstotne točke, na skoraj 63%, na pasivi pa za 1,2 odstotne točke, na dobrih 34%. Razlika med deležem obrestno občutljive aktive in pasive, vezane na referenčne obrestne mere, se je povečala za 8,5 odstotne točke, na 28,3 odstotne točke, kar kaže večjo občutljivost bank na zvišanje referenčnih obrestnih mer.

Tabela 5.35: Struktura obrestno občutljive aktive in pasive glede na vrsto referenčne obrestne mere

	Obrestno občutljiva aktiva				Obrestno občutljiva pasiva			
	Dec. 08	Dec. 09	Dec. 10	Feb. 11	Dec. 08	Dec. 09	Dec. 10	Feb. 11
Stanje v mio EUR	45.440	49.368	46.522	46.409	42.426	46.168	45.239	45.482
Delež z ref. OM v %	65,4	53,0	62,5	62,7	39,2	33,2	34,9	34,4
	Delež posameznih referenčnih OM v strukturi postavk, vezanih na referenčne obrestne mere (v %)							
EURIBOR								
1 mesec	17,4	8,2	6,0	6,1	18,6	10,7	6,0	4,6
3 mesece	24,0	29,3	29,0	29,1	28,2	31,3	35,2	37,9
6 mesecev	47,0	51,7	54,7	54,7	41,4	46,9	49,8	49,7
1 leto	1,9	2,1	1,8	1,6	1,6	0,4	1,1	0,4
LIBOR CHF								
1 mesec	0,7	0,5	0,4	0,3	0,4	0,3	0,1	0,0
3 mesece	2,2	1,8	1,5	1,4	3,0	3,3	3,9	3,6
6 mesecev	3,2	3,1	2,8	2,6	3,2	2,4	1,5	1,4
1 leto	1,6	1,6	1,5	1,4	1,6	1,2	0,9	0,9
Obrestna mera CB	0,1	0,2	1,3	1,9	0,0	2,6	0,0	0,0
Drugo	1,9	1,5	1,0	0,9	2,1	1,1	1,6	1,5

Vir: Banka Slovenije

Okoli 90% obrestno občutljivih aktivnih in pasivnih postavk, vezanih na referenčno obrestno mero, je vezanih na EURIBOR.

Najpogosteje uporabljena referenčna obrestna mera tako na aktivni kot pasivni strani je 6-mesečni EURIBOR. V obdobju od konca leta 2009 do konca februarja 2011 se je na aktivi delež 6-mesečnega EURIBOR povečal za 3 odstotne točke. Delež enomesečnega EURIBOR pa se je zmanjšal za 2,1 odstotne točke.

Delež druge najpomembnejše referenčne obrestne mere LIBOR CHF se zmanjšuje zaradi odplačevanja in zaustavitve odobravanja novih posojil, vezanih na CHF, med aktivnimi in tudi pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami dosega njihov delež okoli 6%.

Od konca leta 2009 so se dolge pozicije po ključnih obrestnih merah podaljšale.

Banke so v preteklem letu podaljšale dolgo pozicijo po večini ključnih referenčnih obrestnih mer (izjema je 3-mesečni EURIBOR). Največja rast v odstotnih točkah je bila dosežena pri 1- in 6-mesečnem EURIBOR-ju. S tem ostajajo izpostavljene znižanju obrestnih mer, vendar samo v segmentu bilančnih postavk, vezanih na referenčne obrestne mere.

Tabela 5.36: Obrestna vrzel v odstotkih obrestno občutljive aktive glede na vrsto referenčne obrestne mere

v %	Skupna neto pozicija				Neto pozicija po razredih, feb. 2011			
	Dec.2008	Dec.2009	Dec.2010	Feb.2011	Na vpogled	Do 1 leta	Nad 1 do 5 let	Nad 5 let
EURIBOR								
1 mesec	4,6	1,0	1,7	2,3	0,0	0,2	0,6	1,5
3 mesece	5,4	5,8	6,1	5,4	0,1	1,4	-0,4	4,4
6 mesecev	15,6	12,8	17,3	17,6	-0,8	3,2	6,9	8,5
1 leto	0,7	1,0	0,7	0,9	0,0	0,0	0,2	0,8
LIBOR CHF								
1 mesec	0,3	0,2	0,2	0,2	0,0	0,1	0,0	0,1
3 mesece	0,3	-0,1	-0,4	-0,3	0,0	0,1	0,0	-0,4
6 mesecev	0,9	0,9	1,3	1,2	0,0	-0,1	-0,1	1,4
1 leto	0,5	0,5	0,6	0,6	0,0	0,0	-0,1	0,7

Vir: Banka Slovenije

5.9 Valutno tveganje

Valutno tveganje se je v letu 2010 povečalo, a ostalo majhno.

Valutno tveganje slovenskih bank se je v letu 2010 povečalo, a ostalo majhno. Neto dolga odprta devizna pozicija bank je znašala 64,9 mio EUR oziroma 1,4% regulatornega kapitala. Od tega so bile s 60,2 mio EUR valutnemu tveganju najbolj izpostavljene velike banke. Tudi v letu 2010 so banke ostale izpostavljene apreciaciji pomembnejših svetovnih valut do EUR in depreciaciji nekaterih drugih valut, npr. z območja Balkana, do evra.

Delež devizne aktive in pasive v bilančni vsoti bank se od prevzema evra dalje ni bistveno spreminjal. V februarju 2011 je delež devizne aktive znašal 4,4% bilančne vsote, delež devizne pasive pa 3,5%. Bilančna odprta devizna pozicija je bila dolga v višini 0,9% bilančne vsote bank.

Slika 5.49: Delež devizne aktive in devizne pasive v bilančni vsoti ter bilančna odprta devizna pozicija bank v odstotkih

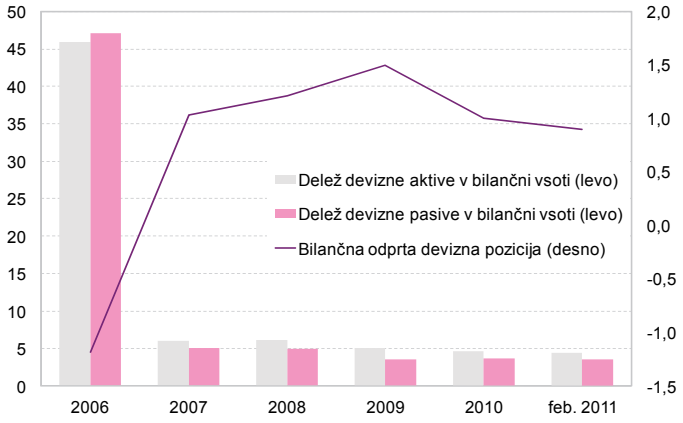

Vir: Banka Slovenije

5.9.2 Valutna struktura in odprta devizna pozicija

Devizne postavke v bilancah in zunaj bilanc bank so se v letu 2010 povečale za 7,5% na aktivi in 6,9% na pasivi. To povečanje je večinoma posledica apreciacije švicarskega franka in ameriškega dolarja v letu 2010. Prvi je proti evru pridobil 18,7% vrednosti, drugi pa 7,8%. Ti dve valuti sta v decembru 2010 skupaj obsegali 88,9% devizne aktive in 91% devizne pasive bank.

Tabela 5.37: Valutna struktura aktive in pasive bilanc in zunaj bilanc

	2008		2009		2010	
	Aktiva	Pasiva	Aktiva	Pasiva	Aktiva	Pasiva
Skupaj v tuji valuti brez evra (v mio EUR)	3.942	3.932	3.383	3.342	3.637	3.572
medletna rast (v %)	-78,4	-78,5	-14,2	-15,0	7,5	6,9
Struktura tujih valut brez evra			(v %)			
svetovne valute	94,7	95,9	90,4	92,4	92,3	94,5
švicarski frank	61,0	61,6	61,3	62,4	60,6	62,0
britanski funt	1,9	1,9	1,8	1,9	1,4	1,4
ameriški dolar	30,3	31,0	25,5	26,3	28,3	29,0
kanadski dolar	0,4	0,4	0,7	0,7	0,5	0,5
japonski jen	0,7	0,7	0,7	0,7	1,0	1,1
avstralski dolar	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5
Valute EGP	2,2	2,2	3,9	3,8	2,7	2,2
Druge valute	2,2	1,9	4,2	3,8	3,5	3,3
CIU	1,0	0,0	1,4	0,0	1,5	0,0

Opomba: EGP – evropsko gospodarsko območje, tj. EU, Islandija in Norveška, CIU – pozicije v tuji valuti v enotah investicijskih skladov.
Vir: Banka Slovenije

Neto odprta devizna pozicija je v decembru 2010 znašala 64,9 mio EUR oz. 1,4% regulatornega kapitala.

Neto dolga devizna pozicija se je v letu 2010 povečala na 64,9 mio EUR oziroma 1,4% regulatornega kapitala. Neto odprte devizne pozicije v svetovnih valutah so se zmanjšale in ostale kratke. Banke so torej izpostavljene tveganju apreciacije teh valut proti evru. Neto dolge devizne pozicije so v decembru 2010 prevladovale predvsem v enotah investicijskih skladov, največje povečanje je zaznati v valutah evropskega gospodarskega območja. Banke so bile zato izpostavljene depreciaciji teh valut do EUR. V zadnjem obdobju so neugodno gibanje za banke imele predvsem valute z območja Balkana, ki so vključene v skupino drugih valut. Izstopa predvsem srbski dinar, ki je izgubljal vrednost kljub intervencijam in zaostrovanju denarne politike srbske centralne banke. Tudi pričakovanja kažejo na nadaljnjo depreciacijo proti evru.

Tabela 5.38: Odprta devizna pozicija po valutah v mio EUR

	Neto pozicija			Večja od vsote dolgih in vsote kratkih pozicij		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Svetovne valute	-39,5	-28,9	-20,1	49,5	37,1	32,8
ameriški dolar	-22,9	-14,7	-8,4	26,8	19,1	14,1
švicarski frank	-19,2	-12,3	-9,9	19,6	14,6	13,8
drugo (GBP, CAD, AUD, JPY)	2,6	-1,8	-1,8	5,7	3,4	4,9
Valute EGP	1,1	4,9	20,5	4,4	5,0	20,7
Druge valute	9,9	17,2	11,9	10,1	25,2	11,9
CIU	38,0	48,2	52,6	38,0	48,2	52,6
Skupaj	9,5	41,4	64,9	62,6	86,6	97,9
V odstotkih regulatornega kapitala (v %)	0,2	0,9	1,4	1,5	1,9	2,2

Opomba: EGP – evropsko gospodarsko območje, tj. EU, Islandija in Norveška, CIU – pozicije v tuji valuti v enotah investicijskih skladov.
Vir: Banka Slovenije

Kljub povečanju neto odprte devizne pozicije ostaja valutno tveganje za slovenske banke relativno majhno. Z neto odprto devizno pozicijo v višini 60,2 mio EUR so valutnemu tveganju najbolj izpostavljene velike banke, sledijo majhne banke s 3,9 mio EUR ter banke v večinski tuji lasti z 0,8 mio EUR. Odprta devizna pozicija po opredelitvi Banke Slovenije, ki izhaja iz kapitalskih zahtev, je v decembru 2010 znašala 97,9 mio EUR oziroma 2,2% regulatornega kapitala.

Tabela 5.39: Odprta devizna pozicija po skupinah bank v septembru 2010 v mio EUR

	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
Svetovne valute	-20.5	0.3	0.1	-20.1
ameriški dolar	-7.1	-0.8	-0.5	-8.4
švicarski frank	-10.7	0.3	0.5	-9.9
drugo (GBP, CAD, AUD, JPY)	-2.6	0.8	0.0	-1.8
Valute EGP	20.1	0.3	0.1	20.5
Druge valute	8.2	3.0	0.7	11.9
CIU	52.3	0.3	0.0	52.6
Skupaj	60.2	3.9	0.8	64.9
V odstotkih regulatornega kapitala (v %)	2.1	1.0	0.1	1.4

Opomba: EGP – evropsko gospodarsko območje, tj. EU, Islandija in Norveška, CIU – pozicije v tuji valuti v enotah investicijskih skladov.
Vir: Banka Slovenije

5.9.3 Zadolževanje v švicarskih frankih

Negativna rast posojil nebančnemu sektorju v CHF.

Zadolženost v švicarskih frankih je bila v letu 2010 pod vplivom apreciacije švicarskega franka, kar je precej povečalo breme odplačevanja posojil. To je najbolj prizadelo gospodinjstva, ki jih je v februarju 2011 bremenilo nekaj več kot 70% vseh posojil v CHF oziroma z valutno klavzulo na CHF. Zaradi povečane tveganosti banke ta posojila odobravajo le poredkoma (samo podjetjem), kar kažejo negativne stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju v švicarskih frankih. Stanovanjska posojila v švicarskih frankih so se v februarju 2011 medletno povečala za 4,7%, kar pa je predvsem posledica apreciacije švicarskega franka.

Tabela 5.40: Obseg in medletne stopnje rasti posojil v švicarskih frankih oziroma z valutno klavzulo na švicarski frank

	Nebančni sektor	Nefinančne družbe	DFO	Država	Gospodinjstva	
					Vsa posojila	Stanovanjska posojila
			Stanje posojil (v mio EUR)			
2009	1.891,4	464,8	173,3	6,4	1.246,9	1.034,9
2010	1.868,1	429,5	134,4	6,0	1.298,2	1.128,3
Feb. 2011	1.747,6	370,1	131,1	5,8	1.240,6	1.081,5
			Stopnja rasti (v %)			
2009	-21,3	-37,5	-23,5	-13,5	-12,6	-8,1
2010	-1,2	-7,6	-22,5	-6,4	4,1	9,0
Feb. 2011	-7,0	-19,5	-24,9	-10,5	0,2	4,7

Vir: Banka Slovenije

Delež posojil v CHF se postopno zmanjšuje.

Delež posojil, vezanih na tečaj CHF oziroma z valutno klavzulo na CHF v celotni strukturi posojil nebančnemu sektorju, je v decembru 2010 znašal 4,6%. Čeprav banke zelo poredko odobravajo posojila v CHF, se ta delež zaradi visoke apreciacije švicarskega franka le postopno zmanjšuje. Relativno pomembnejši ostaja delež stanovanjskih posojil v CHF oziroma z valutno klavzulo na CHF, in sicer z 22% vseh stanovanjskih posojil.

Tabela 5.41: Posojila, vezana na tečaj švicarskega franka, po skupinah bank

	Medletne stopnje rasti (v %)		Delež v strukturi vseh posojil bančnega sektorja, vezanih na CHF (v %)		Delež v strukturi posojil skupine bank (v %)	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Velike banke	-19,5	-2,6	31,7	31,5	2,6	2,4
Majhne banke	-7,1	0,4	1,1	1,1	0,7	0,6
Banke v večinski tuji lasti	-21,4	-1,5	67,2	67,4	9,8	9,9
Skupaj	-21,3	-1,2	100,0	100,0	4,9	4,6

Vir: Banka Slovenije

Švicarski frank je v letu 2010 proti evru apreciral 18,7%.

Švicarski frank je v letu 2010 proti evru apreciral 18,7%, kar je predvsem posledica hitre rasti švicarskega gospodarstva, naraščajočega presežka na njihovem tekočem računu plačilne bilance in javnofinančnih težav nekaterih evrskih držav. Švicarska centralna banka še naprej nadaljuje ekspanzivno monetarno politiko, zato se LIBOR CHF giblje okrog ciljne obrestne mere 0,25%. Na drugi strani EURIBOR narašča zaradi postopnega zaostrovanja monetarne politike ECB. Zaradi divergence denarnih politik švicarske centralne banke in ECB se je tudi devizni tečaj EUR/CHF v prvih mesecih 2011 obrnil v

korist evra, kar nekoliko zmanjšuje breme odplačevanja posojil, vezanih na tečaj švicarskega franka oziroma z valutno klavzulo na švicarski frank.

Slika 5.50: Referenčne obrestne mere LIBOR na švicarski frank in EURIBOR ter gibanje tečaja EUR/CHF

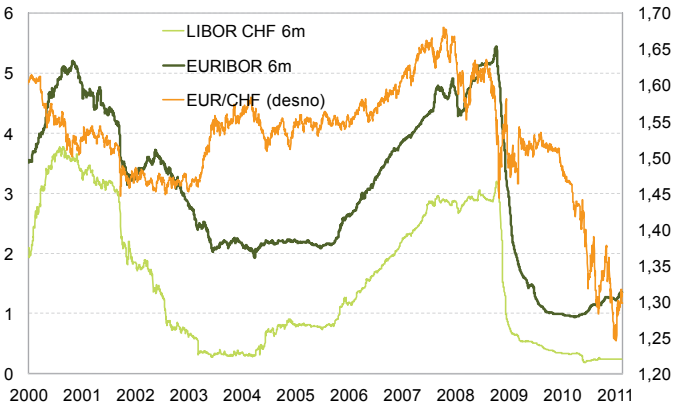

Vir: Banka Slovenije

5.10 Solventnost bank

Kapitalska ustreznost in kapitalska ustreznost prvega reda slovenskega bančnega sistema sta se lani znižali. Oba kazalnika sta pri vseh skupinah bank pod evropskim povprečjem oziroma med nižjimi v EU. Regulatorni kapital se je predvsem zaradi slabega poslovnega izida bank zmanjšal, rast kapitalskih zahtev pa je bila ob stagnaciji kreditiranja nebančnega sektorja nizka. Posledično se je znižala tudi absorbcijska sposobnost bank za prevzemanje tveganj. Poslabšala se je kakovost kapitala skupine velikih bank, ki se odraža v manjšem temeljnem kapitalu. Večina bank ima še zadosten potencial za rast podrejenega dolga.

Sprememba strukture kapitalskih zahtev za kreditno tveganje odraža preusmerjanje kreditiranja od podjetij h gospodinjstvom. S tem banke nakazujejo manjšo pripravljenost za prevzemanje kreditnega tveganja in hkrati optimirajo porabo kapitala, ki je pri bančništvu na drobno zaradi manjšega tveganja manjša. Povečanje deleža kapitalskih zahtev za regulatorno zelo tvegane postavke odraža poslabšanje kakovosti kreditnega portfelja in s tem naraščanje kreditnega tveganja.

Med skupinami bank so se kazalniki solventnosti poslabšali velikim domačim bankam, najnižji v povprečju ostajajo pri majhnih domačih bankah. Ob tem velja opozoriti, da so se razlike med bankami v višini kapitalske ustreznosti še povečale glede na obdobje pred krizo. Kapitalska ustreznost in kapitalska ustreznost prvega reda sta se znižali le velikim domačim bankam, saj so edine, predvsem zaradi slabega poslovnega izida največje banke, poslabšale kakovost in obseg regulatornega kapitala. Poleg tega se jim je znižal potencial za povečanje podrejenega dolga. K prirastu kapitalskih zahtev za regulatorno zelo tvegane postavke, ki odražajo poslabšanje kreditnega portfelja, so prispevale kar 80%. Majhne domače banke so imele, kljub povečanju v letu 2010, v povprečju najnižjo kapitalsko ustreznost in so najbolj odstopale od evropskega povprečja. Glede na strukturo kapitalskih zahtev za kreditno tveganje imajo nadpovprečno velike deleže za postavke, zavarovane z nepremičninami. V letu 2010 so najbolj povečale delež kapitalskih zahtev za regulatorno najbolj tvegane postavke, ki je največji med skupinami bank.

Uprave bank bodo morale kljub slabim poslovnim rezultatom bank in majhni donosnosti na kapital pridobiti svež, kakovostnejši kapital. Stagnacija kreditne rasti, slabšanje kakovosti kreditnega portfelja, rast stroškov financiranja in s tem slabši poslovni izidi bank negativno vplivajo na rast njihovega temeljnega kapitala. Zadržani dobički tudi v prihodnje še nekaj časa ne bodo nujno zadosten vir krepitve kapitala bank. Rekapitalizacije, ki jih bodo morali izvesti obstoječi ali novi lastniki, med drugim pomembno vplivajo na bonitetne ocene bank ter s tem na dostop in višino stroškov financiranja na mednarodnih trgih. Da bi se kapitalska ustreznost slovenskih bank izenačila s povprečno vrednostjo tega kazalnika primerljivih bank EU, bi se moral kapital celotnega bančnega sistema ob nespremenjenih kapitalskih zahtevah povečati za

1.235 mio EUR ali za 28,8%.[32] Dodatna potreba po kakovostnejših oblikah kapitala izhaja tudi iz nove bančne regulative Basel 3, ki se bo uvajala postopoma do konca leta 2018.

5.10.1 Kapitalska ustreznost

Leta 2010 sta se kapitalska ustreznost in kapitalska ustreznost prvega reda poslabšali za 0,3 odstotne točke, na 11,3% oziroma 9%.

Kapitalska ustreznost bančnega sistema je ob koncu leta 2010 znašala 11,3%, kar je 0,3 odstotne točke manj v primerjavi s koncem predhodnega leta. Za enako višino se je znižala tudi kapitalska ustreznost prvega reda, ki je znašala 9,0%. Negativni učinki finančne krize so se zaradi stagnacije kreditne rasti, poslabšanja kakovosti kreditnega portfelja in s tem slabšega poslovnega izida odrazili v poslabšanju kapitalske ustreznosti bank. Gibanju kazalnikov kapitalske ustreznosti je med letom sledilo gibanje razmerja med kapitalom in bilančno vsoto, ki se je zmanjšalo za 0,1 odstotne točke, na 8,2%, s čimer se je povečal finančni vzvod.

Slika 5.51: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih

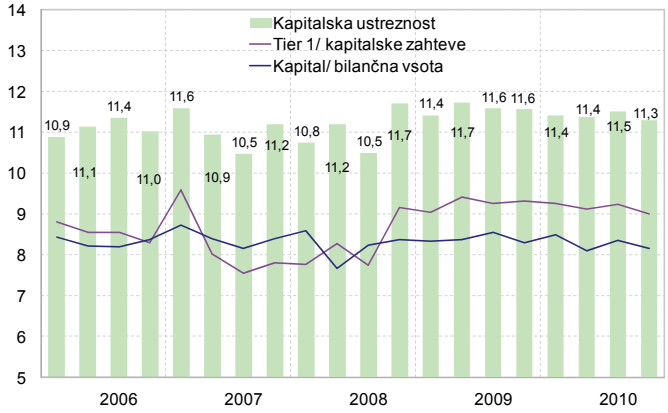

Vir: Banka Slovenije

Kapitalska ustreznost se je znižala le skupini velikih domačih bank.

Poslabšanje kapitalske ustreznosti bančnega sistema je predvsem posledica zmanjšanja regulatornega kapitala velikih domačih bank. Njihova kapitalska ustreznost se je znižala za 0,5 odstotne točke, na 11,3%. Pri tem se je regulatorni kapital zmanjšal za 3,6%, predvsem zaradi slabega poslovnega rezultata največje banke, medtem ko so se njihove kapitalske zahteve povečale za 0,8%.

V nasprotju z velikimi domačimi bankami se je kapitalska ustreznost drugih dveh skupin bank izboljšala. Bankam v večinski tuji lasti se je v letu 2010 izboljšala za 0,2 odstotne točke, na 11,4%, predvsem na račun zmanjšanja kapitalskih zahtev za 1,1%. Ta skupina bank je namreč v minulem letu opazno zmanjševala posojila podjetjem in s tem kapitalske zahteve za kreditno tveganje. Majhnim domačim bankam se je sicer kapitalska ustreznost izboljšala za 0,1 odstotne točke, vendar pa z 11,2% ostaja pod povprečjem bančnega sistema.

Tabela 5.42: Kapitalska ustreznost po skupinah bank na nekonsolidirani podlagi v odstotkih

	2006	2007	2008	2009	2010
Velike banke	11,0	11,9	12,3	11,8	11,3
Majhne banke	10,9	12,1	10,8	11,1	11,2
Banke v večinski tuji lasti	11,1	9,3	10,6	11,2	11,4
Slovenski bančni sektor	11,0	11,2	11,7	11,6	11,3

Vir: Banka Slovenije

[32] To je seštevek potrebnega kapitala posameznih bank na konsolidirani osnovi, ki ne dosegajo evropskega povprečja kapitalske ustreznosti primerljivih bank.

Slika 5.52: Medletne stopnje rasti kapitalskih zahtev in regulatornega kapitala po skupinah bank v odstotkih

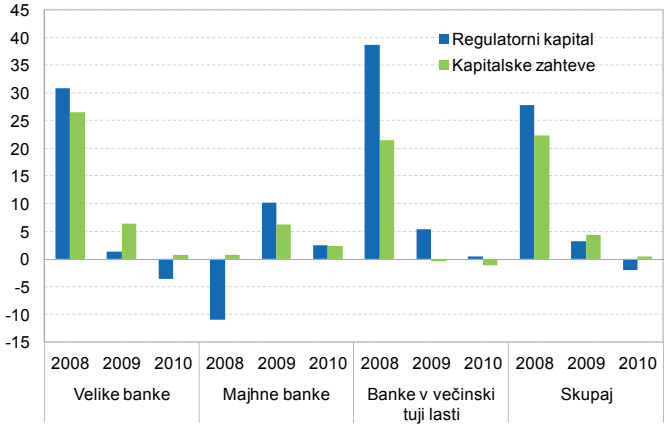

Vir: Banka Slovenije

Kapitalska ustreznost slovenskega bančnega sistema je med nižjimi v EU.

Slovenski bančni sistem se po kapitalski ustreznosti uvršča med bančne sisteme držav EU z nižjo kapitalsko ustreznostjo. Junija 2010 so imeli nižjo raven tega kazalnika le še trije bančni sistemi držav EU. Kapitalska ustreznost vseh skupin slovenskih bank ostaja pod povprečjem kapitalske ustreznosti držav EU. Največje odstopanje, in sicer za 5,1 odstotne točke, je pri skupini majhnih domačih bank, ki bi morale ob nespremenjenih kapitalskih zahtevah povečati kapital za 200 mio EUR ali 45%[33], da bi dosegle povprečno raven kapitalske ustreznosti primerljivih bank držav EU. Skupina bank v večinski tuji lasti bi potrebovala 36% ali 447 mio EUR več kapitala, skupina velikih domačih bank[34] pa 22,7% ali 588 mio EUR več kapitala, da bi se izenačila s povprečno vrednostjo kapitalske ustreznosti primerljivih bank držav EU. Pri zadnjih dveh skupinah bank se kaže tudi razlika v smeri gibanja kapitalske ustreznosti, saj se je v nasprotju s povprečjem EU kapitalska ustreznost pri skupini velikih bank znižala, pri bankah v večinski tuji lasti pa zvišala.

Slika 5.53: Kapitalska ustreznost po skupinah bank na konsolidirani podlagi v primerjavi s povprečjem EU v odstotkih

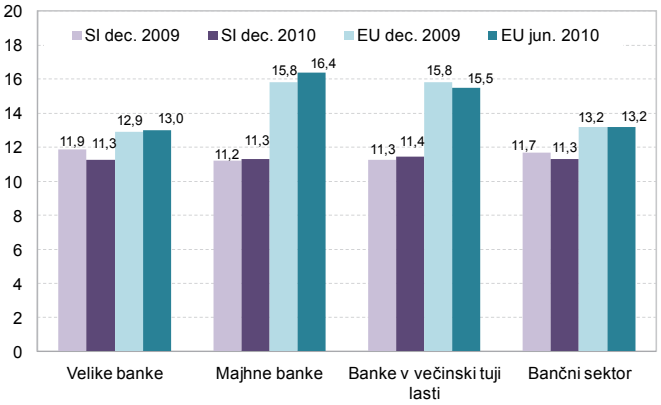

Vir: Banka Slovenije, EU banking sector stability, ECB September 2010; Consolidated banking data – semi annual indicators 2010, ECB februar 2011

Najnižjo kapitalsko ustreznost prvega reda imajo v povprečju še vedno majhne domače banke.

Kapitalska ustreznost prvega reda bančnega sistema se je leta 2010 znižala za 0,3 odstotne točke, na 9%, vendar le velikim domačim bankam, in sicer za 0,6 odstotne točke, na 8,8%. Njihov temeljni kapital[35] se je namreč predvsem zaradi slabega poslovnega izida največje banke zmanjšal za 5,7%. Skupina majhnih domačih bank ima v povprečju kljub zvišanju v letu 2010 najnižjo kapitalsko ustreznost prvega reda.

Kapitalska ustreznost prvega reda ostaja pod povprečjem EU. Najbolj zaostajajo majhne domače banke.

Kapitalska ustreznost prvega reda slovenskega bančnega sistema se je znižala, medtem ko se je v povprečju EU zvišala. Ob koncu junija 2010 je dosegla drugo najnižjo raven v

[33] To je seštevek potrebnega kapitala posameznih bank na konsolidirani osnovi, ki ne dosegajo povprečja kapitalske ustreznosti primerljivih bank EU.
[34] Kapitalsko ustreznost velikih domačih bank primerjamo s kapitalsko ustreznostjo po bilančni vsoti primerljivih bank EU.
[35] Upoštevan je temeljni kapital, zmanjšan za odbitne postavke.

primerjavi z drugimi državami EU. Glede na skupine bank so ugotovitve o gibanju kapitalske ustreznosti prvega reda v primerjavi s povprečjem EU podobne kot pri kapitalski ustreznosti. Vse skupine bank namreč zaostajajo za povprečjem primerljivih skupin bank držav EU, med njimi najbolj majhne domače banke. Da bi dosegle ravni kapitalske ustreznosti prvega reda primerljivih bank držav EU, bi se jim morala ta povečati za 3,5 odstotne točke, za kar bi ob nespremenjenih kapitalskih zahtevah potrebovale 139 mio EUR oziroma 41-odstotno povečanje temeljnega kapitala[36]. Za 702 mio EUR oziroma 53% bi temeljni kapital morale povečati tudi velike domače banke, ki se jim je v nasprotju s povprečjem primerljivih bank EU kapitalska ustreznost prvega reda znižala. Banke v večinski tuji lasti bi potrebovale dodatnih 257 mio EUR oziroma 32-odstotno povečanje temeljnega kapitala.

Tabela 5.43: Kapitalska ustreznost prvega reda po skupinah bank na nekonsolidirani podlagi v odstotkih

	2006	2007	2008	2009	2010
Velike banke	7,4	7,3	9,3	9,4	8,8
Majhne banke	8,6	9,6	8,5	8,5	8,6
Banke v večinski tuji lasti	10,2	8,1	9,1	9,5	9,7
Slovenski bančni sektor	8,3	7,8	9,2	9,3	9,0

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.54: Kapitalska ustreznost prvega reda po skupinah bank na konsolidirani podlagi v primerjavi s povprečjem EU v odstotkih

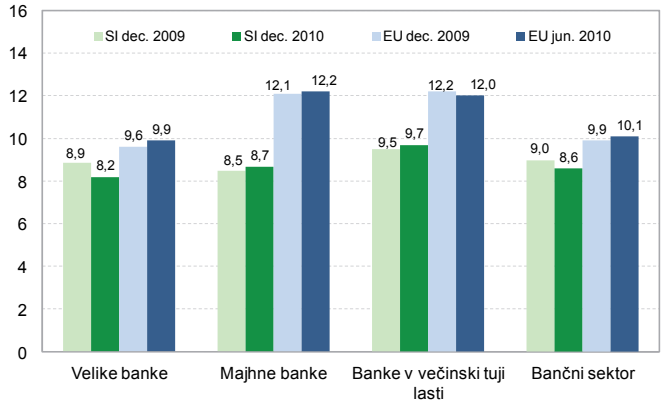

Vir: Banka Slovenije; EU banking sector stability, ECB September 2010; Consolidated banking data – semi annual indicators 2010 ECB februar 2011

Porazdelitev kapitalske ustreznosti se je najbolj poslabšala pri velikih domačih bankah.

Porazdelitev vrednosti kapitalskih ustreznosti se je lani premaknila v negativno smer. Delež bank s kapitalsko ustreznostjo nad 14% se je zmanjšal, delež bank s kapitalsko ustreznostjo, nižjo od 10%, pa povečal. Med skupinami bank se je porazdelitev najbolj poslabšala velikim domačim bankam, nekoliko manj majhnim domačim bankam, nespremenjena pa je ostala pri bankah v večinski tuji lasti. Vse to potrjuje povečevanje razlik v višini kapitalske ustreznosti med posameznimi bankami. Porazdelitev kapitalskih ustreznosti slovenskih bank je slabša v primerjavi s porazdelitvijo EU. Delež bank s kapitalsko ustreznostjo nad 14% je namreč v evropskem povprečju opazno večji, izrazito manjši pa v razredih pod 12%. Tudi porazdelitev vrednosti kapitalske ustreznosti prvega reda se je poslabšala, pri čemer je bil premik v negativni smeri opazen pri razredih z vrednostjo pod 10%.

[36] To je seštevek potrebnega temeljnega kapitala posameznih bank na konsolidirani osnovi, ki ne dosegajo povprečja kapitalske ustreznosti prvega reda primerljivih bank EU.

Slika 5.55: Porazdelitev kapitalskih ustreznosti bank (levo) in kapitalskih ustreznosti prvega reda (desno) v odstotkih

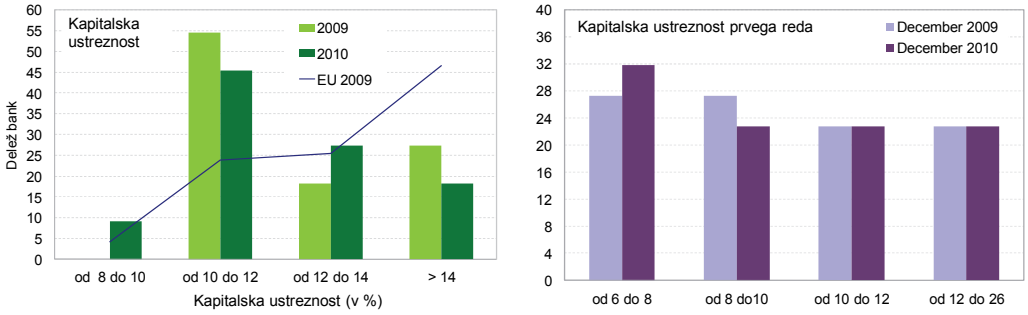

Vir: Banka Slovenije, EU Banking Sector Stability Report, ECB september 2010

5.10.2 Struktura kapitala

Slab poslovni izid bank je vplival na zmanjšanje temeljnega kapitala bank.

Kapital bank je ob koncu leta 2010 znašal 4.525 mio EUR in je bil za 2% manjši kot pred enim letom. Temeljni kapital slovenskega bančnega sistema se je zmanjšal za 113 mio EUR na 4.003 mio EUR, kar je posledica zmanjšanja rezerv in zadržanih dobičkov ter izgube v tekočem letu.

Kakovost kapitala je slabša le pri velikih domačih bankah.

Kakovost kapitala bančnega sistema se je poslabšala, saj se je delež temeljnega kapitala bančnega sistema pred odbitnimi postavkami zmanjšal za 0,9 odstotne točke, na 76%. Med skupinami bank se je kakovost kapitala poslabšala le velikim domačim bankam. Drugi dve skupini bank sta povečali delež temeljnega kapitala in s tem izboljšali strukturo kapitala.

Slika 5.56: Struktura kapitala pred odbitnimi postavkami za bančni sistem (levo) in skupine bank (desno) v odstotkih

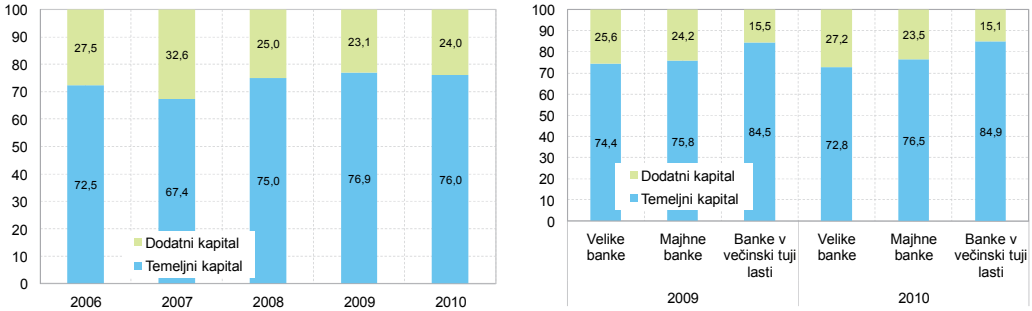

Vir: Banka Slovenije

V strukturi temeljnega kapitala se je leta 2010 za 1,8 odstotne točke zmanjšal delež postavk, vezanih na rezerve in dobiček. Zmanjšanje rezerv za 4,9%, na 1.831 mio EUR, in povečanje izgube iz tekočega poslovanja za 34 mio EUR, na 40 mio EUR, je posledica negativnega poslovnega rezultata šestih bank.

Velika potreba po povečanju kakovostnejših oblik kapitala.

Za ohranitev oziroma povišanje kapitalske ustreznosti bodo banke morale pridobiti kakovostnejšo obliko kapitala. Skromno kreditiranje nebančnega sektorja, slabšanje kakovosti kreditnega portfelja in rast stroškov financiranja slabšajo poslovni izid bank ter med drugim negativno vplivajo na rast temeljnega kapitala. Poleg tega sprememba bančnih predpisov[37] uvaja strožje pogoje vključevanja novih hibridnih instrumentov v temeljni kapital. To sproža dodatno potrebo po novem kakovostnejšem kapitalu, ki ga bodo morale banke pridobiti, če bodo hotele nadomestiti zapadle hibridne instrumente[38]. Ob koncu leta so banke izkazovale za 349 mio EUR vpisanih hibridnih instrumentov oziroma 8,7% temeljnega kapitala. Hkrati je Svet Banke Slovenije v letu 2010 sprejel dopolnilo k obstoječim Usmeritvam Banke Slovenije za izvajanje procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala. Dopolnilo je bilo izdano na podlagi pričakovanih sprememb evropske bančne zakonodaje na področju izboljšanja kakovosti strukture kapitala. Z njim Banka Slovenije pričakuje, da bodo banke za pokrivanje priznane ocene kapitalskih potreb zagotovile najmanj 80% temeljnega kapitala.

[37] Nov sklep o izračunu kapitala bank in hranilnic je začel veljati 31. 12. 2010.

[38] V temeljni kapital bank so bili do zdaj vključeni inovativni instrumenti, ki so bili ob spremembi predpisov prerazporejeni med hibridne instrumente. Kljub temu se za upravljanje z njimi do njihove zapadlosti uporabljajo določila Sklepa o izračunu kapitalu bank in hranilnic, ki je veljal do 31. 12. 2010, in sicer po prvotno dogovorjenih lastnostih in pogojih.

Slabi poslovni rezultati in majhna donosnost na kapital otežujejo zbiranje svežega kapitala.

Uprave bank bodo morale kljub slabemu poslovnemu izidu bank in majhni donosnosti na kapital poskrbeti za rekapitalizacijo bank in s tem višjo kapitalsko ustreznost. Ta namreč pomembno vpliva na bonitetno oceno bank ter s tem na dostop in stroške financiranja na mednarodnih trgih.

Na podlagi anketnih podatkov leta 2011 rekapitalizacijo načrtuje deset bank v predvideni skupni višini 450 mio EUR, leta 2012 pa šest bank v skupni višini 32 mio EUR. Glavni razlog za povečanje kapitala večine bank je pričakovana rast obsega poslovanja. Iz anketnih odgovorov je razvidno, da v letu 2011 le osem bank predvideva višjo kapitalsko ustreznosti in kapitalsko ustreznost prvega reda v primerjavi z doseženo ob koncu leta 2010. Večina teh bank je imela leta 2010 kapitalsko ustreznost nižjo od povprečja bančnega sistema.

Slika 5.57: Struktura temeljnega kapitala v odstotkih

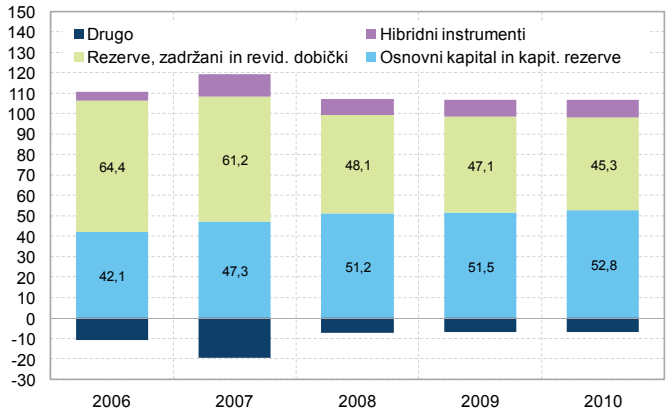

Opomba: Inovativni instrumenti so bili 31. 12. 2010 s spremembo bančne regulative prerazporejeni med hibridne instrumente.
Vir: Banka Slovenije

Na zvišanje podrejenega dolga so vplivale predvsem velike domače banke.

Dodatni kapital I pred odbitnimi postavkami se je leta 2010 povečal za 26 mio EUR na 1,26 mrd EUR. Zvišanje je posledica povečanja podrejenega dolga za 6%. Ob zmanjšanju temeljnega kapitala se je tako razmerje med podrejenim dolgom in temeljnim kapitalom povečalo za 1,3 odstotne točke, na 16,3%. Potencial za povečanje podrejenega dolga je nižji za 94 mio EUR in znaša 1,35 mrd EUR. Potencial za rast podrejenega dolga se je znižal le pri velikih domačih bankah, ki so povečale podrejeni dolg in zmanjšale temeljni kapital in s tem tudi povečale razmerje med njima za 2,3 odstotne točke.

Slika 5.58: Razmerje med podrejenim dolgom in temeljnim kapitalom po skupinah bank v odstotkih

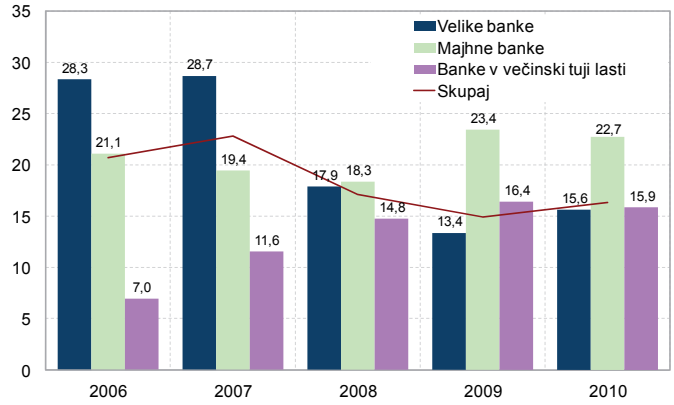

Vir: Banka Slovenije

Velike domače banke so zmanjšale absorbcijsko sposobnost za prevzemanje tveganj.

Presežek regulatornega kapitala nad kapitalskimi zahtevami bančnega sistema se je lani zmanjšal za 1,7 odstotne točke, na 29,1%. Regulatorni kapital bank se je namreč predvsem zaradi slabega poslovnega izida največje banke zmanjšal za 2%, na 4.525 mio EUR. Rast kapitalskih zahtev je bila samo 0,4-odstotna, kar je posledica stagnacije kreditiranja nebančnega sektorja. Absorbcijska sposobnost bank za prevzemanje tveganj se je tako zmanjšala. Podrobnejši pregled po skupinah bank pokaže,

da to velja le za velike domače banke. Medtem ko se jim je presežek regulatornega kapitala nad kapitalskimi zahtevami zmanjšal za 3,1 odstotne točke, na 28,9%, se je drugima skupinama bank ta presežek nekoliko povečal; majhnim domačim bankam na 28,3% in bankam v večinski tuji lasti na 30%.

Slika 5.59: Regulatorni kapital in kapitalske zahteve v mio EUR (levo) ter presežek kapitala nad kapitalskimi zahtevami v odstotkih regulatornega kapitala (desno)

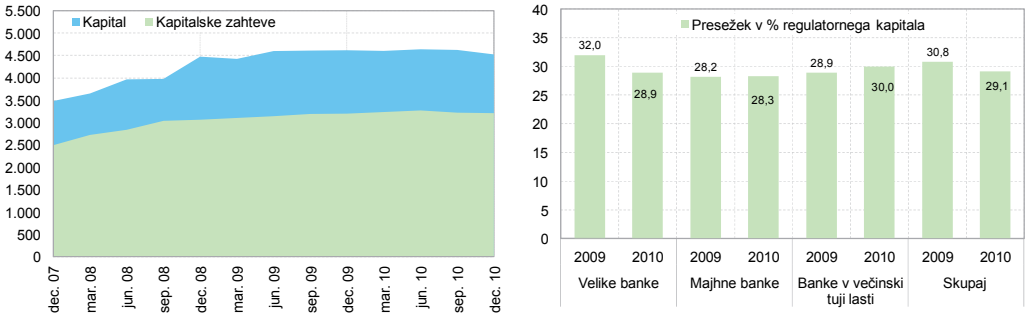

Vir: Banka Slovenije

5.10.3 Kapitalske zahteve

Stagnacija kreditne rasti je vplivala na nizko rast kapitalskih zahtev.

Kapitalske zahteve so ob koncu leta 2010 znašale 3.206 mio EUR in so bile v primerjavi s koncem leta 2009 večje za 0,4%. Nizka rast kapitalskih zahtev je posledica stagnacije kreditiranja nebančnega sektorja. Ta se odraža v zmanjšanju deleža kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v strukturi kapitalskih zahtev. Deleža kapitalskih zahtev za operativno in tržno tveganje ostajata manjša od 8%.

Slika 5.60: Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (levo) ter struktura kapitalskih zahtev po skupinah bank (desno) v odstotkih

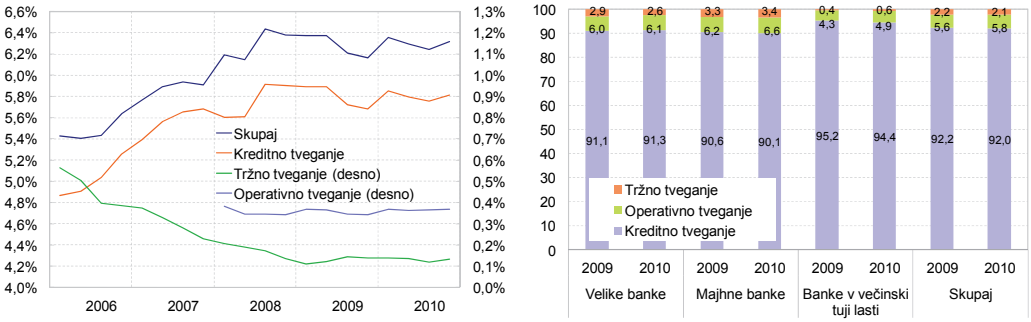

Vir: Banka Slovenije

Zmanjšanje izpostavljenosti do podjetij in povečanje izpostavljenosti do bančništva na drobno.

Kapitalske zahteve za kreditno tveganje so se povečale za 0,2%, na 2.951 mio EUR. Sprememba strukture kapitalskih zahtev za kreditno tveganje kaže na zmanjšanje izpostavljenosti do podjetij in povečanje do bančništva na drobno pri vseh skupinah bank. Najbolj, in sicer za 96 mio EUR ali 5,7%, so se zmanjšale kapitalske zahteve bank za izpostavljenost do podjetij, s čimer se je zmanjšal tudi njihov delež v strukturi za 3,4 odstotne točke. K zmanjšanju so skoraj polovico prispevale velike domače banke. Pri izpostavljenosti do bančništva na drobno je bilo povečanje kapitalskih zahtev 5,1% oziroma za 30 mio EUR. K temu prirastu so 57% prispevale banke v večinski tuji lasti, ki imajo med skupinami bank nadpovprečen delež v tem delu izpostavljenosti. Banke s preusmerjanjem kreditiranja od podjetij h gospodinjstvom nakazujejo manjšo pripravljenost za prevzemanje kreditnega tveganja in hkrati optimirajo porabo svojega kapitala. Ta je namreč pri bančništvu na drobno manjša zaradi nižjih uteži kapitalskih zahtev.

Povečanje kapitalskih zahtev za regulatorno zelo tvegane postavke le pri domačih bankah.

Sprememba strukture kapitalskih zahtev za kreditno tveganje odraža tudi poslabšanje kakovosti kreditnega portfelja. Najbolj, in sicer za 1,9 odstotne točke, se je v strukturi povečal delež kapitalskih zahtev za regulatorno zelo tvegane postavke[39], ki so bile višje za 56 mio EUR oziroma 35%. To pa ne velja za vse skupine bank. Velikim domačim

[39] To so izpostavljenosti do oseb v postopku stečaja ali prisilne poravnave in druge izpostavljenosti, za katere objektivni pogoji kažejo, da so zelo tvegane (npr. naložbe v podjetja oziroma sklade tveganega kapitala, v kapital nejavnih družb in naložbe v investicijske sklade s posebno velikim tveganjem).

bankam so se v povprečju povečale za 44%, kar pomeni 80% celotnega povečanja. Majhnim domačim bankam so se povečale za 46%, medtem ko so se bankam v večinski tuji lasti zmanjšale.

Na kreditno tveganje je relativno najbolj občutljiva skupina majhnih domačih bank.

Glede na strukturo kapitalskih zahtev ostajajo majhne domače banke v povprečju relativno najbolj občutljive za kreditno tveganje. Te banke izkazujejo nadpovprečno velike deleže kapitalskih zahtev za postavke, zavarovane z nepremičninami. Pri slednjih je zahtevana utež kapitalskih zahtev precej nižja in s tem ranljivost bank večja. Hkrati so leta 2010 v svoji strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje najbolj, za 4,1 odstotne točke, povečale delež regulatorno zelo tveganih postavk, ki je tako s 13,6% največji med skupinami bank.

Tabela 5.44: Kapitalske zahteve za kreditno tveganje v mio EUR ter njihova struktura za bančni sektor in skupine bank v odstotkih

	2009				2010				Razlika			
	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
Kapitalske zahteve za kreditno tveganje v mio EUR	1.837,3	275,4	831,6	2.944,2	1.855,7	280,2	815,4	2.951,4	18,4	4,9	-16,1	7,2
	Struktura kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v odstotkih								Razlike v odstotnih točkah			
Širša država, mednarodne org.	0,4	1,0	1,2	0,7	0,8	1,7	1,7	1,1	0,3	0,7	0,5	0,4
Institucije	11,2	5,6	3,3	8,4	11,3	6,2	2,4	8,4	0,2	0,5	-0,9	0,0
Podjetja	58,5	54,6	55,3	57,2	55,5	49,4	51,6	53,8	-3,0	-5,2	-3,7	-3,4
Bančništvo na drobno	17,0	13,1	29,8	20,2	17,4	13,7	32,5	21,2	0,4	0,6	2,7	1,0
Zavarovane z nepremičninam	0,0	8,1	0,6	0,9	0,0	7,7	1,1	1,0	0,0	-0,4	0,5	0,1
Zapadle postavke	3,4	3,1	3,2	3,3	3,5	2,4	3,7	3,4	0,1	-0,7	0,5	0,1
Regulatorno zelo tvegane postavke	5,5	9,5	3,9	5,5	7,9	13,6	3,9	7,3	2,4	4,1	0,0	1,9
Drugo	4,0	5,0	2,7	3,7	3,6	5,3	3,1	3,7	-0,3	0,3	0,4	-0,1

Vir: Banka Slovenije

Kapitalske zahteve za tržna tveganja so manjše le pri velikih domačih bankah zaradi zmanjšanja naložb v vrednostne papirje.

Banke so se ob zmanjševanju obsega virov financiranja prilagajale tudi z zmanjševanjem naložb v vrednostne papirje. Posledično so se kapitalske zahteve za tržno tveganje lani zmanjšale za 5,6%, na 67,8 mio EUR. Pri tem so se najbolj, za 34,8%, zmanjšale kapitalske zahteve za lastniške finančne instrumente, s tem pa je bil za 17,7 odstotne točke manjši tudi njihov delež v strukturi kapitalskih zahtev za tržna tveganja. K tej spremembi so skoraj v celoti prispevale velike domače banke, zaradi česar so med skupinami bank edine zmanjšale kapitalske zahteve za tržna tveganja. Za več kot trikrat so se bankam povečale kapitalske zahteve za tveganje poravnave in so znašale 21,9 mio EUR. K prirastu so prispevale vse skupine bank.

Slika 5.61: Struktura kapitalskih zahtev za tržna tveganja po skupinah bank v odstotkih

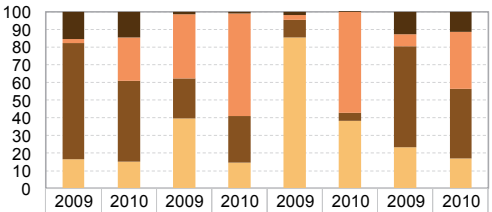

	Velike banke		Majhne banke		Banke v večinski tuji lasti		Skupaj	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Ostalo	15,1	14,4	1,4	0,8	1,8	0,1	12,5	11,1
Tveganje poravnave	2,3	24,5	36,2	58,3	2,6	57,3	7,0	32,4
Lastniški finančni instrumenti	66,0	45,7	22,9	26,2	10,0	4,1	57,0	39,3
Dolžniški finančni instrumenti	16,7	15,4	39,6	14,7	85,7	38,6	23,5	17,2

Vir: Banka Slovenije

Kapitalske zahteve za operativno tveganje so se leta 2010 povečale za 5,3%, na 187 mio EUR. Povečale so se vsem skupinam bank, skoraj polovico prirasta pa so prispevale banke v večinski tuji lasti.

6 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE

6.1 Zavarovalnice

Poslovanje zavarovalniškega sektorja so omejevale negotove razmere na kapitalskih trgih, nizka gospodarska rast, nižja kupna moč prebivalstva in v manjšem obsegu vremenske ujme. Rasti zbrane bruto premije kljub novim inovativnim produktom ni bilo. Ob poslabšanem ekonomskem položaju in visoki stopnji brezposelnosti zavarovanci niso bili naklonjeni dolgoročnim pogodbam življenjskega zavarovanja. Nasprotno so se povečala predčasna izplačila. Pri življenjskih zavarovanjih se je ponovno povečalo povpraševanje po klasičnih zavarovalnih pogodbah, na premoženjska zavarovanja pa sta vplivali šibka gospodarska rast in višja cenovna elastičnost zavarovancev. Ob nizkih donosih na kapitalskih trgih so zavarovalnice več pozornosti namenile učinkovitemu upravljanju. Pomen donosnosti zavarovalnih produktov pred rastjo tržnega deleža se bo ob uvedbi direktive Solventnost II povečal. Zahteve direktive so usmerjene na temeljno zavarovalno dejavnost, ki bodo zavarovalnice silile v aktivno upravljanje s tveganji, ter pri nekaterih zavarovanjih zvišale kapitalske zahteve, zato se pričakuje podražitev določenih zavarovalnih produktov.

6.1.1 Značilnosti poslovanja zavarovalnic in primerjava z EU

Proces zniževanja koncentracije v zavarovalniškem sektorju je počasen.

V Sloveniji je lani poslovalo 15 zavarovalnic in dve pozavarovalnici. Delež največje zavarovalnice po zbrani premiji je bil 37-odstoten in se je že drugo leto zaporedoma zmanjšal za odstotno točko. Koncentracija v zavarovalniškem sektorju ostaja visoka, saj zavzemajo tri največje zavarovalnice 64% trga, in se zelo počasi znižuje. Največja življenjska zavarovalnica pokriva 40% trga življenjskih zavarovanj, največja premoženjska pa 36% trga premoženjskih zavarovanj. Tržni delež največje pozavarovalnice se je zmanjšal za 2 odstotni točki, na 54%.

Rast zbrane premije se je leta 2010 zaradi slabšega stanja gospodarstva in prebivalstva ustavila.

Zbrana bruto premija je bila v letu 2010 na ravni predhodnega leta. Razsežnosti finančne in gospodarske krize so se odrazile z zamikom. Slovenski zavarovanci so racionalizirali vedenje in povečali cenovno odzivnost. Zavarovalnice so zaradi preteklih slabih poslovnih rezultatov izboljšale donosnost zavarovanih produktov, zato pričakujejo v prihodnje nižja izplačila škod. Zbrana bruto premija se je znižala pri premoženjskih in zdravstvenih zavarovanjih za –0,2% in –1,5%, medtem ko se je pri življenjskih zavarovanjih zvišala za 1,8%.

Slika 6.1: Zbrana bruto premija po posameznih vrstah zavarovanj v mio EUR (leva os) in letne stopnje rasti v odstotkih (desna os)

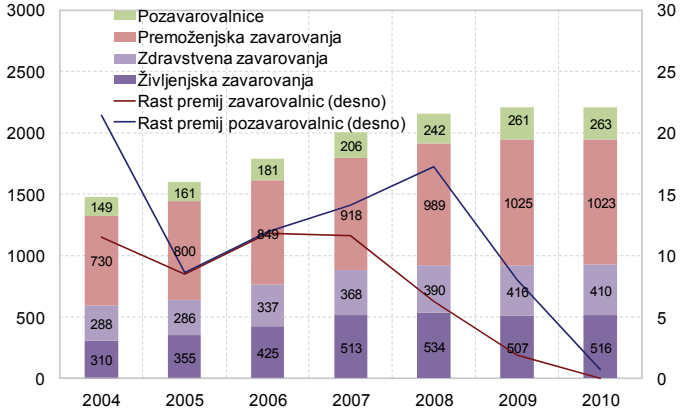

Vir: AZN

Višje zanimanje za klasična življenjska zavarovanja ni ustavilo rasti deleža naložbenih življenjskih zavarovanj.

V strukturi bruto premije se je znižal delež zbrane premije premoženjskih zavarovanj brez zdravstvenih na 52,5% in zdravstvenih zavarovanj na 21% zaradi zvišanja deleža življenjskih zavarovanj za 0,5 odstotne točke, ki zavzemajo 26,5%. Kljub nižjemu povpraševanju se je ponovno zvišal delež zavarovanj, vezanih na enote investicijskih skladov, za 0,7 odstotne točke. Ta je dosegel 12,6% celotne zbrane premije oziroma že skoraj polovico premije življenjskih zavarovanj. Ob sklepanju dolgoročnih pogodb želijo zavarovalnice več tveganj prenesti na zavarovance. Zato so ob povečanem povpraševanju

po klasičnih zavarovanjih te prilagodile tudi tako, da vsebujejo možnost prihodnjega preoblikovanja v naložbeno zavarovanje.

Tabela 6.1: Zbrani celotna bruto premija in bruto premija življenjskega zavarovanja zavarovalnic v različnih ekonomskih kategorijah za Slovenijo za leto 2010 in za druge države za leto 2009

	Slovenija	EMU	EU27	Portugal.	Avstrija	Nemčija	Vel. Britanija
Celotna premija (v mrd EUR)	1,9	770,7	1.062,4	14,6	16,4	170,9	221,7
na prebivalca (v EUR)	952	2.193	1.989	1.367	1.966	2.064	3.238
delež v BDP (v %)	5,4	8,0	8,4	8,9	6,0	7,0	12,9
Premija življ. zavar. (v mrd EUR)	0,5	450,8	650,1	10,4	7,4	80,1	156,1
na prebivalca (v EUR)	252	1.265	1.233	973	886	975	2.464
delež v celotni premiji (v %)	26,5	58,5	61,2	71,5	45,0	46,9	70,4
delež v BDP (v %)	1,4	4,6	5,2	6,3	2,7	3,3	10,0

Vir: AZN, Swiss Re, preračuni BS

Zavarovalna penetracija se je preteklo leto nekoliko znižala na 5,4% BDP in je znašala 952 EUR na prebivalca. V državah evroobmočja je bilo leta 2009 v povprečju znižanje zavarovalne penetracije višje, zato se je kazalnik doseganja razvitosti izboljšal za 5,4 odstotne točke, na 43,4%. Zaporedne izboljšave globine življenjskega zavarovanja so z 252 EUR na prebivalca še vedno počasne. Leta 2010 smo dosegli 19,9% povprečja držav evroobmočja. Nadaljnje dohitevanje razvitosti zavarovanja bo v celoti odvisno od ekonomske uspešnosti in blaginje prebivalstva.

Življenjsko zavarovanje in pogodbeno povezovanje zavarovalnic z bankami

Bilančna vsota življenjskih zavarovanj je ob koncu leta 2010 znašala 56% celotne bilančne vsote zavarovalnic. Delež zbranih premij življenjskih zavarovanj, pri katerih zavarovanci prevzemajo naložbeno tveganje, se je v celotni zbrani premiji življenjskih zavarovanj ponovno zvišal na 47,6%. Trend povečevanja deleža teh naložb v življenjskem delu bilance zavarovalnic se nadaljuje. Ob koncu preteklega leta je s 27,4% dosegel najvišjo raven in je višji od držav evroobmočja, kjer je leta 2009 ta delež znašal 23,3%. Slovenske zavarovalnice tako več naložbenega tveganja prenesejo na zavarovance, kot to velja za povprečje evroobmočja.

Povečan odkup življenjskih zavarovanj, vezanih na enote vzajemnih skladov, z izplačilom odkupne vrednosti.

Število zavarovancev se povečuje hitreje kot zbrana premija, kar je predvsem posledica moratorijev. Prebivalstvo je postalo previdno pri alokaciji dohodka. Življenjska in pokojninska zavarovanja predstavljajo 9% njihovega finančnega premoženja. Razpoložljivih sredstev je bilo manj, zato je bilo preteklo leto še bolj neugodno za sklepanje dolgoročnih zavarovalnih pogodb. Kljub ozaveščanju se je za odkup življenjskih zavarovanj, vezanih na enote investicijskih skladov, z izplačilom odkupne vrednosti odločilo 88% več zavarovancev kot leto prej. Na ravni celotnega življenjskega zavarovanja je bilo predčasnih prenehanj (z odkupom ali brez) toliko kot leta 2009 in za 16% več kot leta 2008.

Tabela 6.2: Zbrana premija v mio EUR ter število zavarovancev življenjskega in pokojninskega zavarovanja zavarovalnic

	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Življenjska zavarovanja skupaj					Stopnje rasti (v %)			
premija (v mio EUR)	513	534	507	516	20,6	4,1	-5,1	1,8
število zavarovancev	1.140.435	1.196.312	1.206.786	1.289.533	15,6	4,9	0,9	6,9
Življenjsko zavarovanje, vezano na enote IS					Delež v življenjskem zavarovanju (v %)			
premija (v mio EUR)	238	252	233	246	46,3	47,1	45,9	47,6
število zavarovancev	309.009	361.639	432.509	478.079	27,1	30,2	35,8	37,1
Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje								
premija (v mio EUR)	44	57	49	49	8,6	10,7	9,8	9,6
število zavarovancev	113.246	123.281	81.295	82.530	9,9	10,3	6,7	6,4

Vir: AZN

Povezanost bank z zavarovalnicami pri trženju zavarovalnih produktov se je povečala. Vrednost sklenjenih poslov glede na zbrano premijo se je pri življenjskih zavarovanjih zvišala za dobro četrtino, na 38,6 mio EUR. Taka zavarovanja se v Evropi tržijo večinoma prek bank. V Sloveniji jih je po tej poti sklenjenih 8%, več kot polovico jih še vedno sklenejo zastopniki.

Povezanost zavarovalnic pri trženju njihovih produktov z bankami ostaja nizka v primerjavi z državami evroobmočja.

Računovodski izkazi zavarovalnic

Rast bilančne vsote zavarovalnic je bila leta 2010 6,8-odstotna in je dosegla 5,4 mrd EUR.

Povečanje bilančne vsote zavarovalnic v letu 2010 za 6,8%, na 5,4 mrd EUR, je posledica izboljšanega škodnega rezultata življenjskih zavarovanj in gibanj na mednarodnih kapitalskih trgih. Bilančna vsota premoženjskih zavarovanj se je povečala za 2,7%, življenjskih pa za 10,2%. Bilančna vsota pozavarovalnic se je ob koncu tretjega četrtletja 2010 povečala za 9,5%, na 624 mio EUR.

Zaradi negotovosti in nenaklonjenosti tveganju tržnih udeležencev so se zviševale cene državnih obveznic in prvovrstnih dolžniških vrednostnih papirjev nefinančnih družb. Slovenske zavarovalnice imajo v takih naložbah visok delež sredstev, zato je na povečanje bilančne vsote vplivalo prevrednotenje naložb. Izboljšanje je deloma posledica investiranja v razvite države, kjer so vrednosti na delniških trgih naraščale.

Nizka obrestna mera zvišuje sedanjo vrednost bodočih obveznosti do zavarovancev in hkrati zmanjšuje prihodke iz naložb.

Umik vlagateljev v varne naložbe je dodatno zmanjševal donosnost netveganih vrednostnih papirjev. Ohranjanje obrestne mere na zgodovinsko nizkih ravneh je močno vplivalo na življenjska zavarovanja in pokojninske družbe, ki imajo do zavarovancev dolgoročne obveznosti. Zaradi diskontiranja prihodnjih obveznosti z nižjo obrestno mero je bila njihova sedanja vrednost v bilancah višja. Finančna pozicija zavarovalnic se je tako zniževala. Nizki donosi so zmanjšali tudi finančne prihodke iz naložb. Ob pričakovanju višjih inflacijskih pritiskov in višanju obrestne mere bo ta učinek nižji, hkrati bo lažje dosegati minimalne zajamčene donose, vgrajene v nekatere zavarovalne produkte.

Slika 6.2: Rast bilančne vsote v odstotkih (levo) in izid iz rednega delovanja v mio EUR (desno) zavarovalnic in pozavarovalnic

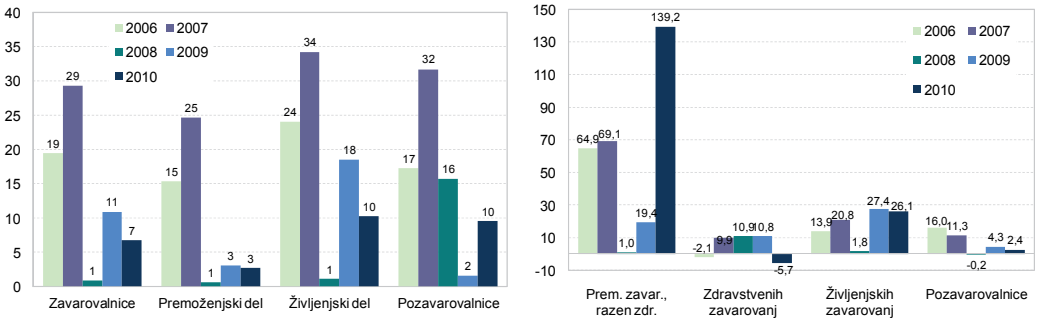

Opomba: Podatki za pozavarovalnice se v letu 2010 nanašajo na konec tretjega četrtletja 2010.
Vir: AZN

Donosnost na kapital se je povečala na 9,3%.

Zavarovalnice so lani kljub nižjemu povpraševanju in oblikovanju slabitev strateških in drugih naložb nekoliko izboljšale poslovanje. Preteklo leto so dosegle 78 mio EUR čistega dobička. Tiste, ki so poslovale z izgubo, so zavzemale tržni delež 0,02% premoženjske, 4,2% življenjske in 99,97% zdravstvene bruto zavarovalne premije. Donosnost na kapital, ki je bila v prvem obdobju krize izjemno nizka, se je leta 2010 z 9,3% povečala na raven povprečja večjih zavarovalnic držav evroobmočja. Tržna vrednost delnic slovenskega zavarovalniškega sektorja ni sledila izboljšanim rezultatom poslovanja, medtem ko se je evropskim zavarovalnicam vrnila večina vrednosti tržne kapitalizacije iz časa pred krizo.

Zavarovalnice so bile dokapitalizirane v višini 5,8% osnovnega kapitala.

Tudi preteklo leto so zavarovalnice potrebovale dodaten kapital, predvsem pri premoženjskih zavarovanjih. Skupna vrednost rekapitalizacije šestih zavarovalnic je bila 14,4 mio EUR, kar je 5,8-odstotno povečanje vplačanega osnovnega kapitala. V prvi polovici leta 2011 dokapitalizacijo na premoženjskem delu načrtuje še ena zavarovalnica v višini 12,8 mio EUR.

Dokapitalizacije zavarovalnic so bile namenjene bolj saniranju preteklih naložb in poslovanja ter zagotavljanju ustrezne pokritosti kritnih skladov in kritnega premoženja kot nadaljnji rasti osnovne dejavnosti. Z njimi se je za dobro tretjino povečal presežek razpoložljivega kapitala nad kapitalsko zahtevo, kar ugodno vpliva na obvladovanje nepredvidljivih dogodkov, ohranitev bonitete in povečuje trdnost zavarovalniškega sektorja.

Direktiva Solventnost II spreminja merjenje in upravljanje tveganj skupaj z optimizacijo kapitala.

Začeti proces uvajanja direktive Solventnost II korenito spreminja upravljanje kapitala. Kapitalske zahteve bodo sorazmerne s kakovostjo obvladovanja tveganj in po rezultatih kvantitativnih študij učinkov EIOPA praviloma višje. To bo zahtevalo dodatna vlaganja v zavarovalniški sektor. Za zagotavljanje kapitalske ustreznosti se bo povečal tudi pomen

pozavarovanja. Izvedbeni predpisi, ki določajo implementacijo načel navedene direktive, še niso v celoti dokončani. Solventnost II naj bi s shemo treh stebrov začela veljati leta 2013. Prvi steber se bo nanašal na že omenjene kvantitativne kapitalske zahteve, drugi steber na načela internih kontrol, upravljanja tveganj in proces zunanjega nadzora ter tretji steber na tržno disciplino. Pomembna novost bo skupna obravnava tveganj in kapitala na način standardizacije izračuna tveganj ter razporeditev kapitala po področjih delovanja.

Slika 6.3: Presežek razpoložljivega kapitala nad zahtevanim minimalnim kapitalom zavarovalnic in pozavarovalnic v odstotkih

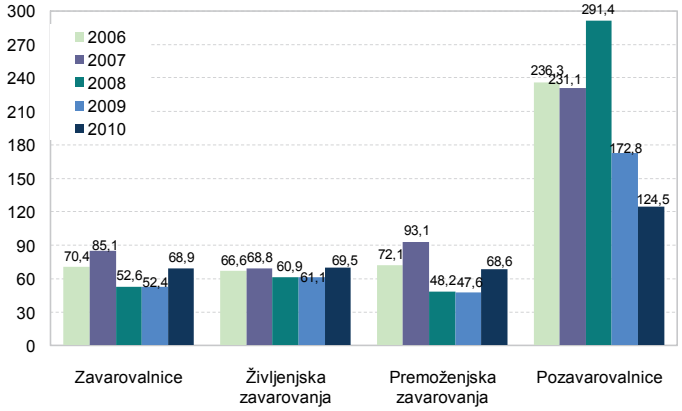

Opomba: Podatki za pozavarovalnice se v letu 2010 nanašajo na konec tretjega četrtletja 2010.
Vir: AZN

6.1.2 Stabilnost zavarovalniškega sektorja

Tveganja pri sklepanju zavarovanj

Škodni rezultat se je izboljšal pri premoženjskih in poslabšal pri življenjskih zavarovanjih.

Škodni rezultat zavarovalnic, izračunan kot razmerje med bruto izplačanimi odškodninami in bruto zbranimi premijami, je leta 2010 ohranil vrednost 0,62. To je posledica nižjega škodnega rezultata pri premoženjskih zavarovanjih (brez zdravstvenih), ki se je izboljšal zaradi ustreznih pozavarovanj in višjega znižanja škodnega bremena kot bruto zavarovalne premije. Že drugo leto se je poslabšalo razmerje pri življenjskih zavarovanjih, predvsem na delu naložbenih in pokojninskih zavarovanj, kjer je bilo izrazito zvišanje škod zaradi doživetja in predčasnega prenehanja zavarovanj. Delež zadržanega tveganja zavarovalnic pri premoženjskih zavarovanjih ostaja 80 odstotkov.

Slika 6.4: Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (kot razmerje)

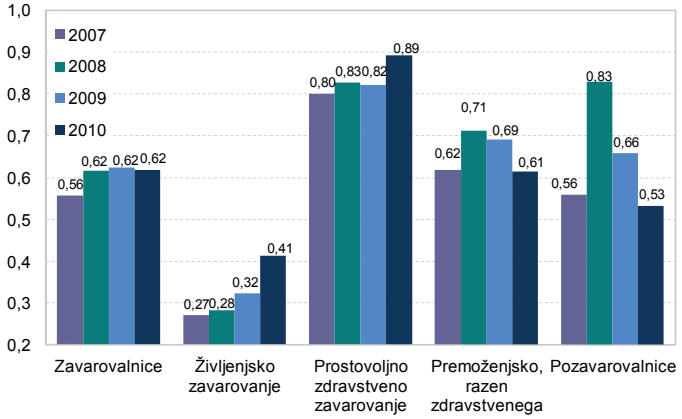

Vir: AZN

Zavarovalnice zaradi gospodarskega zastoja in ob odsotnosti visokih donosov na kapitalskih trgih zlasti nadzorujejo koncentracijo zavarovalnih tveganj. Ob aktuarskih izračunih bo natančno spremljanje dogajanj po dejavnostih, lokaciji in vrsti zavarovalnih poslov ter izogibanju korelacije ključno za donosno prihodnje poslovanje.

Naložbena tveganja

Pokritost zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja se je povečala na 121%.

Naložbe kritnega premoženja so se lani povečale za 9,1%, na 4.489 mio EUR, in znašajo 12,4% BDP. Rast naložb življenjskih zavarovanj je bila že drugo leto zaporedoma višja od rasti naložb premoženjskih zavarovanj zaradi strukture finančnih instrumentov. Razmerje med naložbami kritnih skladov in naložbami kritnega premoženja se je ponovno zvišalo, in sicer na 1,7 : 1. Pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja se je povečala za 2,4 odstotne točke, na 121,2%. K temu je ponovno največ prispevalo izboljšanje pokritosti drugih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja za 5,6 odstotne točke, na 121,7%. Tudi pokritost matematičnih rezervacij z naložbami kritnih skladov življenjskih in zdravstvenih zavarovanj se je nekoliko povečala, na 121%. Izračun rezervacij, ki zdaj temelji na računovodskem pristopu, bo po do zdaj znanih smernicah v prihodnje temeljil na denarnih tokovih, kar bo vplivalo na večjo variabilnost vrednosti kritnega premoženja in zavarovalno-tehničnih rezervacij.

Slika 6.5: Rast čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij in naložb premoženjskih in življenjskih zavarovanj (levo) ter pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja (desno) v odstotkih

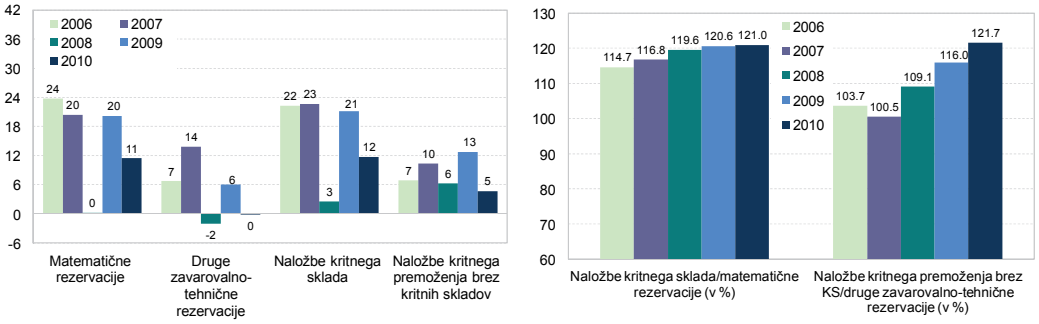

Vir: AZN, preračuni BS

Pričakovano povečanje naložb v dolžniške vrednostne papirje.

Slovenske zavarovalnice imajo v bilanci v primerjavi z zavarovalnicami evroobmočja več konservativnih naložb. Delež najvarnejših naložb v depozitih, državnih in drugih dolžniških vrednostnih papirjih je v Sloveniji ob koncu leta 2010 znašal 62%. V državah evroobmočja se je ta delež pred krizo gibal pod 30%, ob koncu leta 2009 pa je znašal 54%. V prihodnje se bo delež dolžniških vrednostnih papirjev ob cilju upravljanja naložb v skladu z naravo obveznosti ohranjal ali krepil tudi v državah evroobmočja. Slovenske zavarovalnice imajo za 228 mio EUR naložb v obveznicah in za 151 mio EUR naložb v delnicah slovenskih bank.

V strukturi naložb življenjskih zavarovanj se je nekoliko zvišal delež depozitov zaradi večjega števila predčasnih odstopov od dolgoročnih pogodb. Zvišanje deleža enot vzajemnih skladov za 2,9 odstotne točke, na 26,4%, je deloma posledica prevrednotenja. Delež dolžniških vrednostnih papirjev se je znižal za 3,6 odstotne točke, na 60,2%. V strukturi naložb premoženjskega zavarovanja ni bilo bistvenih sprememb.

Slika 6.6: Struktura naložb kritnih skladov zavarovalnic (levo) in naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov zavarovalnic (desno) v odstotkih

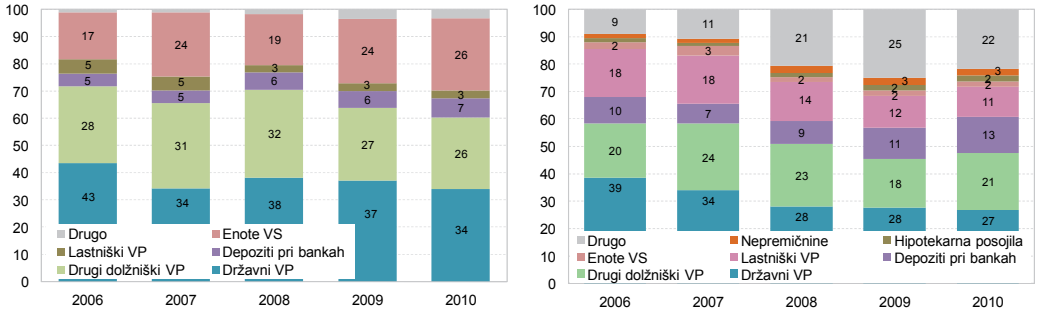

Vir: AZN

Vlaganje v tuje vrednostne papirje se je povečalo.

Delež naložb kritnih skladov v tuje vrednostne papirje se je zvišal za 2,8 odstotne točke, na 43,4%. Delež tujih vrednostnih papirjev v naložbah kritnega premoženja brez kritnih skladov pa se je zvišal za 6,1 odstotne točke, na 21%.

Naložbe celotnega zavarovalniškega sektorja v tujino so se leta 2010 povečale za 22,8%, na 2.508 mio EUR. Delež naložb v tujino se je povečal za 4,4 odstotne točke, na 36,3%, in je najvišji v zadnjih letih. Neto nakupov tujih dolžniških vrednostnih papirjev je bilo za 323 mio EUR, in sicer predvsem iz držav evroobmočja in EU8. Neto nakup tujih delnic za 116 mio EUR je deloma posledica dokapitalizacije lastniško povezanih podjetij v tujini. Zavarovalnice so realizirale za –22 mio EUR kapitalskih izgub v lastniških vrednostnih papirjih v državah nekdanje Jugoslavije, pozitivno prevrednotenje v višini 36 mio EUR pa je bilo iz naložb držav evroobmočja in ZDA.

Slika 6.7: Delež tujih naložb v vseh naložbah zavarovalniškega sektorja v odstotkih

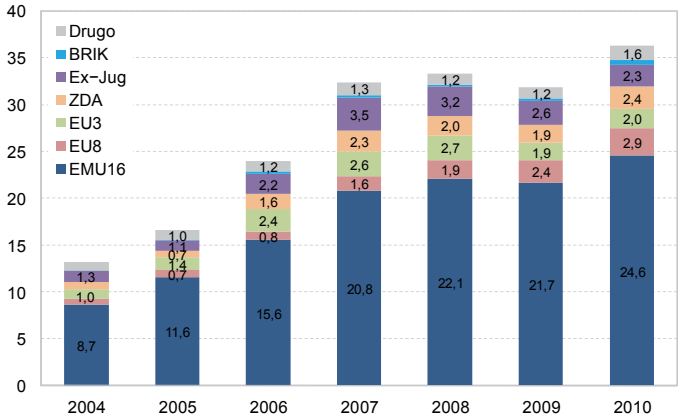

Vir: Banka Slovenije

6.1.3 Vpliv zavarovalnic na stabilnost bančnega sektorja prek kreditnih zavarovanj

Zbrana premija kreditnih zavarovanj je bila višja zaradi izvoznih in stanovanjskih kreditov.

Zmanjšana investicijska aktivnost je vplivala na manjše povpraševanje po kreditnih zavarovanjih, odvisnih od posojilne aktivnosti bank. Kljub temu se je zbrana premija zvišala predvsem zaradi zavarovanja izvoznih terjatev in stanovanjskih posojil. Delež kreditnih zavarovanj v celotni zbrani premiji zavarovalnic se je nekoliko zvišal na 2,4%, v zbrani premiji premoženjskih zavarovanj pa na 3,2%. Delež kreditne zavarovalne vsote slovenskih zavarovalnic v posojilih nebančnemu sektorju se je zaradi zaostrovanja kreditnih standardov bank zvišal na 19,1% oziroma na 6.572 mio EUR. Delež kreditne zavarovalne vsote stanovanjskih in potrošniških posojil v posojilih gospodinjstvom se je znižal za 1,3 odstotne točke, na 7,2% oziroma na 623,8 mio EUR, čeprav so se taka posojila skupaj zvišala za slabih 10%. Znesek zavarovalne vsote potrošniških posojil se je v preteklem letu znižal za 14,1%, najbolj se je povečal znesek zavarovalne vsote izvoznih kreditov za 23,4%. Z 22,8-odstotnim zvišanjem mu sledi znesek zavarovalne vsote stanovanjskih posojil.

Slika 6.8: Struktura zbrane premije kreditnih zavarovanj v odstotkih

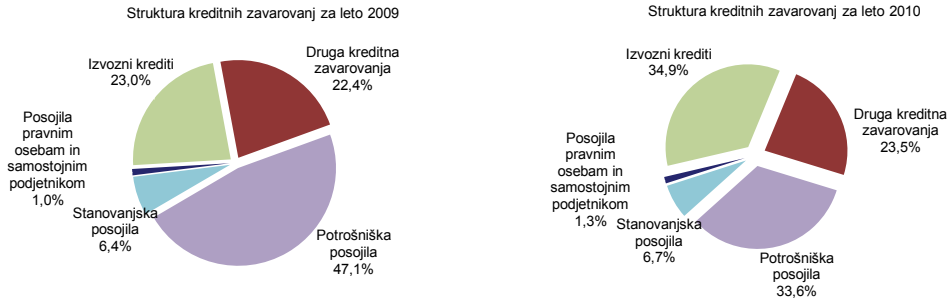

Vir: AZN

Škodni rezultat kreditnih zavarovanj se je poslabšal.

V skladu z večjimi oslabitvami pri bankah se je tudi škodni rezultat že drugo leto zaporedoma poslabšal in leta 2010 dosegel razmerje 0,99, kar je najvišja vrednost v zadnjih letih. Vzrok je v večji nezmožnosti odplačevanja obveznosti, stečajih in plačilni nedisciplini. Ker se izravnalne rezervacije za kreditna zavarovanja zagotavljajo iz čistega dobička poslovnega leta in so te pripoznane skozi lastniški kapital, se večanje škodnega rezultata odrazi na zmanjševanju kapitala zavarovalnic.

Slika 6.9: Zbrane premije in izplačane odškodnine v mio EUR ter škodni rezultat kreditnih zavarovanj (kot razmerje)

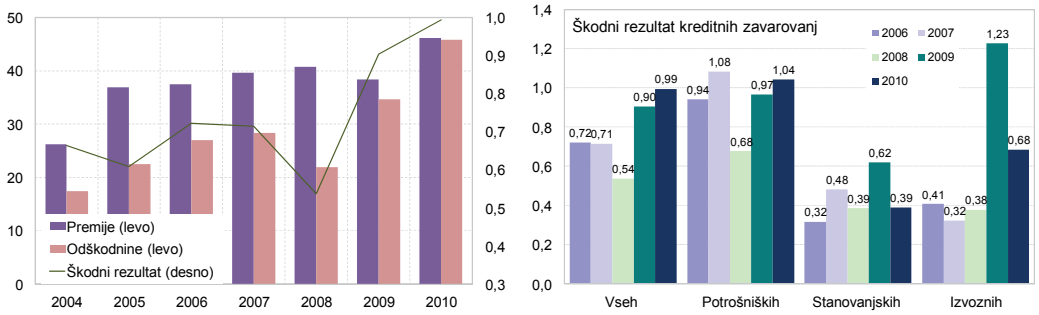

Vir: AZN

6.2 Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje

Zbrana premija prostovoljnega pokojninskega zavarovanja je bila s 154 mio EUR na ravni leta 2009.

Lani se je število zavarovancev, vključenih v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, povečalo za 5,2%, na 508 tisoč. Zbrana premija je ostala s 154 mio EUR skoraj nespremenjena, zaradi prevrednotenja kapitalskih naložb pa se je zvišal obseg sredstev za 17%, na 1.794 mio EUR. Na premijo so neugodno vplivala izplačila. V primerjavi z letom 2009 se je 20% več zavarovancev odločilo za predčasen odkup vrednosti zavarovanja, hkrati pa so morali nekateri izvajalci po 10-letnem obdobju varčevanja zagotoviti prva redna izplačila. Pokojninske družbe so imele lani za 77,8 mio EUR v obveznicah in za 5,3 mio EUR v delnicah slovenskih bank.

Tabela 6.3: Izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja – število zavarovancev, zbrana premija in sredstva

	2006	2007	2008	2009	2010
Število zavarovancev	459.764	486.816	512.343	482.988	508.195
Struktura (v %)					
vzajemni pokojninski skladi	48,0	47,4	46,6	51,1	49,8
zavarovalnice	9,2	23,3	24,1	16,8	16,2
pokojninske družbe	42,8	29,3	29,3	32,1	33,9
Zbrana premija (v mio EUR)	202	217	240	152	154
Struktura (v %)					
vzajemni pokojninski skladi	44,6	43,7	42,6	18,0	17,5
zavarovalnice	7,9	20,2	23,7	32,4	32,1
pokojninske družbe	47,5	36,0	33,7	49,6	50,4
Sredstva (v mio EUR)	783	956	1.212	1.528	1.794
Struktura (v %)					
vzajemni pokojninski skladi	43,0	45,9	39,9	42,4	42,5
zavarovalnice	10,9	12,3	22,1	21,5	21,3
pokojninske družbe	46,1	41,8	38,0	36,1	36,2

Vir: AZN, ATVP

Pritisk na blagajno obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja se povečuje. Število zavarovancev pri ZPIZ se je povečalo za 5,2% tudi kot posledica sprememb pokojninske zakonodaje. Zaradi visoke stopnje brezposelnosti pa se je delež delovno aktivnega prebivalstva neugodno znižal za 3%. To je poslabšalo razmerje med delovno aktivnim prebivalstvom in upokojenci na 1,6. Rast povprečne pokojnine je bila v preteklem letu 1,1-odstotna in je bila nižja od rasti neto povprečne plače v višini 3,9%. Povprečna starost novih prejemnikov pokojnin se je povečala za 0,3 leta, na 59,8 leta.

Z namenom zagotavljanja vzdržnosti pokojninskega sistema je bil sprejet nov Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Za zagotovitev dolgoročne finančne vzdržnosti pokojninskega sistema je bil decembra 2010 sprejet nov Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki se prilagaja spremenjenim demografskim, gospodarskim in javnofinančnim okoliščinam. Glavne spremembe zakonodaje se nanašajo na postopen dvig upokojitvene starosti na 65 let za ženske in moške ob pokojninski dobi 43 oziroma 41 let, uvajanje spodbud za delo po izpolnitvi minimalnih pogojev za starostno upokojitev, zvišanje odmernega odstotka na 80% pokojninske osnove, izračun osnove bo temeljil na obdobju najugodnejših

zaporednih 34 let zavarovanja, usklajevanje pokojnin pa bo v večji meri temeljilo na rasti plač kot rasti življenjskih stroškov.

Povprečna dosežena letna donosnost zavarovalnic in pokojninskih družb iz naložb prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja je znašala 4,5% v letu 2009, letna rast VEP vzajemnih pokojninskih skladov pa 3,4%. Zakonsko določena minimalna zajamčena donosnost je bila leta 2010 v povprečju 1,4%, tak donos je za dolgoročno varčevanje relativno nizek. Zaradi restriktivne naložbene politike, visokih stroškov upravljanja in neenotne obravnave varčevalcev je treba modernizirati sistem, da bi ta lahko zagotovil večjo varnost v tretjem življenjskem obdobju.

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje po novem zakonu omogoča, glede na časovno oddaljenost upokojitve, izbiro različne naložbene politike.

Novi ZPIZ-2 uvaja pri dodatnem pokojninskem varčevanju, poleg zagotavljanja minimalne zajamčene donosnosti, naložbeno politiko življenjskega cikla, v kateri je ta prilagojena starostni skupini varčevalcev. Pod krovnim skladom bodo podskladi z različnimi naložbenimi politikami. Začetno varčevanje bo v osnovi naravnano na sklad z doseganjem minimalne zajamčene donosnosti, zavarovanec pa bo imel glede na starost, ki bo določena v prospektu, možnost prehajanja v druge podsklade z drugačno naložbeno politiko.

Zakon ne opredeljuje metodologije za izračun minimalne zajamčene donosnosti. Zanjo je pristojno Ministrstvo za finance, ki sprememb še ni javno objavilo. Upravljavec sklada je dolžan oblikovati rezervacije oziroma vzpostaviti obveznosti v višini nedoseganja zajamčene vrednosti sredstev do višine 20% kapitala. Po novem je omejena višina stroškov: vstopni stroški ne smejo presegati 3%, izstopni 1% in letna provizija za upravljanje 1%. Stroški so glede na dolgoročnost zavarovanja, dosežene pretekle donose in glede na stroške, ki jih zaračunavajo obvezniški vzajemni skladi, relativno visoki. Zakon uvaja tudi obvezno varčevanje za vse zaposlene na način, da delodajalec oblikuje pokojninski načrt v okviru kolektivne pogodbe in na njegovi podlagi vplačuje premijo v korist zaposlenih. Gre za povečanje varčevanja predvsem v delovno intenzivnih dejavnosti, kjer je bilo do zdaj nižje.

Tabela 6.4: Struktura sredstev pokojninskih skladov za Slovenijo ob koncu leta 2010 in v izbranih evropskih državah ob koncu leta 2009 v odstotkih

	Slovenija	Portugalska	Avstrija	Nemčija	Nizozemska
Struktura naložb (v %)					
denar in depoziti	23,2	5,8	9,8	3,3	3,6
dolžniški vrednostni papirji	64,6	56,2	54,9	40,8	46,5
delnice	2,7	22,2	26,8	6,1	32,2
enote vzajemnih skladov	7,8				
drugo	1,8	15,7	8,5	49,9	17,6

Opomba: Podatki OECD vključujejo naložbe v investicijske sklade. Njihove naložbe se prikazujejo razporejeno po vrsti vrednostnih papirjev.
Vir: AZN, ATVP, OECD Pension Markets in Focus, October 2010, Issue 7

Višja razlika v donosih dodatnega pokojninskega zavarovanja izhaja iz različnih naložbenih struktur. V preteklem letu so izvajalci iz presežne donosnosti, ki so jo dosegali nad zajamčenim donosom, še vedno zagotavljali sredstva za nedoseganje donosnosti v obdobju finančne krize.[40] Naložbena politika se je nekoliko prilagodila dogajanju na kapitalskih trgih. Leta 2009 je bila povprečna donosnost pokojninskih skladov v OECD državah 6,6-odstotna. Več kot 10-odstotni donosi so bili doseženi na Madžarskem Nizozemskem, Poljskem, Norveškem in v Turčiji. Po dosegljivih podatki so višje donose v primerjavi s Slovenijo dosegli tudi na Portugalskem, v Avstriji, Španiji, Italiji in Nemčiji.

[40] Po zakonu ZPIZ-1 je bil upravljavec ob nedoseganju minimalne zajamčene donosnosti dolžan zagotoviti razliko med dejansko in zajamčeno donosnostjo iz rezervacij v breme svojega kapitala.

Slika 6.10: Struktura naložb izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja (levo) in disperzija donosov izvajalcev dodatnega pokojninskega zavarovanja (desno) v odstotkih

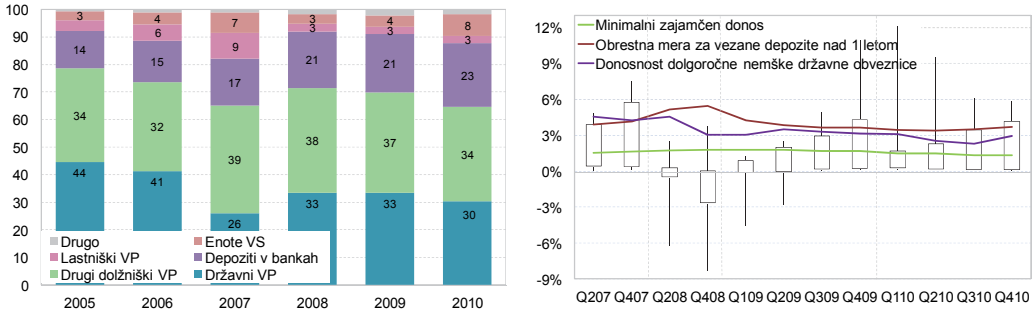

Vir: AZN, ATVP, Banka Slovenije, ECB

6.3 Investicijski skladi

Leta 2010 so se sredstva investicijskih skladov povečala za 2,7%. Ponderirana vrednost VEP se je zvišala za 6,5%.

Lani so se sredstva v investicijskih skladih povečala za 2,7% in decembra 2010 znašala 2,3 mrd EUR. V letih 2009 in 2010 so bili mednarodni kapitalski trgi v fazi stabilizacije in rasti. Donosnost naložb se je posledično povečala. Tok naložb investicijskih skladov v domače vrednostne papirje se je lani zmanjšal za 254,5 mio EUR, medtem ko se je v tuje vrednostne papirje povečal za 138 mio EUR. Ponderirana vrednost VEP se je zvišala za 6,5%. V strukturi sredstev investicijskih skladov se je zaradi procesa preoblikovanja investicijskih družb nadaljevalo povečevanje deleža vzajemnih skladov, ki je decembra 2010 dosegel 90%.

Tabela 6.5: Pregled investicijskih skladov

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Mar. 2011
	Sredstva (v mio EUR)						
Investicijski skladi (IS)	2.220	2.845	4.138	1.912	2.234	2.294	2.267
Vzajemni skladi (VS)	1.385	1.929	2.924	1.513	1.856	2.054	2.036
od tega tuji VS	137	307	367	130	192	217	216
letna neto vplačila VS	138	163	470	-304	18	25	13
Investicijske družbe (ID)	835	916	1.213	398	377	241	231
	Struktura (v %)						
Vzajemni skladi	62,4	67,8	70,7	79,2	83,1	89,5	89,8
Investicijske družbe	37,6	32,2	29,3	20,8	16,9	10,5	10,2
	Stopnje rasti (v %)						
Investicijski skladi	6,4	28,1	45,4	-53,8	16,8	2,7	-3,3
Vzajemni skladi	57,9	39,3	51,6	-48,2	22,7	10,6	3,3
Investicijske družbe	-30,9	9,7	32,4	-67,2	-5,3	-36,2	-38,0
VEP	7,2	18,8	28,0	-42,8	24,0	6,5	0,3

Vir: ATVP, LJSE, lastni preračuni

Tržna koncentracija 139 investicijskih skladov ostaja nizka.

Tržna koncentracija domačih vzajemnih skladov se zaradi nizkega deleža investicijskih družb približuje tržni koncentraciji investicijskih skladov in kaže visoko mero konkurence med skladi. Tudi tržni deleži vzajemnih skladov so ostali na skoraj enaki ravni kot prejšnja leta. Spremenili so se tržni deleži investicijskih družb zaradi preoblikovanja v vzajemne sklade. Investicijski skladi so bili tudi leta 2010 zelo razpršeni, saj sta imela le dva sklada več kot 7-odstotni tržni delež. Vsak od preostalih 137 skladov je imel manj kot 5-odstotni tržni delež.

Slika 6.11: Tržna koncentracija na trgu investicijskih skladov

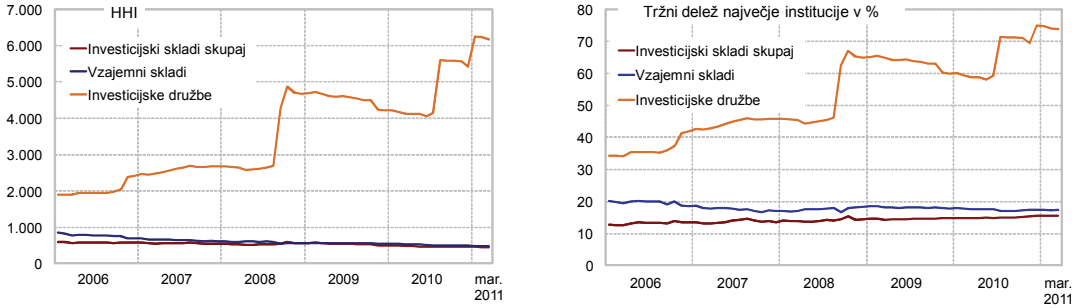

Opomba: HHI (Herfindahl-Hirschman) indeks je vsota kvadratov tržnih deležev vseh družb in je splošno uveljavljeno merilo tržne koncentracije. Tržni deleži so določeni na podlagi velikosti sredstev v upravljanju.
Vir: ATVP

Leta 2010 so bili ustanovljeni štirje novi domači vzajemni skladi, Zvon Ena ID in ID Krona Senior pa sta se preoblikovala v vzajemni sklad. Do marca 2011 sta bila ustanovljena še dva vzajemna sklada, ki sta skupno število domačih vzajemnih skladov povečala na 137. Aprila 2011 se je v vzajemni sklad preoblikoval še KD ID, tako da zdaj obstaja samo še ena investicijska družba, NFD 1. V letu 2010 je začelo s trženjem devet tujih vzajemnih skladov in marca 2011 tako njihovo število znaša 265. Število krovnih skladov se je v letu 2010 povečalo z 11 na 12. Ta segment finančnega sistema je finančna kriza najprej in najmočneje potisnila v proces racionalizacije stroškov poslovanja in tržne konsolidacije. Marca 2010 je na trgu finančnih storitev začela delovati nova skupina Alta, v kateri so dejavnosti investicijskih storitev in upravljanja investicijskih skladov združile družbe Medvedšek Pušnik, Publikum in Poteza, v katero se je vključilo 22 obstoječih vzajemnih skladov.

Ustanovljeni so bili štirje novi domači vzajemni skladi. Dva investicijska sklada sta se preimenovala v vzajemni sklad.

Sredstva domačih investicijskih skladov na prebivalca so se ob koncu leta 2010 zvišala na 1.120 EUR, kar je za 2% več kot leta 2009. Za investicijske sklade v evroobmočju[41] je bilo leto 2010 precej bolj pozitivno kot za slovenske. Delež sredstev v BDP v Sloveniji je ostal na enaki ravni kot leta 2009, 6,4%. Delež investicijskih skladov v strukturi vseh naložb gospodinjstev je marca 2011 znašal samo 6,1%, kar je 3,1 odstotne točke manj kot leta 2007.

Sredstva investicijskih skladov na prebivalca v Sloveniji so se v letu 2010 rahlo zvišala.

Slika 6.12: Primerjava med Slovenijo in evroobmočjem – sredstva investicijskih skladov na prebivalca v 1000 EUR (levo) in delež sredstev v BDP v odstotkih (desno)

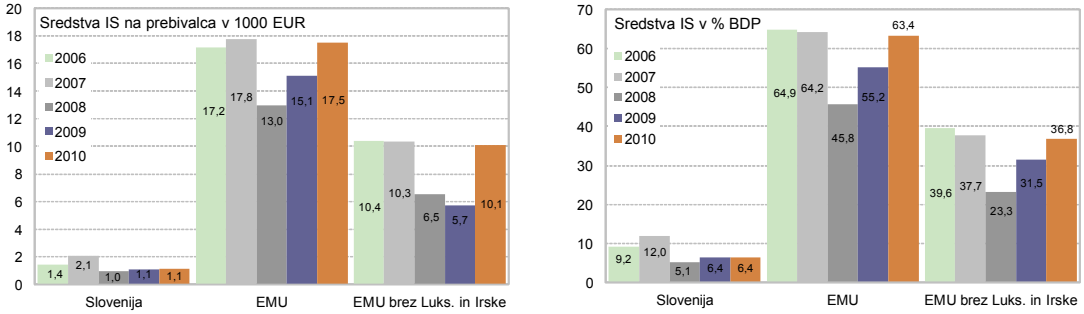

Vir: ECB, ATVP, Eurostat, Efama, SURS

Slovenska lastniška struktura enot in delnic investicijskih skladov se še vedno močno razlikuje od evropske lastniške strukture. Delež gospodinjstev je še vedno nadpovprečen in je konec septembra znašal 56,2%, in to kljub neto izplačilom sredstev iz vzajemnih skladov v letu 2010 v višini 28,9 mio EUR. V evroobmočju pa je delež gospodinjstev znašal skoraj polovico manj. Tako visok delež je posledica nižjega finančnega posredništva v Sloveniji. Opazno se povečuje delež investicijskih skladov v lasti zavarovalniškega sektorja, deloma je to posledica večjega zanimanja za življenjska zavarovanja, vezana na enote vzajemnih skladov, pred izbruhom finančne krize.

V Sloveniji je delež gospodinjstev v lastniški strukturi delnic investicijskih skladov še vedno nadpovprečen.

[41] Pri tem nista upoštevana Luksemburg in Irska, ki imata registriranih veliko skladov, ki se tržijo zunaj držav evroobmočja.

Slika 6.13: Lastniška struktura enot/delnic investicijskih skladov v odstotkih

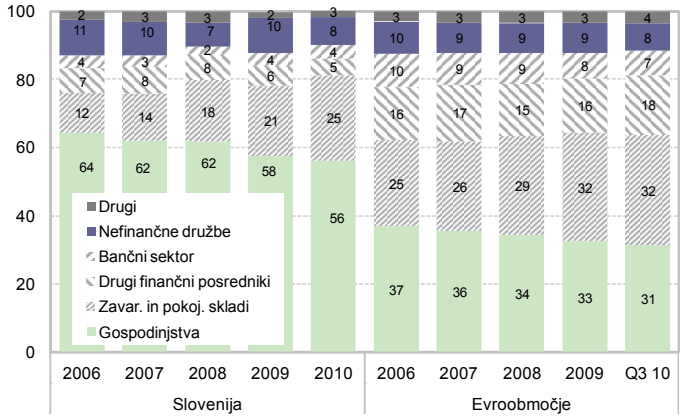

Opomba: Upoštevane so enote/delnice vseh investicijskih skladov (investicijskih družb in vzajemnih skladov), domačih in tujih.
Vir: Banka Slovenije, ECB

Prepletenost dejavnosti investicijskih skladov z bančnim sektorjem

V Sloveniji imajo banke manjšo vlogo pri trženju investicijskih skladov kot v državah evroobmočja. Konec marca 2011 je imelo le 6 od 16 družb za upravljanje v lastniški strukturi pomembnejši delež bank. Banke so bile pri izkoriščanju svoje poslovne mreže za trženje investicijskih skladov precej pozne in zaradi uspešnega poslovanja zanj ne najbolj zainteresirane. V letih 2009 in 2010 so si banke precej bolj prizadevale pridobiti vloge, zaradi težjega pridobivanja ustreznih virov v tujini kot pa za trženje investicijskih skladov. Upravljanje investicijskih skladov je za slovenske banke precej obrobna dejavnost. Prav tako so banke v obdobju krize bolj pazljive pri povezovanju s kapitalskim trgom.

Družbe za upravljanje investicijskih skladov s pomembnejšim lastniškim deležem bank so konec leta 2010 upravljale 40,5% vseh sredstev domačih investicijskih skladov.

Družbe za upravljanje investicijskih skladov s pomembnejšim lastniškim deležem bank so ob koncu leta 2010 upravljale 40,5% vseh sredstev domačih investicijskih skladov in ostajajo na skoraj enaki ravni kot leta 2009. Nižji delež bančnih vzajemnih skladov je poleg ustanavljanja novih vzajemnih skladov tudi posledica preoblikovanja dveh investicijskih družb, ki sta bili v pretežno nebančni lasti, v vzajemni sklad. Po zelo visokih neto izplačilih sredstev iz vzajemnih skladov leta 2008 so leta 2009 sledila nizka neto vplačila. Ta so lani narasla na 24,5 mio EUR. Vzajemni skladi v večinski lasti bank so imeli v letu 2010 za 7,5 mio EUR neto izplačil, medtem ko so neto vplačila v nebančne vzajemne sklade znašala 32 mio EUR. Vzroka za razliko v neto vplačilih bi lahko bila zmanjšani obseg trženjskih aktivnosti bančnih DZU zaradi težav bank s slabimi naložbami ter okrepljene trženjske aktivnosti nebančnih DZU zaradi pozitivnih donosov v zadnjem letu in pol. Na trgu se je v letu 2010 in na začetku leta 2011 ponudba povečala za osem novih vzajemnih skladov. Le dva od njih sta v lasti družb za upravljanje v večinski lasti bank.

Slika 6.14: Delež sredstev investicijskih skladov ter posebej vzajemnih skladov in investicijskih družb v upravljanju DZU v večinski lasti bank v odstotkih

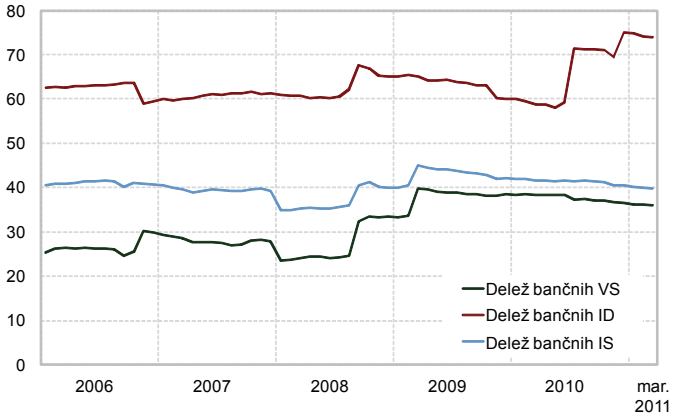

Opomba: Marca 2009 – odstopanje zaradi spremembe načina v poročanju.
Vir: ATVP

Vrednost trgovanja s kuponi vzajemnih skladov je lani znašala 158,5 mio EUR. Vrednost zbranih provizij iz tega naslova je dosegla slabe 3 mio EUR oziroma 1,85% celotne vrednosti trgovanja. Vrednost prodanih kuponov vzajemnih skladov prek bank je znašala 61,7 mio EUR, kar je 39% celotne vrednosti trgovanja. To je skoraj enaka raven kot v letu 2009.

Bančne in nebančne DZU so povečale naložbe v vrednostne papirje tujih izdajateljev.

Vzajemni skladi v upravljanju družb v večinski lasti bank so v letu 2010 povečali delež naložb v tujini na 76% in zmanjšali delež naložb v domače delnice za 4 odstotne točke. Nebančne DZU so povečale svoj delež naložb v tujini in zmanjšale delež naložb v domače delnice. Za bančne DZU je namreč značilno, da manjši delež investirajo v domače delnice in večji delež v vrednostne papirje tujih izdajateljev. Povečanje naložb v vrednostne papirje tujih izdajateljev je mogoče pojasniti s časovnim zamikom vstopa na trg ter deloma tudi zaradi boljših poslovnih povezav v tujini in boljšega poznavanja tujih trgov.

Letna rast VEP bančnih DZU je bila marca 2010 višja kot v najuspešnejšem obdobju rasti leta 2007.

Od druge polovice leta 2009 do marca 2010 sta rasti VEP vrednosti bančnih oziroma nebančnih DZU dosegli 36- oziroma 41-odstotno rast. Bančne DZU so marca 2010 dosegale višje vrednosti letnih rasti kot v najuspešnejšem obdobju ekspanzije leta 2007, medtem ko so nebančne DZU za svojimi rekordnimi vrednostmi letnih rasti še zaostajale. V marcu 2010 se je zgodil začasen preobrat – VEP nebančnih DZU je za 5 odstotnih točk prehitel VEP bančnih DZU. Od maja 2010 do marca 2011 sta se obe letni rasti VEP stabilizirali pri 8-odstotni povprečni rasti.

Slika 6.15: Primerjava med vzajemnimi skladi v upravljanju DZU v večinski lasti bank in drugih – struktura naložb v odstotkih (levo); letna rast VEP v odstotkih in mesečna neto vplačila v mio EUR (desno)

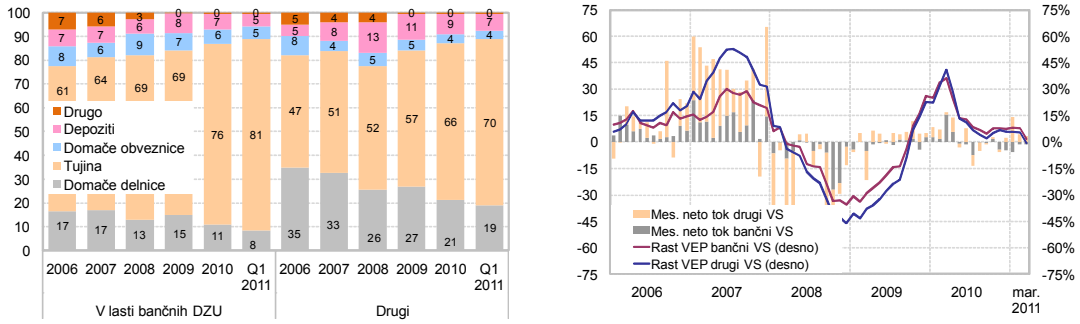

Vir: ATVP, lastni preračuni

Neposredna zadolženost družb za upravljanje pri domačih bankah se je zmanjšala.

Neposredna zadolženost družb za upravljanje pri domačih bankah je ob koncu leta 2010 znašala 61,7 mio EUR, kar je za 44% manj kot ob koncu leta 2009. Družbe za upravljanje ne potrebujejo več toliko likvidnih sredstev kot v obdobju neto izplačil in zato se njihova zadolženost pri bankah zmanjšuje. Celotna izpostavljenost bank do družb za upravljanje je ob koncu leta 2010 znašala 269,1 mio EUR, kar je za 3,3% manj kot leta 2009 in za 14,3% manj kot leta 2008.

6.3.1 Vzajemni skladi

Vzajemni skladi so v letu 2010 ponovno postali zanimivi za investitorje zaradi donosnosti svojih naložb, kajti mednarodni kapitalski trgi so od marca 2009 v naraščajočem trendu. Sredstva v vzajemnih skladih so se v letu 2010 povečala za 10,6% na dobri 2 mrd EUR.

Tabela 6.6: Gibanje sredstev vzajemnih skladov v odvisnosti od neto vplačil in drugih dejavnikov v mio EUR

	Obvezniški	Mešani	Delniški	Denarni	Skupaj VS
			2008		
Neto vplačila	-5	-105	-200	6	-304
Kapitalski dobički	-3	-407	-698	0	-1.107
Sredstva konec leta	32	507	957	18	1.513
			2009		
Neto vplačila	5	-20	36	-4	18
Kapitalski dobički	2	142	181	0	325
Sredstva konec leta	39	628	1.173	14	1.856
			2010		
Neto vplačila	27	-43	43	-2	25
Kapitalski dobički	3	73	97	0	173
Sredstva konec leta	69	659	1.313	12	2.054

Vir: ATVP, lastni preračuni

V Sloveniji prevladujejo delniški in mešani skladi, v EU pa je struktura skladov bolj uravnotežena.

Čeprav so se slovenski vlagatelji na krizo odzvali predvsem z zmanjšanjem vplačil in povečanjem izplačil iz skladov, niso spremenili svoje naravnanosti k tveganju. To se odraža v vlaganju v posamezne oblike skladov, ki ostaja enaka že zadnjih pet let. V Sloveniji še vedno prevladujejo delniški vzajemni skladi s 64% in mešani skladi z 32%. Druge oblike skladov imajo zanemarljiv delež. V EU je struktura skladov bolj uravnotežena, saj nobena oblika skladov bistveno ne izstopa. Vlagatelji iz EU so se z izbiro sklada na spreminjajoče razmere v gospodarstvu odzvali drugače kot slovenski vlagatelji. Že od leta 2008 so povečevali svoje premoženje v denarnih skladih in s tem zmanjšali vlaganje v bolj tvegane, delniške sklade. Tu se kaže pomanjkanje finančne izkušenosti slovenskih vlagateljev. Manj poučeni vlagatelji potrebujejo več časa, da reagirajo ter upoštevajo razmere na trgu in donosnost posameznih vzajemnih skladov pri strukturi svojih naložb. Slovenski vlagatelji so kljub krizi obdržali enako razmerje med posameznimi vrstami skladov v obdobju med letoma 2008 in 2010.

Slika 6.16: Primerjava strukture vrste skladov glede na sredstva v Sloveniji in EU v odstotkih

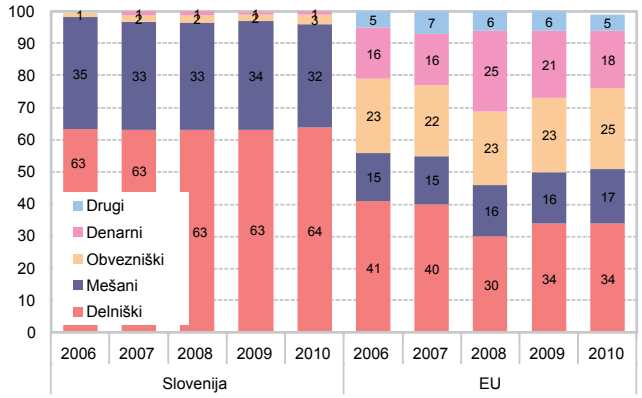

Vir: ATVP, EFAMA

Leta 2010 so neto vplačila v vzajemne sklade znašala 24,5 mio EUR.

Vzajemni skladi so leta 2010 z zvišanjem vrednosti VEP za 6,5% in s 24,5 mio EUR neto vplačili povečali sredstva za 10,6%. Od marca 2008 do septembra 2009 je bila medletna vrednost VEP negativna, od oktobra 2009 do marca 2010 pa je konstantno rasla, vse do 39%. Nato je sledil padec zaradi dolžniške krize perifernih evropskih držav, tako da je medletna rast konec januarja 2011 znašala le še 6,8%.

Slika 6.17: Letne rasti VEP vzajemnih skladov in SBI TOP v odstotkih (levo) ter višina letnih vplačil v vzajemne sklade v mio EUR (desno)

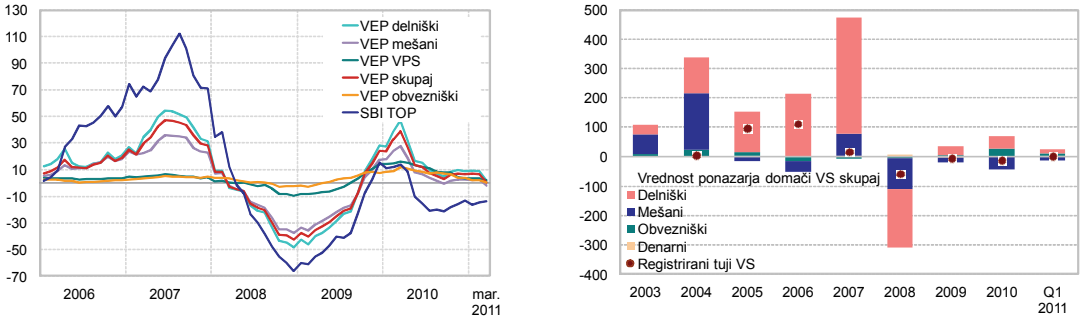

Vir: ATVP, LJSE, Banka Slovenije

Neto izplačila iz mešanih in denarnih vzajemnih skladov so v letu 2010 znašala 44,4 mio EUR.

Podobno kot v letu 2009, ko so bila neto izplačila značilna le za mešane in denarne sklade, so leta 2010 neto izplačila v višini 44,4 mio EUR prav tako dosegli mešani in denarni skladi. Največ so pridobili obvezniški, najbolj pa izgubili mešani skladi. Največ neto izplačil je bilo iz vzajemnih skladov z naložbeno politiko, usmerjeno na trge nekdanje Jugoslavije in trge evroobmočja.

DZU z več sredstvi v upravljanju so v letu 2010 pritegnile večja neto vplačila.

Družbe za upravljanje, ki so v letu 2010 imele največ sredstev v upravljanju, so imele tudi največ neto vplačil v vzajemne sklade. Triglav DZU kot največja družba za upravljanje s 477 mio ob koncu leta 2010 je v letu 2010 pritegnila 33,2 mio EUR neto vplačil, kar je 6 mio EUR več kot leta 2009. Na drugem in tretjem mestu sta NLB Skladi z 10,7 mio EUR in KD Skladi z 10,6 mio EUR. Manjše družbe za upravljanje so v letu 2010 po večini imele neto izplačila. Bolj razvejena in učinkovitejša trženjska mreža

ter zviševanje standardov upravljanja zaradi sprememb zakonodaje so bili glavni razlogi v letu 2010 za večjo uspešnost večjih DZU pri pridobivanju vplačil v vzajemne sklade.

Slika 6.18: Mesečne neto naložbe zavarovalniškega sektorja (levo) ter mesečne neto naložbe gospodinjstev (desno) v mio EUR in letna rast VEP v odstotkih

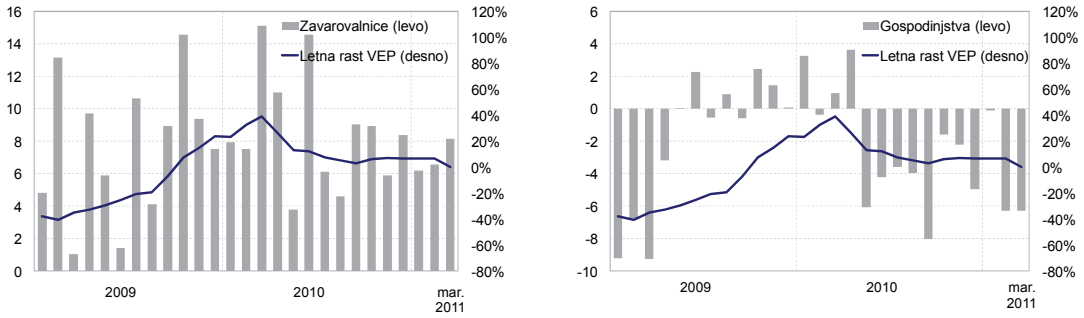

Vir: ATVP, lastni preračuni

Zavarovalnice so bile edini sektor s stalnimi vplačili v vzajemne sklade. Za podjetja in gospodinjstva so bila značilna predvsem izplačila.

Zavarovalnice so v celotnem letu 2010 dosegale relativno stabilna vplačila v vzajemne sklade, kar je posledica pogodbenih obveznosti iz naložbenih zavarovanj. Podjetja so sredstva v vzajemnih skladih predvsem zmanjševala, kajti gospodarske razmere so se še naprej slabšale in podjetja so zato intenzivno črpala sredstva iz vzajemnih skladov. Črpanje sredstev je bilo še bolj intenzivno v drugi polovici leta 2010, ko se je povečalo število podjetij z likvidnostnimi težavami. Ta trend se bo verjetno nadaljeval tudi v letu 2011. Neto vplačila gospodinjstev v vzajemne sklade so bila do maja 2010, potem pa je grška dolžniška kriza precej znižala zaupanje v kapitalski trg, kar je povzročilo precejšnja neto izplačila iz vzajemnih skladov.

Slika 6.19: Delež vzajemnih skladov, ki so prejeli neto vplačila, in delež tistih vzajemnih skladov, ki so neto izplačevali, za delniške (levo) in mešane (desno) v odstotkih

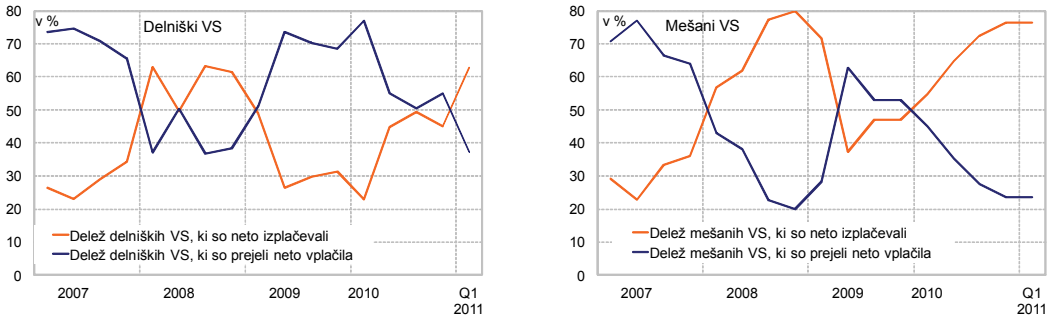

Vir: ATVP

Različna donosnost vpliva na odzive vlagateljev pri vplačilih v sklade.

Različnost vzajemnih skladov omogoča vlagateljem večjo prilagoditev njihovim preferencam, vendar jih hkrati postavlja pred težjo odločitev, saj zahteva od njih dobro poznavanje lastnosti trgov, zlasti če vlagajo v ožje regijsko in panožno specializirane sklade. Medtem ko so leta 2008 skoraj vsi skladi imeli izgubo, so v letu 2010 izboljšali poslovanje in skoraj vsi dosegli letno rast VEP. Najbolj so bili donosni delniški skladi z letno rastjo 8,7% in obvezniški skladi z letno rastjo 3,8%.

Slika 6.20: Razvrstitev vzajemnih skladov glede na letne donosnosti ob koncu leta v odstotkih

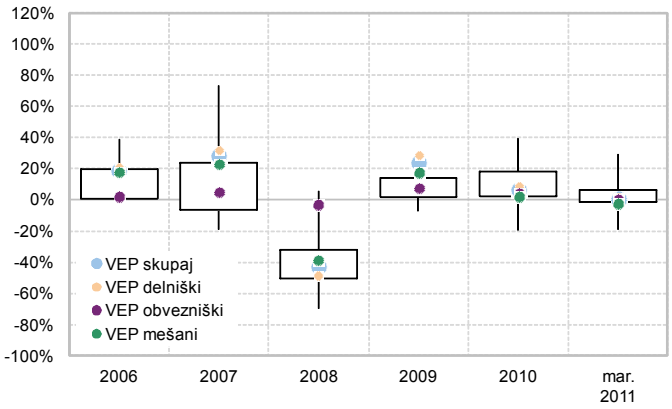

Opomba: Ker je razvrstitev skladov v ranžirno listo narejena glede na doseženo letno donosnost ob koncu posameznega leta, so upoštevani le skladi, ki obstajajo vsaj eno leto. Slika ponazarja variabilnost letnih donosnosti med skladi in relativni položaj posameznih vrst vzajemnih skladov med vsemi skladi. Štirikotniki pomenijo 50% vzajemnih skladov, od katerih ima četrtina skladov nižje in četrtina višje letne donosnosti.

Vir: ATVP, lastni preračuni

Med leti so se najbolj spreminjale donosnosti delniških in mešanih skladov, saj imajo najbolj tvegano naložbeno politiko. Decembra 2010 so trije mešani skladi in 12 delniških skladov izkazali letno izgubo. Od tega je šest delniških skladov, ki imajo naložbeno politiko naravnano na Balkan.

Slika 6.21: Relativna porazdelitev domačih delniških (levo) in domačih mešanih vzajemnih skladov (desno) glede na višino letne donosnosti VEP v odstotkih

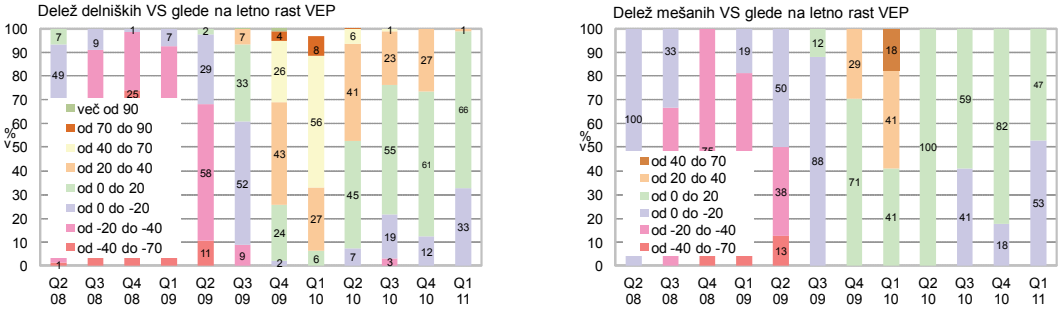

Vir: ATVP

Delež skladov z izgubo se je v drugi polovici leta 2010 povečal.

Na začetku leta 2010 so imeli skoraj vsi skladi pozitivno donosnost. V drugi polovici 2010 in v prvi četrtini 2011 pa se je povečal delež skladov, ki izkazuje 20-odstotno izgubo. Kljub temu se vidno povečuje delež delniških skladov, ki presegajo 20-odstotno letno donosnost, in delež mešanih skladov, ki presegajo 40-odstotno donosnost. Skoraj vsi skladi so se v letu 2010 in na začetku leta 2011 gibali med 20-odstotno izgubo in 40-odstotno pozitivno donosnostjo, kar je posledica nadaljevanja pozitivnega trenda na trgu delniških in mešanih vzajemnih skladov.

Zaupanje do naložb v ZDA in države BRIK se povečuje.

Regijska naravnanost je še vedno precej odvisna od svetovnih gibanj. Zaradi velikega padca tečajev, nizke likvidnosti in gospodarske nestabilnosti na trgih nekdanje Jugoslavije se je delež naložb v delnice izdajateljev iz teh trgov postopoma zmanjševal in ob koncu leta 2010 znašal le še 2,9%. Ponovno se postopoma pojavlja zaupanje do naložb v ZDA in v države BRIK[42], saj je okrevanje gospodarstev v teh državah hitrejše od gospodarstev razvitih držav. V državah BRIK so se posledično zaradi hitre rasti cen surovin v zadnjem letu pojavili močni inflacijski pritiski (inflacija je v teh državah aprila 2011 v povprečju presegala 7%), kar je te države prisililo v dvig obrestnih mer. Posledično so bili kratkoročni donosi teh trgov predvsem v zadnjem četrtletju leta 2010 in prvem četrtletju 2011 nižji kot na razvitih trgih, vendar so se razmere marca 2011 začele obračati v korist razvijajočih se trgov. Zaradi zaostrenega dolžniškega položaja Grčije, Irske in Portugalske v letu 2010 se je zmanjšal delež vlagateljev v delnice evroobmočja. To bi se lahko

[42] BRIK – Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska

nadaljevalo tudi v prihodnje predvsem na račun povečevanja deleža ZDA. Z vidika tveganja se je izpostavljenost do trgov držav BRIK povečala za 4 odstotne točke in do ZDA za 3 odstotne točke, medtem ko se je izpostavljenost do evroobmočja zmanjšala za 4 odstotne točke, do trgov nekdanje Jugoslavije pa za 3 odstotne točke.

Slika 6.22: Struktura naložb vzajemnih skladov v odstotkih (levo) in regionalna struktura naložb celotnega sektorja drugih finančnih posrednikov v tuje delnice v odstotkih (desno)

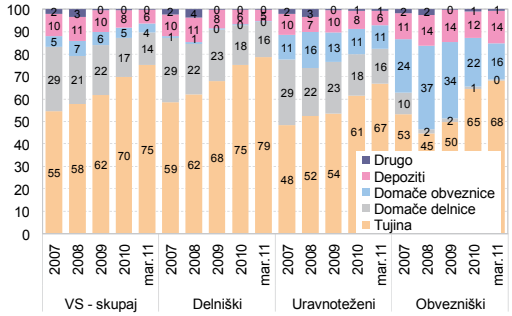

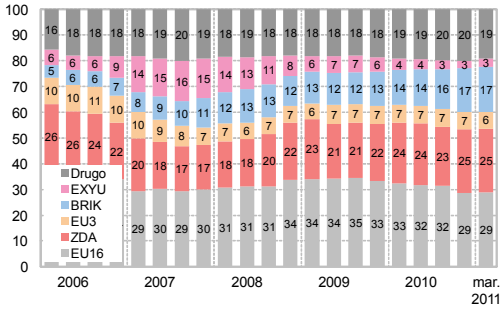

Opomba: BRIK – Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska
EU3 – Velika Britanija, Danska, Švedska
EU16 – evroobmočje
EXYU – države nekdanje Jugoslavije
Vir: ATVP

V letu 2010 so se naložbe v tujino povečale za 13% in so znašale 16,3 mio EUR. Za 22,2% so se zmanjšale naložbe v domače delnice, kar je poleg dejanskih prodaj tudi posledica prevrednotenja. Naložbe v domače obveznice so se zmanjšale za 18%. Trend zmanjševanja deleža slovenskih vrednostnih papirjev se bo zaradi slabe likvidnosti in počasnega prestrukturiranja podjetij nadaljeval tudi v letu 2011.

Tabela 6.7: Delež likvidnih sredstev vzajemnih skladov v celotnih sredstvih ob koncu meseca v odstotkih

(v %)	Obvezniški	Mešani	Delniški	Denarni	Skupaj
Mar.09	38,5	11,3	8,3	99,6	11,4
Jun.09	39,6	18,3	9,0	99,8	14,0
Sep.09	37,1	16,6	8,1	99,4	12,4
Dec.09	36,2	15,3	7,4	99,3	11,4
Mar.10	30,5	14,0	7,0	99,4	10,6
Jun.10	27,6	12,8	6,4	99,1	9,9
Sep.10	29,1	13,8	6,9	99,1	10,7
Dec.10	27,3	11,8	5,6	99,0	8,9
Mar.11	25,8	10,9	4,6	99,6	8,1

Opombe: Med likvidna sredstva so vključena denarna sredstva, depoziti, instrumenti denarnega trga in državne obveznice.
Vir: ATVP, lastni preračuni

Upad deleža likvidnih sredstev je posledica manjšega povpraševanja vlagateljev po izplačilih iz skladov.

Lani je delež likvidnih sredstev v strukturi naložb vzajemnih skladov v povprečju znašal 10%, kar je za 2,3 odstotne točke manj kakor leta 2009. To je posledica manjšega povpraševanja vlagateljev po izplačilih iz skladov. V tretjem četrtletju 2010 so se povečevala neto izplačila, zato so upravljavci povečali delež likvidnih sredstev z 9,9% na 10,7%. Upravljavci delniških skladov so zelo optimistično razpoloženi, saj je delež likvidnih sredstev ob koncu leta 2010 znašal samo 5,6%. Tudi upravljavci mešanih skladov so zaradi pozitivnih razmer na kapitalskih trgih v letu 2010 zmanjšali delež likvidnih sredstev.

Učinkovitost upravljanja vzajemnih skladov

Mere tveganju prilagojene donosnosti prikazujejo informacijo o učinkovitosti investiranja, ki je definirana kot razmerje med donosnostjo in tveganjem posameznega sklada. Najpogosteje uporabljena mera učinkovitosti upravljanja, ki meri donosnost na enoto tveganja, je Sharpov indeks.

Slika 6.23: Učinkovitost upravljanja na trgu vzajemnih skladov

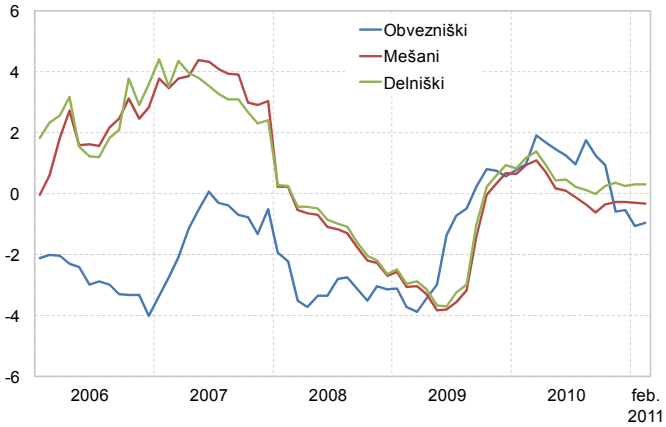

Opomba: Sharpov indeks meri donosnost sklada nad donosnostjo netvegane naložbe v razmerju s standardnim odklonom donosnosti sklada. Višja vrednost indeksa pomeni večjo učinkovitost upravljanja. Kot mera netvegane donosnosti je uporabljena donosnost 10-letne nemške državne obveznice.
Vir: ATVP, Bloomberg, lastni preračuni

Nizka vrednost Sharpovega indeksa v drugi polovici leta 2009 in v letu 2010 kaže, da so mešani in delniški vzajemni skladi počasi vstopali na trg in glavnino rasti v tem obdobju zamudili.

Učinkovitost upravljanja mešanih in delniških vzajemnih skladov se od leta 2006 naprej giblje relativno usklajeno. To pomeni, da mešani vzajemni skladi glede na tveganje, navedeno v prospektu, ponujajo boljše razmerje med tveganjem in donosnostjo kot delniški. Vendar pa mešani vzajemni skladi večino sredstev investirajo v delnice. Sharpov indeks pri obvezniških vzajemnih skladih kaže, da bi bilo sredstva bolje investirati v 10-letno nemško državno obveznico, ker je bila njegova vrednost pozitivna samo ob koncu leta 2009 in v pretežni meri v letu 2010. Visoki stroški upravljanja so glavni razlog za tako razmerje, kar zmanjšuje privlačnost teh skladov. V letu 2008 in v prvi polovici leta 2009 so tudi mešani in delniški skladi glede na tveganje dosegli nižji donos od 10-letne nemške državne obveznice. To je v obdobju negativnega razpoloženja na kapitalskih trgih pričakovano, saj je naložbena struktura teh vzajemnih skladov določena s prospektom in jo je treba dosledno upoštevati. Nizka vrednost Sharpovega indeksa v drugi polovici leta 2009 in v letu 2010 kaže, da so mešani in delniški vzajemni skladi počasi vstopali na trg in glavnino rasti v tem obdobju zamudili.

Vzajemni skladi z naložbeno politiko, usmerjeno na Balkan

Sredstva in neto vplačila na trge nekdanje Jugoslavije so bila skoraj zanemarljiva.

Skladi z naložbeno politiko, usmerjeno pretežno na trge nekdanje Jugoslavije, so ob koncu leta 2010 predstavljali le še 2,9% vseh sredstev vzajemnih skladov. Vrednost neto vplačil v "Balkanske vzajemne sklade" je lani znašala le 0,22 mio EUR, kar je manj kot 1% vseh neto vplačil. Investitorji so zmanjšali vplačila na trge nekdanje Jugoslavije, kjer še vedno ni vidnega okrevanja, nelikvidnost trga pa je visoka. VEP "Balkanskih vzajemnih skladov" je zelo odstopal od VEP drugih vzajemnih skladov, saj je imel celotno drugo polovico leta 2010 močno negativno letno rast. Le marca in aprila 2010 se je po dveh letih ponovno zgodilo, da je Balkanski VEP presegel VEP vzajemnih skladov. Razlog je hitrejša rast teh trgov od drugih zaradi prevzemnih špekulacij in obnovljenih pričakovanj glede privatizacije v BIH in Srbiji. Ker se to ni uresničilo, so v drugi polovici leta 2010 vzajemni skladi z naložbeno politiko, usmerjeno na Balkan, ponovno začeli dosegati negativne letne donose.

Slika 6.24: Primerjava skladov, katerih naložbena politika je usmerjena na Balkan, z vsemi domačimi vzajemnimi skladi glede na neto tokove v mio EUR (levo), ter letne in mesečne donosnosti VEP v odstotkih (desno)

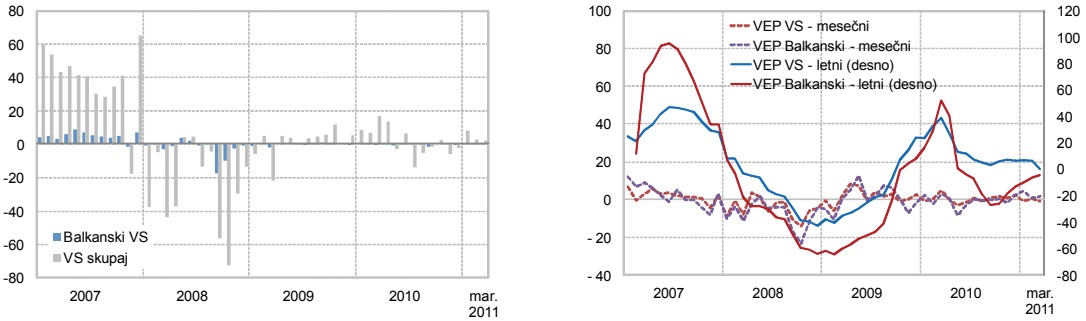

Vir: ATVP, lastni preračuni

Slika 6.25: Mesečne (levo) in letne (desno) stopnje rasti nekaterih borznih indeksov držav nekdanje Jugoslavije v odstotkih

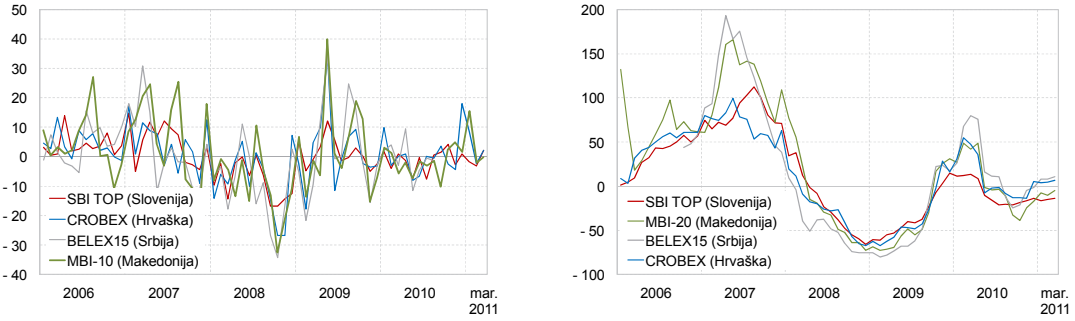

Vir: ATVP, lastni preračuni

6.3.2 Investicijske družbe

V vzajemni sklad se mora preoblikovati samo še ena investicijska družba.

Delež sredstev investicijskih družb je v primerjavi z vsemi sredstvi investicijskih skladov ob koncu leta 2010 znašal 10,5% oziroma 241 mio EUR. Sredstva so se lani zmanjšala za 36%. Dve investicijski družbi sta se preoblikovali v delniški oziroma mešani vzajemni sklad. Zakonski rok za preoblikovanje drugih investicijskih družb se izteče junija 2011. KD ID se je preoblikoval aprila 2011 v delniški vzajemni sklad, medtem ko končni datum za preoblikovanje NFD 1 še ni znan, saj bodo delničarji o tem odločali na skupščini maja 2011. Vzajemni sklad Senior, ki je nastal s preoblikovanjem investicijske družbe Krona senior, je v letu 2010 imel za 16,6 mio EUR neto izplačil, kar je največ med vsemi skladi. Krekov globalni vzajemni sklad, v katerega se je preoblikovala investicijska družba Zvon ena, ne izstopa po neto izplačilih, saj je imel od preoblikovanja novembra 2010 do marca 2011 samo za 0,84 mio EUR neto izplačil. Do podobne dinamike neto izplačil bi lahko prišlo tudi pri KD ID in NFD 1, kar bi lahko glede na geografsko strukturo naložb in velikost sredstev vplivalo na močan prodajni pritisk na domačem kapitalskem trgu.

Ob koncu leta 2010 je znašala diskontna stopnja pri investicijskih družbah kar 60%.

Tržna kapitalizacija investicijskih družb je ob koncu leta 2010 znašala 159 mio EUR, kar predstavlja 66% sredstev investicijskih družb. Njihove tržne vrednosti se bodo ob preoblikovanju izenačile s knjigovodsko vrednostjo. Treba je omeniti, da lahko pri preoblikovanju družba za upravljanje v prvem letu zaračuna izstopno provizijo v vrednosti največ 20% VEP in sočasno še izstopne stroške največ 3% VEP, v drugem letu pa izstopna provizija znaša 10% VEP ter izstopni stroški največ 3% VEP. Po preteku dveh let od preoblikovanja izstopne provizije ni več. Namen te provizije je preprečiti hitra izplačila sredstev iz sklada in s tem njegovo nelikvidnost.

Slika 6.26: Mesečni promet z investicijskimi družbami v mio EUR in letne rasti SBI TOP (levo) ter struktura naložb investicijskih družb v odstotkih (desno)

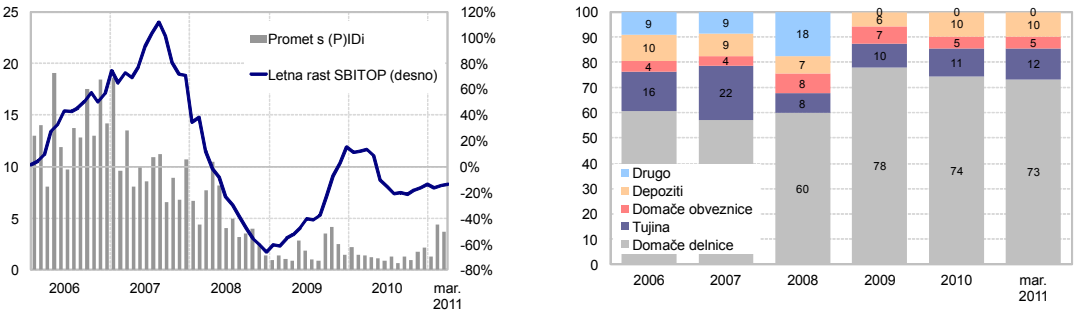

Opomba: Podatki pred 2009 se razlikujejo zaradi ohlapnejšega načina poročanja. Naložbe iz postavke "Drugi prenosljivi VP in instrumenti denarnega trga" so od leta 2009 natančneje definirane in porazdeljene med druge kategorije (domače delnice, obveznice, depoziti, tujina, drugo).
Vir: ATVP, LJSE

Delež naložb investicijskih družb v domače delnice je tudi v letu 2010 nadpovprečen.

Naložbene politike investicijskih družb so močno naravnane na vlaganje v domače vrednostne papirje, kar pomeni večjo odvisnost od domačega kapitalskega trga. Delež naložb v domače delnice je ob koncu leta 2010 znašal 74% in je v primerjavi z vsemi vzajemni skladi, kjer ta delež znaša 17%, zelo visok. Visok delež domačih vrednostnih papirjev je predvsem posledica vloge investicijskih družb pri privatizaciji, nelikvidnega slovenskega kapitalskega trga in počasne reakcije upravljavcev na spremenjene tržne razmere v obdobju od druge polovice leta 2008 naprej. Pri tem pa je treba upoštevati tudi

ciljno geografsko usmerjenost upravljavca po preoblikovanju v vzajemni sklad, ki je lahko osredotočena na slovenski kapitalski trg.

6.4 Lizinška podjetja

Zaradi zniževanja naročil, krčenja investicij in zaradi nizke rasti zasebne potrošnje je bilo povpraševanje po lizinških produktih v letu 2010 nizko tako kot leto prej. Lizinška podjetja so poslovala z izgubo zaradi portfelja slabih naložb komitentov in krčenja aktivnosti v letu 2009. Terjatve zapadlih neplačanih obveznosti in oblikovani popravki za slabe naložbe še vedno bremenijo njihove bilance. Napovedi za prihodnji dve leti o stopnjah rasti investicijskih vlaganj in potrošnje so nizke, zato je kratkoročna hitra rast lizinške dejavnosti malo verjetna.

Obseg poslov lizinških podjetij se je leta 2010 povečal za 3%. Lizing premičnin se je zvišal za 9,3%, lizing nepremičnin pa znižal za 14,4%.

Obseg prometa[43] lizinških podjetij se je v letu 2010 s 1.495 mio EUR povečal za 3%, stanje lizinških poslov in financiranja zalog pa se je ob koncu leta znižalo za 2,6% na 3.958 mio EUR. Rast prometa je deloma posledica financiranja zalog, ki ga lizinške družbe zagotavljajo dobaviteljem.

Vrednost novoodobrenih lizinških poslov je lani dosegla 1.181 mio EUR, medtem ko je bilo njihovo stanje ob koncu leta 3.941 mio EUR. Med članicami Odbora za lizing pri ZBS, ki so po bilančni vsoti ob koncu leta 2009 zajemale 87-odstotni delež trga, je tržni delež petih lizinških družb po obsegu sklenjenih lizinških poslov znašal slabe tri četrtine.

Slika 6.27: Obseg novoodobrenih lizinških poslov v mrd EUR, delež lizinga nepremičnin v odstotkih (levo) in letne stopnje rasti lizinške dejavnosti v odstotkih (desno)

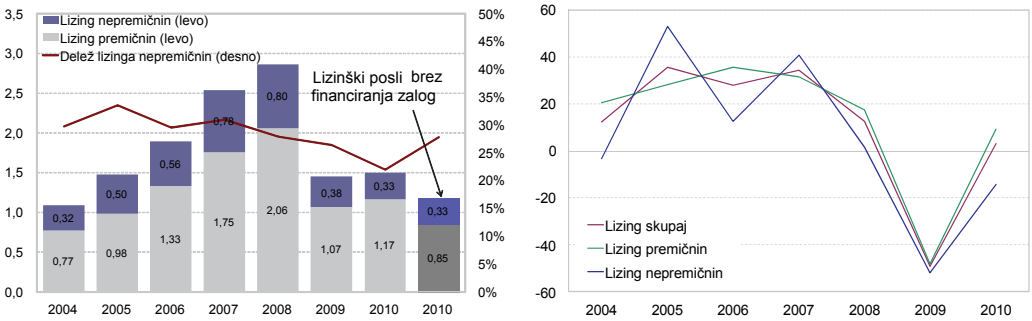

Opomba: Objava podatkov za leto 2010 prvič omogoča ločitev vrednosti financiranja zalog od lizinških poslov. Zaradi časovne primerljivosti so prikazani podatki o skupnem prometu po nabavni vrednosti; leva slika vsebuje podatek tudi o vrednosti lizinških poslov brez financiranja zalog.
Vir: ZLPS, ZBS

Delež premičnin se je povečal za 10 odstotnih točk, na 76,6%. To je primerljivo s povprečnim deležem v evropskem prostoru, ki je znašal 78,1%.

Struktura lizinških poslov po neto financirani vrednosti se je v letu 2010 spremenila v korist premičnin s 76,6-odstotnim deležem oziroma za 10 odstotnih točk več kot preteklo leto. Povečanje je med drugim rezultat visokega financiranja zalog trgovcem. Znižanje deleža nepremičnin na 23,4% je predvsem posledica manjšega povpraševanja podjetij, saj je zavzemalo tako financiranje za prebivalstvo zadnje dve leti le 2%. V letih pred krizo se je ta delež pri prebivalstvu gibal med 6 in 8 odstotki.

Slika 6.28: Struktura lizinga nepremičnin (levo) in premičnin (desno) v odstotkih

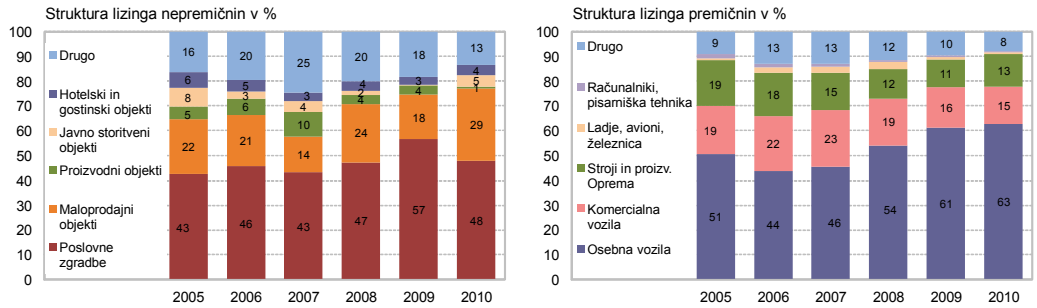

Opomba: Struktura je zaradi primerljivosti podatkov narejena na nabavni vrednosti pogodbenih predmetov; v letu 2010 so podatki brez financiranja zalog.
Vir: ZLPS, ZBS

[43] Promet vključuje lizinške posle in financiranje zalog trgovcem.

Standardi odobritve lizinga nepremičnin so se znižali: financiranje objektov je v povprečju doseglo okoli 93% vrednosti. Ročnost poslov se je podaljševala.

Obseg sklenjenih nepremičninskih lizinških poslov se je po nabavni vrednosti v letu 2010 zmanjšal za 14,4%. Zaloga neprodanih stanovanj v preteklih dveh letih, stečaji in nižja aktivnost podjetij, s tem pa prekinjen načrtovani denarni tok, so bili že drugo leto zaporedoma ključni dejavniki nižjega povpraševanja po lizinškem financiranju. Vendar se je hkrati leta 2010 zvišala neto financirana vrednost nepremičninskih poslov za 2,7% zaradi znižanja povprečnega odstotka lastne udeležbe na okoli 7%. Ročnost lizinških pogodb za nepremičnine se podaljšuje. Glede na dejansko financiranje je bilo v letu 2010 62% vseh pogodb daljših od 10 let, kar je za 14 odstotnih točk več kot leta 2009. Nižanje standardov odobritve nepremičninskih lizinških poslov je znak za nujnost zmanjševanja zalog investitorjev, da bodo ti lahko poplačali obveznosti do lizinških podjetij.

Medtem ko se je finančni najem nepremičnin znižal za 8%, se je njihov poslovni najem skrčil močneje, za slabih 30%. V strukturi lizingojemalcev se je lizing nepremičnin zvišal le javnemu storitvenemu sektorju, ki je povečal tako finančni kot poslovni najem, medtem ko se je najbolj znižal v industriji in gradbeništvu, predvsem pri finančnem najemu. V letih pred krizo je nepremičninski trg spodbujalo tudi projektno financiranje gradnje objektov. Take ponudbe, dokler bo ponudba stanovanjskih in poslovnih enot višja od povpraševanja, v prihodnje ni mogoče pričakovati, saj morajo investitorji najprej z oddajo ali prodajo zgrajenih enot zagotoviti vračilo vloženih sredstev.

Čeprav v zadnjih dveh letih lizinška dejavnost ni vidno financirala gradnje objektov, bo po stabiliziranju panoge gradbeništva ponovno pomemben vir financiranja projektov ali lastnih naložb v nepremičnine.

Delež prebivalstva v strukturi premičnin (brez financiranja zalog) je 35%, v strukturi nepremičnin 1,5%.

Pri lizingu premičnin skupaj s financiranjem zalog se je obseg sklenjenih poslov po nabavni in neto financirani vrednosti v letu 2010 povečal za 9,3% oziroma 10,9%. Pri premičninah so pogoji odobritve ostali na podobnih ravneh kot lani; v povprečju se je zahtevala lastna udeležba v višini 15%. Poslovni lizing se je zaradi zasebno-storitvenega sektorja povečal za slabih 40%. Povečanje finančnega lizinga za 5,4% je bilo predvsem posledica večje aktivnosti prebivalstva in industrije. Del povečanja je lahko tudi zaradi financiranja zalog trgovcem, ki je v preteklem letu obsegalo 21% opravljenega prometa s premičninami.

Ponudba odvzetih predmetov, ki bremenijo bilance lizinških podjetij, se je povečala zaradi neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti. Zato bo rast lizinških poslov lahko višja, ko bodo njihovi komitenti izboljšali solventnost in se usmerili v donosne projekte s stabilnim denarnim tokom.

Slika 6.29: Delež lizinških poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva (levo) in stopnje rasti novoodbrenih poslov v nekaterih evropskih državah v letu 2009 (desno) v odstotkih

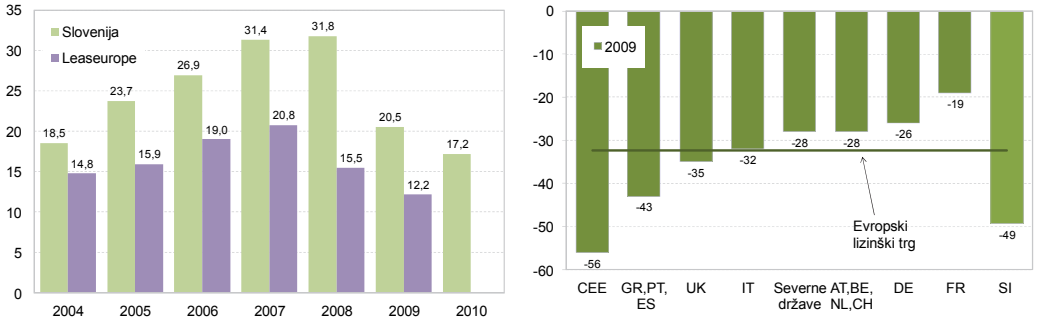

Opomba: Pri deležu lizinških poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva je za Slovenijo v letu 2010 upoštevana vrednost lizinških poslov brez financiranja zalog. Če med posli upoštevamo financiranje zalog kot predhodna leta, sta deleža v letih 2009 in 2010 enaka.
Vir: ZLPS, ZBS, SURS, Leaseurope

Po podatkih Leaseurope se je vrednost novosklenjenih lizinških poslov v letu 2009 znižala za 32,3% v primerjavi z letom 2008. Znižal se je lizing nepremičnin in premičnin. Najvišje znižanje je bilo z –56% v državah vzhodne in srednje Evrope, čemur sledijo mediteranske države in Velika Britanija z več kot 30-odstotnim znižanjem. Po dveh letih zmanjševanja obsega lizinških poslov se je evropski lizinški trg po začasnih podatkih v letu 2010 ponovno zvišal za 4,9%. Zvišanje je bilo značilno za vse segmente. Najbolj je izstopal lizing nepremičnin z rastjo 12,3%. Skladno z okrevanji gospodarstev divergenca med državami odraža hitrejše okrevanje v zahodnih in skandinavskih državah, medtem ko je rast v državah vzhodne in srednje Evrope precejšnja zaradi Poljske.

Lizing ostaja pomemben način financiranja poslovnih investicij.

Delež lizinških poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva se je ob upoštevanju celotnega prometa lizinških družb leta 2010 ohranil na enaki ravni. Če upoštevamo lizinške posle brez financiranja zalog trgovcem, je delež 17,2% sicer nižji, vendar še vedno za 5 odstotnih točk višji od evropskega povprečja leta 2009. To pomeni, da ostaja lizing v Sloveniji pomemben vir financiranja poslovnih investicij. Evropska raziskava je razkrila, da visok padec penetracijske stopnje lizinga v obdobju krize ni samo posledica nižjih ravni investicij podjetij. Najznačilnejša dejavnika, ki sta prispevala k zmanjšanju, sta: prvič, banke so zaradi oteženega refinanciranja težje financirale svoje lizinške podružnice, in drugič, višji stroški financiranja tistih lizinških družb, ki so organizirane v lasti distributerjev vozil. Odstotka lizinških poslov v bančnih posojilih se v Sloveniji z 11,5%, za leto 2010, in za evroobmočje s 4,2% za leto 2009, nista pomembneje spremenila. Lizing ostaja bistveno pomembnejši za slovensko gospodarstvo.

Slika 6.30: Stopnje rasti novoodobrenih lizinških poslov in obsega stanj danih bančnih posojil nebančnim sektorjem v odstotkih (levo) ter delež lizinških poslov v bančnih posojilih v odstotkih (desno)

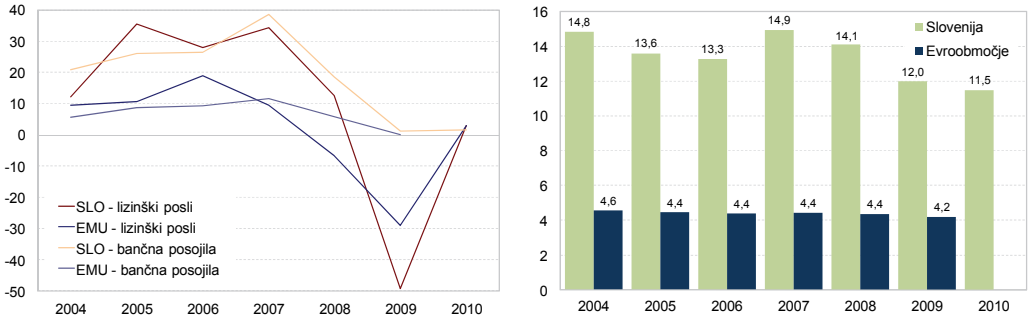

Opomba: Podatek za stopnjo rasti poslov evropskih lizinških podjetij za leto 2010 je začasen.
Vir: ZLPS, ZBS, Banka Slovenije, ECB

Uspešnost slovenskih lizinških podjetij

Lizinška podjetja so leta 2009 poslovala z izgubo.

Bilančna vsota lizinških podjetij se je po večletni hitri rasti v letu 2009 zmanjšala za odstotek. Zaradi močno poslabšane likvidnosti podjetij in s tem večjih zamud pri odplačevanju obveznosti zaseženi predmeti povzročajo izpad finančnih prihodkov in višajo stroške poslovanja. Slednji so skupaj z dražjimi in omejenimi viri financiranja razlog za izgubo v letu 2009 in negativno dobičkonosnost kapitala –12,7%. Kjub naravi lizinga, da so terjatve 100-odstotno zavarovane, pa ostaja tveganje, da bodo zaseženi predmeti liziga prodani v relativno kratkem času.

Preteklo visoko financiranje lizinških podjetij s posojili in kreditnimi linijami bank se je ob koncu leta 2009 začelo zmanjševati. Izpostavljenost bank do lizinških dejavnosti znaša dobre tri odstotke bančnih posojil nebančnim sektorjem. Finančne in poslovne obveznosti so se v letu 2009 nekoliko povečale, medtem ko se je zaradi izgub zmanjšal kapital. To je poslabšalo razmerje med dolžniškimi viri financiranja in kapitalom.

Tabela 6.8: Uspešnost lizinških podjetij in viri financiranja

						Stopnje rasti (v %)				
	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009
Bilančna vsota (v mio EUR)	3.162	4.052	5.330	6.146	6.094	18,4	28,1	31,6	15,3	-0,9
Kapital (v mio EUR)	212	287	317	324	252	19,5	35,5	10,6	2,0	-22,2
Celotni dobiček oziroma izguba (v mio EUR)	48	55	61	30	-37	8,0	13,2	11,2	-50,6	-222,1
ROA – donos na sredstva (v %)	1,7	1,5	1,3	0,5	-0,6					
ROE – donos na kapital (v %)	24,8	21,9	20,1	9,4	-12,7					
Finančne in poslovne obveznosti (v mio EUR)	2.934	3.738	4.979	5.779	5.797	18,9	27,4	33,2	16,1	0,3
obveznosti do bank in podjetij v sk. (v %)	83	94	94	96	96	20,7	44,5	34,4	17,9	0,3
obveznosti do tujine (v %)	78	74	72	73	72	17,6	21,2	28,5	17,9	-0,6
Obveznosti do tujine/sredstva (v %)	-72,4	-68,5	-66,9	-68,4	-68,6					

Opomba: Podatki iz računovodskih izkazov vključujejo vsa podjetja, ki so po SKD 2008 vključena pod dejavnost finančnega zakupa, šifra dejavnosti K64.91.
Vir: AJPES

7 FINANČNA INFRASTRUKTURA

Plačilni sistemi ter sistemi kliringa in poravnave vrednostnih papirjev kot vitalni del gospodarske in finančne infrastrukture zagotavljajo prenose denarnih sredstev in vrednostnih papirjev. Njihovo varno in učinkovito delovanje omogoča zanesljivo, pravočasno in stroškovno učinkovito poravnavo finančnih terjatev in obveznosti. Tako prispevajo k stabilnosti in učinkovitosti gospodarstva in finančnega sistema, hkrati pa zaradi svoje pomembnosti lahko povzročijo sistemske šoke ali pa postanejo kanal njihovega prenosa.

7.1 Plačilni sistemi

Pregled delovanja sistema TARGET2 v letu 2010 je potrdil, da je sistem deloval normalno.

Za finančno stabilnost v Sloveniji je zaradi visoke vrednosti transakcij pomemben predvsem plačilni sistem TARGET2-Slovenija. Kot nacionalno komponento centraliziranega vseevropskega sistema za posamično (bruto) poravnavo evrskih plačil v realnem času (TARGET2) ga upravlja Banka Slovenije. TARGET2 je tehnološko vzpostavljen kot enotna skupna platforma Evrosistema. Zato se pregled njegovega delovanja izvaja centralizirano pod vodstvom ECB. V skladu z ugotovitvami pregleda v letu 2010 je TARGET2 deloval normalno, raven tveganj je bila stabilna, zaznana manjša odstopanja pa so bila ustrezno obvladovana. V letu 2010 je bil končan tudi razvoj simulacijskega orodja za ocenjevanje tveganj v sistemu TARGET2, namenjenega zagotavljanju učinkovitosti delovanja in pregleda sistema na podlagi transakcijskih podatkov. Uporablja ga lahko tudi Banka Slovenije.

Ob upoštevanju velikega števila dnevno obdelanih transakcij je za Slovenijo pomemben tudi plačilni sistem SEPA interna kreditna plačila (SEPA IKP), ki ga upravlja Bankart d.o.o. Namenjen je obdelavi kreditnih plačil malih vrednosti (do 50.000 evrov), skladnih s pravili enotnega območja plačil v evrih (SEPA). Plačilni sistem deluje po načelu izračuna neto terjatev oziroma neto obveznosti posameznega udeleženca v sistemu proti drugim. Za vse udeležence, razen za Banko Slovenije, je obvezno sodelovanje v poravnalni jamstveni shemi, ki je v sistemu vzpostavljena za obvladovanje finančnega tveganja v primeru nezmožnosti poravnave obveznosti udeleženca. Banka Slovenije je v letu 2010 z izvajanjem aktivnosti pregleda plačilnega sistema usmerjala spremembe v njem, da bi zagotovila skladnost njegovega delovanja in upravljanja s pravno podlago in mednarodnimi smernicami ter s tem pripomogla k varnosti in učinkovitosti njegovega delovanja.

Vrednost transakcij v plačilnih sistemih TARGET2-Slovenija in SEPA IKP se je povišala.

V sistemu TARGET2-Slovenija se je lani povišala vrednost in zmanjšalo število transakcij. V sistemu SEPA IKP sta se število in vrednost transakcij povečala. Skupna vrednost transakcij v sistemu TARGET2-Slovenija oziroma SEPA IKP je v letu 2010 dosegla 14,7- oziroma 1,3-kratnik BDP Slovenije.

Tabela 7.1: Vrednost in število transakcij sistemov BPRČ/TARGET/TARGET2[44] ter Žiro kliring/SEPA IKP[45]

	Leto					Medletne stopnje rasti (v %)				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
BPRČ/TARGET/TARGET2[1]										
vrednost (v mrd EUR)	317,6	364,7	410,4	507,6	530,1	21,4	14,8	12,5	23,7	4,4
število transakcij (mio)	1,57	0,73	0,66	0,67	0,65	11,6	-53,5	-9,6	1,2	-3,0
Žiro kliring/SEPA IKP										
vrednost (v mrd EUR)	22,9	45,7	49,1	44,9	45,4	9,3	99,3	7,5	-8,6	1,2
število transakcij (mio)	52,11	53,62	55,91	55,13	56,13	5,4	2,9	4,3	-1,4	1,8

Opomba: [1] Transakcije med udeleženci sistema TARGET2-Slovenija (domača plačila).
Vir: Banka Slovenije

Sistem TARGET2-Slovenija je bil lani 100-odstotno razpoložljiv.

Sistem TARGET2-Slovenija omogoča poleg poravnave transakcij med udeleženci tudi čezmejne transakcije z udeleženci sistema TARGET2 zunaj Slovenije. Število in vrednost

[44] Ob uvedbi evra 1. januarja 2007 je bil sistem Banke Slovenije za bruto poravnave tolarskih plačil velikih vrednosti v realnem času (BPRČ) nadomeščen s plačilnim sistemom TARGET, prehod v sistem TARGET2, ki je naslednik sistema TARGET, pa je bil izveden novembra 2007.

[45] Sistem SEPA IKP, ki je začel delovati 4. marca 2009, je nadomestil Žiro kliring Banke Slovenije. Postopen prehod plačil v novi plačilni sistem je trajal do konca julija 2009.

teh transakcij sta relativno manjša, zato je manjša tudi možnost čezmejnega prenosa tveganj. V letu 2010 je bilo v sistemu TARGET2-Slovenija v povprečju mesečno poravnanih 53.936 transakcij v skupni vrednosti 44,18 mrd EUR, udeleženci sistema TARGET2-Slovenija pa so v povprečju iz sistema TARGET2 mesečno prejeli 15.935 prilivnih čezmejnih plačil v skupni vrednosti 5,39 mrd EUR, vanj pa poslali povprečno 10.605 odlivnih čezmejnih plačil mesečno v skupni vrednosti 5,29 mrd EUR. Na začetku leta 2010 je bila zaradi povečanja vrednosti mejnih depozitov poslovnih bank dosežena najvišja mesečna vrednost plačil med udeleženci TARGET2-Slovenija od vzpostavitve sistema v novembru 2007 (65,49 mrd EUR). Ponoven dvig vrednosti transakcij ob koncu leta je sezonski vpliv. Lani je 100-odstotna razpoložljivost sistema TARGET2-Slovenija udeležencem zagotavljala nemoteno uporabo instrumentov Evrosistema. Realizacija operativnih tveganj v sistemu bi pomenila moteno delovanje Evrosistema in hkrati močno povečala izpostavljenost bančnega sistema likvidnostnemu tveganju. To dokazuje pomembnost ustreznega upravljanja tveganj sistema TARGET2-Slovenija.

Slika 7.1: TARGET2-Slovenija (leva slika): domača in čezmejna plačila leta 2010; vrednosti (v mrd EUR) in število (v tisočih; desno); SEPA IKP (desna slika): vrednost (v mrd EUR; levo) in število (v mio; desno)

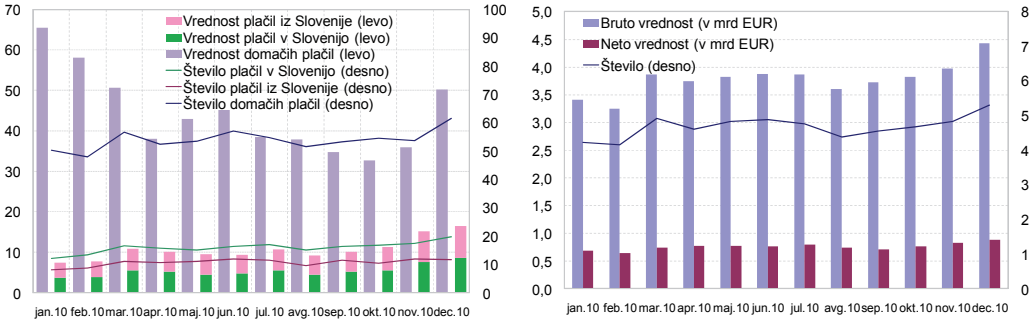

Vir: Banka Slovenije

V sistemu SEPA IKP je bilo lani v povprečju mesečno obdelanih 4,68 mio transakcij v skupni vrednosti 3,78 mrd EUR, povprečna mesečna neto vrednost poravnanih transakcij pa je znašala 0,76 mrd EUR. S tem je stopnja pobota dosegla 79,9% (za poravnavo bruto vrednosti plačil je bila potrebna likvidnost v višini 20,1% njihove skupne vrednosti).

Poravnalna jamstvena shema tudi lani ni bila aktivirana, na področju obvladovanja operativnih tveganj pa je sistem SEPA IKP zagotavljal 100% razpoložljivost.

Izpostavljenost sistemskemu tveganju se je lani rahlo zmanjšala.

Koncentracijo števila transakcij po udeležencih, kot enega od indikatorjev sistemskega tveganja v plačilnem sistemu, prikazuje Herfindahl-Hirschmanov indeks. V sistemu TARGET2-Slovenija in sistemu SEPA IKP sta se v primerjavi z letom 2009 nekoliko zmanjšala koncentracija in delež največjih petih udeležencev v sistemu po številu transakcij.

Slika 7.2: Koncentracija števila transakcij v sistemih BPRČ/TARGET/TARGET2 in Žiro kliring/SEPA IKP – Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI; levo) ter odstotni delež števila transakcij petih največjih udeležencev glede na skupno število transakcij (desno); brez Banke Slovenije

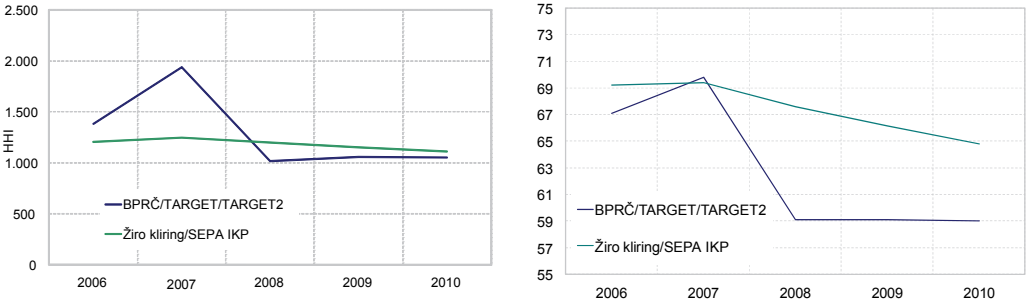

Vir: Banka Slovenije

7.2 Sistemi kliringa in poravnave vrednostnih papirjev

Storitve kliringa in poravnave vrednostnih papirjev v Sloveniji zagotavlja Centralna klirinško depotna družba d.d. (KDD) z izvedbo poravnave poslov, sklenjenih na Ljubljanski borzi, in poravnave poslov, sklenjenih zunaj organiziranega trga, po načelu poravnave proti sočasnemu plačilu ali poravnave brez sočasnega plačila. Ta mehanizem Banka Slovenije uporablja za potrebe zavarovanja kreditnih operacij Evrosistema, poravnava poslov zunaj organiziranega trga pa se uporablja tudi za namene zavarovanja medbančnega posojanja. Pomemben interes Banke Slovenije je nemoteno delovanje in učinkovito obvladovanje tveganj v sistemih poravnav vrednostnih papirjev, ker so morebitne slabosti lahko vir finančnih in operativnih tveganj za udeležence teh sistemov. Tveganja se lahko prenesejo na plačilni sistem TARGET2, v katerem se izvedejo denarni del poravnave poslov z vrednostnimi papirji in posojilne aktivnosti centralne banke. Banka Slovenije spremlja razvoj zakonodaje s področja vrednostnih papirjev ter prepoznava potrebne spremembe v njej in spremembe v delovanju KDD. Pri tem ugotavlja vpliv sprememb na poravnave poslov z vrednostnimi papirji in posledično na nastanek ter obvladovanje likvidnostnega, kreditnega in operativnega tveganja v sistemih poravnave vrednostnih papirjev. V tem kontekstu so bile v letu 2010 obravnavane spremembe in dopolnitve Pravil poslovanja KDD in Pravil Ljubljanske borze, ki je uvedla nov trgovalni sistem XETRA. V obeh primerih je Banka Slovenije ugotovila, da se profil tveganja KDD ni spremenil.

Pomen obvladovanja tveganj v poravnalnih sistemih se je povečal zaradi uporabe primernih vrednostnih papirjev za zavarovanje operacij Evrosistema.

Pomen obvladovanja tveganj v KDD se je lani povečal. Razlog je bil velik interes bank za uporabo primernih vrednostnih papirjev, vknjiženih v KDD, za zavarovanje kreditnih operacij pri Banki Slovenije. Na podlagi določil Statuta ESCB morajo biti vse kreditne operacije centralnih bank ESCB polno zavarovane s primernim finančnim premoženjem, kar vključuje vrednostne papirje, ki so vknjiženi in poravnani v KDD. To zahteva dodatno preverjanje obvladovanja poravnalnih in operativnih tveganj v KDD z vidika zahtev in potreb centralnih bank Evrosistema ter preostalih centralnih bank ESCB, ki uporabljajo mehanizem korespondenčnega centralnobančnega modela (CCBM). Ta mehanizem zavarovanja kreditnih operacij Evrosistema omogoča uporabo čezmejnega finančnega premoženja za zavarovanje kreditnih operacij Evrosistema.

Slovenske banke in hranilnice so v finančno zavarovanje v letu 2010 mesečno v povprečju skupaj predložile 2.134 mio EUR primernih domačih vrednostnih papirjev. To je bilo skoraj enako kot v letu 2009, ko se je raba teh vrednostnih papirjev povečala za 86,8% v primerjavi z letom 2008. Ob ohranjanju visoke ravni rabe te vrste finančnega premoženja je bila v letu 2010 druga pomembna značilnost stabilnost njegove rabe. Vrednost ob koncu leta je znašala 2.200 mio EUR. V letu 2010 se je povečal tudi interes tujih bank za uporabo vrednostnih papirjev, vknjiženih v KDD, prek CCBM. Povprečna mesečna vrednost slovenskih vrednostnih papirjev, uporabljenih za zavarovanje kreditnih operacij drugih centralnih bank Evrosistema, se je lani povečala za 67,5% in dosegla 129 mio EUR.

STATISTIČNA PRILOGA

1. Medsektorske finančne terjatve in obveznosti 144
Tabela 1.1 Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva konec leta 2010 v odstotkih BDP 144
Tabela 1.2 Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva konec leta 2009 v odstotkih BDP 145
Tabela 1.3 Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva konec leta 2008 v odstotkih BDP 146

2. Bančni sektor 147
Tabela 2.1 Bilanca stanja bančnega sektorja v mio EUR ter stopnje rasti v odstotkih 147
Tabela 2.2 Bilanca stanja bančnega sektorja – deleži v bilančni vsoti in deleži v BDP v odstotkih 148
Tabela 2.3 Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja v mio EUR in stopnje rasti v odstotkih 149
Tabela 2.4 Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja – deleži bruto dohodku in deleži bilančni vsoti v odstotkih 149
Tabela 2.5 Izbrani kazalniki poslovanja bančnega sektorja 150
Tabela 2.6 Nekatera razmerja med postavkami bilanc stanja, ki opredeljujejo likvidnost bank v odstotkih 151

3. Finančni sistem 152
Tabela 3.1 Struktura finančnega sistema 152
Tabela 3.2 Tržna koncentracija posameznih vrst finančnih institucij 152
Tabela 3.3 Finančni kazalniki posameznih vrst finančnih institucij 152
Tabela 3.4 Neposredna lastniška struktura slovenskega finančnega sistema – vrednotenje delnic po tržni oziroma knjigovodski vrednosti v odstotkih 153

4. Zavarovalnice 154
Tabela 4.1 Bilančna vsota ter izračun izida zavarovalnic in pozavarovalnic 154
Tabela 4.2 Kapitalska ustreznost zavarovalnic in pozavarovalnic 154
Tabela 4.3 Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst 155
Tabela 4.4 Pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja 155
Tabela 4.5 Nekateri kazalniki obveznega in prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja 156

5. Investicijski skladi 157
Tabela 5.1 Pregled investicijskih skladov – sredstva in neto vplačila vzajemnih skladov v mio EUR ter medletna donosnost v odstotkih 157
Tabela 5.2 Sredstva investicijskih skladov držav EU in Slovenije v mrd EUR in odstotkih 157
Tabela 5.3 Vzajemni skladi – število, sredstva in neto vplačila v mio EUR ter donosnost v odstotkih 158
Tabela 5.4 Struktura naložb po posameznih vrstah investicijskih skladov v odstotkih 158

6. Lizinška podjetja 159
Tabela 6.1 Primerjava slovenske lizinške dejavnosti z evropskimi lizinškimi podjetji v odstotkih 159

7. Kapitalski trg 160
Tabela 7.1 Pregled organiziranega trga vrednostnih papirjev v mio EUR in odstotkih 160
Tabela 7.2 Število izdajateljev in izdanih vrednostnih papirjev na LJSE ter število vpisanih vrednostnih papirjev pri KDD 160
Tabela 7.3 Naložbe rezidentov v vrednostne papirje, izdane v tujini v mio EUR in odstotkih 160
Tabela 7.4 Naložbe nerezidentov v vrednostne papirje, izdane v Sloveniji v mio EUR in odstotkih 161

1. Medsektorske finančne terjatve in obveznosti

Tabela 1.1 Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva ob koncu leta 2010 v odstotkih BDP

(v % BDP)	Terjatve						
	Domači sektorji					Tujina	Skupaj
Obveznosti	Podjetja	Fin. sektor	Država	Gospodinjstva	Skupaj		obveznosti
Podjetja	68,4	74,4	20,9	29,9	193,5	46,2	239,7
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,3	1,7	0,1	0,1	2,2	0,7	
posojila	9,9	65,9	0,4	2,4	78,7	14,4	
lastniški kapital	35,5	5,5	15,8	22,6	79,4	18,5	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	22,6	1,4	4,6	4,7	33,3	12,6	
Finančni sektor	17,8	36,4	16,4	69,5	140,1	68,1	208,2
gotovina in vloge	11,1	9,6	9,7	49,5	79,9	18,6	
vr. papirji, razen delnic	0,3	5,9	0,3	0,2	6,7	8,5	
posojila	0,4	14,8	0,0	0,1	15,4	34,9	
lastniški kapital	3,9	5,3	6,1	7,5	22,8	5,5	
zavar.-teh. rezervacije	1,2	0,6	0,0	11,8	13,6	0,3	
drugo	0,7	0,2	0,4	0,4	1,7	0,3	
Država	5,1	15,9	9,6	1,8	32,4	24,5	56,9
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,2	12,1	0,4	0,8	13,4	22,9	
posojila	0,2	3,5	5,4	0,0	9,2	0,4	
lastniški kapital	0,0	0,0	2,1	0,0	2,1	0,0	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	4,7	0,3	1,8	0,9	7,6	1,2	
Gospodinjstva	3,6	29,7	1,0	0,0	34,3	0,0	34,3
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
posojila	1,1	28,9	0,3	0,0	30,2	0,0	
lastniški kapital	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	2,6	0,9	0,7	0,0	4,1	0,0	
Skupaj	94,9	156,4	47,9	101,1	400,3	138,8	539,1
gotovina in vloge	11,1	9,6	9,7	49,7	80,1	18,6	
vr. papirji, razen delnic	0,8	19,7	0,8	1,0	22,3	32,1	
posojila	11,7	113,1	6,1	2,6	133,4	49,7	
lastniški kapital	39,5	10,8	23,9	30,1	104,3	24,0	
zavar.-teh. rezervacije	1,2	0,6	0,0	11,8	13,6	0,3	
drugo	30,6	2,7	7,4	6,0	46,7	14,1	
Tujina	29,7	55,8	2,0	13,3	100,7		100,7
gotovina in vloge	0,5	12,3	0,0	11,4	24,2		
vr. papirji, razen delnic	0,2	25,7	0,4	0,2	26,5		
posojila	4,8	9,7	0,3	0,0	14,8		
lastniški kapital	9,3	7,9	0,9	1,4	19,5		
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,1	0,0	0,3	0,3		
drugo	14,9	0,2	0,3	0,0	15,5		
Skupaj terjatve	124,6	212,2	49,8	114,4	501,0	138,8	639,8

Opomba: Tabela temelji na finančnih računih, ki jih sestavlja Banka Slovenije. Nekonsolidirani podatki so preurejeni v obliko matrike za prikaz osnovnih medsebojnih finančnih povezav med domačimi sektorji in sektorjem tujina.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 1.2 Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva ob koncu leta 2009 v odstotkih BDP

(v % BDP)	Terjatve						
	Domači sektorji					Tujina	Skupaj
Obveznosti	Podjetja	Fin. sektor	Država	Gospodinjstva	Skupaj		obveznosti
Podjetja	72,5	77,8	21,6	30,8	202,8	43,4	246,1
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,3	1,5	0,1	0,1	2,0	0,8	
posojila	10,6	68,1	0,4	2,5	81,6	13,5	
lastniški kapital	37,6	6,7	16,9	23,6	84,8	17,2	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	24,1	1,5	4,2	4,7	34,5	11,9	
Finančni sektor	18,2	40,0	20,0	67,2	145,5	74,2	219,7
gotovina in vloge	10,9	14,8	12,3	48,6	86,5	24,0	
vr. papirji, razen delnic	0,4	5,1	0,3	0,2	5,9	6,3	
posojila	0,7	13,9	0,0	0,2	14,7	37,6	
lastniški kapital	4,3	5,4	6,5	7,1	23,2	5,8	
zavar.-teh. rezervacije	1,3	0,7	0,0	10,8	12,7	0,3	
drugo	0,8	0,2	1,0	0,4	2,4	0,3	
Država	5,1	16,7	15,3	1,8	39,0	20,3	59,3
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,2	13,9	0,4	0,9	15,4	18,6	
posojila	0,2	2,4	8,7	0,0	11,4	0,4	
lastniški kapital	0,0	0,0	4,3	0,0	4,3	0,0	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	4,7	0,4	1,8	0,9	7,8	1,2	
Gospodinjstva	3,7	28,3	0,9	0,0	32,9	0,0	32,9
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
posojila	1,1	27,4	0,3	0,0	28,8	0,0	
lastniški kapital	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	2,6	0,9	0,6	0,0	4,0	0,0	
Skupaj	99,6	162,8	57,9	99,9	420,1	137,8	558,0
gotovina in vloge	10,9	14,8	12,3	48,7	86,6	24,0	
vr. papirji, razen delnic	0,9	20,5	0,8	1,1	23,3	25,8	
posojila	12,6	111,8	9,5	2,6	136,5	51,5	
lastniški kapital	41,8	12,1	27,7	30,7	112,3	23,0	
zavar.-teh. rezervacije	1,3	0,7	0,0	10,8	12,7	0,3	
drugo	32,2	3,0	7,6	6,0	48,7	13,3	
Tujina	28,9	60,3	1,5	11,1	101,8		101,8
gotovina in vloge	0,5	16,7	0,0	9,4	26,6		
vr. papirji, razen delnic	0,2	25,9	0,4	0,1	26,6		
posojila	4,4	10,2	0,0	0,0	14,5		
lastniški kapital	9,8	6,8	0,8	1,3	18,7		
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,1	0,0	0,3	0,4		
drugo	14,1	0,6	0,3	0,0	15,0		
Skupaj terjatve	128,5	223,0	59,4	111,0	521,9	137,8	659,8

Opomba: Tabela temelji na finančnih računih, ki jih sestavlja Banka Slovenije. Nekonsolidirani podatki so preurejeni v obliko matrike za prikaz osnovnih medsebojnih finančnih povezav med domačimi sektorji in sektorjem tujina.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 1.3 Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva ob koncu leta 2008 v odstotkih BDP

(v % BDP)	Terjatve						
	Domači sektorji					Tujina	Skupaj
Obveznosti	Podjetja	Fin. sektor	Država	Gospodinjstva	Skupaj		obveznosti
Podjetja	69,7	72,7	21,0	27,7	191,1	41,9	233,0
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,2	1,4	0,1	0,1	1,8	0,1	
posojila	9,1	63,9	0,8	2,3	76,0	13,3	
lastniški kapital	36,6	6,3	15,6	21,0	79,5	16,0	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	23,9	1,0	4,5	4,3	33,7	12,4	
Finančni sektor	17,5	30,7	12,0	58,9	119,0	74,9	193,9
gotovina in vloge	10,0	10,5	6,1	43,6	70,2	27,3	
vr. papirji, razen delnic	0,5	3,3	0,3	0,1	4,2	1,7	
posojila	0,8	11,4	0,0	0,1	12,3	39,9	
lastniški kapital	4,4	4,6	4,7	5,8	19,4	5,6	
zavar.-teh. rezervacije	1,1	0,6	0,0	8,8	10,5	0,2	
drugo	0,8	0,3	0,9	0,4	2,4	0,3	
Država	5,5	11,2	11,1	1,8	29,5	11,0	40,5
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,2	9,1	0,4	0,8	10,5	9,5	
posojila	0,2	1,7	3,1	0,0	5,0	0,5	
lastniški kapital	0,0	0,0	5,2	0,0	5,2	0,0	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	5,1	0,4	2,3	0,8	8,6	1,1	
Gospodinjstva	3,5	25,3	0,9	0,0	29,7	0,0	29,7
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
posojila	0,9	24,5	0,4	0,0	25,8	0,0	
lastniški kapital	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	2,6	0,8	0,5	0,0	3,9	0,0	
Skupaj	96,1	139,9	44,9	88,4	369,3	127,8	497,1
gotovina in vloge	10,0	10,5	6,1	43,7	70,3	27,3	
vr. papirji, razen delnic	0,9	13,8	0,8	1,1	16,6	11,2	
posojila	10,9	101,6	4,3	2,4	119,2	53,7	
lastniški kapital	40,9	10,9	25,5	26,8	104,1	21,7	
zavar.-teh. rezervacije	1,1	0,6	0,0	8,8	10,5	0,2	
drugo	32,3	2,5	8,2	5,6	48,6	13,8	
Tujina	27,2	56,9	1,5	8,9	94,6		94,6
gotovina in vloge	0,4	16,3	0,0	7,7	24,5		
vr. papirji, razen delnic	0,1	24,8	0,5	0,1	25,5		
posojila	3,7	9,4	0,0	0,0	13,0		
lastniški kapital	8,8	5,7	0,6	0,8	16,0		
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,1	0,0	0,3	0,4		
drugo	14,2	0,6	0,4	0,0	15,2		
Skupaj terjatve	123,3	196,8	46,4	97,3	463,8	127,8	591,6

Opomba: Tabela temelji na finančnih računih, ki jih sestavlja Banka Slovenije. Nekonsolidirani podatki so preurejeni v obliko matrike za prikaz osnovnih medsebojnih finančnih povezav med domačimi sektorji in sektorjem tujina.
Vir: Banka Slovenije

2. Bančni sektor

Tabela 2.1 Bilanca stanja bančnega sektorja v mio EUR in stopnje rasti v odstotkih

	(v mio EUR)					Stopnje rasti (v%)				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
AKTIVA	33.868	42.343	47.628	51.612	50.319	15,6	25,0	12,5	8,4	-2,5
1) Denar	1.057	604	1.243	1.454	1.121	76,3	-42,9	105,9	17,0	-22,9
2) Posojila bankam	3.067	4.072	4.031	5.708	4.815	6,8	32,8	-1,0	41,6	-15,7
3) Posojila nebančnemu sektorju	20.414	28.302	33.530	33.910	34.450	26,4	38,6	18,5	1,1	1,6
3.1 Valutno										
v domači valuti	9.095	26.669	31.506	32.274	32.969	3,9	193,2	18,1	2,4	2,2
v tuji valuti	11.320	1.633	2.024	1.636	1.481	53,1	-85,6	23,9	-19,2	-9,5
3.2 Po ročnosti										
kratkoročni	6.821	9.893	12.515	10.744	9.271	30,7	45,0	26,5	-14,1	-13,7
dolgoročni	13.593	18.409	21.015	23.166	25.179	24,4	35,4	14,2	10,2	8,7
3.3 Sektorsko										
nefinančne družbe	12.364	17.039	20.245	20.165	19.766	24,8	37,8	18,8	-0,4	-2,0
gospodinjstva	5.060	6.429	7.386	7.886	8.646	24,1	27,1	14,9	6,8	9,6
država	574	465	506	735	1.162	-13,8	-18,9	8,9	45,1	58,2
DFO	1.257	2.114	2.829	2.719	2.584	71,2	68,1	33,8	-3,9	-5,0
drugi	1.160	2.255	2.564	2.405	2.291	51,9	94,4	13,7	-6,2	-4,7
4) Finančna sredstva/vrednostni papirji	7.897	7.720	7.280	8.876	8.274	-5,7	-2,2	-5,7	21,9	-6,8
4.1 Valutno										
v domači valuti	5.014	6.506	6.232	7.419	6.862	-7,2	29,7	-4,2	19,0	-7,5
v tuji valuti	2.006	56	21	10	29	-11,0	-97,2	-63,0	-49,7	178,8
4.2 Po ročnosti										
kratkoročni	2.101	1.192	1.107	1.869	731	-41,6	-43,3	-7,2	68,8	-60,9
dolgoročni	4.919	5.369	5.146	5.560	6.161	21,1	9,1	-4,2	8,0	10,8
4.3 Sektorsko										
država	2.718	4.283	4.079	5.094	4.465	0,5	57,5	-4,8	24,9	-12,4
Banka Slovenije	1.789	0	0	0	0	....	....	....	....	....
drugi	3.389	3.437	3.201	3.782	3.809	56,1	1,4	-6,9	18,1	0,7
5) Kapitalske naložbe	427	615	627	696	691	19,9	43,9	2,0	11,0	-0,8
6) Drugo	1.006	1.031	917	969	969	8,0	2,5	-11,1	5,6	0,0
PASIVA	33.868	42.343	47.628	51.612	50.319	15,6	25,0	12,5	8,4	-2,5
1) Obveznosti do Evrosistema	0	157	1.226	2.100	581			683,4	71,3	-72,3
2) Obveznosti do bank	10.797	15.929	18.146	15.933	15.213	28,6	47,5	13,9	-12,2	-4,5
tujih	10.112	14.410	16.091	13.024	11.721	28,1	42,5	11,7	-19,1	-10,0
3) Vloge nebančnega sektorja	17.507	19.381	20.612	23.570	23.509	9,3	10,7	6,4	14,3	-0,3
3.1 Valutno										
v domači valuti	11.654	18.848	20.127	23.120	23.024	8,7	61,7	6,8	14,9	-0,4
v tuji valuti	5.853	532	485	450	485	10,4	-90,9	-8,9	-7,2	7,8
3.2 Po ročnosti										
kratkoročni	15.343	17.626	18.151	18.233	16.063	9,5	14,9	3,0	0,5	-11,9
dolgoročni	2.165	1.754	2.461	5.337	7.446	8,2	-19,0	40,3	116,8	39,5
3.3 Sektorsko										
nefinančne družbe	3.342	3.674	3.712	3.825	4.035	6,8	9,9	1,0	3,1	5,5
gospodinjstva	11.077	12.105	13.210	13.801	14.292	7,2	9,3	9,1	4,5	3,6
država	1.114	1.510	1.857	3.990	3.030	28,5	35,6	22,9	114,9	-24,1
DFO	1.446	1.145	1.058	1.124	1.282	19,4	-20,9	-7,5	6,3	14,0
drugi	528	946	775	828	871	10,1	79,2	-18,1	6,8	5,2
4) Vrednostni papirji	976	963	1.259	3.435	4.498	-1,6	-1,3	30,6	172,9	31,0
4.1 Valutno										
v domači valuti	969	962	1.259	3.435	4.498	-0,4	-0,7	30,8	172,9	31,0
v tuji valuti	7	1	0	0	0	-63,9	-85,1	-95,1	…	…
4.2 Po ročnosti										
kratkoročni	8	11	108	8	12	-63,0	49,4	845,6	-92,7	48,3
dolgoročni	968	952	1.151	3.427	4.487	-0,3	-1,7	20,9	197,8	30,9
5) Rezervacije	184	208	176	174	175	2,2	12,6	-15,4	-0,8	0,4
6) Podrejeni dolg	993	1.470	1.597	1.550	1.585	40,0	48,1	8,6	-2,9	2,2
7) Kapital	2.841	3.556	3.996	4.295	4.118	14,3	25,2	12,4	7,5	-4,1
8) Drugo	570	680	617	555	640	12,8	19,3	-9,3	-10,0	15,3

Opomba: Preračun v EUR po tečaju zamenjave.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 2.2 Bilanca stanja bančnega sektorja – deleži v bilančni vsoti in deleži v BDP v odstotkih

	Delež v bilančni vsoti (v %)					Delež v BDP (v %)				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
AKTIVA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	109,1	122,5	127,7	145,9	139,5
1) Denar	3,1	1,4	2,6	2,8	2,2	3,4	1,7	3,3	4,1	3,1
2) Posojila bankam	9,1	9,6	8,5	11,1	9,6	9,9	11,8	10,8	16,1	13,4
3) Posojila nebančnemu sektorju	60,3	66,8	70,4	65,7	68,5	65,8	81,9	89,9	95,8	95,5
3.1 Valutno										
v domači valuti	26,9	63,0	66,1	62,5	65,5	29,3	77,1	84,5	91,2	91,4
v tuji valuti	33,4	3,9	4,2	3,2	2,9	36,5	4,7	5,4	4,6	4,1
3.2 Po ročnosti						0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
kratkoročni	20,1	23,4	26,3	20,8	18,4	22,0	28,6	33,5	30,4	25,7
dolgoročni	40,1	43,5	44,1	44,9	50,0	43,8	53,3	56,3	65,5	69,8
3.3 Sektorsko										
nefinančne družbe	36,5	40,2	42,5	39,1	39,3	39,8	49,3	54,3	57,0	54,8
gospodinjstva	14,9	15,2	15,5	15,3	17,2	16,3	18,6	19,8	22,3	24,0
država	1,7	1,1	1,1	1,4	2,3	1,8	1,3	1,4	2,1	3,2
DFO	3,7	5,0	5,9	5,3	5,1	4,1	6,1	7,6	7,7	7,2
drugim	3,4	5,3	5,4	4,7	4,6	3,7	6,5	6,9	6,8	6,4
4) Finančna sredstva/vrednostni papirji	23,3	18,2	15,3	17,2	16,4	25,4	22,3	19,5	25,1	22,9
4.1 Valutno										
v domači valuti	14,8	15,4	13,1	14,4	13,6	16,1	18,8	16,7	21,0	19,0
v tuji valuti	5,9	0,1	0,0	0,0	0,1	6,5	0,2	0,1	0,0	0,1
4.2 Po ročnosti						0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
kratkoročni	6,2	2,8	2,3	3,6	1,5	6,8	3,4	3,0	5,3	2,0
dolgoročni	14,5	12,7	10,8	10,8	12,2	15,8	15,5	13,8	15,7	17,1
4.3 Sektorsko										
država	8,0	10,1	8,6	9,9	8,9	8,8	12,4	10,9	14,4	12,4
Banka Slovenije	5,3	0,0	0,0	0,0	0,0	5,8	0,0	0,0	0,0	0,0
drugi	10,0	8,1	6,7	7,3	7,6	10,9	9,9	8,6	10,7	10,6
5) Kapitalske naložbe	1,3	1,5	1,3	1,3	1,4	1,4	1,8	1,7	2,0	1,9
6) Drugo	3,0	2,4	1,9	1,9	1,9	3,2	3,0	2,5	2,7	2,7
PASIVA	100	100	100	100	100	109,1	122,5	127,7	145,9	139,5
1) Obveznosti do Evrosistema	0	0	3	4	1	0,0	0,5	3,3	5,9	1,6
2) Obveznosti do bank	31,9	37,6	38,1	30,9	30,2	34,8	46,1	48,6	45,0	42,2
tujih	29,9	34,0	33,8	25,2	23,3	32,6	41,7	43,1	36,8	32,5
3) Vloge nebančnega sektorja	51,7	45,8	43,3	45,7	46,7	56,4	56,1	55,3	66,6	65,2
3.1 Valutno										
v domači valuti	34,4	44,5	42,3	44,8	45,8	37,5	54,5	54,0	65,3	63,8
v tuji valuti	17,3	1,3	1,0	0,9	1,0	18,9	1,5	1,3	1,3	1,3
3.2 Po ročnosti						0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
kratkoročni	45,3	41,6	38,1	35,3	31,9	49,4	51,0	48,7	51,5	44,5
dolgoročni	6,4	4,1	5,2	10,3	14,8	7,0	5,1	6,6	15,1	20,6
3.3 Sektorsko						0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
nefinančne družbe	9,9	8,7	7,8	7,4	8,0	10,8	10,6	10,0	10,8	11,2
gospodinjstva	32,7	28,6	27,7	26,7	28,4	35,7	35,0	35,4	39,0	39,6
država	3,3	3,6	3,9	7,7	6,0	3,6	4,4	5,0	11,3	8,4
DFO						4,7	3,3	2,8	3,2	3,6
drugi	1,6	2,2	1,6	1,6	1,7	1,7	2,7	2,1	2,3	2,4
4) Vrednostni papirji	2,9	2,3	2,6	6,7	8,9	3,1	2,8	3,4	9,7	12,5
4.1 Valutno										
v domači valuti	2,9	2,3	2,6	6,7	8,9	3,1	2,8	3,4	9,7	12,5
v tuji valuti	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4.2 Po ročnosti										
kratkoročni	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0
dolgoročni	2,9	2,2	2,4	6,6	8,9	3,1	2,8	3,1	9,7	12,4
5) Rezervacije	0,5	0,5	0,4	0,3	0,3	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
6) Podrejeni dolg	2,9	3,5	3,4	3,0	3,1	3,2	4,3	4,3	4,4	4,4
7) Kapital	8,4	8,4	8,4	8,3	8,2	9,2	10,3	10,7	12,1	11,4
8) Drugo	1,7	1,6	1,3	1,1	1,3	1,8	2,0	1,7	1,6	1,8

Vir: Banka Slovenije

Tabela 2.3 Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja v mio EUR in stopnje rasti v odstotkih

	(v mio EUR)					Stopnje rasti (v %)				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
1. Neto obrestni prihodki	690	816	945	932	1.038	9,2	18,3	15,7	-1,3	11,3
1.1 Obrestni prihodki	1.421	1.954	2.615	2.095	2.055	18,6	37,5	33,8	-19,9	-1,9
1.2 Obrestni odhodki	731	1.138	1.671	1.163	1.017	29,0	55,6	46,8	-30,4	-12,6
2. Neto neobrestni prihodki	526	617	416	493	437	26,0	17,3	-32,6	18,7	-11,5
2.1 Neto opravnine	309	336	340	336	343	9,5	9,0	1,0	-1,2	2,3
2.2 Neto finančni posli	97	136	-115	42	-49	37,2	39,7	…	…	…
2.3 Neto ostalo	120	145	191	116	142	85,7	20,5	31,8	-39,1	22,3
3. Bruto dohodek (1+2)	1.216	1.433	1.360	1.425	1.474	15,9	17,9	-5,1	4,8	3,4
4. Operativni stroški	702	756	776	765	766	8,5	7,7	2,7	-1,4	0,1
– stroški dela	367	402	412	415	413	7,3	9,4	2,6	0,8	-0,5
5. Neto dohodek (3-4)	513	677	584	660	709	28,0	31,9	-13,7	13,0	7,3
6. Neto rezervacije	120	163	278	500	810	-14,5	36,0	70,5	79,8	62,1
7. Stroški skupaj (4+6)	822	919	1.054	1.265	1.576	4,4	11,8	14,7	20,0	24,6
8. Poslovni izid pred obdavčitvijo (3-7)	394	514	306	161	-101	50,7	30,6	-40,4	-47,6	…
9. Davki	91	102	59	39	-3	75,5	12,8	-42,8	-33,9	…
10 Poslovni izid po obdavčitvi (8-9)	303	412	248	122	-98	44,6	36,0	-39,8	-50,8	…

Opomba: Preračun v EUR po tečaju zamenjave.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 2.4 Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja – deleži v bruto dohodku in deleži v bilančni vsoti v odstotkih

	Delež v bruto dohodka (v %)					Delež v bilančni vsoti (v%)				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
1. Neto obrestni prihodki	57	57	69	65	70	2,0	1,9	2,0	1,8	2,0
1.1 Obrestni prihodki	117	136	192	147	139	4,2	4,6	5,5	4,1	4,0
1.2 Obrestni odhodki	60	79	123	82	69	2,2	2,7	3,5	2,3	2,0
2. Neto neobrestni prihodki	43,3	43,0	30,6	34,6	29,6	1,6	1,5	0,9	1,0	0,8
2.1 Neto opravnine	25	23	25	24	23	0,9	0,8	0,7	0,7	0,7
2.2 Neto finančni posli	8	9	-8	3	-3	0,3	0,3	-0,2	0,1	-0,1
2.3 Neto ostalo	10	10	14	8	10	0,4	0,3	0,4	0,2	0,3
3. Bruto dohodek (1+2)	100	100	100	100	100	3,6	3,4	2,9	2,8	2,9
4. Operativni stroški	58	53	57	54	52	2,1	1,8	1,6	1,5	1,5
– stroški dela	30	28	30	29	28	1,1	0,9	0,9	0,8	0,8
5. Neto dohodek (3-4)	42	47	43	46	48	1,5	1,6	1,2	1,3	1,4
6. Neto rezervacije	10	11	20	35	55	0,4	0,4	0,6	1,0	1,6
7. Stroški skupaj (4+6)	68	64	77	89	107	2,4	2,2	2,2	2,5	3,1
8. Poslovni izid pred obdavčitvijo (3-7)	32	36	23	11	-7	1,2	1,2	0,6	0,3	-0,2
9. Davki	7	7	4	3	0	0,3	0,2	0,1	0,1	0,0
10 Poslovni izid po obdavčitvi (8-9)	25	29	18	9	-7	0,9	1,0	0,5	0,2	-0,2

Vir: Banka Slovenije

Izbrani kazalniki poslovanja bančnega sektorja

	2006	2007	2008	2009	2010
1) Donosnost in marže (v %)					
donos na aktivo (ROA)	1,3	1,4	0,7	0,3	-0,2
donos na kapital (ROE)	15,1	16,3	8,1	3,9	-2,4
operativni stroški/bruto dohodek/CIR)	57,8	52,7	57,1	53,7	51,9
marža finančnega posredništva	3,9	3,8	3,0	2,9	2,9
obrestna marža (na bilančno vsoto)	2,2	2,2	2,1	1,9	2,0
neobrestna marža (na bilančno vsoto)	1,7	1,6	0,9	1,0	0,9
neto obrestna marža (na obrestonosno aktivo)	2,4	2,3	2,2	2,0	2,1
obrestni razmik[1]	3,8	2,3	2,3	2,3	2,4
2) Struktura aktive in pasive (v %)					
2.1 Ročnost posojil nebančnega sektorja					
kratkoročna posojila/posojila	33,4	35,0	37,0	31,7	23,9
dolgoročna posojila/posojila	66,6	65,0	63,0	68,3	73,1
2.2 Ročnost vlog nebančnega sektorja					
kratkoročne vloge/vloge	87,6	90,9	88,1	77,3	68,3
dolgoročne vloge/vloge	12,4	9,1	11,9	22,7	31,7
2.3 Geografska razdelitev posojil					
rezidentom	94,4	92,2	92,5	93,1	93,5
nerezidentom	5,6	7,8	7,5	6,9	6,5
2.4 Devizna podbilanca					
devizna aktiva/bilančna vsota	45,9	6,0	6,1	5,0	4,6
devizna pasiva/bilančna vsota	46,8	5,0	4,9	3,5	3,6
razlika	-0,8	1,1	1,2	1,5	1,0
devizna posojila/posojila	55,9	6,4	6,4	5,2	4,5
devizne vloge/vloge	53,3	5,9	6,0	4,5	4,7
devizna posojila/posojila (nebančnemu sektorju)	55,4	5,8	6,0	4,8	4,3
devizne vloge/vloge (nebančnega sektorja)	33,4	2,7	2,4	1,9	2,1
2.5 Vrednostni papirji					
vrednostni papirji/posojila nebančnemu sektorju	37,3	26,1	21,1	24,4	22,3
2.6 Sektorska struktura					
podjetja					
posojila podjetjem/posojila nebančnemu sektorju	66,7	67,7	68,6	67,5	64,9
posojila podjetjem v tuji valuti/posojila podjetjem	65,4	3,7	3,4	2,3	1,9
gospodinjstva					
posojila gospodinjstvom/posojila nebančnemu sektorju	24,9	22,9	22,3	23,4	25,3
posojila gospodinjstvom v tuji valuti/posojila gospodinjstvom	23,2	10,2	12,9	10,6	9,9
država					
posojila državi/posojila nebančnemu sektorju	2,8	1,6	1,5	2,2	3,4
tujina					
obveznosti do tujih bank/bilančna vsota	29,9	34,0	33,7	25,0	23,3
3) Kakovost naložb					
oslabitve (mio EUR)	1.233,8	1.311,1	1.403,2	1.827,2	2.422,0
razvrščene terjatve (mio EUR)	31.581,0	40.541,6	47.129,2	49.757,3	49.766,3
oslabitve/razvrščene terjatve (v %)	3,9	3,2	3,0	3,7	4,9
nedonosne razvrščene terjatve/razvrščene terjatve (v %)	2,5	1,8	1,8	2,2	3,7
oslabitve za nedonosne terjatve/nedonosne razvrščene terjatve (v %)	84,3	86,4	79,3	75,9	68,6
nedonosne razvrščene terjatve/regulatorni kapital (v %)	31,0	20,8	19,1	24,1	40,8
nedonosne razvrščene terjatve, zmanjšane za oslabitve/kapital (v %)	4,9	2,8	4,0	5,8	12,8
vsota velikih izpostavljenosti/kapital (v %)	221,2	217,4	168,7	159,2	…
4) Obrestno tveganje					
razlika med deležema obrestovane aktive in pasive (o. t.)	3,7	5,0	4,8	6,2	2,5
obrestovana aktiva/aktiva (v %)	91,3	95,1	94,2	96,0	92,5
obrestovana pasiva/pasiva (v %)	87,6	90,1	89,4	89,8	90,0
5) Valutno tveganje (v %)					
odprta devizna pozicija/regulatorni kapital	25,8	0,9	0,2	0,9	1,4
6) Likvidnost					
povprečna likvidna sredstva/povprečne kratkoročne vloge nebančnega sektorja (v %)	9,7	8,37	34,33	36,2	43,0
povprečna likvidna sredstva/povprečna bilančna vsota (v %)	4,5	3,6	13,78	13,8	14,3
količnik 1. razreda likvidnostne lestvice	1,13	1,21	1,24	1,3	1,4
količnik 2. razreda likvidnostne lestvice	1,15	1,13	1,14	1,2	1,1
delež dolžniških vrednostnih papirjev v bilančni vsoti (v %)	20,8	16,02	13,47	15,0	14,3
7) Solventnost in struktura kapitala (v %)					
kapitalska ustreznost	11,1	11,2	11,7	11,6	11,3
kapitalska ustreznost prvega reda	8,3	7,8	9,2	9,3	9,0
dodatni kapital/temeljni kapital	38,0	48,5	33,3	30,0	31,6

Opomba: [1] Razlika med povprečno efektivno obrestno mero za posojila in vloge nebančnega sektorja v zadnjem četrtletju leta.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 2.5 Nekatera razmerja med postavkami bilanc stanja, ki opredeljujejo likvidnost bank v odstotkih

(v %)		Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
Razmerje med vlogami nebančnega sektorja in posojili nebančnemu sektorju	2006	99,5	122,5	54,2	85,8
	2007	80,0	92,2	43,7	68,5
	2008	73,4	85,8	38,1	61,5
	2009	83,3	92,7	42,5	69,5
	2010	80,0	95,7	43,0	68,2
	Feb.11	82,4	97,9	44,6	70,3
Razmerje med kratkoročnimi vlogami in kratkoročnimi posojili nebančnega sektorja	2006	122,1	111,3	117,6	119,8
	2007	113,3	94,3	89,5	105,1
	2008	93,2	86,3	84,7	90,3
	2009	97,3	89,8	112,9	99,9
	2010	77,9	79,3	104,2	83,9
	Feb.11	81,9	77,1	108,9	87,3
Razmerje med obveznostmi do tujih bank in posojili nebančnemu sektorju	2006	40,4	13,2	72,9	49,5
	2007	47,0	9,7	66,0	50,9
	2008	42,6	10,3	63,9	48,0
	2009	28,3	5,5	61,6	38,4
	2010	24,1	2,8	57,2	34,0
	Feb.11	23,3	2,7	56,3	33,3
Delež obveznosti do tujih bank v bilančni vsoti	2006	22,9	7,2	50,6	29,9
	2007	29,0	6,2	52,3	34,0
	2008	27,7	6,8	52,3	33,8
	2009	16,8	3,5	48,9	25,2
	2010	15,0	1,7	47,8	23,3
	Feb.11	14,4	1,7	47,0	22,7
Delež dolžniških vrednostnih papirjev v bilančni vsoti	2006	24,8	20,3	13,5	21,2
	2007	19,9	17,0	7,2	16,0
	2008	17,2	14,8	5,8	13,5
	2009	18,0	18,9	7,2	14,9
	2010	16,4	19,1	8,1	14,3
	Feb.11	16,9	19,2	8,3	14,6
Kazalnik likvidnosti ECB (razmerje med vsoto denarja in terjatev do bank ter obveznostmi do bank)	2006	45,5	116,0	25,1	38,2
	2007	37,3	48,8	16,9	29,4
	2008	39,2	55,8	14,8	29,1
	2009	71,5	61,3	18,7	45,0
	2010	67,0	69,8	8,9	39,0
	Feb.11	69,8	72,5	9,1	40,2

Vir: Banka Slovenije

3. Finančni sistem

Tabela 3.1 Struktura finančnega sistema

	Bil. vsota (v mio EUR)		Struktura (v %)		Delež v BDP (v %)		Št. institucij	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Denarne fin. institucije[1]	52.009	50.761	76,6	75,4	147,0	140,8	25	25
banke	51.612	50.320	76,1	74,7	145,9	139,5	22	22
banke v zasebni lasti	41.130	39.507	60,6	58,7	116,2	109,6	-	-
domači	20.265	19.953	29,9	29,6	57,3	55,3	-	-
tuji	20.865	19.554	30,7	29,0	59,0	54,2	-	-
banke v neposredni državni lasti	10.482	10.813	15,4	16,1	29,6	30,0	-	-
hranilnice	397	441	0,6	0,7	1,1	1,2	3	3
Nedenarne fin. institucije	15.857	16.567	23,4	24,6	44,8	45,9	-	-
zavarovalnice[2]	5.660	6.059	8,3	9,0	16,0	16,8	17	17
pokojninski skladi[3]	1.287	1.538	1,9	2,3	3,6	4,3	9	9
investicijski skladi	2.234	2.294	3,3	3,4	6,3	6,4	132	135
lizinška podjetja[4]	6.094	6.094	9,0	9,1	17,2	16,9	21	21
BPH, DZU in drugi[4]	582	582	0,9	0,9	1,6	1,6	-	-
Skupaj	67.866	67.328	100,0	100,0	191,8	186,7	-	-

Opombe: Podatki za finančne institucije, ki niso banke, zavarovalnice, pokojninske družbe ali pokojninski in investicijski skladi, so na podlagi šifranta SKD 2008 pridobljeni iz AJPES-ove baze zaključnih računov.
[1] Denarne finančne institucije ne vključujejo centralne banke. [2] Bilančna vsota pozavarovalnic po podatkih za konec tretjega četrtletja 2010. [3] Med pokojninskimi skladi je upoštevan tudi Prvi pokojninski sklad. [4] Bilančna vsota po podatkih ob koncu leta 2009.
Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, AJPES, ZBS

Tabela 3.2 Tržna koncentracija posameznih vrst finančnih institucij

		Banke		Zavarovalnice		Pokojninski skladi		Investicijski skladi		Lizinška podjetja	
		2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
HHI	vse družbe	1.250	1.149	2.302	2.225	2.119	2.115	492	458	1.680	1.590
	pet največjih družb	1.109	1.006	2.233	2.147	2.109	2.105	403	376	1.600	1.497
Delež (v %)	pet največjih družb	60	59	75	74	94	94	40	38	75	74
	prva največja	30	27	44	43	32	32	15	15	33	32

Opomba: Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI) je izračunan glede na bilančno vsoto, razen za lizinška podjetja, kjer je bil obseg sklenjenih poslov osnova za izračun. Med pokojninske sklade ni vključen Prvi pokojninski sklad, ker gre za zaprti pokojninski sklad, ki ne predvideva dodatnih vplačil.
Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, AJPES, ZBS

Tabela 3.3 Finančni kazalniki posameznih vrst finančnih institucij

	2006	2007	2008	2009	2010
	Dobiček pred obdavčitvijo (v mio EUR)				
Banke	393,7	514,2	306,3	160,5	-96,4
Zavarovalnice in pozavarovalnici [1]	67,8	117,5	-2,8	17,7	79,7
Lizinška podjetja	54,6	60,7	30,0	-36,6	
Družbe za upravljanje	17,1	34,6	21,3	6,5	
	ROA (v %)				
Banke	1,22	1,36	0,67	0,32	-0,19
Zavarovalnice in pozavarovalnici [1]	1,90	2,63	-0,06	0,33	1,36
Lizinška podjetja	1,51	1,29	0,52	-0,60	
Družbe za upravljanje	11,64	15,98	9,83	4,33	
	ROE (v %)				
Banke	14,82	16,28	8,14	3,85	-2,25
Zavarovalnice in pozavarovalnici [1]	10,89	12,90	-0,28	1,85	7,79
Lizinška podjetja	21,92	20,11	9,36	-12,73	
Družbe za upravljanje	16,74	23,01	15,15	7,74	

Opomba: [1] Pri zavarovalnicah in pozavarovalnicah je upoštevan čisti poslovni izid obračunskega obdobja (dobiček po davkih). Za leto 2010 se za pozavarovalnici upoštevajo podatki do tretjega četrtletja 2010.
Vir: Banka Slovenije, AZN, AJPES

Tabela 3.4 Neposredna lastniška struktura slovenskega finančnega sistema – vrednotenje delnic po tržni oziroma knjigovodski vrednosti v odstotkih

	Lastniška struktura (v %)				
IZDAJATELJI / IMETNIKI	Banke	Drugi finančni posredniki	Zavarovalnice in pokojninski skladi	Podjetja	Skupaj
			2005		
Nefinančna podjetja	24	30	14	31	29
Banke	8	8	7	3	4
Drugi finančni posredniki	2	9	1	11	10
Zavarovalnice in pokojninski skladi	3	8	10	1	2
Država	23	8	54	23	23
Prebivalstvo	2	34	1	17	16
Tujina	36	2	10	11	13
Drugo	2	2	0	3	2
Skupaj	100	100	100	100	100
			2006		
Nefinančna podjetja	24	29	16	29	28
Banke	8	10	5	3	5
Drugi finančni posredniki	2	15	1	9	8
Zavarovalnice in pokojninski skladi	3	6	9	2	3
Država	20	7	56	25	24
Prebivalstvo	2	30	4	18	16
Tujina	39	1	8	11	15
Drugo	1	2	1	3	2
Skupaj	100	100	100	100	100
			2007		
Nefinančna podjetja	17	33	22	32	30
Banke	7	8	6	2	3
Drugi finančni posredniki	5	16	1	10	9
Zavarovalnice in pokojninski skladi	3	7	9	2	2
Država	26	1	47	24	23
Prebivalstvo	8	32	6	19	18
Tujina	34	2	9	11	13
Drugo	1	2	1	1	1
Skupaj	100	100	100	100	100
			2008		
Nefinančna podjetja	24	31	19	39	35
Banke	5	4	11	3	4
Drugi finančni posredniki	5	19	4	8	8
Zavarovalnice in pokojninski skladi	5	4	15	1	3
Država	21	1	31	19	19
Prebivalstvo	3	25	5	15	13
Tujina	38	13	15	13	17
Drugo	0	3	0	1	1
Skupaj	100	100	100	100	100
			2010		
Nefinančna podjetja	21	27	19	38	33
Banke	6	6	10	4	5
Drugi finančni posredniki	5	20	4	7	7
Zavarovalnice in pokojninski skladi	4	5	11	2	3
Država	25	1	36	20	21
Prebivalstvo	3	27	6	16	14
Tujina	37	12	13	12	17
Drugo	0	1	1	1	1
Skupaj	100	100	100	100	100

Vir: KDD, preračuni BS

4. Zavarovalnice

Tabela 4.1 Bilančna vsota ter izračun izida zavarovalnic in pozavarovalnic

	2006	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
	(v mio EUR)					Stopnje rasti (v %)			
	Zavarovalnice								
Bilančna vsota	3.519	4.550	4.590	5.091	5.435	29,3	0,9	10,9	6,8
premoženjski del	1.806	2.251	2.265	2.335	2.398	24,6	0,7	3,1	2,7
življenjski del	1.713	2.299	2.325	2.755	3.037	34,2	1,1	18,5	10,2
Izračun izida									
izid iz prem. zavar., razen zdr.[1]	64,9	69,1	1,0	19,4	139,2	6,5	-98,6	1860,8	615,9
izid iz zdravstvenih zavarovanj [1]	-2,1	9,9	10,9	10,8	-5,7	573,4	9,9	-0,7	-152,8
izid iz življenjskih zavarovanj [1]	13,9	20,8	1,8	27,4	26,1	49,5	-91,5	1446,5	-4,8
prihodki od naložb	74,6	118,7	104,0	99,1	98,6	59,1	-12,4	-4,7	-0,5
odhodki od naložb	13,1	21,2	86,9	69,9	96,2	62,0	309,3	-19,6	37,7
čisti poslovni izid [2]	51,5	95,1	2,9	23,1	77,9	84,7	-97,0	696,9	237,1
ROE (v %)	9,93	12,42	0,34	2,99	9,27				
ROA (v %)	1,59	2,36	0,06	0,48	1,48				
	Pozavarovalnice[3]								
Bilančna vsota	368	485	561	570	624	31,7	15,7	1,6	9,5
Izračun izida									
izid iz prem. zavar., razen zdr.	16,0	11,3	-0,2	4,3	2,4	-29,1	-101,5	2563,7	-43,6
prihodki od naložb	15,6	31,3	27,0	18,1	12,9	101,2	-13,9	-33,0	-28,6
odhodki od naložb	2,4	6,9	30,6	21,0	7,1	184,6	343,0	-31,5	-66,2
čisti poslovni izid	16,3	22,4	-5,7	-5,4	1,8	37,6	-125,6	5,0	133,5
ROE (v %)	15,67	15,48	-3,16	-2,99	1,00				
ROA (v %)	4,77	5,25	-1,10	-0,96	0,31				

Opombe: [1] Izid iz rednega delovanja.
[2] Čisti poslovni izid iz obračunskega obdobja je izračunan po davkih.
[3] Podatki za pozavarovalnice se v letu 2010 nanašajo na konec tretjega četrtletja 2010.
Vir: AZN, preračuni BS

Tabela 4.2 Kapitalska ustreznost zavarovalnic in pozavarovalnic

						Stopnje rasti (v %)			
	2006	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
	Zavarovalnice – skupaj								
Zahtevani minimalni kapital (v mio EUR)	220,1	261,0	275,2	286,6	300,1	18,6	5,5	4,1	4,7
Presežek (v mio EUR)	155,0	222,2	144,8	150,1	206,8	43,4	-34,8	3,6	37,8
Presežek/zahtevani minimalni kapital (v %)	70,4	85,1	52,6	52,4	68,9	20,9	-38,2	-0,5	31,6
	Življenjska zavarovanja								
Presežek/zahtevani minimalni kapital (v %)	66,6	68,8	60,9	61,1	69,5				
Temeljni kapital/čiste zav.-teh. rezervacije (v %)	8,0	10,4	10,3	8,6	8,2				
	Premoženjska zavarovanja skupaj z zdravstvenimi								
Presežek/zahtevani minimalni kapital (v %)	72,1	93,1	48,2	47,6	68,6				
Temeljni kapital/čista zbrana premija (v %)	26,7	45,3	36,9	36,0	38,2				
	Pozavarovalnice[1]								
Zahtevani minimalni kapital (v mio EUR)	21,9	26,1	26,1	29,0	31,5	18,9	0,0	11,3	8,6
Presežek (v mio EUR)	51,8	60,2	75,9	50,1	39,2	16,3	26,1	-34,0	-21,8
Presežek/zahtevani minimalni kapital (v %)	236,3	231,1	291,4	172,8	124,5	-2,2	26,1	-40,7	-28,0
Temeljni kapital/čista zbrana premija (v %)	73,8	107,0	105,6	92,2	125,5	44,9	-1,3	-12,6	36,0

Opomba: [1] Podatki za pozavarovalnice se v letu 2010 nanašajo na konec tretjega četrtletja 2010.
Vir: AZN, preračuni BS

Tabela 4.3 Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst

	2006	2007	2008	2009	2010
			Zavarovalnice		
Skupaj	0,57	0,56	0,62	0,62	0,62
Življenjsko zavarovanje	0,29	0,27	0,28	0,32	0,41
Prostovoljno zdravstveno zavarovanje	0,86	0,80	0,83	0,82	0,89
Premoženjsko, razen zdravstvenega	0,60	0,62	0,71	0,69	0,61
zavarovanje odgovornosti pri uporabi motornih vozil	0,54	0,55	0,55	0,57	0,56
zavarovanje kopenskih motornih vozil	0,76	0,77	0,87	0,89	0,77
nezgodno zavarovanje	0,44	0,39	0,39	0,38	0,37
drugo škodno zavarovanje	0,64	0,76	1,04	0,86	0,62
zavarovanje požara in elementarnih nesreč	0,45	0,60	1,14	0,69	0,55
kreditno zavarovanje	0,72	0,71	0,54	0,90	0,96
drugo premoženjsko zavarovanje	0,77	0,64	0,61	0,62	0,54
			Pozavarovalnice		
Skupaj	0,56	0,56	0,83	0,66	0,53

Vir: AZN

Tabela 4.4 Pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja

	2006	2007	2008	2009	2010
Zavarovalno-tehnične rezervacije (v mio EUR)	2.601	3.056	3.033	3.464	3.703
stopnje rasti (v %)	16	18	-1	14	7
Naložbe kritnega premoženja (v mio EUR)	2.856	3.357	3.493	4.115	4.489
stopnje rasti (v %)	15	18	4	18	9
Naložbe kritnega premoženja/zavarovalno-tehnične rezervacije (v %)	109,8	109,8	115,2	118,8	121,2
Delež naložb kritnega premoženja v BDP (v %)	9,2	9,7	9,4	11,6	12,4
Matematične rezervacije (v mio EUR)	1.452	1.748	1.752	2.105	2.346
stopnje rasti (v %)	24	20	0	20	11
Naložbe kritnega sklada (v mio EUR)	1.665	2.042	2.095	2.539	2.838
stopnje rasti (v %)	22	23	3	21	12
Naložbe kritnega sklada/matematične rezervacije (v %)	114,7	116,8	119,6	120,6	121,0
Delež naložb kritnega sklada v BDP (v %)	5,4	5,9	5,6	7,2	7,9
Druge zavarovalno-tehnične rezervacije (v mio EUR)	1.149	1.308	1.281	1.359	1.357
stopnje rasti (v %)	7	14	-2	6	0
Naložbe kritnega premoženja brez kritnih skladov (v mio EUR)	1.192	1.315	1.398	1.576	1.651
stopnje rasti (v %)	7	10	6	13	5
Naložbe kritnega premoženja brez KS/druge zavarovalno-tehnične rezervacije (v %)	103,7	100,5	109,1	116,0	121,7
Delež naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov v BDP (v %)	3,8	3,8	3,7	4,5	4,6

Vir: AZN, SURS, preračuni BS

Tabela 4.5 Nekateri kazalniki obveznega in prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja

						Stopnje rasti (v %)			
	2006	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
	Obvezno pokojninsko zavarovanje								
Povprečno število zavarovancev pri ZPIZ (1)	857.922	879.090	904.084	894.886	881.992	2,5	2,8	-1,0	-1,4
Povprečno število upokojencev [1] (2)	536.887	543.473	551.258	560.428	573.238	1,2	1,4	1,7	2,3
Razmerje (1)/(2)	1,60	1,62	1,64	1,60	1,54	1,2	1,4	-2,6	-3,6
Povprečna pokojnina (v EUR) [2] (3)	484	512	554	570	577	5,7	8,3	2,9	1,1
Neto povprečna plača (v EUR) (4)	773	835	900	930	967	7,9	7,8	3,4	3,9
Razmerje (3)/(4)	0,63	0,61	0,62	0,61	0,60	-2,0	0,5	-0,5	-2,6
Povprečna starost novih prejemnikov pokojnin	58,9	59,2	59,2	59,5	59,8	0,5	0,0	0,6	0,4
moški	60,3	60,7	60,8	60,9	60,9	0,6	0,1	0,3	0,0
ženske	57,2	57,4	57,5	58,0	58,3	0,4	0,2	0,9	0,6
	Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje								
Število zavarovancev dod. prost. pok. Zavarovanja (5)	459.764	486.816	512.343	482.988	508.195	5,9	5,2	-5,7	5,2
Delovno aktivno prebivalstvo (6)	833.016	864.361	880.252	844.655	818.975	3,8	1,8	-4,0	-3,0
Razmerje (5)/(6)	0,55	0,56	0,58	0,57	0,62	2,0	3,3	-1,8	8,5
Sredstva (v mio EUR)	783	956	1.212	1.528	1.794	22,0	26,9	26,1	17,4
delež sredstev v BDP (v %)	2,5	2,8	3,3	4,3	5,0	9,6	17,6	32,9	15,2
delež sredstev v finančnih sredstvih gospodinjstev (v %)	2,4	2,6	3,3	3,8	4,3	4,3	28,8	16,6	11,8
Zbrana premija (v mio EUR)	202	217	240	152	154	7,8	10,3	-36,4	0,8
delež premije v davčnih prihodkih ZPIZ (v %)	7,5	7,5	7,4	4,6	4,6	-0,7	-1,6	-37,2	-0,5

Opombi: [1] Vključeni so prejemniki vseh vrst pokojnin: starostnih, invalidskih, družinskih, vdovskih, vojaških, kmečkih in državnih.
[2] Vključene so starostne, invalidske ter družinske in vdovske pokojnine, zmanjšane za obračunano akontacijo davka.
Vir: ATVP, AZN, Banka Slovenije, SURS, ZPIZ

5. Investicijski skladi

Tabela 5.1 Pregled investicijskih skladov – sredstva in neto vplačila vzajemnih skladov v mio EUR ter medletna donosnost v odstotkih

	Vzajemni skladi				(Pooblaščene) investicijske družbe				Skupaj inv. skladi	
					Sredstva					
	Neto vplačila	Sredstva		VEP - VS	Pidi		Idi		Sredstva	
	(mio EUR)	(mio EUR)	St. rasti	St. rasti	(mio EUR)	St. rasti	(mio EUR)	St. rasti	(mio EUR)	St. rasti
2000	5	45	22%	4%	2.393	-4%	-	-	2.438	-
2001	7	61	37%	23%	2.287	-4%	-	-	2.348	-4%
2002	122	231	277%	54%	1.352	-41%	578	-	2.161	-8%
2003	107	389	68%	17%	550	-59%	894	55%	1.833	-15%
2004	339	877	126%	18%	-	-	1.209	35%	2.086	14%
2005	138	1.385	58%	7%	-	-	835	-31%	2.220	6%
2006	163	1.929	39%	19%	-	-	916	10%	2.845	28%
2007	470	2.924	52%	28%	-	-	1.213	32%	4.138	45%
2008	-304	1.513	-48%	-43%	-	-	398	-67%	1.912	-54%
2009	18	1.856	23%	24%	-	-	377	-5%	2.234	17%
2010	25	2.054	11%	6%	-	-	241	-36%	2.294	3%

Vir: ZDZU, ATVP, LJSE, lastni preračuni

Tabela 5.2 Sredstva investicijskih skladov držav EU in Slovenije v mrd EUR in odstotkih

		Vred. sred.	Letna	Struktura glede na sredstva (v %)				
		(mrd EUR)	rast (v %)	Delniški	Obvezniški	Mešani	Denarni	Drugi
EU	2006	5.974	15,1	41	23	15	16	5
	2007	6.203	4,2	40	22	15	16	7
	2008	4.593	-25,4	30	23	16	25	6
	2009	5.299	16,7	34	23	16	21	6
	2010	5.990	11,5	34	25	17	18	5
Slovenija	2006	1,9	39,3	63	1	35	0	0
	2007	2,9	51,3	63	2	33	1	0
	2008	1,5	-48,8	63	2	33	1	0
	2009	1,8	21,6	63	2	34	1	0
	2010	2,0	11,3	64	3	32	1	0

Vir: Banka Slovenije, Efama

Tabela 5.3 Vzajemni skladi – število, sredstva in neto vplačila v mio EUR ter donosnost v odstotkih

						Stopnje rasti (v %)				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
Število										
skupaj	99	109	127	128	137	98,0	10,1	16,5	0,8	6,6
delniški	72	80	96	98	104	176,9	11,1	20,0	2,1	5,8
obvezniški	9	10	10	10	11	0,0	11,1	0,0	0,0	9,1
uravnoteženi	16	17	18	17	18	14,3	6,3	5,9	-5,6	5,6
denarni	2	2	2	2	3	-	0,0	0,0	0,0	33,3
drugi	-	-	1	1	1	-	-	-	0,0	0,0
Sredstva										
domači VS (v mio EUR)	1.929	2.924	1.513	1.856	2.054	39,3	51,6	-48,2	22,7	9,6
delniški (v %)	58	68	63	63	64	9,6	17,7	-6,8	0,0	1,2
obvezniški (v %)	2	1	2	2	3	-45,3	-47,4	78,6	-0,4	29,7
uravnoteženi (v %)	40	31	33	34	32	-7,4	-23,0	9,4	1,0	5,8
bančni (v %)	30	28	33	39	36	20,8	-6,5	20,1	15,2	-5,7
nebančni (v %)	70	72	67	61	64	-6,8	2,7	-7,8	-7,6	3,3
tuji VS (v mio EUR)	308	367	130	189	217	119,8	19,4	-64,7	45,8	12,8
Letna neto vplačila										
domači VS (v mio EUR)	163	470	-304	18	25	18,5	187,3	-164,6	-106,0	25,6
delniški (v %)	130	84	-200	66	37					
obvezniški (v %)	-9	-1	-5	2	24					
uravnoteženi (v %)	-23	16	-105	35	37					
bančni (v %)	44	31	28	52	19					
nebančni (v %)	56	69	72	48	81					
tuji VS (v mio EUR)	127	2	-55	-4	-11					
Letna stopnja rasti VEP (v %)										
skupaj	19	28	-43	24	6					
delniški	20	32	-48	28	9					
obvezniški	2	5	-3	7	4					
uravnoteženi	18	23	-38	17	2					
bančni	15	19	-35	26	8					
nebančni	20	31	-46	23	6					

Opomba: Podatki za tuje sklade vključujejo le tiste, ki se uradno tržijo v Sloveniji.
Vir: ATVP, lastni preračuni

Tabela 5.4 Struktura naložb po posameznih vrstah investicijskih skladov v odstotkih

(v %)	2006	2007	2008	2009	2010
Vzajemni skladi					
delnice	30	29	21	22	17
obveznice	8	5	7	6	5
bančni depoziti	8	10	11	10	8
tuje naložbe	51	55	58	62	70
drugo	3	2	3	0	0

Vir: ATVP

6. Lizinška podjetja

Tabela 6.1 Primerjava slovenske lizinške dejavnosti z evropskimi lizinškimi podjetji v odstotkih

(v %)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Slovenska lizinška podjetja							
stopnja rasti poslov	12,3	35,5	28,0	34,3	12,6	-49,3	3,0
delež lizinških poslov v bruto investicijah	18,5	23,7	26,9	31,4	31,8	20,5	21,7
struktura poslov							
lizing nepremičnin	29,7	33,5	29,5	30,9	27,9	26,4	21,9
lizing premičnin	70,3	66,4	70,5	69,1	72,1	73,6	78,1
lizing premičnin in nepremičnin fizičnih oseb	22,2	20,9	19,2	19,5	20,3	22,4	21,5
Evropska lizinška podjetja							
stopnja rasti poslov	8,0	11,6	16,9	11,2	-7,8	-32,3	4,9
delež lizinških poslov v bruto investicijah	14,8	15,9	19,0	20,8	16,0	12,0	-
struktura poslov							
lizing nepremičnin	16,2	17,1	15,5	13,7	11,5	11,7	-
lizing premičnin	83,8	82,9	84,5	86,3	88,5	88,3	-

Opomba: Zaradi primerljivosti s podatki Leaseurope se za investicije upoštevajo bruto investicije v osnovna sredstva brez investicij v stanovanjske zgradbe. Podatek za stopnjo rasti poslov evropskih lizinških podjetij za leto 2010 je začasen.
Vir: Leaseurope, SURS, ZBS, ZLPS

7. Kapitalski trg

Tabela 7.1 Pregled organiziranega trga vrednostnih papirjev v mio EUR in odstotkih

	Tržna kapitalizacija (v mio EUR)	Delež tržne kapit. v BDP (v %)	Promet (v mio EUR)	Delež prometa v BDP (v %)	Vrednostni obrat vred. papirjev	Letne stopnje rasti SBI TOP (v %)
2001	5.759	27,9	1.454	7,0	0,252	-
2002	9.073	39,2	2.007	8,7	0,221	-
2003	10.190	40,6	1.420	5,7	0,139	-
2004	12.726	47,0	1.655	6,1	0,130	29,3
2005	13.395	46,7	1.840	6,4	0,137	2,8
2006	18.838	60,8	1.805	5,8	0,096	56,6
2007	26.696	77,4	3.324	9,6	0,125	71,0
2008	15.488	41,7	1.286	3,5	0,083	-66,1
2009	19.668	56,2	904	2,5	0,046	15,0
2010	20.453	57,1	493	1,4	0,023	-13,5

Vir: LJSE, SURS

Tabela 7.2 Število izdajateljev in izdanih vrednostnih papirjev na LJSE ter število vpisanih vrednostnih papirjev pri KDD

	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
LJSE						Medletne razlike				
število izdajateljev	130	119	107	97	88	-18	-11	-12	-10	-10
število izdanih VP	205	188	187	174	158	-22	-17	-1	-13	-10
delnic	102	89	86	85	75	-10	-13	-3	0	-13
obveznic	93	89	90	85	79	-2	-4	1	-5	-8
invest. družb	7	7	4	4	4	-3	0	-3	0	0
število članov	24	24	23	25	25	-3	0	-1	2	0
KDD						Delež izdajateljev in VP iz LJSE v KDD (v %)				
število izdajateljev	810	803	764	742	738	16	15	14	13	12
število izdanih VP	1026	995	943	912	891	20	19	20	19	18
delnic	889	877	821	795	792	11	10	10	11	9
obveznic	115	112	111	107	94	81	79	81	79	84
invest. družb	7	7	4	4	4	100	100	100	100	100

Vir: LJSE, KDD

Naložbe rezidentov v tujino

Tabela 7.3 Naložbe rezidentov v vrednostne papirje, izdane v tujini, v mio EUR in odstotkih

	2006	2007	2008	2009	2010
Stopnja rasti naložb v tujino (v %)	81,5	77,7	-21,6	4,8	4,9
Skupaj naložbe v tujino (v mio EUR)	5.495	9.767	7.655	8.041	8.458
	Struktura po sektorjih (v %)				
Banke	41	47	55	47	47
Drugi finančni posredniki	21	19	12	15	16
Zavarovalnice	18	17	24	27	26
Prebivalstvo	12	10	4	6	6
Podjetja	4	3	1	2	2
Drugo	4	4	4	3	4

Vir: KDD, Banka Slovenije, lastni preračuni

Naložbe nerezidentov v Slovenijo

Tabela 7.4 Naložbe nerezidentov v vrednostne papirje, izdane v Sloveniji, v mio EUR in odstotkih

	2006	2007	2008	2009	2010
Stopnja rasti naložb nerezidentov (v %)	38,6	22	5	40	21
Skupaj naložbe nerezidentov (v mio EUR)	4.129	5.054	5.295	8.855	11.219
	Struktura po domačih sektorjih (v %)				
Podjetja	52	55	36	21	18
Banke	24	26	29	18	14
Drugi finančni posredniki	0	1	3	1	1
Zavarovalnice	2	2	2	2	1
Država	22	16	30	58	66

Vir: KDD, Banka Slovenije, lastni preračuni